

SUOJAMETSÄKYSYMYKSESTÄ IV

IV

PORONLAIDUNNAN JÄRJESTELY
SUOJAMETSÄALUEELLA

AUGUST RENVALL

HELSINKI 1919
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

Alkuhuomautus.

Tässä julkaistu selostus laadittiin vuonna 1914 toivossa, että siinä esiintuodut näkökohdat ainakin osaksi tulisivat huomioonotetuiksi silloin tekeillä olevassa poronlaiduntamislainsäädännössä. Tästä syystä liittyy esitys läheisesti asiaa tutkineen Porolaidunkomision mietintöön, jonka lisävalaistukseksi etenkin metsärajasetuuihin nähden työ oli tarkoitettu. Kun Porolaidunkomision ehdotukseen perustuva poronlaiduntamista koskeva asetus odottamattoman pian, eli jo vuoden 1915 alkupuolella, julkaistiin (Asetuskokoelma 1915), katsoin parhaaksi lykätä selostuksen painattamisen, joka käytännöllisistä syistä silloin oli miltei mahdoton, siihen asti että se voisi tapahtua tässä pohditun suojametsäkysymyksen yhteydessä. Huolimatta siitä jokseenkin pitkstä ajasta, joka näin on kulunut, esitetään selostus kuitenkin muuttomattomana alkuperäisessä muodossaan. Tämä ei silti vaikuttane saattavan haitallisesti. Tosin on asetuksessa alempana mainittujen, lausuntona metsähallitukselle esitettyjeni näkökohtien perusteella tehty joukko pienempiä muutoksia Porolaidunkomision ehdotukseen, mutta ovat ne melkein poikkeuksetta siksi vähäpätöisiä tai puolinaisia, että nämäkin kysymykset pääasiassa vielä ovat säilyttäneet polttavan luonteensa. Huomioonotettava on vain, että hinnoittelut y. m. sellaiset ilmoitukset kohdistuvat vuoteen 1914 (—1916), jolloin sodanaikainen tavarain arvonnousu Inarissa vielä tuskin oli huomattavissa. Sitäpaitsi on teosta lukiessa pidettävä silmällä, että tekstissä olevat viittaukset tämän osan lopussa olevaan asetusehdotukseen tarkoittavat siellä sulkumerkkien sisälle merkittyjä, Porolaidunkomision vastaavien kohtien kanssa yhtäpitäviä pykäläiä. Tällainen menetelmä on nimittäin tuntunut minusta helpottavan näiden molempain asetusehdotusten yhtäaikaista vertailua ja arvostelua.

Tekijä.

Sisällys.

	Siv.
I. Poronlaidunnan järjestelyn perusohjelma, erikoisesti silmälläpitäen mäntymetsärajan suojaamista.	
1. Mäntymetsärajavöhykkeen erikoisasema	5
2. Paimentamisajoiksi rauhoitettavat havumetsäalueet	7
3. Kesälaidunalueet ja kesäpaimennus	17
4. Paliskuntien poromäärät	38
5. Poronhoitotarkoituksiin tarvittavien puutavaroiden ja maa-alueiden luovuttaminen	52
6. Seuraamukset määräyksien rikkomisesta	56
7. Perusohjelman voimaansaattaminen	62
II. Poronhoitolainsäädännön vastaisen kehityksen suuntaviivat.	
1. Ponomistussuhteet	65
2. Porojen lukeminen ja poronomistussuhteitten kontrolli	84
3. Porojen merkitseminen	93
4. Laidunvero	96
5. Asetuksen valvonta	100
6. Poronlaidunta yksityisten mailla	104
7. Poronsyöttö asumusten ympäristöillä ja talviteiden varsilla	113
8. Paliskuntien sisäinen järjestely ja porojen yhteishoito	115
9. Muut poronhoidon järjestelyä koskevat kysymykset	125
III. Ehdotus ohjesäännöksi porojen laiduntamisoikeudesta valtionmet- sissä	131

I. Perusohjelma porolaidunnan järjestelylle, erikoisesti silmälläpitäen mäntymetsärajan suojaamista.

1. Mäntymetsärajavöhykkeen erikoisasema.

Porolaidunalueen pohjoisimpien osien suhteen lausuu Porolaidunkomisio (s. 118) m. m. „että Komisioni ei ole katsonut tehtäviinsä kuuluvan tehdä ehdotuksia siltä varalta, että porojen laiduntaminen tulevaisuudessa ehkä määrättävällä suojelusmetsäalueella ja luonnonpuistoissa kaipaisi erityisiä määräyksiä ja säädöksiä”. Tosin on Suojametsäkomisio jo aikaisemmin tehnyt erityisen ehdotuksen porolaidun-
suhteitten järjestämiseksi maan pohjoisimmissa osissa, mutta kun suojametsäalue, mikäli otetaan varteen vain ensi sijassa kysymykseen tulevat kruununmetsät, käsittää jo noin $\frac{1}{3}$ koko porolaidunalueen pinta-
alasta, tuntuu kuitenkin ilmeiseltä, että myöskin sanottuun alueeseen olisi kiinnitettävä erikoista huomiota porolaidunnan harjoittamiseksi määritellessä kruununmailla yleensä. Aivan erityistä lainsäädäntöä porolaidunalueen eri osille on pidettävä vähemmän toivottavana, ja kysymyksen yhtenäinen käsittely kokonaisuudessaan tuntuu sitäkin luonnollisemmalla, kun poronhoidossa nykyään vallitsevat epäkohdat esiintyvät koko alueella samanlaisina ja kun ne, suurin piirtein, voidaan myöskin aivan samoilla toimenpiteillä ehkäistä; toiselta puolen voitaisiin ne harvat erikoismääräykset, joita metsärajaseudut erikoisasemansa puolesta vaativat, toimeenpanna suuremmista vaikeuksista jo nyt, porolaidunkysymyksen järjestelyn yhteydessä yleensä. Tämä oikeuttanee minut sitomaan esitykseni lähinnä Porolaidunkomision laatimaan ohjelmaan, sitä suuremmalla syyllä, kun kysymyksen selvittely ehdotetun suojametsälainsäädännön yhteydessä monine vaikeasti ratkaistavine yksityiskohtineen tulisi varmasti melkoisesti viivyttämään sen ratkaisua.

Toivottavuus, että ainakin ne porolaidunnan järjestelyä suojametsä-
alueella koskevat osat, jotka helposti voidaan nyt välittömästi toimeenpanna, otettaisiin käsittelynalaisiksi, johtuu kuitenkin metsärajaseuduille yleensä ominaisista erittäin epävarmoista ja epäsuotuisista nuo-

reutumissuhteista, joitten turvaaminen, kuten Suojametsäkomisiokin (s. 71, 143) syyllä esittää, juuri on metsänsuojeluksen perusehto ja päämäärä. Porolaidunkomisio viittaa (s. 90—91) niinkään mainitun seikan syvään merkitykseen, ja korostaa itse poron metsärajaseuduilla nuorennokselle aiheuttaman vahingonteon aivan erikoisen tuhoisaa vaikutusta: „Pohjoisessa ovat siis metsälle sattuvat vahingot laadultaan ja seurauksiltaan turmiollisempia kuin etelämpänä.” Metsän tulevaisuuden turvaamiseksi ovat täten tehokkaat toimenpiteet nuorennoksen hävityksen ehkäisemiseksi *ennen kaikkea* juuri metsärajaseuduissa pikimmiten tarpeen.

Itse asiassa ovat laajat alat lähellä havumetsärajaa, jonka, kuten tunnettua, Suomessa muodostaa mänty, kosketellussa suhteessa tavattoman epäedullisessa asemassa seuraavista, teoksen I osassa mainituista syistä: männyn viimeiset siemenvuodet ovat olleet noin 75—110-vuotisten väliaikain päästä, siementuotanto näyttää senlisäksi suuresti vähenevän metsärajalle mennessä, missä se useimmiten on hyvin niukka, ja lopuksi aiheuttaa männyn erittäin hidas lisäkasvu nuoremmalla iällä Lapin pohjoisimmissa osissa sen epäkohdan, että nuorennos on keskimäärin 60—70 ikävuoteensa saakka melkein pä heikentymättömässä määrässä alttiina porolaidunnan tuhoille, kunnes se vihdoin pääsee sellaisiin mittoihin, jotka vapauttavat sen porojen vahingonteon haitallisilta vaikutuksilta.

Tämä koskee etupäässä sitä vyöhykettä, jota Suojametsäkomisio on kutsunut „hajanaisten mäntymetsikköjen vyöhykkeeksi.” Tosin on, kuten Porolaidunkomisio (s. 103) esittää, mahdoton ilman pitkäaikaisia ja järjestettyjä tutkimuksia tarkkaan arvioida vahingonteon koko laajuutta, mutta jo niitten jälkien tutkiminen, joita poro jättää kelomisaikana ja talvella kuopiessaan, antaa mahdollisuuden poronlaidunnan vaikutuksen arvioimiseen osapuilleen. Kaikkien suuremmilla ja pienemmilla aloilla Inarin ja Utsjoen metsärajaseuduissa olevien nuorien mäntyjen ja niitten jätteiden huolellinen tutkiminen — yhteensä jopa 20,000 kappaletta — näytti, että noin 50 %, joista puolet sittemmin on kuollut, oli porojen vikuuttamia. Arvioimalla vahingonteon koko siltä ajalta, jolloin nuorennos on ollut poronlaidunnalle alttiina, päästään lopputulokseen, että ehkä $\frac{9}{10}$ jälkikasvusta on sanotuilla seuduilla porojen takia tuhoutunut. Kuten myöskin eräs Porolaidunkomission jäsen (s. 98) on havainnut, täytyy poronlaiduntaa siis pitää vaikuttavana syynä mäntymetsärajan alenemiseen. Laajojen metsäraja-alueitten tarkka tutkiminen on itse asiassa osoittanut että useinkin hyvin niukan ja ehkä alkuaan töintuskin riittävän nuorennoksen hävittäminen hyvin monessa tapauksessa on mäntymetsikön auttamattoman

perikadon lopullisena syynä, siksi nimittäin, että iäkkäät harvassa olevat männyt eivät enää voi antaa toiveita tyydyttävästä korvauksesta siemennyksellään lähimpänä, ehkä vasta hyvin pitkän ajan perästä tapahtuvana siemenvuotena.

2. Paimentamisajoiksi rauhoitettavat havumetsäalueet.

Sellaisissa olosuhteissa kuin äsken mainittiin, aiheuttaa poronlaidunta ymmärrettävästi tuhoisia ja korvaamattomia vahingoita. Toiselta puolen tapaa myöskin metsärajaseuduissa siellä täällä paikkoja, missä viimeksinousseessa, nyt noin 65-vuotisessa nuorennoksessa poikkeuksellisen runsautensa ja — suotuisain kasvupaikkasuhteitten ansiosta — jo voimakkaan kehityksensä takia havaitsee vain verrattain vähäisiä poronlaidunnan vaikutuksia, puhumattakaan erikoisesti näillä seuduilla laajalle levinneistä osittain havumetsää kasvavista aloista, mistä nuorennos jostain syystä melkein kokonaan puuttuu.

Näistä seikoista selviää itsestään poron vahingonteon rajoittamisen ja ylipäänsä tehokkaan metsänsuojeluksen perusehtona ja ensi mahdollisuutena, että eniten uhatut alueet, missä nuorennoksen tuhoutuminen voi tulla arveluttavaksi koko metsän olemassaololle, on rauhoitettava poronlaidunnalta niinä vuodenaikoina, joina se vain on mahdollista. Sellaisen määräyksen, joka etenkin metsäraja-alueella on esillä olevan kysymyksen pääkohtana, on myöskin Suojametsäkomisio (s. 146, 159) ottanut asetusehdotuksensa 2 §:ään. Komisio on tosin (s. 143) tullut siihen lopputulokseen, että „järkipäiväinen metsänhoito ja samojen metsämaitten käyttäminen porolaitumena ovat aivan vastakkaisia käsitteitä”, mutta luulee, että tätä vastakohtaa voidaan jossain määrin lieventää tarkoituksenmukaisesti järjestetyllä laidunnalla, riippuen poronlaidunnan suotuisasta vaikutuksesta itämisedellytyksiin (s. 28): „välttämätön keino tässä olisi erittäinkin nykyoloissa metsämaitten ajoittainen rauhoittaminen.”

Sellainen toimenpide, joka siis metsärajaseutuihin nähden on aivan välttämätön metsän suojelemiseksi, olisi kuitenkin myös varmasti erittäin paikallaan muissa osissa porolaidunaluetta — vaikkakin määrättyllä aste-erotuksella. Vielä paljon etelämpänä (Inarin kaakkois- ja eteläosissa, Pohjois-Sodankylässä y. m.) missä olosuhteet jo ovat keskimäärin verrattomasti suotuisimmat monta kertaa useammin tapahtuvien ja paljon runsaampien siemennyksien takia, tapaa nimittäin kuitenkin vielä yleisesti heikosti nuorentuneita aloja, missä niukan jälki-

kasvun säilyttäminen esiintyy välittömästi mäntymetsän säilymisen eittämättömänä edellytyksenä. Näillä seuduin ja erittäinkin poronhoito-alueen eteläisemmissä osissa voi kuitenkin sanottuja rauhoitustoimenpiteitä melkoisesti rajoittaa niissä tavattavien hyvin paljon laajemmalle levinneitten, runsasta tai rehevää nuorennosta kasvavien alojen takia, missä porot, kuten niilläkin aloilla, mistä nuorennos kokonaan puuttuu, voisivat edelleenkin esteettömästi laiduntaa. Poron vuodesta vuoteen tekemä suunnaton vahinko oikeuttaa joka tapauksessa epäilemättä vastaaviin laiduntamisoikeuksien rajoituksiin koko porolaidunalueella.

Tähän lopputulokseen on jo Lapinkomitea (s. 346, 29 §) tullut ja sen vuoksi se tekee koko poronhoitoalueelle samanlaisen, vaikkakin jossain määrin epäonnistuneesti muodostellun ehdotuksen, kuin Suojametsäkomisio maan pohjoisimmille osille, jota ehdotusta m. m. Norjassakin on useissa tilaisuuksissa suositeltu.¹⁾ Porolaidunkomisiolla on kuitenkin poikkeava käsitys, kun se ehdotuksensa 6 §:ssä säännöstelee rauhoituksen ainoastaan keinollisesti nuorennetuille aloille,²⁾ joihin valtio suoranaisesti on uhrannut enemmän tai vähemmän huomattavia pääomia. Kuitenkin on kulttuurialoilla niin pinta-alaansa kuin käytännölliseen merkitykseensä nähden mitätön merkitys niitten laajojen alojen rinnalla, — etenkin, vaikeikaan yksinomaan, metsäraja-seuduissa, — missä yhä jatkuva niukan tai vielä nuoren, aralla asteella olevan, luontaisesti syntyneen nuorennoksen tuhoaminen helposti voi tuottaa mitä arveluttavampia seurauksia metsän tulevaisuudelle. Metsänhoitoon nähden yleensä ei siis mainitulla määräyksellä ole mitään kantavuutta, vaan jää tuo tärkeä kysymys nuorennoksen suojelemisesta hävitykseltä, huolimatta 6 §:ään otetusta määräyksestä, yhä edelleen kaikessa laajuudessaan avoimeksi. Tosin esittää Porolaidunkomisio (s. 12; myös vastalauseessa, s. 145) käsityksensä tueksi, että poroluvun rajoittaminen jo sellaisenaan takaa männyn luontaisen nuorentumisen sellaisilla paikoilla, missä se muuten on mahdollinen. Mutta tätä ei kuitenkaan voida sovelluttaa, poronlaidunnan männynnuorennokselle

¹⁾ Suojametsäkomisio, s. 79.

²⁾ Lausunnossaan Porolaidunkomision mietinnöstä metsähallitus kuitenkin ehdottaa (M. A. 1916, s. 33) rauhoituksen ulottamista myös luontaisille nuorennoksille; tämä lisäys on sittemmin otettu asetukseen.

Reuter E. (Metsänhoidon ja metsäsyötön ristiriita, M. A. 1914, s. 241) pitää niinkään hyvin nurinkurisena sitä, että m. m. myös Ruotsin v. 1903 laki ehdotus tarkoitti vain keinollisten metsännuorennosten suojelemista ja lausuu aivan oikeutetusti: „Ellei kaikilla nuorennosaloilla, niin keinollisilla kuin luontaisillakin, taata nuorennoksen ehkäisemätön nouseminen, eivät vaikeat ristiriidat metsänhoidon ja metsäsyötön välillä vähene.“

nykyään aikaansaamasta vaikutuksesta päättäen, poronhoitoalueen koko pohjoisosaan. Siellähän näet on juuri Porolaidunkomision ehdottama poroluvun maksimiraja melkein päällelapeensa paljoa suurempi kuin nykyinen, joten tilanne sanotussa suhteessa siis luonnollisesti pikemmin huononee kuin paranee tulevaisuudessa.

Ehdotuksessaan on Porolaidunkomisio (s. 121, 132, 6 §) sitäpaitsi rajoittanut keinollisten nuorennosten rauhoituksen sellaisiin aloihin, jotka käsittävät vähintään 3 ha, „jotta olisi takeita siitä, ettei aivan mitättömän pieniä nuorennosaloja hajoiteta sinne tänne, ympäri kruunumetsiä, jonka kautta poronhoito voisi tulla mahdottomaksi“. Sama perusajatus huokuu mietinnön vastalauseen perustelusta (s. 145). Ei voi kuitenkaan edellyttää edes sitä mahdollisuutta, että paikallinen metsähallinto, vielä vähemmän metsähallituksen suostumuksella, jollainen minun ehdotukseni mukaan olisi anottava rauhoitustoimenpiteille, ryhtyisi tarkoituksellisesti sellaiseen omituiseen, kalliiseen ja sekä puhtaasti metsänhoidolliselta että käytännölliseltä kannalta perin epätarkoituksenmukaiseen keinoon, että vain poronhoidon supistamiseksi toimeenpanisi suuressa mittakaavassa ehkä itsessään tarpeettomia kulttuureja pienillä metsiin sirotelluilla „koealoilla“. Tuollainen perin hämmästyttävä käsitys, mikä selvimmin ja avomielisimmin on ilmaistu eräissä muutenkin huomiota herättävässä (s. 8) kuvernöörin lausunnossa, joka koskee erästä metsähallituksen ehdotusta (S. M. J. XXVIII, s. 559) kulttuurialojen rauhoittamisesta — „kun vielä ehdotetut rauhoitustoimenpiteet jätettäisiin metsänhoitajien huostaan tahi mielivaltaan, voisivat nämä, istuttamalla puita muutamalla neliometrillä siellä täällä, tehdä koko poronhoidon mahdottomaksi suurilla alueilla“ — on siksi täysin epäoikeutettuna mitä voimakkaimmin torjuttava, eikä sitä voida sovelluttaa myöskään luontaisesti nuorentuneitten alojen rauhoitukseen. Sitäpaitsi huomautettakoon vielä kerran, että ehdotukseni mukaiset rauhoitustoimenpiteet alistettaisiin metsähallituksen tarkastuksen alaisiksi, kuin myöskin, että, kuten myöhemmin korostetaan, liian laajat rauhoitustoimenpiteet olisivat metsänhoidolliselta näkökannalta katsoen vähemmän toivottavia, koska vahingonteko silloin sitä enemmän kohdistuisi muihin metsämaihin. Mitään syytä ei siis ole rauhoitusaloja minimisuuruuden enemmän tai vähemmän mielivaltaiseen määrittelyyn.

Ohimennen mainittakoon, että Porolaidunkomisio ylipäänsä ei ottanut käsitelläkään kaikkein läheisimmältä tuntuva kysymystä *jo olevan* luontaisen nuorennoksen suojaamisesta, vaan on vain harkinnut mahdollisuutta rauhoittaa „*metsättömiä*“ tai vaillinaisesti metsittyneitä jäkälikkömaita, jotka ovat siinä tilassa, että uusi metsä *voi* niihin

luontaisen siemennyksen kautta nousta ja niillä kehittyä.”¹⁾ Sellaisten alojen rauhoittaminen ei vielä kuitenkaan voi tulla kysymykseen ennenkuin Porolaidunkomision (s. 91, 99, 113 y. m.) mainitsema jäkäläpeitteen syötöstä nuorentumismahdollisuuksille koituva epäkohta on lähemmin selvitetty, etenkin kun kaikki aikaisemmat komisiot ovat tulleet siihen metsänhoitomiesten kesken muuten yleiseen ja ainakin ensi näkemältä luonnolliseen käsitykseen, että vahva jäkäläpeite päinvastoin tuottaa siemenen itämiselle ja pienten tainten kehittymiselle suuria vaikeuksia, jotka siis poronsyötön kautta osittain häviävät. Viimeksi mainitulle mielipiteelle olen porolaidunalueen pohjoisimpiin osiin nähden saanut vahvistusta ja yhdyn siksi mielelläni Suojametsäkomision (s. 23) mielipiteeseen, „että poronhoito voi tällä tavalla tulla edistämään havumetsien nuorentumista siinä tapauksessa, että se on oikein järjestetty” — ainakin jossakin määrässä ja määrättyissä olosuhteissa.

Palataksemme tehokkaan rauhoitussuunnitelman toimeenpanon mahdollisuuteen kysymyksenalaisilla nuorennosaloilla tuotakoon esille ensiksikin, että tämä määräys tietenkin voi kohdistua ainoastaan siihen vuoden aikaan, jolloin poro paimennetaan, s. o. etupäässä talveen. Jotta säännöstä kuitenkin varmasti noudatettaisiin ja jotta tarpeellinen kontrolli²⁾ kävisi mahdolliseksi, pitäisi paimennus kysymyksenalaisena vuodenaikana, kuten Neuvottelukomitea (s. 64 ja 91, 29 §) ja Porolaidunkomision (6 §) ehdottavat, tehdä pakolliseksi, mutta nimenomaan säädetyllä minimiajalla. Tosin voitaisiin porojen keräys, johon Pohjois-Lapissa ryhdytään sulanmaan aikana, syyskuun alussa jopa joskus elokuun lopullakin, mutta jota nykyään puuttuvan alotteen ja tarmón takia jatkuu aina joulukuulle, varmasti suuremmista vaikeuksista lopettaa *pääasiassa* jo lokakuussa³⁾, mikä tietenkin olisi metsänhoidolle tärkeää, etenkin kun kelominen, jota jatkuu yleisesti vielä marraskuussa, voitaisiin siten osittain paikallistuttaa vähemmän aroille metsäaloille. Kuitenkin olisi jo hyvin paljon voitettu, jos paimennuksen alku, vallitsevien vanhojen tapojen ja Porolaidunkomision ehdotuksen mukaisesti (6 §), toistaiseksi määrättäisiin 1 päiväksi joulukuuta. Vaikkakin yksityisiä poroja tarkoituksenmukaisesti järjestetystä ja tehokkaasti suoritetusta kokoamisesta huolimatta tämän päivän jälkeen kul-

¹⁾ Kurs. selostajan.

²⁾ Kts. s. 56 j. e., §: 11.

³⁾ Tämä koskee erityisesti porolaidunalueen pohjoisimpia osia, missä lunta usein sataa jo syyskuussa helpottaen melkoisesti porojen keräystä.

kisikin vielä vapaana metsissä, on kuitenkin niitten rauhoitetuille aloille aikaansaama vahinko, sikäli kuin se sattumalta yksityisissä poikkeustapauksissa voitaisiin huomata, siksi merkityksetön, että se tuskin haittaisi metsänhoitoa enemmän kuin — myöhemmin mainitun korvausvelvollisuuden takia — poronhoitoakaan. Tehokkaan keinon takaamaan, että porojen keräys pääasiallisesti on toimitettu ennen saottua aikaa, antaa taas alempana lähemmin pohditut vahingonkorvausvaatimukset pakollisen paimentamisen aikana. Paimennus jatkuu useimmiten toukokuulle, jopa pohjoisimmissa osissa kesäkuullekin, jonka takia 1 p. toukokuuta toistaiseksi voitaisiin sopivasti pitää pakollisen paimennuksen loppuna.

Kuten eräässä Lapinkomitean mietintöön liitettyssä vastalauseessa epäsuorasti esitetään, ei luonnollisestikaan ole soveliasta jättää poronostajain oman ratkaisun varaan, mitkä alat tarvitsevat rauhoitusta, mitkä eivät, vaan on tietenkin metsähallituksen, Porolaidunkomision ehdottamalla tavalla, metsänhoitajain välityksellä tarkkaan ilmoitettava kysymyksessä olevien alojen asema asianomaisten tietoon ja noudatettavaksi. Lisäksi pitäisi, kuten Porolaidunkomision mietinnön vastalauseessa (s. 145) viitataan, jättää lähemmin ilmoittamatta väli matka, jonka päähän porokarjat saavat lähestyä rauhoitettuja aloja, sillä se voi suuresti vaihdella lumisuhteitten, sään y. m. s. takia ja alempana 11 §:ssä ehdotetut seuraukset takaavat itsessään paimennuksen tehokkuuden. Sama koskee Porolaidunkomision säännöksiä 6 §:n 3 ja 4 kohdassa, joitten valvonta ja toimeenpano niinkään tuottavat suuria vaikeuksia ja voivat antaa aihetta moniin selkkauksiin. Lopuksi olisi poisjätettävä myös määräys siitä, että rauhoitusta (6 §) olisi ylläpidettävä vain siihen ajankohtaan, „kunnes alalla kasvava metsä on saavuttanut 175 senttimetrin keskimääräisen korkeuden”, sillä *keskipituuden* arviointi voi helposti johtaa erimielisyyksiin ja rauhoituksen lakkauttaminen kuuluu muutenkin lähinnä asianomaisen metsänhoitovirkamiehen pätevyyspiiriin.

Voittamattomia tai edes erittäin merkitseviä vaikeuksia tuottanee tuskin näitten määräysten käytäntöön soveltaminen. Lapinkomitea ja Neuvottelukomitea eivät ole edes viitanneet sellaiseen mahdollisuuteen ja Suojametsäkomision (s. 146) esittää vain aivan yleisesti, että toimenpiteitten toteuttaminen määrättyissä tapauksissa voisi aiheuttaa vaivaa, mutta korostaa samalla, että samanluontoisia säännöksiä asuntojen ja teitten läheisyydessä olevien alojen y. m. rauhoittamisesta on jo ennestään käytännössä; tahdon lisätä, että nämä viimeksi mainitut määräykset eivät ainakaan pohjoisimmissa Lapissa ole osotautuneet vaikeiksi noudattaa, eivätkä tuottaneet tyytymättömyyttä. Porolaidunkomision (s. 121) ilman lähempää perustelua esittämä käsi-

tys, „että tuommoinen määräys todellisuudessa aikaansaisi joko poronhoidon lopettamisen tai määräysten alituksen rikkomisen” viittaa selvästi aikaisemmin mainittuun ajatukseen rauhoittaa sellaisia metsättömiä tai heikosti metsääkasvavia aloja, missä nuorennoksen *vast-edes* voidaan ajatella nousevan, eikä sitä ainakaan esilläolevassa tapauksessa voida sovelluttaa. Rauhoitushan tarkoittaa tässä *vain talvisaikaa*, jolloin poro huolellisella paimentamisella todistettavasti — kuten kokemuksesta selviää — erikoisista vaikeuksista voidaan pysyttää rauhoitettujen alojen ulkopuolella¹⁾; on huomattava, että talojen viljelysten vahingoittaminen esimerkiksi tapahtuu pääasiassa niinä vuodenaikoina, jolloin poroja ei paimenneta, vaan ne saavat vapaasti kuljeskella ympäri maita ja metsiä.

Mainittavampaa haittaa tuottavat kysymyksenalaiset määräykset vain tiheästi asutuilla poroalueen eteläisimmillä osilla, missä jo ennestään lukuisain yksityisten tiluksien rajoittamia laiduntamismahdollisuuksia vieläkin supistettaisiin. Siellä vallitseviin paljoa suotuisampiin nuorentumismahdollisuuksiin nähden voitaneen kuitenkin edellyttää, että rauhoitettujen alojen suuruus ja luku tulisi jäämään miniiniin, niin ettei missään tapauksessa huomattavampaa muutosta tapahtuisi; kaikissa tapauksissa voi metsän uhraamista poronhoidon takia tuskin asettaa edes kysymyksenalaiseksi, yhtävähän seuduilla, missä metsän hävitys aiheuttaa huomattavia taloudellisia tappioita, kuin metsärajaseduissakaan, jotka männyn tuhoutumisen jälkeen helposti muuttuvat alastomiksi tuntureiksi.

Poronhoito-alueen pohjoisosissa ja etenkin suojametsäalueella on sitävastoin nuorennosalojen paljoa laajempi rauhoitus aivan välttämätöntä. Mutta kun nämä seudut toiselta puolen melkein läpeensä ovat hyvin harvaan asuttuja ja kun poroluku sen ohella laidunmaitten laatuun ja laajuuteen nähden on suhteellisesti pienempi, ei poronhoito voi uhata mikään vakava tosivaara. Joka tapauksessa tulisi poronhoito ehdotettujen laidunoikeuksien rajoittamisen toimeenpanon jäl-

¹⁾ Omituinen on Oulun läänin kuvernöörin lausunto (S. M. J. XXVIII, siv. 559) metsähallituksen ehdotuksesta keinollisesti nuorennettujen alojen rauhoittamiseksi. Siinä sanotaan, että »poroja ei voi mikään vahti eikä mahti estää pääsemästä rauhoitetulle alueelle, jos niitä kerran sillä seudulla löytyy» sekä että »ehdotettu toimenpide on siis sama kuin kielto porojen laiduntamiselle niillä seuduilla, missä nuorennosaloja on» mikä selvästi osottaa poronhoidon ja erittäinkin talvipaimennuksen tehokkuuden täyttää tuntemattomuutta. Kuvernööri on varmaankin luullut, että jokaisen rauhoitusalan ääreen pantaisiin vartiat, eikä ehkä tunne, että porotokkia paimennetaan; hän sanoo nimittäin, että »niin suuren vahtimiehistön palkkaaminen kuin olisi tarpeellinen nuorennosalojen suojelemiseksi tekisi koko poronhoidon kannattamattomaksi».

keenkin jatkumaan verrattomasti suotuisemmillä edellytyksillä kuin mitkä nykyään vallitsevat porolaidunalueen eteläisemmissä osissa. — Ohimennen mainittakoon, ettei väliaikainen määrättyjen nuorennosalojen rauhoitus mitenkään rajoita laiduntamismahdollisuutta suurin piirtein, sillä rauhoituksen aikana pääsee myöskin usein hyvinkin tarkkaan syöty jäkälä häiritsemättä kehittymään, joten laidun on taas sanotun ajan kuluttua, kun nämä maat uudelleen tulevat vapaiksi poronhoidolle, sitä rehevämpi. Vain siinä suhteessa voi poronhoito todellakin jossain määrin joutua kärsimään, että suojeluksen kautta tiheämmäksi sulkeutuneessa metsässä kasvaa huonompaa jäkälää kuin aukeilla männikköpaikoilla, mutta tätä ei voitane pitää esteenä suojeluksen aikaansaamiseksi.

Kun porovahingot rauhoitetuilla aloilla ovat talvisaikaan hyvin helposti havaittavissa ja kun myöhemmin ehdotettujen seurauksien on vaikutettava pelottavasti, ei ole myöskään mitään välitöntä vaaraa säännösten jatkuvasta rikkomisesta, siinä tapauksessa että metsävartiosto yleensä täyttää tehtävänsä.

Lisäyksenä edelliseen huomautettakoon vielä, että vahingonteko *rauhoitetuilla aloilla* tosin on alempana olevan ehdotuksen mukaisesti korvattava koko siltä ajalta, mikä poroa paimennetaan, mutta kun vahingonteko sekä vähän ennen että vähän jälkeen *pakollisen* paimentamisen tapahtuu erittäin turmiollisessa muodossa, ja kun näitä vahingoita sopivilla toimenpiteillä voidaan helposti melkoisesti vielä supistaa, olisivat täydentävät määräykset tässä suhteessa hyvin toivottavia. Tämä koskee toiselta puolen syksyllä tapahtuvaa kiiman- eli „rykimän aikaa” ja toiselta puolen keväällä tapahtuvaa vasomisaikaa.

Etenkin syksyllä on vahingonteko melkoinen, kun kelominen¹⁾ sattuu juuri siihen aikaan. Porot kootaan kuitenkin osittain syyskuun puolivälissä ja lopulla ja paimennettaneen sen jälkeen Porolaidunkomission (s. 33) mukaan poronhoito-alueen eteläisemmissä osissa. Inarissa

¹⁾ Tässä yhteydessä viitattakoon erällä siperialaisilla kansoilla vallitsevaan tapaan hakata sitomisen jälkeen porojen nuoret sarvet (joita käristettynä käytetään hyvin pidettynä ruokana). Tämä olisi kyllä radikaalinen keino kysymyksen alaisen vahingonteon estämiseksi, mutta se täytyy luonnollisesti humanisuusyistä jättää huomiotta. — Lisäksi mainittakoon, että poroissakin on sarvettomia yksilöitä (»kolla»-poroja), jotka luonnostaan ovat »nulpoja» koko ikänsä, mutta tämän rodun (?) puhdassiitos voinee tuskin esilläolevassa tapauksessa tulla kysymykseen. Sitävastoin voitaneen ehkä ajatella sarvien kehittymisen estämistä

ja Utsjoella pidetään sitävastoin yleisesti ainakin vaatimet — tarkastuksen takia, että kaikki tulevat astutuiksi — sekä osa ajokkaita, sikäli kuin hihnavarastoa riittää, sidottuina, ja siten jatketaan siksi kunnes syvä lumi estää lauman hajoamisen ja tekee mahdolliseksi helpon ja mukavan paimentamisen. Joka tapauksessa hoidetaan poroa tähän aikaan mukavuus-syistä melkein pä pelkäästään kuivalla metsämaalla, mistä on seurauksena — kun maata ei vielä lumi suojaa — ei ainoasaan että jäkälä suurilla aloilla melkein pä kokonaan turmeltu, vaan myöskin, että niillä oleva metsännuorennos kokonaan tuhoutuu. Vain poikkeustapauksissa laidunnetaan poroa tähän aikaan, kuten olisi luonnollista, jänkillä — joita porolappalaisten kertoman mukaan ennen, kun poroa ympäri vuoden paimennettiin, havumetsäalueilla etupäässä käytettiin kesälaidunmaina —, koivikkomailla y. m. paikoin, missä vahinko metsälle on vähäinen tai mitätön ja jonka kautta jäkälämaat, suureksi eduksi poronhoidolle, säästyisivät talvilaidunnalle. Eräissä seuduissa sanotaan joittenkuitten henkilöitten kuitenkin syöttömaiden säästämiseksi noudattavan viimeksimainittua menettelytapaa. Kun jäkälä vielä vähän lumen aikana on helposti saatavissa, ovat vähemmänkin jäkäläiset jänkät riittävän hyviä laitumia — porolappalaisten kertoman mukaan erinomaisia syyslaidunmaita; kun jänkillä taas esiintyy keväällä varhain pälvä, ovat ne myös sopivia kevätlaitumia.

Erittäinkin syksyllä, kun poron vahingonteko yleensä — rykimän aikana tapahtuvan suuren liikkumisen, kelomisen samanaikaisuuden ja lumen tarjoaman suojan puutteen takia — on tuhoisin ja aivan erikoisesti tulee näkyviin siellä, mihin porot kerääntyvät suuriin laumoihin, olisi laiduntamisen rajoittaminen, *siinä määrin kuin poro silloin on silmälläpidonalaisena*, viitatunlaisiin maihin hyvin toivottavaa. Ainakin pitäisi antaa tilaisuus syyslaiduntamisen kieltämiseen sellaisilla aloilla, missä metsännuorennos arveluttavassa määrässä joutuisi kärsimään, mutta joita, koska niillä *talvilaidunta* suuremmitta haittoita voisi tapahtua, ei rauhoitettaisi aikaisemmin mainitulla tavalla. Täten voitaisiin laiduntamiselta paimentamisaikana pysyväisesti rauhoitettujen alojen lukumäärää melkoisesti vähentää. Tämän ohella tuottaisi sellainen määräys myöskin poronhoidolle itselleen merkittä-

jollakin yksinkertaisella keinolla, joko kerta kaikkiaan (merkitsemisen yhteydessä tai myöhemmin) taikka joka vuodeksi kerrallaan. Tähän mahdollisuuteen viittaa sekin, että muutamit porot jäävät »sarvipuoliksi» elinijäkseen, kun vain toinen sarvi kehittyy täydellisesti. Eräissä tietoon tulleessa tapauksessa eivät erään vaatimen aikaisemmin normaalisesti kehittyneet sarvet eräänä vuonna lainkaan kasvaneet ehkä aivan puhtaasti mekaanisesta syystä, mutta kasvoivat taas seuravaana keväänä, kun omistaja oli veitsellä leikannut pois nahkan ja ruston sarvensijoista.

viä etuja jäkälämaitten säästymisen kautta ja jo yksinomaan tähän elinkeinoon nähden on sen tarpeellisuus kauan ollut tunnustettu; jo Lapinkomitea (s. 302) lausuu siihen suuntaan: „Yleensä täytynee myöntää, että laidunmaitten suhteen ei ole läheskään noudatettu sitä säästäväisyyttä, mikä poronhoidon vastaiseen menestymiseen nähden olisi ollut tarpeen”.

Vastaava määräys voitaisiin myös antaa vasomis- ja lypsyaikoihin nähden, koska poro silloinkin osittain (vaatimet) on silmälläpidon alainen, kun sitä joko paimennetaan tai, kuten ainakin tässä kosketelluissa seuduissa useimmiten on laita, lie'ataan (vennätetään), ja se silloin, lukuunottamatta kelomista, aiheuttaa samanlaista vahinkoa kuin syksylläkin.

Sittenkuin poronhoito vastedes, uskottavasti, on uudelleen järjestetty osuus- tai yhtiöperiaatteen mukaisesti taikka muuten enemmän yhteistoiminnalliseksi, voisi metsähallitus — samalla tavalla kuin Ruotsissakin — tarkistuksen ja järjestyksen vuoksi määrätä jokaiseen palikuntaan riittävästi tarkoituksenmukaisia vasomispaikkoja. Samaten kävisi silloin, niinpian kuin asiaankuuluva selvitys on hankittu, mahdolliseksi osoittaa ne *havumetsämaat*, joissa *silmälläpidon alaisena olevaa poroa*, paitsi jänkillä ja tuntureilla, saadaan laiduntaa muina vuodenaikoina kuin pakollisena paimennusaikana; kun paimentaminen syys- ja kevätkesästä tapahtuu vain rajoitetun ajan ja vain osa poroista sillä tavalla hoidetaan, tuottaisi sellainen menettely, katsoen ennen kaikkea ensiksi kysymykseen tulevien jänkkien suureen laajuuteen, tuskin mitään vaikeita hankaluuksia. Toistaiseksi voitaisiin asetuksessa kuitenkin vain yleisesti määritellä kysymyksessä olevien maiden laatu, missä paimennettujen porojen laiduntaminen puheenaolevina aikoina on sallittu; sen ohella olisi metsänhoitajalle myönnettävä oikeus kieltää mainittuina aikoina silmälläpidon alaisten porojen laiduntaminen sellaisilta paikoilta, missä nuorennos ilmeisesti on tuhoutumiselle alttiina. — Myöhemmin kosketellun ehdotuksen mukaisesti, joka koskee pakollisen paimennuksen toimeenpanoa suojametsäalueella ympäri vuoden, tulisi siten metsärajaseuduissa kaikki poronlaiduntaminen sulan maan ja vähän lumen aikana tapahtumaan sellaisilla mailla, missä ei metsännuorennos eikä jäkäläistäkään olisi hävitykselle alttiina.

Ylläsanotun yhteydessä tahtoisin erikoisesti huomauttaa sekä metsännuorennokselle että jäkälämaille tavattoman tuhoisasta porojen venttäämisestä (liehoamisesta) johtuvasta vaikutuksesta. Ainakin Inarin ja Utsjoen pitäjissä, missä tämä tapa ilmoituksen mukaisesti oli

vielä muutamia vuosikymmeniä takaperin melkein tuntematon, harjoitetaan sitä nyt talvellakin laajassa mitassa. Porolaidunkomision lausunto (s. 104): „koska venttääminen ei ole poronhoidolle välttämätöntä, voidaan se kokonaan kieltää kruununmailla”, vastaa täydellisesti niitä mielipiteitä, joita monet henkilöt Inarissa, poronomistajatkin, ovat lausuneet, ja mikä, paitsi ajokkaihin nähden, ansaitsee myös lainsäädännössä tulla varteenotetuksi. Ilmeisen kiellon on porolaidunkomisio kuitenkin lähemmin ilmoittamattomista syistä evännyt. Tämä voisi kuitenkin näyttää oikeutetulta jo senkin tähden, että sanottuun tapaan melkein pä poikkeuksetta aina liittyy suora tai epäsuora metsänhävitys, mikä metsälain mukaankin voidaan rangaista. Allekirjoittanut on sivuuttanut tämän poronhoidon epäkohdan, koska alempana 11 §:ssä ehdotetut rangaistusseuraamukset tuntuvat minusta olevan omiaan pääasiassa ehkäisemään sen, sitä paitsi tuskin olisi syytä kieltää venttäämistä, joka kuitenkin m. m. kotihärkien suhteen on välttämätöntä, sellaisilla paikoilla, missä männynnuorens ei vahingoitu taikka missä nuorens ei ensinkään ole olemassa.

Pienempi, mutta ehkei kuitenkaan, katsoen metsäpalojen usein aikaansaamaan laajaan hävitykseen, aivan tarpeeton merkitys olisi suoranaishella kiellolla ilman asianomaisen metsänhoitajan lupaa, joka hakemuksesta saisi määrätä paikan, sytyttää n. s. „räkkäsavuja”, joitten suojassa nuoret vasat ja lypsävät vaatimet sääskien aikana laiduntavat; tarkoitusta varten valmistetuissa „räkkäkaarteissa” lypsetään vaatimet ja valmistetaan poroille tilaisuus jonakin aikana päivästä häiritsemättä levätä savun suojassa. Tämä tapa on nimittäin vielä ainakin Inarin ja Utsjoen pitäjien tunturiseuduissa käytännössä ja lienee varemmin ollut syynä moneen metsäpaloon. Tämän määräyksen voimaansaattamisella tulisi paliskunta kokonaisuudessaan velvolliseksi korvaamaan sattuvat viitatuunlaiset vahingot.

Täten on kosketeltu niitä määräyksiä, jotka käsitykseni mukaan voitaisiin sovelluttaa koko porolaidunalueeseen, ja vastannevat ne sen ohella myös niitä vaatimuksia, joita on asetettava metsärajaseutujen tehokkaalle suojelemiselle. Ainoastaan yhdessä suhteessa on suoja-metsäalueeseen nähden välttämättä tehtävä erikoinen lisäys, mikä ei kuitenkaan millään tavoin aiheuta aivan erityistä lainsäädäntöä tälle alueelle.

3. Kesälaidunalueet ja kesäpaimennus.

Johdannotapaisesti viitattiin, kuinka tavattoman tuhoisat seuraukset hyvin harvoin ja sitäpaitsi niukasti nousevan nuorensoksen tuhoutumisella voi olla metsärajametsikoille, jotka tästä syystä helposti voivat kokonaan joutua perikatoon. Tämän perusteella ei määrättyjen rajoitettujen alojen *talvirauhoitus* takaa metsän säilymistä yleensä, etenkin kun vahingonteko vuoden muina aikoina on hyvin suuri. Erittäinkin on muistettava porojen kokoontuminen räkän aikana suuriksi laumoiksi, jotka esimerkiksi usein liikehtivät metsärajavyöhykkeessä ynnä metsäseuduilla Inarijärven ympärillä. Ja merkille pantava on myöskin, että pääasiallisin kelominen tapahtuu jo ennen pakollisen talvipaimentamisen alkua, jolloin maa sitäpaitsi tuskin vielä on lumen peitossa. Tarkat tutkimukseni porolaidunnan vaikutuksesta metsärajaseutuihin ovat johtaneet samaan lopputulokseen kuin Suojametsäkomisionkin, että metsärajan säilyttäminen vaatii välttämättä voimakkaampia toimenpiteitä, kuin muut poronhoitoalueen osat.

Tilaisuus sellaiseen toimenpiteeseen tarjoutuu etsimättä hyvin laajoissa metsättömissä tunturimaissa ynnä niihin rajoittuvissa jänkkäkomplekseissa, jotka tekevät metsäalueen täydellisen rauhoittamisen mahdolliseksi maan paljaana ollessa. Suojametsäkomisio ehdottaa tässä suhteessa (s. 145, 2 §) ajan $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{11}$, mutta katsoen kelomisen tavattomaan vaikutukseen metsännuorensokseen pitäisi tämä kausi mielestäni välttämättä toistaiseksi ulottua ainakin joulukuun 1:een päivään. Täten säästyisi metsäalue ei vain kesävahingoilta, vaan myöskin vasomisaika ja suurin osa kelomisajasta lankeaisi rauhoituskauteen; sitäpaitsi tulisivat laajat, tunturiseuduissa tavattavat jäkälemaat siten tarkemmin ja, paimennuksen tarkoituksenmukaisen järjestyksen kautta — mistä enemmän alempana —, taloudellisimmin käytetyiksi.

Tämän, Suojametsäkomision tässä hiukan muodostellun ehdotuksen (s. 143—148 sekä 158—159, 1—2 §§) mukaisesti saisi Lapin pohjoisimpien osien metsäalue yksinomaan talvilaidunalueen luonteen, kun taas tunturimaat pääasiassa tulisivat olemaan kevät-, kesä- ja syyslaidutmina. Samaa suuntaa on poronlaidunta järjestetty Ruotsin ja osittain myös Norjan Lapissa¹. Sekä Lapinkomitea (s. 299 ja 330, 1 §,

¹) Suojametsäkomisio on nähtävästi etupäässä pitänyt silmällä Ruotsissa noudatettua poronhoitotapaa ja viittaakin (s. 89) siihen, että Ruotsissa on porojen pito poronlaidutukseksi määrättyillä tunturialueilla vapaa läpi vuoden, jotavastoin tunturien alapuolella saadaan poroja laiduntaa luvatta ainoastaan talvisaikana. — Pohjois-Norjassa on porojen pito kielletty (v:sta 1854) määrättyillä metsäalueilla Karasjoella $\frac{1}{5}$ — $\frac{15}{11}$ ja Puolmakissa sekä Varangerilla $\frac{15}{5}$ — $\frac{15}{11}$ välisenä 2101—19

että Suojametsäkomisio (s. 144) ovat, edellinen yksinomaan poronhoidon kannalta, aivan oikein huomauttaneet, että kysymyksenalaisilla tunturiseuduilla ei ole edellytyksiä vakinaiseen asutukseen, vaan on ne varattava pelkästään poronhoidolle, „varsinaiseksi poronlaitumeksi”, joten samanlainen „asutusraja” kuin Ruotsissakin myös täällä olisi asetettava. Tämä kysymys ei kuitenkaan ole läheisemmässä yhteydessä esilläolevan tehtävän kanssa. Sitävastoin esilletuotakoon kysymyksenalaisten alueitten rajoittamiseen nähden yleensä se täysin oikeutettu Suojametsäkomisio ehdotuksessa, että „varsinaiseen porolaidunalueeseen” luetaan myöskin ulkopuolella mäntymetsärajaa oleva „hajanaisten mäntyjen vyöhyke”, mutta ei vain, kuten komisio (s. 143) viittaa, poronhoidon merkitykseen nähden, vaan myöskin, kuten tutkimukseni ovat osoittaneet, sen takia, että näillä männyillä ei enää ole uudistumiskykyä ja niitten tuhoutumisella ei siis ole mitään käytännöllistä merkitystä metsärajan säilyttämiseen nähden.

Samoin kuin Suojametsäkomisio, pidän minäkin talvi- ja kesälaidunmaitten rajan merkitsemistä maalle kalliina, aikaavievänä ja tarpeettomana. Sitäpaitsi olisi sellainen toimenpide suuresti epätarkoituksenmukainen, osaksi koska rajan huolelliseen määräämiseen ja mahdolliseen pyykittämiseen kuluva aika huomattavasti hidastuttaisi ehdotuksen toimeenpanoa ja osaksi koska erikoisista syistä olisi varattava tilaisuutta sanotun rajalinjan muuttamiseen tarpeen mukaan.

Sellainen rajan *siirto* voi esimerkiksi tulla kysymykseen niinpiankuin hajanaisten mäntymetsikköjen vyöhykkeessä yksin vallitseva, nyt noin 65-vuotinen nuorennos 10—15 (—25) vuoden kuluttua epäsuotuisemmissakin kasvupaikkasuhteissa on päässyt sellaisiin mittoihin, että se ei yleensä enää voi vahingoittua poronlaidunnassa. Silloin voitaisiin, edellyttäen, ettei uutta siemenvuotta vielä sattuisi, ulotuttaa „tunturilaidunoikeudet” asiattomasti aina viitatus vyöhykkeen sisärajaan saakka. Koska paikoittain mahtavan jäkäläpeitteen syöttö huomioiteni mukaan useimmissa tapauksissa ainakin kosketelluissa seuduissa melkoisesti lisännee maan vastaanottokykyä uudelle siemennykselle, niin sanottu toimenpide vielä lisäksi tuottaisi metsärajaseuduille merkittävän edun runsaan nuorennoksen muodossa seuraavana siemenvuonna. Heti tämän tapahduttua olisi rajalinja uudelleen siirrettävä aikaisemmalle paikalleen, jotta siten syntyneen nuorennoksen kehitys olisi turvattu, kunnes se taas vuorostaan on päässyt mittoihin, jotka oikeuttavat vastaaviin toimenpiteisiin. Tällaisen, verrattain laajaan

aikana. Näistä kesälaidunmaista tahdotaan nykyään vielä erottaa eri kevät- ja syyssyöttömaat; kts. myös E. Reuter, Porolaidunkomission mietintö, M. A. 1914.

talvilaidunnalta rauhoittamiseen yhdistetyn menettelyn avulla tulisi sanotussa ulkonaisille, vahingollisille vaikutteille tavattoman alttiissa metsärajavuöhykkeessä poronlaidunnasta aiheutuva vahingonteko supistumaan minimiin. Samalla kertaa tulisivat poronlaidunnan tarjoamat mahdollisuudet parantaa metsän nuorentumisedellytyksiä täysin hyväksikäytetyksi.

Pienempiä *muutoksia* rajalinjan kulussa ei tietenkään voida välttää, etenkin kun sitä luonnollisista syistä ei heti voida aivan tarkkaan määrätä. Onhan selvää, että raja aluksi tulisi suurin piirtein kulkemaan juuri sen vyöhykkeen ulkopuolitse, missä mänty vielä esiintyy metsikköjä muodostavana. Kuitenkin on sekä metsän- että poronhoidon kannalta yhtä tärkeätä, että poronlaidunnalle voidaan valmistaa sen vapaassa käytössä olevalla alueella mahdollisimman paljon tilaa ja liikuntavapautta. Sen takia olisikin toivottavaa, että „varsinaisiin porolaitumiin” vähitellen, sikäli kuin metsärajasuutujen tutkimus edistyy, voitaisiin poronomistajain tai poro-isäntäin tekemien, asianomaisten metsänhoitoviranomaisten tarkistamain osoitusten mukaan, yhdistää jänkkä- ynnä myöskin väliaikaisesti sellaisia välittömästi rajoitettavia muita alueita, joissa olevista mäntymetsäköistä sillä hetkellä jostakin syystä puuttuu nuorennos taikka missä se jo ehkä runsautensa ja voimakkaan kehityksensä takia voi torjua poronlaidunnan tuhoisat seuraukset.

Kysymyksenalaisiin rajoihin ja niitten muutoksiin nähden on luonnollisesti metsähallituksen, jonka pätevyyspiiriin nämä toimenpiteet ilmeisesti kuuluvat, metsänhoitajan välityksellä määräaikana asianomaisille poro-isännille *tarkkaan* ilmoitettava ja, missä on tarpeen, sopivaan mittakaavaan tehdyn karttapiirroksen avulla selvitettävä rajojen asemat ja tehdyt muutokset. Tällöin tietysti on luonnolliset rajat ja suunnat käyvin nimityksin lähinnä muistettava tahi, missä vain on mahdollista, niitä yksinomaan käytettävä. Samalla tavalla olisi meneteltävä myöskin talvilaidunnalta rauhoitettujen alojen suhteen. Tähän suuntaan näyttää myöskin Suojametsäkomisio (s. 144—145) ajatelleen talvilaidunalueen eroittamisen tapahtuvaksi.

Sanottu koskee luonnollisesti yhtä paljon ympäri vuoden vapaita ja lähinnä kevät-, kesä- ja syyslaitumiksi tarkoitettuja maita, joita männyn napametsärajan eteläpuolelta tulitaisiin osoittamaan useammasta paikasta laajoja tunturikomplekseja ja suoalueita, missä laidunminen niinkään olisi aluksi rajoitettava mäntymetsää kasvattomille aloille. Etenkin juuri tuntureilla olisi hyvin aran mäntymetsärajavuöhykkeen yhdistäminen sanottuihin laidunmaihin kovin arveluttavaa monen siellä olevan mäntymetsäköiden tulevaisuudelle. Näissäkin tapauksissa olisi toivottavaa, että varattaisiin vapaa tilaisuus aikai-

semmin mainitulla tavalla tarpeen mukaan — lopullisesti tai väliaikaisesti, seuraavaan siemenvuoteen — laajentaa näitten ympäri vuoden vapaitten laidunmaitten alaa. Sopivia laidunmaita lumettomana ja vähälumisena aikana on Inarin mäntymetsävyöhykkeessä m. m. Wätcher-, Semekurt-, Vainospää-, Hammas-, Aappis-, Viipas- ja Maaresta-tuntureilla, Saariselän laajoilla tunturiryhmillä¹⁾ sekä näistä vedenjakajaa pitkin länteen käsin, missä — paitsi yksityisiä tuntureita — suuret yhtenäiset jänkät tarjoavat laidunta melkoisille porolaumoille, sekä lopuksi peninkulmia laajoilla suomailta Ivalo-, Repo-, Lemmen- ja Vaskojoen lähteiltä aina Skietchemjoen yläjuoksun tunturiseutuihin saakka. Tässä yhteydessä katson olevan syytä esittää harkittavaksi, eikö myöskin monin paikoin jänkkiin rajoittuvia tai jänkkänotkelmien välisiä sekä suuremmissa jänkkäryhmissä tavattavia vähempikasvuisia ja usein ilmeisesti auttamattomassa soistumistilassa olevia havumetsämaita, joitten suojeleminen muuten raskauttaisi paimentamista, voitaisiin poronhoidon etua silmälläpitäen ainakin toistaiseksi yhdistää kysymyksenalaisiin „varsinaisiin porolaitumiin”. Täten valmistettaisiin poronhoidolle suurempi liikuntavapaus ja ehkä voitaisiin välttää joskus ylipääsemättömien ristiriitaisuuksien vaara paikallisen metsähallinnon kanssa. Näitten kaukana sijaitsevien ja vähäarvoisten metsien kysymyksenalainen uhraus tulisi tuskin aiheuttamaan mitään mainittavampaa tappiota taloudelliselta taikka luonnonsuojeluskannalta katsoen.

Paitsi näitä alueita, joitten likipitäinen rajoitus osittain jo nyt voitaisiin aikaisemmin tehtyjen huomioitten perusteella väliaikaisesti määritellä, esiintyy lukuisia pienempiä tunturiryhmiä ynnä suurempia jänkkiä ja jänkkäryhmiä, jotka soveltuisivat erinomaisesti pienempien porolaumojen laiduntamiseen. Kun liian pienten porolaumojen paimentamiskustannukset nousevat suhteellisesti kalliiksi, tulisivat tällöin kysymykseen vain sellaiset alueet, joissa olisi riittävästi laidunta viitatuksi ajaksi vähintään n. 200—400:lle porolle. Täten säästyisi yhtenäinen tunturilaidunalue liikasyötöltä. Aina käytettävissä olevien „varsinaisten laidunmaitten” runsaus alueen eri osissa tuottaa luonnollisesti muutenkin poronhoidolle suuremman vapauden ohella monta

¹⁾ Mahdollista on, että eräistä näistä tunturiseuduista ei ole kesälaidunta niin suurille porolaumoille kuin alojen melkoisen laajuuden takia olisi valmis otaksumaan. Niinpä esimerkiksi lienee kesälaitumeksi sopivia soita, pajukkoja y. m. hyvin niukalti osissa Saariselkätunturien lähempänä Venäjän rajaa olevia seutuja, kun taas siellä laajalle levinneet ja osittain runsaasti jälkelää kasvavat kuivat maat tarjoavat mitä suurimmat mahdollisuudet kevät- ja syyssyötölle. Sellaisiin poronlaidunnan tulevan järjestelyn yksityiskohtiin nähden voi luonnollisesti vain kokemus ja vasituiset tutkimukset antaa tarpeellisen välaistuksen

etua. Tämän johdosta olisikin varattava tilaisuutta poronomistajain ja poro-isäntäin tarkistettavien osoitusten ja metsähenkilökunnan ehdotusten mukaisesti uusien, poronlaiduntaan rajoituksetta käytettävien alueitten lisäämiseen, ennen kaikkea kesälaiduntaa varten. Kun pikkutokkien paimentaminen äsken mainitusta syystä ei käy laatuun, tarvinee tuskin pelätä valvonnan huomattavammin vaikeutuvan kesälaiduntamisen hajaantumisen takia liian lukuisille tätä varten varatuille maille palkisten eri osissa.

Täydellinen ja jyrkkä edelläolevan ohjelman toteuttaminen nyt heti kokonaisuudessaan ei luonnollisestikaan ole mahdollinen jo siitäkään syystä, että tuskin edes pitkäaikaiset ja perinpohjaiset paikalliset tutkimukset — jotka sitäpaitsi aiheuttaisivat melkoisia kustannuksia ja ajanhukkaa — sellaisinaan voisivat tehdä mahdolliseksi lopullisen ja täysin tyydyttävän kysymyksen kaikkien yksityiskohtien järjestylyn, vaan on se jätettävä suuressa mitassa riippuvaksi kokemuksesta. Muutenkin olisi liian yksityiskohtaisten määräysten välitön toimeenpano hyvin epätarkoituksenmukainen. Voitaneen näet tuskin olettaakaan, että poronomistajat paraalla tahdollaankaan aivan äkisti voisivat tarkoin mukauttaa poronhoitoa liian monimutkaisiin määritelmiin. Sellainen menettely aiheuttaisi siten auttamattomasti paitsi suuria käytännöllisiä vaikeuksia myöskin, ainakin alussa, yleisen hämingin poronhoidossa, ja kun kokemuksen ja tottumuksen puute sääntöjen soveltamisesta ja noudattamisesta ensi aikoina johtaisi suorastaan välttämättömiin rikkomuksiin, olisi se omiaan kokonaan riistämään luottamuksen uuden järjestelmän sopivaisuuteen ja sen arvoon yleensä. Joka puolelta olisi siis edullisinta toimeenpanna tarkoitettut uudistukset asteittain ja vähitellen sekä ennen kaikkea alkaa niin yksinkertaisesti kuin suinkin. Jos säännöstelylle annetaan aikaisemmin ehdotetulla tavalla tarpeellinen joustavuus, niin että rauhoitustoimien laajennukset ja supistukset tarpeen mukaan käyvät suuremmita mutkitta mahdollisiksi, niin tulisi järjestelmä, mahdollisimman paljon varteenottaen ja hyvittäen poronhoidon pyrkimyksiä ja etuja, paljoo luonnollisemmin viemään verrattomasti suotuisempaan ja tarkemmin harkittuun lopputulokseen.

Ohjelman toimeenpanon lähtökohdaksi on ajateltava ympäri vuoden vapaasti käytettäviksi tulevien ja erikoisesti kesä-, syys- ja kevätlaidunnalle tarkoitettujen suurempien tunturi- ja jänkkäalueiden erottaminen. Samalla kertaa olisi ryhdyttävä erittäin epäsuotuisten uusiutu-

missuhteitten takia tavattoman arkaluontoisten „hajanaisten mänty-metsikköjen vyöhykkeen” sekä vastaavien etelämpänä, erittäinkin kesälaitumiksi osoitettujen tunturiseutujen ympärillä olevien metsärajavyöhykkeitten *kokonaan rauhoittamiseen*.¹⁾ Näitä vyöhykkeitä tulisi siis aluksi vain käyttää kauttakulkuun yhtenäisille havumetsäalueille mennessä, missä talvilaidunta toistaiseksi saisi jatkua *täysin vapaasti* ja rajoituksitta. Laiduntamistilaisuuksia edellämäin tuissa vyöhykkeissä myönnettäisiin pääasiassa ainoastaan jänkkä-, tunturi- ja puhtailla koivumailla.

Heti tämän jälkeen ja mahdollisimman nopeasti pitäisi rauhoitus peruuttaa kaikkiin niihin äsken mainittujen vyöhykkeiden maihin nähden, missä poronlaidunta yhtäjaksoisesti (jänkät, tunturit, puhtaat koivumetsät) tai toistaiseksi (seuraavaan siemenvuoteen sellaisilla mäntyä, kasvavilla alueilla, missä nuorennosta ei ole ollenkaan tai vain nimeksi taikka missä se jo on pitemmälle kehittynyt) voi jatkua turmelematta mäntymetsän olemassaoloa. Samalla olisi myöskin aikaisemmin osoitettujen „varsinaisten porolaidunmaitten” rajat laajennettava ja lopullisesti määrättävä, liittämällä niihin rajoittuvat jänkkä- ja koivumaat; tämän ohella olisi katsottava uusia samanlaisia vapaata, erittäinkin kesälaiduntaa varten tarkoitettuja alueita. —

Nämä toimenpiteet, kuten myöskin rauhoituksen vastainen peruutus talvilaidunnalta myöhemmin väliaikaisesti rauhoitetuilla nuorennosalueilla, ovat tietenkin ensi kädessä poronhoidon omaan harrastuspiiriin kuuluvia. Siksi voitaneekin edellyttää, että poronomistajat omasta alotteestaan paliskunnankokouksissa tai muuten asianomaisen poronisännän välityksellä tulevat esittämään kysymyksenalaisia muutoksia metsänhoitajalle. Asianmukaisen tarkastuksen jälkeen tulisi tämän jättää esitys asiasta metsähallituksen ratkaistavaksi. Edullisinta olisi ehkä kuitenkin, että poronhoito-ohjesäännöt sisältäisivät suoranaisen määräyksen poroisäntäin ja paliskuntakokousten velvollisuudesta tässä suhteessa. Muuten on luonnollista, että myöskin paikalliset metsänhoitoviranomaiset siitä riippumatta tulevat osaltaan mahdollisimman laajassa mitassa avustamaan niitten alueitten laajentamista, missä poro tuottamatta vaaraa metsälle ympäri vuoden (varsinaiset porolaidunmaat) tahi talvisaikaan (havumetsäalueet) esteettömästi saa lai-

¹⁾ Päinvastainen menettelytapa, nimittäin sanotuissa vyöhykkeissä olevien suojeltavien nuorennosalojen asteettainen rauhoittaminen, ei olisi yhtä sopiva. Rajoituksen takia laiduntaminen näet kohdistuisi sitä tehokkaammin tämän alueen muihin osiin ja voisi aiheuttaa korjaamattomia vaurioita toimenpiteen soveltamiselle tarpeellisen melkoisen ajanjakson aikana. Tätä seikkaa korostaa myös täydellä oikeudella E. Reuter (Poronlaidunkomision mietintö M. A. 1914, s. 446).

duntaa. Suurimpien mahdollisten helpotusten suominen poronhoidolle metsänhoidon tinkimättömmimpien vaatimusten sallimissa rajoissa on nimittäin ylipäänsä ehdotetun ohjelman menestyksellisen toimeenpanon ja noudattamisen perusehtoja. Sitäpaitsi on metsänhoidolle itselleen eduksi, ettei talvilaiduntaan liittyvää vahingontekoa tarpeettoman laajoilla rauhoittamisilla liian tehokkaasti paikallistuteta ja keskitetä havumetsämaan muihin osiin.¹⁾

Hajanaisten mäntymetsikköjen vyöhykkeen rauhoittaminen porojen laiduntamiselta tulisi näinollen olemaan vain väliaikaista laatua. Jo viimeistään yhden vuosikymmenen kuluessa voitaisiin määrätä kaikki ne nuorennosalat, jotka edelleen olisivat toistaiseksi syötöltä suojeltavat. Rauhoitustoimenpiteet tulisivat siis olemaan paljoa lievempiä kuin mitä suojametsäasiaa koskevissa esityksissä ennen on edellytetty. Yleensä on nimittäin tahdottu rauhoittaa poronsyötöltä kaikki arkaluontoiset metsärajaseudut (etupäässä varsinainen metsärajavyöhyke) *kokonaisuudessaan*. Niinpä on Suojametsäkomision mukaan (s. 79) Norjassa monelta taholta tuotu esille „utta suojametsälakiehdotusta laadittaessa huomautuksia siitä, että porojen laiduntamisen ehkäiseminen sellaisilla seuduilla, missä havumetsän nuorentuminen on epävarma, ja vieläpä tunturikoivualueillakin, olisi ensimmäinen ja tärkein keino, jonka kautta metsien häviäminen ja metsävarojen aleneminen ehkäistyisi”. Samoin on metsähallitus (Suojametsäkomisio, s. 33) senaattiin 1907 tekemissään esityksissä edellyttänyt. „*että joku alue olisi kokonaan rauhoitettava*”. Suojametsäkomisio ei kuitenkaan ole tehnyt mitään ehdotusta tähän suuntaan eikä myöskään ottanut harkitakseen, mitkä alueet olisivat tällaisen suojelemisen tarpeessa sekä mitä seikkoja niitten määräämisessä olisi silmälläpidettävä. Tämä onkin luonnollista, kun metsän elinehdot mäntymetsärajalla ovat tähän asti olleet tuntemattomia. Nykyään sitävastoin voidaan jo jotakuinkin suurella varmuudella arvostella mäntymetsien säilymismahdollisuuksia ja tarkoin tunnetaan ne periaatteet, joita suojelustoimenpiteitten soveltamisessa on noudatettava.

¹⁾ Reuter, E., (Metsänhoidon ja metsäsyötön ristiriita, M. A. 1914, s. 241) lausuu: »Syötöltä rauhoituksesta ei ole mitään muuta seurausta kuin että syöttö ja vahingot kohtavaat sitä pahemmin muita metsäaloja, vahinko paikallistuu siis vain muihin seutuihin, jotka kokonaan turmellaan». Tätä epäkohtaa ei kuitenkaan tässä esitettyä järjestelmää noudattaen ilmenisi suojelusalueella, sillä siellä paikallistuisi laiduntaminen suureksi osaksi vuotta juuri sellaisille alueille (kesälaidunmaiksi julistettavat varsinaiset poronlaitumet) missä metsännuorennosta ei ensinkään ole olemassa. Talvilaidunmaitten rauhoittamisessa on sitävastoin suuri varovaisuus tarpeen, kuten toisessa paikassa korostetaan.

Vasta kun rauhoitusjärjestelmä äsken kerrotulla tavalla on täydellisesti pantu toimeen männyn erittäin arkaluontoisissa metsärajavyöhykkeissä, olisi mielestäni soveliasta ryhtyä laajempaan väliaikaiseen rauhoittamiseen niillä yhtenäisten mäntymetsien alueella olevilla nuorennosaloilla, mitkä metsän olemassaolon turvaamiseksi ilmeisesti ovat eniten suojan tarpeessa. Tämä koskee ennen kaikkea niitä nykyään puutteellisesti nuorentuneita aloja, missä entisten kulujen harventamat vanhemmat puut antavat vain epävarmoja toiveita vastaisesta tyydyttävästä siementuotannosta ja siten nykyisen jälkikasvun säilyttäminen on sitä välttämättömämpää. Nuorennoksen jopa kokonaankin tuhoutuminen tiheämmissä ja uudistumiskykyisissä metsiköissä on sitävas-
toin vähemmän vaarallista, kun runsaaseen jälkikasvuun vielä vuosikymmenienkin kuluttua voi luottaa ja nämä alueet siten haitatta saattaa rauhoittaa vasta jonkun myöhemmän siemenvuoden jälkeen. Nämä väliaikaiset laiduntamisoikeuden rajoitukset voivat tietenkin tapahtua yksinomaan metsähallinnon taholta ja vaativat ne muuten suurta pätevyyttä, biologista silmää ja käytännöllistä arvostelukykä, niin että toimenpiteet täyttäisivät tarkoituksensa ja osuisivat oikeaan.

Etenkin siinä tapauksessa, että poronlaidunta todellakin, kuten aikaisemmin on edellytetty, vaikutuksensa takia maanlaatuun, yleensä parantaa *uuden* nuorennoksen syntymisehtoja, olisi puhtaasti teoreettiselta kannalta edullista, että myöskin yhtenäisellä havumetsäalueella ryhdyttäisiin mahdollisimman laajaan uhattujen nuorennosalojen rauhoittamiseen. Silloin olisi laidunta paikallistutettava pääasiallisesti vain nuorennettaville metsämaille, missä jälkikasvu nykyään epäsuotuisan maanlaadun ja aikaisempien porovahinkojen takia melkein kokonaan puuttuu taikka missä varempi jälkikasvu kehitysasteensa tähden ei enää sanottavasti kärsi poronlaidunnasta. Laidunnetuille aloille jonkun tulevan runsaan siemenvuoden synnyttämän jälkikasvun suksessii-visen rauhoittamisen avulla saataisiin metsän olemassaolo uhattuilla alueilla sitten turvatuksi. Myöhemmin voitaisiin vieläpä ruveta ajattelemaan poronlaidunnan vastaista kehittämistä varsinaisen „lohkolaidunnan muotoon”, siten, että jokaisessa paliskunnassa vain yksi suurempi yhtenäinen metsä-alue kerrallaan annetaan vuotuisesti vapaaksi talvilaitumeksi. Jokaisen uuden siemenvuoden jälkeen muutettaisiin laidunta uudelle „loholle”. Vaikkakin tällaisella menettelytavalla yksinkertaisuutensa ja valvonnan helppouden vuoksi on monta etua, liittyy siihen kuitenkin toiselta puolen eräitä vaaroja sekä erityisiä epäkohtia. Onnistuakseen edellyttää se siksi laajoja, aikaavieviä ja kalliita valmistavia tutkimuksia ja toimenpiteitä, ettei se ainakaan vielä voi tulla edes puheeksikaan. Tällaisen lohkolaidunnan välitön toimeenpano voisi taas vahingonteon lisääntyvän tehon takia helposti johtaa

monen sellaisen metsikön häviöön, mikä alentuneen uusiutumiskykynsä takia ei enää kykenisi korvaamaan perinpohjin tuhottua jälkikasvua.

Viitatuilla perusteilla näyttää minusta olevan syytä rajoittaa rauhoitus yhtenäisillä havumetsäalueilla toistaiseksi vähimpään mahdolliseen määrään. Suojeltavien nuorennosalojen laajempi, mutta kuitenkin vielä epätäydellisesti toimeenpantu rauhoitus voisi vahingonteon paikallistumisen takia vaikuttaa sitä haitallisemmin muihin heikontuneihin metsikköihin. ¹⁾ Sellainen toimenpide voisi siksi tuskin ilman mahdollisesti vastaisuudessa toteutettavaa koko alueen nuorennossuhteitten perusteellista tutkimusta tulla kysymykseen. Sitäpaitsi on muistettava, että liian laajojen rauhoitustoimenpiteitten noudattamisen valvonta nykyisten vartioimissuhteitten vallitessa ei ole mahdollista, joten sellaiset pian tulisivat tuottamaan vahingollisia vaikutuksia. Lopuksi tuntuu luonnollisimmalta, että näitten toimenpiteitten laadun ja laajuuden lähempi arvostelu jätetään siksi, kunnes lähinnä ehdotettujen muutosten käytännöllinen vaikutus jonkun ajan kokemuksen kautta on tullut näkyviin. Etenkin tuntuu tämä oikeutetulta siksi, että sanotut muutokset epäilemättä ovat omiaan antamaan tarpeellista harkitsemisaikaa niin, että ne ainakin suurimmalta osalta poistavat pahimmat poronsyötön epäkohdat metsärajaseuduissa: poro pidätetään 7 kuukautta vuodessa havumetsäalueelta ²⁾ ja laiduntaminen voidaan osalta jällelläolevaa aikaakin (vähän lumen aikana) rajoittaa jänkille y. m. s. maille, joten erittäin arka mäntymetsärajavyöhyke on tehokkaasti suojattu vahingonteolta.

Tässäkin yksinkertaisimmassa muodossaan, ylläsanotuina rajoituksina, vaatii ehdotetun rauhoitusjärjestelmän täydellinen toimeenpano melkoisesti aikaa ja työtä, kuten sen jatkuva voimassapitokin jo siinä tapauksessa kysyy suuresti paikallisen metsähallinnon toimeliaisuutta.

¹⁾ Tällä perusteella pitäisi myöskin poronhoitoalueen eteläisimmille osille annetut määräykset, missä poroa ei saa paimentaa, tällaisten haitallisten seurausten välttämiseksi täydentää vastaavilla osoituksilla, missä poroa vuoden muuna aikana, esimerkiksi kesällä ja vähän lumen aikana pitää paimentaa.

²⁾ Poronlaidunta tulisi siten jossain määrin enemmän kuin ennen keskittyään koivumetsävyöhykkeeseen ynnä sen yläpuolella oleville tunturiseuduille. Mutta tästä joutuneen tuskin mäntykasvillisuuteen verraten paljoo vastustuskykyisempi koivumetsä sanottavammin kärsimään siinäkin tapauksessa, että laiduntamistapa jäisi muuttumatta. Suojametsäkomision (s. 143) lausunto tästä näyttää minusta pääasiassa ja etenkin suotuisiin kasvupaikkoihin nähden olevan täysin oikeutettu: »on nimittäin tunnettua, ettei koivun nuorentuminen ja varttuminen yleensä kärsi sanottavasti porojen laiduntamisesta, sillä kun on havupuihin verraten nopeampi ja niistä poikkeavakin, vesojen muodostumiseen perus-
2101—19

Kuitenkin saattanee asianomainen metsänhoitaja erikoisetta apulaisetta ja huomattavimmista kustannuksista, suhteellisesti vaatimattomilla määrärahoilla pääpiirtein (kartalla) suorittaa ja täydentää varsinaisten porolaidunmaitten eroittamisen ja lopullisen rajoittamisen, kuin myös rauhoitusalueitten määrittämisen hajanaisten mäntymetsikköjen vyöhykkeessä ja vastaavilla tunturialueilla etelämpänä jo yhden vuosikymmenen kuluessa. Jos metsähallitus alempana tehdyn ehdotuksen mukaisesti katsoisi olevan syytä muutenkin teettää suunnittaisen metsikkökartan (nuorennos- ja rauhoituskartan) mäntymetsärajaseuduista, niin voitaisiin kysymyksessäolevat tehtävät edullisesti suorittaa samalla kertaa ja nopeammin; joka tapauksessa olisi saatava tarkat tiedot eri paikkojen nuorennossuhteista sekä porolaitumen laadusta ja hyvydestä.

Vaikkakin rauhoitusohjelman toimeenpano siten vaatii siis sekä aikaa että työtä, niin on toimenpiteitten käypäisyysaika kuitenkin toisaalta sitä pitempi. Metsärajavyöhykkeessä on perinpohjaisempi revisioni tarpeellinen vain joka siemenvuoden jälkeen eli siis, viime aikojen olosuhteitten mukaan laskien, noin kerran vuosisadassa. Sen ohella olisi tosin toivottavaa, että noin 70—85 vuotta joka siemenvuoden jälkeen, ellei nutta sellaista vielä ole sattunut, lakkautettaisiin rauhoitus kaikilla niillä aloilla, missä nuorennos on päässyt sellaiseen kokoon, ettei poronlaidunta sitä vahingoita: Lähinnä sanotun vyöhykkeen eteläpuolella olevissa yhtenäisen havumetsäalueen osissa, missä siemenvuosia sattuu 15—20 vuoden väliajoilla, tarvitsevat vain harvemmat ja heikonnetut rauhoittamattomat metsiköt tutkimista jo seuraavan siemenvuoden jälkeen, kun taas tiheämpien ja elinvoimaisempien metsiköitten revisioni haitatta voidaan siirtää useampia vuosikymmeniä eteenpäin. Niin pian kuin metsikkö runsaan siemenvuoden jälkeen on kehittänyt tyydyttävän nuorennoksen ja on sen perästä rauhoitettu, voi rauhoituksen lakkauttaminen tässäkin tulla kysymykseen vasta 70—85 vuoden kuluttua, kun nuorennos on sivuuttanut poronlaiduntaan näh-

tuva uudistustapansa». Muuten on laidunnan paikallistuttamisesta koivumetsälle koitua vaara vaan näennäinen, sillä kesälaidunta tapahtuu luonnon pakosta pääasiallisesti ruohoa ja pajukkoa paikoittain kasvavilla soilla. Ehdotetun laiduntamistavan muuttamisella — paimentamispakon toimeenpanolla — tulisivat tietenkin etupäässä mainitut maat kysymykseen, kun taas kuivia koivukankaita, missä poro vapaana kesänaikana liikkuu suurissa laumoissa, viimeksi sanotussa tapauksessa — myöskin jäkälälaitumen säästämiseksi — mahdollisimman mukaan vältettäisiin. Voidaan siis varmasti olettaa, että kysymyksenalainen muutos poronhoidossa tulisi antamaan lisäsuojaa myöskin koivumetsille kesälaidunalueella. Jos poronlaidunta vastedes osoittautuisi tästä huolimatta vaikuttavan tuhoatuottavasti myöskin koivumetsärajaan, niin voitaisiin se esteettömästi, mikäli on syytä, myöhemmin ehkäistä yksinkertaisilla ja lievillä paimentamissäännöksillä.

den kriittisen pituusrajan. Tästä nähdään, että vaikeudet rauhoitusjärjestelmän voimaansaattamisesta keskittyvät pääasiallisesti välttämättömiin valmistaviin tutkimuksiin.

Tutkiessa tapaa, jolla poro kesävuosipuoliskolla, s. o. tässä muina aikoina kuin joulukuun 1:stä päivästä Vapunpäivään, voitaisiin estää pääsemästä metsäalueelle, on Suojametsäkomisio punninnut, voisiko se, kuten Ruotsin Lapissakin, tapahtua yksinomaan paimentamisen avulla, vai olisiko *sen ohella* poroaitojen rakentaminen välttämätöntä. Kysymys keskittyy siis täten kesäpaimennuksen tehokkuuteen ja sen käytännönpanon mahdollisuuteen esilläolevassa tapauksessa.

Kesä- tai jopa kokovuotisenkin paimentamisen käytännönottoa, vaikkakin pelkästään maanviljelyksen kannalta katsoen, on aikaisemmin n. k. Neuvottelukomitea edellyttänyt (s. 55, 64, 66, 67, 75, 91, 98; §§ 4, 29, 42, 43, 44), joka silloin on ajatellut etupäässä eteläisempiä, tiheimmin asuttuja poronhoito-alueen osia. Komitea pitää tosin mahdollisena (29 §), että poro jopa sellaisissakin olosuhteissa voidaan tarkoituksenmukaisella paimennuksella estää vahingoittamasta siellä hyvin lukuisasti ja hajallaan pitkin laidunmaita olevia yksityistiluksia. Kuitenkin on pantava kysymyksenalaiseksi, voitaisiinko todella pakollinen paimennus ympäri vuoden menestyksellisesti ja metsänhoidon hyödyksi sellaisissa seuduissa toimeenpanna ilman, että se ainakin monessa tapauksessa johtaisi kosketellun elinkeinohaaran täydelliseen perikatoon. Kun en tarkkaan tunne siellä vallitsevia olosuhteita, jätän tästä mielipiteeni lausumatta ja rajoitun vaan, sivuuttamalla koko aluetta koskevan yhtenäisen lainsäädännön toivottavuuden, niihin suojametsäalueen osiin, missä kysymyksenalaisten toimenpiteitten käytännönpanomahdollisuus ilman muuta on havaittavissa.

Sellainen mahdollisuus on lähinnä Enontekiön, Utsjoen ja Inarin pitäjissä sekä Lapin paliskunnassa Sodankylän pitäjää, missä laajat, yhtenäiset tunturialueet¹⁾ ratkaisevat kysymyksen ilman muuta.

¹⁾ Toivomukseksi vastaisuutta varten jää suojametsäalueen eteläpuolella olevien laajojen suoalueitten erottaminen «kesälaidunmaiksi», missä näitten maitten laajuuden ja laadun mukaisesti määrättyjä osia paliskuntain porotokista olisi pakollisesti paimennettava muuna aikana vuotta ($\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{12}$) kuin varsinaisena paimennusaikana. Tämä toimenpide, joka metsän- ja poronhoidon yhteisen edun kannalta tarkoittaisi niin laajaa sekä metsännuorennoksen että jäkälämaan säästämistä kuin mahdollista myöskin sanotuissa seuduissa, on kuitenkin jätettävä riippumaan lähemmistä paikallisista tutkimuksista ja sitä voitaneen tuskin toimeenpanna ennenkuin omistussuhteet osuus- tai osakejärjestelmän sovellutta-

Näissä seuduissa, missä asutusta ei vielä ole juuri lainkaan, rajoittuu paimentaminen pääasiallisesti vain tokan koossapitämiseen — mikä sääskikautena helpottuu porojen oman halun takia kokoontua suuriksi tokiksi — kuin myöskin, poronhoidon oman edun nimessä, olevien jäkälämäitten välttämiseen. Tosin on porolla suuri taipumus palata takaisin seudulle, missä se on syntynyt tai missä se on oleskellut nuorempana. Kokemus Ruotsissa, Norjasta ja omasta maasta (rajansulkemisen jälkeen) osoittaa kuitenkin selvästi, että nämä vaikeudet jo jonkun, enintään 3 (4) vuoden²⁾ ankaramman paimentamisen jälkeen kokonaan häviävät, kun poro vähitellen tottuu uusiin laidunmaihin. Esilläolevassa tapauksessa helpottaa tätä vielä poron halu oleskella kesän aikana yleensä ylhäällä tuulisilla tuntureilla.

Määrätyissä olosuhteissa (kts. m. m. Porolaidunkomisio, s. 6 ja 13; Lapinkomitea, s. 82) voi porotokan koossapitäminen tuottaa suria vaikeuksia, kuten esimerkiksi sieniaikana syksyllä (porojen syyshajomisen aika, lapiksi „viista-äeigi”) sekä tuulisilla ja sumuisilla ilmoilla. Erittäinkin hankiaikana voi tokka helposti huolellisestakin paimentamisesta huolimatta hajaantua. Nämä epäkohdat tulevat kuitenkin näkyviin vain sinä vuodenaikana, jolloin poro tämän ehdotuksen mukaan pääasiassa tulisi laiduntamaan laajoilla tunturialueilla, missä tokan hajoaminen, jos sitä heti ryhdytään jälleen tarmolla kokoamaan, ei johda mainittavampaan, suurempien poromäärien tunkeutumiseen rauhoitetuille metsäalueille. Pienemmillä kesälaidunalueilla etelämpänä voi tosin joskus sellaista kaikesta huolimatta tapahtua. Mutta kun kokemus osoittaa, että vaara tokan hajoamisesta pitemmäksi aikaa todella huolellisen paimentamisen kautta voidaan vähentää merkityksettömäksi, ei sanottu seikka, suurin piirtein katsoen, vaikuta kysymyksessä olevan toimenpiteen käytäntöpanomahdollisuuteen yleensä. Eri asia taas on, että nuorempi polvi, joka mukavuussyistä ynnä kiinteän asutuksen takia on rajoittunut poronhoidon talvipaimentamiseen mahdollisimman lievässä muodossa, ei vanhojen porolappalaisten kertoman mukaan omanne kesäpaimentamiseen tarvittavaa taitavuutta ja kokemusta; mutta tämä kyky palaa luonnollisesti jo lyhytaikaisella harjoituksella.

Esimerkin kesäpaimennuksen menestyksellisestä harjoittamisesta vastaavissa tai osittain epäedullisimmissä olosuhteissa antavat Ruotsi, Norja ja Venäjä, mainitsemattakaan, että poroa Suomen Lapin pohjoisimmissa osissa, m. m. Inarissa ja Utsjoella, verrattain lyhyen aikaa

misella tai muulla sopivalla tavalla on järjestetty yhtenäiselle pohjalle ja porojen hoito siten tehty paliskunnan yhteiseksi asiaksi. —

²⁾ Poronlaidunkomisio (s. 15) ilmoittaa, että poro jo kahdessa vuodessa tottuu uusiin laidunmaihin.

takaperin (kts. myös Lapinkomitea, s. 84) paimennettiin ympäri vuoden. Yhä edelleen on tämä, asianomaisten itsensä arvostelun mukaan poronhoidolle hyödyllinen perinnäistapa säilynyt eräissä lappalaisperheissä Inarissa ja Utsjoella, jotka kuitenkin nekin nykyään useimmiten laskevat irti poronsa keskikesän aikana pariksi tai useammaksi viikoksi. Hyvin huomattavaa on etenkin, että esimerkiksi Kaldoaivin paliskunta viimeisinä vuosina (vuodesta 1909) *omasta alotteestaan ja omaan hyötyyn katsoen* on tehnyt suurin piirtein katsoen onnistuneita kokeita siirtyäkseen aikaisempaan hoitotapaan. Yksimielisyyden ja suoranaisen paimentamispakon puute ynnä aivan riittämätön paimennus — vain kaksi paimenta koko paliskunnan protokalla — ovat kuitenkin olleet omiaan vähentämään tämän kokeen tulosta, etenkin kun paimenet aina vähän ajan päästä keskeyttivät paimennuksen yksityisten toimiensa takia. M. m. 1916 paimennettiin myös Paistunturin paliskunnan tokkia menestyksellisesti kesäiseen aikaan. Heinänteon ajaksi, heinäkuun loppupuoliskolla, laskettiin porot tahallaan irti. Useat poromiehet väittivät, että silloin kadonneitten porojen arvo oli paljoo suurempi kuin mitä paimentamiskustannuksiin olisi kulunut, jos tokka edelleen olisi pidetty katsannon alaisena.

Kesäpaimennuksesta on nimittäin poronhoidolle lukuisia etuja. Suojametsäkomisio mietinnössä (s. 148—149) ilmoitetaan seuraavia seikkoja:

1) Korvausmäärä yksityistiluksille tehdyistä vahingoista supistuisi minimiin. — Tämän yhteydessä huomautettakoon, että vahingon-
teon väheneminen samalla tuottaa melkoista hyötyä myös maanviljelykselle, kun korvaus, etenkin pienemmille vahingoille, usein kokonaan jää pois ja harvoinkin edes likipitään nousee todelliseen arvoon¹⁾. Sitäpaitsi menettänevät porolaumojen polkemat jänkkäniityt useamman esimerkin mukaan Inarista hyvinkin usein kasvukykynsä pitkiksi ajoiksi — eikä vain vuodeksi, kuten Porolaidunkomisio, s. 10 ja 82, ilmoittaa — niin että ne jäävät aivan käyttämättömiksi. Mitään korvausta näistä, vaikeasti heti arvosteltavista, maanviljelykselle haitallisista vahingoista voidaan tuskin koskaan laskea tai saada. Lisäksi

¹⁾ Heinämäärä ja sen arvo arvioidaan liian alhaiseksi. Kun ostoheinän hinta Inarissa on keskimäärin vaihdellut 10 pennin (jänkkäheinät) ja 15 pennin (maahainat) välillä kilolta, laskee paliskunta heinävahingot 7—10 pennin mukaan kilolta, jolloin myös liikakustannukset vedätyksestäkin jäävät niitynomistajan vahingoksi. Niinpä maksettiin eräästä 1917 Inarissa tapahtuneesta syötövahingosta, jonka arvo paikkakunnan hinnan mukaan laskettiin 75 markaksi ja paliskunnan arvion mukaan 40 markaksi ainoastaan 46 mk.; niityn polkemisesta vähentynyttä kasvuvuomaa ei ensinkään korvattu.

vapautuvat maanomistajat pakosta laittaa aitojaan porojen takia korkeammiksi kuin mikä yleensä on tapana ¹⁾).

2) Metsäseutujen jäkälämaat paranevat rauhoituksen kautta.

3) Huolellinen paimennus ja paremmin järjestetty laidunta tekevät ehkä poroluvun kohottamisen jäkälämaitten säästymisen kautta mahdolliseksi.

Sitäpaitsi ansaitsevat huomiota vielä seuraavat seikat:

4) että paimentaminen tekee mahdolliseksi paremman talouden hoidon myöskin tunturialueen jäkälämailla, etenkin kun tätä käytetään sekä kesä- että jäkälälaitumeksi; merkille pantavana esitettäköön tässä suhteessa erään Utsjoen luotetuimman luottamushenkilön (J. E. Fr. Holmberg Nuorgamissa) sikäläiselle metsänhoitajalle lähettämien kirjeitten (26/8 1904 ja 13/9 1906) sisällys: „Jäkälämaat huononevat tienoillamme vuosi vuodelta. Syynä siihen on etteivät porolappalaiset leväperäisyytensä ja laiskuutensa vuoksi enää viitsi paimentaa porojaan kesän aikana, vaan joka vuosi jo keväällä päästävät ne irralleen koko kesäksi ilman paimennusta. Kun porolaumat vuosittain pitkin kesää palkkivat parhailla jäkälämailla, niin talleavat ja turmelevat ne niitä kuin myös talollisten heinämaita”;

5) että tokat säilyvät pedoilta, jotka muuten etenkin nuorten vasain kesken saavat aikaan tavatonta tuhoa;

6) että varastettujen — porovarkautta harjoitetaan, yksin käypien ilmoitusten mukaan, suuressa mittakaavassa Inarissa ja Utsjoella, monet ammattinaankin — ja muuten „kadonneitten” porojen luku tulisi hyvin suuresti vähenemään, sekä että myös nykyään tapana olevien vieraitten ja orpovasojen salamerkitseminen siten tulisi mahdotto- maksi;

7) että poroilla olisi verrattomasti pienempi tilaisuus päästä ulkopuolelle maan rajoja, mihin ne nyt, pyrkiessään pohjoista ja etenkin kesän aikana vallitsevaa pohjoista tuulensuuntaa kohti, joukottain vetäytyvät ja hyvin usein häviävät, taikka missä asianomaiset krunnupalvelijat ottavat ne kiinni ²⁾; sekä, kuten alempana lähemmin selostetaan;

¹⁾ Reuter, E. (Porolaidunkomision mietintö, M. A. 1914) huomauttaa että tilusaidat Kemijärvellä, Kuolajärvellä, suurimmassa osassa Lappia y.m. porojen takia tehdään $\frac{1}{2}$ à 2 kertaa korkeampia kuin muuten (aina 2 mtr. saakka). Kun maata viljelevän väestön lukumäärä on monta kertaa isompi kuin poroja omistavien, ja kun tilusaitoja joka talossa on satoja syliä, niin on tämä rasitus maanviljelijöille itse asiassa tuntuva.

²⁾ Inarin itärajalta — jopa Suomen alueeltakin — ottavat koltat kiinni ja kulettavat pois useasti kokonaisia partioita, ja Suomen porojen varastamista tai ampumista harjoitetaan yleisesti myös Norjan puolella rajaa. — Venäjän rajaa

8) että kaikki este- ja rengasaitojen rakentamisesta ja kunnossapidosta johtuvat kustannukset häviäisivät, että kulut porojen syyskeräyksestä loppuisivat sekä ehkä myöskin, porojen lukemisen ja eroituksen tarkoituksenmukaisen järjestelyn kautta, pykällysaidat tulisivat tarpeettomiksi.

Kaikki nämä ovat tosiasioita, joiden merkityksellinen kantavuus on selvä jokaiselle poronhoitoon kysymyksenalaisilla maanosilla tutustuneelle henkilölle ja jotka epäilemättä, myöhemmin huomauteutuista haitoista huolimatta, oikeuttavat toivomaan poronhoidon kannattavuuden kohoamista sanotun uudistuksen toimeenpanon jälkeen. Sitä suuremmalla syyllä katson siten voivani yhtyä Suojametsäkomision lausuntoon (s. 148) sellaisen muutoksen seurauksista: „Jotenkin varmana voitaisiin nimittäin pitää, että vaikkakin tämä elinkeinon haara tulisi täten ikäänkuin pakottamalla saatetuksi voimaperäisemmälle kannalle, olisi kestävä hyöty siitä siksi suuri, että kaikki vaikeudet pian jäisivät vallan sivuseikoiksi”.

Haittoina voitaisiin oikeastaan mainita vain, että poron kesäsyötön takia sanotaan jäävän pienikasvuiseksi ja syksyllä vähän laihemmaksi ¹⁾ sekä että paimentaminen etenkin ensi vuosina tulisi tuottamaan kustannusten nousua. Mutta nämä varjopuolet korvannee runsaastikin jo se, että porokanta paljoo suuremmassa mitassa säilyy, mainitsemattakaan muita yllälueteltuja poronhoidolle itselleen ja metsälle jatkuvasta paimentamispakosta koituvia etuja. Lisäkulut tulevat sitäpaitsi työansion muodossa seudun väestön ja kunnan hyväksi. Poronhoidon kannattavuutta vaaranalaiseksi saattamatta tulisi se siis uuden järjestelmän voimaan astuttua valmistamaan suuremmalle määrälle köyhempää väestöä lisättyjä toimeentulomahdollisuuksia, mitä erittäinkin varsinaiselle maanviljelykselle epäsuotuisissa maan pohjoisimmissa osissa ei suinkaan ole pidettävä aivan merkityksettömänä yhteiskunta-taloudellisena etuna.

Suojametsäkomisio esittää kuitenkin edelleen (s.147), että poro olisi kesäiseen aikaan estettävä kulkemasta yli Venäjän, Norjan ja Ruotsin rajojen, ja katsoo tällä perusteella, että *valtion* olisi avustettava tai

myöten Inarissa suurilla kustannuksilla ja valtion avustuksella rakennetusta, penikulmittain pitkistä poroaidasta ei muuten näy olevan sanottavastikaan apua; ryöstöretkillään kuin myös muulloin särkevät nimittäin koltat aidan pitkiä matkoja, joten porot niin kuin ennenkin vapaudessa liikkueensa tunkeutuvat rajan toiselle puolelle ja joutuvat sikäläisten porovarkaiden saaliiksi.

¹⁾ Tämän seikan mainitsee myös Lapinkomitea, s. 84.

yksin kustannettava ei vain tarpeelliset raja-aidat, vaan myöskin, jos olen asian oikein ymmärtänyt, kesä- ja talvilaidunmaitten väliset aidat. On kuitenkin jyrkästi huomautettava, että sellaista ei mitenkään vaadi Suomen metsärajametsien suojelus, enkä pidä sanottua ehdotusta tässä yhteydessä — porolaidunnan ehtoja selvitellessä Suomen kruununmetsissä — huomion arvoisena. Yhtä vähän on sellainen suunnitelma edes epäsuorasti tässä käsiteltyjen tarkoituserien yhteydessä. Toiselta puolen näet porojen maan rajojen ylipääsy ei paimentamisen takia lisäännny, vaan supistuu päinvastoin sen käytäntöönpanon kautta aivan minimiin. Toiselta puolen taas antaa paimentaminen itsessään, muiden määräysten yhteydessä, riittävät takeet porojen pysyttämistä tunturiseuduilla määrätynä aikana. Sitä vähemmän on poroaitojen valtion varoilla rakentaminen perusteltu, kun paimennus, kuten Suojametsäkomisio (s. 148) itse varsin oikein korostaa, myöskin siitä huolimatta on välttämätöntä: „Edellämainituista toimenpiteistä huolimatta olisi komisionin ehdotuksen mukaisen järjestelmän vallitessa porojen huolellinen paimentaminen välttämätön”. Aitojen kunnossapitokustannukset tulisivat siten ilman vastaavaa hyötyä rasittamaan paliskuntain menoarvioita.

Ulkomaisten porojen maahantunkeutumisen estämiseksi ja yksityisten, paimennetuista tokista karanneitten porojen yli rajan tai metsäseutuun katoamisen välttämiseksi ovat sellaiset hyvin kalliit laitokset kuin poroaidat tuskin tarpeellisia. Jos ne kuitenkin jossain yksityistapauksessa tulisivat kysymykseen, niin on joka tapauksessa Suojametsäkomision 3 §:ssä mainitun sisällyksen erikoinen säädäntö tarpeellista, sillä aikaisemminkin ovat poronomistajat, kääntymällä hallituksen puoleen, saaneet huojuksia ja jopa avustustakin kysymyksenalaisessa suhteessa niissä tapauksissa, missä se on nähty suotavaksi; ei mikään estä sellaista menettelyä, esimerkiksi Suojametsäkomision (s. 148) aivan erityisesti suosittamaan aitaan nähden Enontekiössä, mutta on pantava kysymyksenalaiseksi, eikö tämäkin aita tule tarpeettomaksi tehokkaan kesäpaimennuksen voimaantultua.

Sulkemalla kesälaitumet kokonaan metsäalueelta tai täydellisesti aitaamalla ne tulisi paimentaminen tosin tarpeettomaksi ja poronhoito yleensä erittäin yksinkertaiseksi, mutta sellainen toimenpide ei luonnollisestikaan voi tavattoman kalleutensa takia tulla kysymykseen. Ylipäänsä ei valtiolla ole mitään syytä — muuten, kuten heti näytetään, vähäiseksi eduksi itse asialle — tehdä luonnottomia ja, katsoen elinkeinon kansantaloudelliseen merkitykseen, suhteettoman suuria uhrauksia poronhoitoon, joka sitäpaitsi yhä edelleen tulisi aiheuttamaan sekä maanviljelykselle että ennen kaikkea metsälle suunnattomia ja kysymyksenalaisissa seuduissa usein korvaamattomia vahinkoja.

Lopuksi olisi sellainen askel tuskin poronhoidolle itselleenkaan hyödyksi, sillä sen kautta häviäisivät useimmat syötöstä aikaisemmin mainitut edut (kohdat 4—6 sekä osittain 1 ja 3), jotapaitsi lisäksi tulisi joukko epäkohtia, ennen kaikkea raskaat kunnossapitokustannukset paliskunnilla kuin myöskin jossain määrin se tunnettu seikka, että porot, hukkien poroaidalle ajamina, paljoa helpommin joutuvat näitten petojen uhriksi kuin avonaisilla mailla.

Poroaidan rakentamista valtion kustannuksella tai avustuksella ei tarvinne siis, ainakaan toistaiseksi, tässä käsitellyn kysymyksen yhteydessä ottaa huomioon.

Ylläesitetyn suunnitelman soveltaminen edellyttää muutamien poronhoidon yksityiskohtien järjestelyä seuraavaan suuntaan:

1) Kun poronlaidunta aikana $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{12}$ tulisi tapahtumaan „tunturilaitumilla”, olisi nyt aivan mäntymetsärajalla olevien „erotusaitain”¹⁾ muuttaminen välttämätöntä. Vahingonteon kerrassaan tuhoisan vaikutuksen takia nuorennokseen ylen suurille porotokille tarkoitettujen erotusaitain lähistöillä olisi tällainen siirto ilman sitäkin suuresti tarpeen vaatima. Tämä muutto on verrattain halpa ja voidaan vaikeuksitta toimeenpanna yhden vuoden kuluessa asetuksen voimaan astuttua.

2) Samasta syystä on myönnettävä tilaisuus syksyllä, ennen joulukuun 1 päivää, ajokkaiden ja teurasporojen kuljettamiseen metsäalueen halki suoraan ja viivytyksettä määräpaikoilleen, kuten myöskin ajokkaiden keväällä käyttämiseen tarpeelliseksi ajaksi ehdolla, että ne sittemmin kuljetetaan tunturialueelle paimennettavaksi.

3) Toisaalta tulisi paliskuntarajojen muutos Suojametsäkomision 4 §:ssä (s. 149, 159) viittaamaan suuntaan välttämättömäksi ja vapaa kauttakulku kesälaidunnalle taattavaksi niistä erillään olevien palkisten porokarjoille. Edullisinta olisi ehkä, jos kesälaidunta vastedes järjestettäisiin kussakin yhtenäisessä kesälaidunpiirissä yhteiseen laskuun yhden siihen sopivan henkilön ylivalvonnan alaiseksi. Häneltä olisi ennen kaikkea vaadittava tunnustettu kyky johtaa paimennusta niin, että jäkälämaat mahdollisimman paljon säästyisivät ja tulisivat taloudellisesti hyväksikäytetyiksi. Täten olisi sitäpaitsi askel otettu palis-

¹⁾ Vertaa alempaa, s. 37.

kuntain yhteenliittymiseksi kunnittain tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla täydellisen osuustoimintaperiaatteen pohjalle, joten ristiriidat eri paliskuntain välillä häviäisivät ja saavutettaisiin monta etua myös valtion puolelta tapahtuvaan poronhoidon valvontaan y. m. nähden. — Siihen nähden, että Porolaidunkomisio pykälissään 2 ja 13 ei lähemmin ilmoita, missä järjestyksessä paliskuntarajojen määrittelemisen ja muutoksen pitää tapahtua, olisi ehkä vastedes ratkaisuvalla tähän nähden annettava metsähallinnolle, jonka harrastuksiin rajojen järjestely monessa tapauksessa voi koskea ja joka tietenkin — mahdollisten riitaisuuksien y. m. sattuessa paliskuntain kesken — omaa suurimman pätevyyden pääasiassa kruununmaita pitkin kulkevien rajojen tarkoituksenmukaisuuden arvosteluun.

4) Pororuton puhjetessa myönnetään vapautus paimentamisvelvollisuudesta Neuvottelukomitean ehdotuksen mukaisesti, 44 §. Kuitenkin pitäisi tämän oikeuden kuulua metsähallitukselle, kun poron vahingon teko melkein pelkäänsä kohtaa metsää ja sellaisiakin tapauksia voi sattua, että poronistaja tahtoo saada itselleen sanotun vapautuksen väriin ilmoitusten perusteella, joiden tarkistus Porolaidunkomission 17 § mukaan joka tapauksessa kuuluisi metsänhoitajalle.

5) Ympärivuotisen paimentamisvelvollisuuden johdosta on Neuvottelukomitean ehdotuksen mukaisesti, 42 §, myönnettävä helpotuksia kysymyksenalaiselle paliskunnalle poroaidan kunnossapitoon nähden. Mainitussa pykälässä paimennusvelvollisuuksien laiminlyömisestä ehdotettujen seuraamusten toimeenpano saattaa monessa suhteessa kuitenkin tuottaa melkoisia käytännöllisiä vaikeuksia. Sen tähden olenkin aivan yksinkertaisesti rajoituksitta puoltanut täydellistä vapautusta paliskuntain raja-aitain rakentamisesta ja kunnossapidosta. Myöskin maan rajoilla olevat aidat tulisivat kysymyksenalaisen uudistuksen kautta useimmassa tapauksessa tarpeettomiksi. Tällä ehdotuksella on puuttuvan tuntemuksen ja selvittelyn takia vain väliaikainen luonne ja kaivannee se sekä muutoksia että lisäyksiä (rakennuslainat y. m.).

6) Kun poroja rajoittuvista maista samoin kuin myös poroaidoilla eroittamattomista naapuripaliskunnistakin luultavasti melkoilla tulee edelleenkin tunkeutumaan kesälaidunnalta aivan rauhoitetuille pohjoisimmille metsäseuduille, on näiden seutujen poronisännille ja paliskunnan viranomaisille yleensä myönnettävä oikeus ja velvollisuus minä vuodenaikana tahansa kiinniotattaa sellaiset rauhoitetulle alueelle laiduntamaan päässeet porot. Nämä on sittemmin yhdistettävä paliskuntain paimennettuihin tokkiin, mistä ne seuraavassa erotuksessa taikka muulla tavalla, jonka ohjesääntö lähemmin saattaisi osoittaa, luovutettaisiin sopivaa korvausta vastaan asianomaisille omistajille. Poikkeuksena on Ruotsin ja Norjan poro niissä suhteissa, joissa olot on aikaisem-

malla sopimuksella järjestetty. Viimeksimainitussa tapauksessa lankee, kuten tunnettua, määrätty prosentti poroista valtiolle. Korvauksen suuruuden määrittäminen, jota on lähinnä pidettävä paliskunnan sisällisenä asiana, kuuluisi kai sopivimmin paliskunnan tehtäviin ja mieluummin olisi korvaus määrättävä todellisten kustannusten mukaisesti kussakin yksityistapauksessa erikseen, koska porojen kiinniottamisesta aiheutuvat menot luonnollisesti eri tapauksissa suuresti vaihtelevat. Samalla olisi tietenkin johdonmukaisinta periä myös poronistajan mahdollisesti suoritettavaksi joutunut hyvitys kruunun metsässä tapahtuneesta vahingonteosta. — Sen johdosta että suuria porokarjoja Norjan ja Ruotsin puolelta säännöllisesti joka talvi *tahallaan* ajetaan Suomen alueille laiduntamaan siellä tavattaville paremmille jäkälökkömaille, olisivat ankarat suojelumääräykset tässä suhteessa toivottavia. Siinä tarkoituksessa olisi aikaansaatava sopimuksia asianomaisten hallitusten kanssa. Esimerkiksi Koillis-Inarin rajaseuduissa kuljettavat Norjan porolappalaiset vuosittain tuhansia poroja (8,000) käsittäviä tokkia Suomen puolelle, ¹⁾ missä nämä monin paikoin paljaan maan tahi vähän lumen aikana (syystalvella ja keväällä) ovat tallanneet jäkälämaat aivan mustiksi ja hiekkaa myöten paljaiksi. Samanlaatuisia tapauksia on säännöllisesti myös ilmoitettu Inarinjoen ja Skietchemjoen rajaseuduilta, missä Norjan porot myös syksyisin kelomalla y. m. ovat huomattavassa määrässä hävittäneet mäntynuorennosta ²⁾. Enontekiön rajaseuduilla kuljetetaan Ruotsin porokarjoja niinikään usein Suomen puolelle ja Utsjoella käyttävät Norjan alamaiset Suomen rajaseutuja etenkin kotipitohärkiensä (Kolmisoaivin puolella myös tokkiensa) laidunmaina.

Koska edesvastuu säännösten noudattamisesta ja metsässä tapahtuvasta vahingonteosta kohtaa paliskuntaa kokonaisuudessaan, on mainittujen määräysten noudattamisesta yhtä paljon etua paliskunnille kuin metsätaloudelle ja valtiolle. — Lienee siis täysi syy ulottuttaa tämä määräys kaikkiin rauhoitettuihin alueihin yleisesti, paliskunnan omiinkin poroihin. Viimeksimainitussa tapauksessa ei paliskunta tietenkään voi vaatia omistajalta korvausta sellaisesta vahingosta tai huolimattomuudesta karanneesta porosta, jota mahdollisesti suorastaan paliskunnan omasta toimesta hoidetaan, vaan ainoastaan sellaisesta, joka

¹⁾ Valituksia tästä on aika ajoin ennenkin tehty metsänhoitajan puolelta m. m. päiväkirjassaan helmikuulta 1904 ja Inarin hoitoalueen vuosikertomuksessa vuodelta 1894.

²⁾ U. D. N. 50 v. 1912; N. 33 v. 1913; IV vartiop. päiväkirj. toukok. 1915 y. m. myös Inarin hoitoalueen vuosikertomuksessa vuodelta 1894, missä suuria Norjan porolaumoja ilmoitetaan laidunnetun myös Utsjoella (Polmakjärven—Kolmisoaivin seuduilla?)

on yksityisen hoidossa. Vahingon arvioimiseksi on poroisännän luonnollisesti heti annettava sattuneesta tapauksesta tieto metsänhoitajalle.

7) Kun metsänhoitohenkilökunta ja erityisesti metsänvartijat tarkastusmatkoillaan tapaavat poron rauhoitetulla alueella rauhoitusaikana, on heillä tietenkin myös oleva oikeus heti kiinniottaa nämä porot. Poroisännän tai asianomaisen poronomistajan kehoittaminen toimittamaan tämä tehtävä voi näet useinkin tulla kovin hankalaksi ja mutkikkaaksi, ja viivytämällä voi asia kokonaan epäonnistua tai jäädä sattuman varaan. Tällainen menettely tulisi kai yleensä paliskunnallekin halvemmaksi, ja onhan muutenkin paliskunnan etujen mukaista että porot mahdollisimman pian poistetaan rauhoitetuilta alueilta, joten vahingontekojen korvaus tulee pienemmäksi. Kun metsänvartijat harvoin ovat poromiehiä, on paliskunnan luonnollisesti korvattava tarvittavan apulaisen palkka ynnä metsänvartijan ajanhukka, mutta voi se sitten tämän korvaussumman jälleen periä siltä poronomistajalta, joka kulloinkin on tehnyt itsensä laiminlyöntiin vikapääksi. Erittäinkin tästä syystä on poroisännän viipymättä saatava tarkat tiedot tapahtumasta. Tapahtuipa porojen poistaminen rauhoitetuilta alueilta joko paliskunnan tai metsähallinnon toimesta, ovat tietenkin tästä aiheutuvat kustannukset sinänsä kannustimena huolelliseen paimennukseen, mihin tuonempana ehdotettavat vahingonkorvausmääräykset myös osaltaan vaikuttavat.

Näillä lisäyksillä, jotka erinäisissä suhteissa kenties olisivat vielä täydennyksen tarpeessa, olen, Suojametsäkomision ehdotukseen läheisesti yhtyen, lyhyesti luonnostellut jo kauan erittäin tarpeenvaativaa poronhoidon uudistusta suojametsä-alueella niiltä osilta, jotka vaikeuksista olisivat kai toteutettavissa nyt heti, niiden ehdotettujen yleisten määräysten yhteydessä, jotka koskevat puheenalaisen elinkeinon harjoittamiseksi Suomen kruununmetsissä. Jo nämät ehdotetut määräykset avaavat käsittääkseni tilaisuuden metsärajametsien tehokkaalle suojelukselle laajassa mitassa, tekemättä silti ainakaan nyt heti laajempien metsä-alueiden rauhoittamista välttämättömäksi. Kautta vuoden tapahtuvan pakollisen paimennuksen takia voitaisiin rauhoitustoimenpiteet yleensä supistaa mahdollisimman vähiin.

Tästä huolimatta puheenalainen ehdotus on yhä vielä, mikäli koskee suojametsäaluetta, erittäin puutteellinen ja epätäydellinen. Nämä puutteet, joiden selville saaminen ja poistaminen vaativat asiallista lisäselvittelyä ja jotka lainopillisessa suhteessa lienevät vaikeasti ratkaistavia, sopivat kumminkin hyvin ottaa käsittelyn alaisiksi yhä vielä val-

misteluasteellaan olevan suojametsälainsäädännön lopullisen järjestelyn yhteydessä. Näiden ehdotettujen toimenpiteiden toteuttamisella, jotka, kuten sanottu, pystynevät poistamaan pahimmat epäkohdat, saavutettaisiin varmaan arvokkaita ja tärkeitä kokemuksia, joista mainitussa tilaisuudessa voisi olla suurta hyötyä.

Viitatuista puutteista tahtoisin, sivuuttaen esilläolevan selostuksen lopussa mainittavat seikat, tällä kohtaa erikoisesti korostaa, että ehdotus pakollisesta paimennuksesta ympäri vuoden on tällä kertaa rajoitettu Enontekiön, Utsjoen ja Inarin pitäjiin sekä Sodankylän pitäjän Lapin paliskuntaan yksistään siitä syystä, että ensinmainittujen pitäjien lähinnä eteläpuolella olevien paliskuntien oloja ei tunneta. Ei ole suinkaan mahdotonta, vaan päinvastoin luultavaa, että ylempänä ehdotetut määräykset, sekä poronhoidolle, maanviljelykselle että metsätaloudelle eduksi, voitaisiin ulottaa myös osiin rajoittuvista alueista, kuten esimerkiksi Muonion pitäjän kirkonkylän paliskunnan pohjoisosaan, Kyrön ja Kittilän pitäjän Kuivasalmen paliskunnan pohjoisosaan, sekä kenties sitäpaitsi Sodankylän pitäjän Kemikylän paliskuntaan ja Pohjois-Kuolajärven paliskuntaan, kokonaan tai osaksi. Tämän mahdollisuuden toteuttaminen riippuu siitä, onko sopivia metsättömiä kesälaidunmaita — tuntureita, koivumetsiä ja jänkkiä — saatavissa näillä alueilta, tai voitaisiinko porolaidunalueen pohjoisimpien osien laajoja tunturialueita sopivasti käyttää myöskin näiden paliskuntien hyväksi sekä laidunmaina metsäseuduille säädettyinä rauhoitusaikana.

Edellytetyn pysyvän paimennusvelvollisuuden alaisen pohjoisen laiduntamispiirin vastaista rajoittamista koskevan kysymyksen yhteydessä esiintyy toivomus saada tämä piiri eroitetuksi muusta poronhoito-alueesta poroaidalla. Siten äskenmainittu (kohta 6) porojen tunkeutumisesta alueen eteläisemmistä osista syntyvä haitta häviäisi ja joukko vaikeasti ratkaistavia selkkauksia tulisi vältetyksi. Kun tuollainen aita jo nyt on pystytetty melkein poikki koko maan juuri mainituilla seuduilla ¹⁾ ja kun se sen lisäksi mitä tarkimmin sattuu yhteen Suojametsäkomision ehdottaman suojametsäalueen etelärajan kanssa, on se ajatus lähellä, että sanottu aita olisi suorastaan hyväksyttävä puheenalaiseen tarkoitukseen. Jos tämän rajan pohjoispuolella olevat osat Keminkylän ja Pohjois-Kuolajärven paliskuntia todella kävisi mainitussa suhteessa yhdistäminen pohjoisimpiin piireihin, tarvitsisi tätä aitaa länteenpäin pidentää vain verraten vähän, suunnilleen Muonion kirkonkylän tienoilta saakka. Muussa tapauksessa tulisi sen lisäksi pitkin Sodankylän pitäjän Lapin paliskunnan kaakkoois-rajaa kulkeva aita tarpeelliseksi tai toivottavaksi. Tällaisen järjestelyn avulla tulisivat siis

¹⁾ Kts. Lapinkomitean mietintöön liitettyä karttaa.

porolaidunalueen eteläiset osat mainittavammitta kustannuksitta kokonaan erotetuiksi pohjoisista, joiden oleellisesti erilainen poronhoito silloin sitä helpommin voitaisiin järjestää uusien olojen mukaiseksi.

Nämä ja muut mahdollisuudet, joiden toteuttaminen, kuten sanottu, on toistaiseksi jätettävä vastaisen täydentävän selvittelyn varaan, saavat alempana esitettävässä Porolaidunkomision 6 §:n muuttamista koskevassa luonnoksessa osakseen huomiota vain sikäli, että niiden suksesiivinen toteuttaminen voisi tapahtua metsähallituksen valtioneuvostoon tekemästä esityksestä. Muuten ovat ylempänä mainitut näkökohdat yhdistettävissä tuonnempana (s. 131) esitettävän asetusehdotuksen 6 a ja 6 b §§:iin, joista edellinen koskee koko porolaidunalueella sovellettavia määräyksiä, jota vastoin 6 b § kohdistuu erityisesti suojametsäalueeseen.

4. Paliskuntien poromäärät.

Poronsyötön vaikutus metsännuorennokseen riippuu tietenkin kaikissa olosuhteissa mitä suurimmassa määrässä poroluvusta ja on nykyisen, minkäänlaisista rajoituksista riippumattoman vapaan laiduntamistavan vallitessa jokseenkin suoranaudessa suhteessa porojen suhteelliseen lukumäärään laidunmaiden laajuuteen verrattuna. Juuri tähän seikkaan on Porolaidunkomisio pannut koko ehdotuksensa pääpainon ja katsoo sen vuoksi, „että tärkeimpänä ehtona porojen laiduntamisoikeudelle kruununmailla on, että korkein sallittava poroluku määrätään kullekin paliskunnalle”. Kun komisio (s. 99, 108, 109) on tullut siihen käsitykseen „että jäkälämaat, jäkälän nykyisessä tilassa ollen, eivät voi elättää sitä poromäärää, joka niillä viime aikoina on pidetty”, ja siis „että poroja nykyään pidetään enemmän kuin laidunmaat sallisivat”, olisi näin ollen luonnollisesti ensimmäisenä asteena olojen parantumiseen, että paliskuntien poroluku määrättäisiin laidunmaiden laajuuden ja laadun mukaan, niin, että kestävä poronhoito siten tulisi taatuksi. Täydellisesti yhtäläisiä ehdotuksia poroluvun samojen periaatteiden mukaisesta rajoittamisesta ovat poronhoidon etuja silmälläpitäen ja osaksi myös maanviljelyksen suojaamiseksi porojen vahingonteoilta aikaisemmin esittäneet Lapinkomitea (s. 305, 333), Neuvottelukomitea (s. 56, 77), metsähallitus (v. 1907) ja Suojametsäkomisio (s. 149—154, 160); Ruotsissa ja Norjassa sellaiset määräykset ovat jo kauan olleet voimassa (Lapinkomitea s. 295; Suojametsäkomisio s. 90—91).

Kaikki nämä komisiot ovat siis pääasiassa ¹⁾ asettuneet poronhoidon kannalle ja pyrkivät tämän elinkeinon kestäväen olemassaolon turvaamiseksi sellaiseen poroluvun rajoittamiseen, ettei jäkälämaan tuottavaisuus liiallisesta laiduntamisesta pääsisi vähenemään ja niin muodoin vastaisuudessa pakottaisi kansantaloudelliselta kannalta vähemmän toivottavaan, poromäärän tuntuvaan vähentymiseen. Arvioitaessa sitä mahdollisimman suurta porolukua, jonka eri paliskuntain tai kuntain laidunmaat jatkuvasti voivat elättää, mikä tehtävä ei suinkaan ole helpompia, on otettu lähtökohdaksi yhden poron ylläpitoon välttämättömästi tarvittavan jäkälämaan laajuus. Sen määräämiseksi täytyy tuntea kullekin porolle keskimäärin vuodessa syötetyn alan suuruus, se aika, mikä menee jäkälän täydelliseen jälleenkasvuun sekä jäkälämaiden laajuus ja laatu eri seuduilla. Kun näitä perusteita, joita on käytetty mainittujen laskelmien pohjana, ei ole voitu tarkoin määrätä, vaan pikemmin vain arviolta tai ainakin erittäin mielivaltaisesti hahmotella, ja kun useita muita kovin tärkeitä tekijöitä on jätetty huomioonottamatta tai ne ovat osoittautuneet mahdottomiksi edes osapuilleen arvostella, on kuitenkin selvää, ettei minkäänlaisia luotettavia johtopäätöksiä ole voitu tätä tietä saavuttaa. Se ilmenee erittäin jyrkästi saavutettujen tulosten tavattoman suuresta erilaisuudesta.

Jo sen *kaivoksen (jäkälikköalan)* arvioimisessa, jonka kukin poro talven kuluessa käyttää laidunmaanaan, esiintyy epävarmuus puhealalaisissa laskelmissa kouraantuntuvalla tavalla. Samalla kuin Porolaidunkomisio on pysähtynyt 1 ha:iin, on metsähallitus (1907) arvioinut vuosittain tarvittavan jäkälikköalan 4—7 ha:ksi. Nähdään siis että näiden laskelmien lopputuloksissakin voi helposti syntyä useiden satojen prosenttien virhe. Todellinen asianlaita olisi tosin suunnilleen määrätävissä suoranaisten tutkimusten avulla, mutta sellaisia ei tietäksemme ole vielä toimeenpantu; tätä tarkoitusta varten olisi vain tarkoin otettava selville kaivoksen keskimääräinen leveys (Porolaidunkomision mukaan, s. 12, noin 35—50 cm) sekä päivässä syötetyn kaivoksen yhteenlaskettu keskimääräinen pituus erilaatuisilla mailla eri aikoina talvella ja eri lumi- sekä sääsuhteissa. Päätän varhemmin (I osa) annetuista,

¹⁾ Lapinkomitea (8 §) ja Neuvottelukomitea (7 §) ovat kuitenkin, etupäässä maataloudellisia elinkeinoja edistääkseen niillä seuduilla, missä niillä on suuremat menestymisen edellytykset, ottaneet ehdotukseensa sen määräyksen, että poronhoito voitaisiin kokonaankin lakkauttaa, »jos porojen laidunmaat jossakin kunnassa käyvät riittämättömiksi taikka olosuhteet muutoin niin muuttuvat, ettei poronhoitoa enää voida tarkoituksenmukaisesti harjoittaa». Muihin osiin nähden ehdotetaan poroluvun rajoittamista (Lapinkomitea, s. 305) «tarkoituksessa tulevaisuuden varalle säästää paliskuntain laidunmaita liialliselta kuluttamiselta».

kiinniottoporojen päivittäin syömää alaa, noin 0,025 ha koskevista tiedoista, tuntuu kuitenkin siltä, kuin olisi metsähallituksen arviointi osunut lähemmin oikeaan. Jos otaksutaan, että poro elää syyskuun 15 päivän ja kesäkuun 15 päivän välisenä aikana yksinomaan ¹⁾ porojäkälästä, lasketaan kullekin porolle vuosittain syötetty jäkälä-ala 6—7 ha:ksi; epäsuotuisain lumisuhteiden vallitessa (hangen aikana y. m.) on päivässä syötetty ala epäilemättä suhteellisesti pienempi, mutta kun laiduntaminen siinä tapauksessa on sitä tarkempaa ja jäkälän jälleenkasvu sen vuoksi vaatii sitä pitempää aikaa, on kai vaikutus suurin piirtein katsoen sama. Huomautettakoon nimenomaan, että äskenmainittu luku kohdistuu todella syötettyyn alaan, sillä itse asiassa tulee lumipeite esimerkiksi talvisaikaan porolaumojia paimennettaessa hyvin epätasaisesti potkituksi. Syöttämättömiä kaistaleita ja pilkkoja jää kaikkialle kiekkeröiden väliin, jotapaitsi jäkälä ei suinkaan yhtenäisenä kerroksena peitä koko maan pintaa. Käytännöllisesti katsoen poro siis käyttää talvella paimennettaessa tuntuvasti, kenties 4—6 kertaa suuremman alan (25—40 ha), kuin ylempänä on mainittu, josta alasta kuitenkin vain $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{6}$ tulee syödyksi. Tämä seikka ei tietysti ollenkaan vaikuta tässä puheenaoleviin laskelmiin, vaan mainittakoon se vain väärinkäsitysten välttämiseksi.

Sama epävarmuus vallitsee myös käsityksessä siitä ajasta, mikä kuluu, ennenkuin syötetty jäkälä jälleen on *täydellisesti* uudelleen muodostunut. Metsähallitus laskee tämän „kiertoajan” suunnilleen 15—25 vuodeksi eli keskimäärin noin 20 vuodeksi, Porolaidunkomisio (s. 11, 63) taas arvioi sen keskimäärin 10 vuodeksi. Tähän tulokseen Porolaidunkomisio on tullut „havaintoja tehtäessä keskinkertaisilla jäkäläkömailla”, sekä „tiedustelujen perusteella”, mutta luonnollista on että edes jossain määrin luotettavia johtopäätöksiä mainituissa suhteissa ei ole saavutettavissa pitkällisittä ja tarkoittoa tutkimuksitta, joihin sitäpaitsi liittyy varsin suuria käytännöllisiä vaikeuksia.

Omasta puolestani tahtoisin vain korostaa, kuinka tavattoman hitaasti jäkälän kasvu yleensä näyttää tapahtuvan. Tätä valaisee m. m. jäkäläpeitteen paksuus eri-ikäisillä palo-aloilla, ja on silloin lähinnä kiinnitettävä huomiota korkeimpiin raja-arvoihin, koska jäkälä Inarissa-kin on monin paikoin sangen tarkasti syötyä. Arvosteltaessa on luonnollisesti lähdeittävä siitä ajankohdasta, jolloin jäkälä on muodostunut yhtenäiseksi maanpeitteeksi, mikä suotuisissa oloissa noin 60-vuotisilla palomailla tapahtuu samalla aikaa kuin jäkälä (*Cladina alpestris*) jo

¹⁾ Vielä syyskuun lopulla käyttäneen poro jossain määrin muutakin ravintoa mutta toisaalta se varmaankin syö suhteellisesti paljon enemmän jäkälää varhemmin syksyllä, etenkin kostealla säällä, ja kesänaikanakin sateisella säällä se syönee mielellään jäkälää.

alkaa käydä „kukalle”, s. o. alkaa muodostaa noita tunnettuja tasaisesti pyöreähköjä latvojaan. Tehdessäni havaintoja sellaisilla paikoilla, jotka maasuhteitten y. m. takia ovat säästyneet poronsyötöltä, olen voinut todeta, että alempana esitettävät keskimääräiset luvut jotakuinkin tarkasti osottavat jäkälän kasvua kehityksen häiriytymättä tapahtuessa; kasvupaikkamuistiinpanojeni mukaan olen havainnut:

60-vuotisilla paloaloilla	3—4 cm:n korkuista jäkäläköä
80-	4—5
100-	5—6
125-	6—7
150-	7—8
175-	8—9
200-	9—10

Näistä arvoista näkyy, että jäkälä tarvitsee keskimäärin 20—25 vuotta kasvaakseen 1 cm. korkeutta, ja tekisi näinollen mieli pitää metsähallituksen ilmoittamaa kiertoaikaa pikemmin — kenties tuntu- vastikin — liian lyhyenä kuin liian pitkänä. Yhtäläisiä kokemuksia jäkälän erittäin hitaasta kasvusta antavat ne paikat, joita tunnettuna aikana on käytetty jäkälänostopaikkoina. Poikkeuksellisen nopeasti näyttää jäkäläpeitteen jälleenkasvu edistyvän rehevimmillä jäkälämailla, sillä pienemmät paljaaksi otetut, keskimäärin 40—60 cm:n läpimittaiset pälvet osoittavat jo 25—30 vuoden kuluttua reunoillaan varsin pitkälle kehittyneitä jälleenkasvua, jota kuitenkin, se on huomattava, suuressa määrin suosii jäkälän nähtävästi sangen suuri taipumus kasvaa *sivulle päin*.

Kun ottaa huomioon että mielipiteet edellämainituissa suhteissa niin tavattoman suuresti eroavat toisistaan, ei voi ihmetellä että käsitykset jokaisen poron jatkuvasti riittäväksi talvilaidunmaaksi tarvittavan jäkäläköalan suuruudesta ovat olleet erittäin vaihtelevia. Samalla kuin Porolaidunkomisio (s. 11, 63) yllämainituista arvoista laskee tämän alan 10 ha:ksi, on metsähallitus tullut kymmenkertaiseen määrään eli 100 ha:iin! Tämä osoittaa selvästi kuinka turhaa on käydä puheenalaista kysymystä arvostelemaan ilman varmoja perusteita.

Vielä enemmän lisääntyvät vaikeudet arvosteltaessa jäkälälaitumen säilyttämisen turvaamiseksi vähentymättömässä tuotantovoimassaan korkeinta sallittavaa porolukua, kun ei ole olemassa tarkempia tietoja jäkälämaiden levenemisestä ja laadusta. Tämän takia täytyy tulostenkin, kuten Porolaidunkomisio (s. 111) selvästi huomauttaa, olla

erittäin mielivaltaisia. Komisio viittaa (s. 12) vain siihen seikkaan, että puhtaita jäkälämaita tavataan verrattain säästeliäästi, jotavastoin kanervaa, marjanvarsia, sammalta ja muita kasveja usein esiintyy valitsevana pohjakasvillisuutena, ja huomauttaa siitä syystä että poro tullakseen jatkuvasti toimeen tarvitsee siis todellisuuksessa „laajemman alan kuin 10 hehtaaria”. Lapinkomitea (s. 102) arvioi puheenalaisen alan 50 ha:ksi¹⁾ ja metsähallitus laskee sen poronhoitoalueen keski- ja eteläosissa, missä $\frac{1}{4}$ pitäjain kaikista maista otaksutaan olevan kellovillisia jäkälämaita, 400 ha:ksi tai eräissä seuduissa enemmäksi.

Paremmiin kuin sanat kuvaavat kaikki ylempänä esitetyt, toisistaan suuresti poikkeavat numerotiedot niiden laskelmien pitämättömyyttä, joita on esiintuotu korkeimmasta mahdollisesta poroluvusta, minkä laidunmaat kykenevät elättämään. Jos poronlaiduntamisen aiheuttama jäkälänkulutus sekä jäkälän jälleenkasvu aika olisikin tarkkojen tutkimusten avulla määrättävissä, täytyy kuitenkin syöttöön tarjona olevan jäkälämäärän arvioimisen joka tapauksessa jäädä siinä määrin epävarmaksi, että satoihin prosentteihinkin kohoavat virheet voivat helposti pujahtaa joukkoon. Vain kokemus jäkälikkömaiden tilasta ja kulutuksesta semmoisenaan voi antaa vastauksen tähän kysymykseen. Mainittakoon tässä senvuoksi lyhyesti lisäksi vain muutamia seikkoja, jotka valaisevat jäkälikkömaiden runsauden arvioimisen vaikeutta ja joiden huomiotta jättäminen helposti johtaa tämän alan tuntuvaan yliarvioimiseen.

Paitsi laajoja jänkämaita, jotka pohjoisimmissakin pitäjissä käsittävät huomattavan osan — kenties 30—40 % — maan pinta-alasta ja etelämpänä vielä paljoa enemmänkin, ja joita, samoin kuin myös kaikkialla yleisesti levinneitä sammal- ja marjanvarsipeitteisiä koivikkoja kangasmaita ynnä korkeampia tunturimaita, käytännöllisesti katsoen ei ollenkaan voi ottaa lukuun talvilaidunmaita arvosteltaessa, on myöskin kaikki noin 60-vuotiset ja niitä nuoremmat palomaat jätettävä miltei kokonaan luvusta pois. Muutamilla seuduilla ne käsittävät enemmän kuin 10 % koko maa-alasta (Utsjoella, Koillis-Inarissa y. m.), ja pääasiallisesti juuri kuivaperäistä maata. Jo 50-vuotiset palomaat, jotka enimmäkseen jo ovat tuottaneet runsaan, mutta vielä harvan tai ei ainakaan suljetun ja vain 2—3 cm:n korkuisen porojäkälän jälleenkasvun (*Cladina*), tarjoovat kuitenkin vähän lumen aikana säästeliäästi laidunta. Mutta myöskin muilla kuivilla mäntykankailla on jäkälänsaanti enimmäkseen hyvin rajoitettu ja usein niukka. Tämä johtuu osaksi jäkälän viihtymykselle epäsuotuisista kasvupaikkasuhteista

¹⁾ Jämtlannin läänissä Ruotsissa laskettiin samanlaisessa arvioimisessa 45 ha poroa kohti; kts. Suojametsäkomisio, s. 152.

(tiheistä metsikoista, maan kaltevuudesta y. m.), osaksi varhemmasta syötöstä, josta tuonnempana enemmän. Tässä huomautettakoon, että kangasmaat Inarissa ja Utsjoella — päinvastoin kuin mitä yleisesti arvellaan — huomattavan suureksi ja erällä seuduilla enimmäksi osaksi tarjoovat säästeliäästi jäkälälaidunta; toisissa seuduilla mainittuja pitäjiä (Inarin koillisosassa, Vaskojoen ja Lemmenjoen seuduilla, Patsjoen eteläpuolella y. m.) jäkälämaat ovat kuitenkin laajoilla aloilla kerrassaan rehoittavia.

Samalla kuin siis varsinaisia jäkälämaita, missä jäkälä on vallitsevana kasvillisuutena tai muodostaa enemmän tai vähemmän yhtenäisen maapeitteen, porolaidunalueen pohjoisimmissakin osissa on vain suhteellisesti pieni prosentti maan koko pinta-alasta, on sitäpaitsi se seikka huomioonotettava, ettei näiden jäkälämaiden koko ala suinkaan tuota syötettäväksi kelpavaa jäkälää. Päinvastoin niissä on huomattavan suuret määrät (kenties vähintään 10—15 % koko alasta) puita, koivupensaita, kantoja, liekoja, mättäitä, sammalta ja marjanvarsia kasvavia maakuoppia, rämpelkkoja, kiviä y. m. Erittäinkin koivupensaiden ympärille, mutta myöskin puunjuurien, kantojen y. m. ympärille leviää usein melkein puhdas varpukasvillisuus jotenkin laajalle alalle. Tasaisellakin maalla, jossa on rehevä jäkäläpeite, käsittää tämä peite havaintojeni mukaan ainoastaan noin (60—) 70 (—80) % koko alasta. Usein melkein pelkkää jäkälää kasvavilla louhikkomailla, joita Koillis-Inarissa y. m. on laajat alat, täyttävät kivet jopa 80—90 % koko pinnasta. Suhteet vaihtelevat joka tapauksessa tavattoman suuressa määrin ja ovat ne jonkun verran laajemmilta aloilta tuskin yhteisesti määrättävissä.

Sitä seikkaa, että asutus supistaa porolaidunmahdollisuuksia, ovat koskettelleet sekä Suojametsäkomisio (s. 151) että Porolaidunkomisio (s. 66). Se ansaitsee varteenottamista myös porolaidunalueen harvaan asutuissa pohjoisimmissa osissa, koska porolaumojen paimentaminen muutamissa paliskunnissa ohjesääntöjen mukaan on kielletty 1—2 peninkulman etäisyyteen saakka taloista. Käytännössä tarvintee luvusta jättää pois kuitenkin vain yksityisten tiluksia suunnilleen vastaava ala, joka tekee suojametsäalueella noin 3—8 % kuntien koko pinta-alasta. Niinikään ovat muutamissa kunnissa suurempien talvi-ten varret tokkien syötöltä rauhoitettuja ja käytettäneen niitä sen vuoksi vähemmän kuin laidunmaita yleensä. Sitäpaitsi ei asutus vaikuta jäkälänkulutukseen ainoastaan kotikarjan tallaan, vaan kenties vielä suuremmissa määrin jäkälänoston takia. Tätä tapaa harjoitetaan, kuten tuonnempana tulee selostettavaksi, poroalueen pohjoisimmissa osassa sangen suuressa mitassa ja se riistää poronhoidolta katsoen jäkälän pitkään uudistusaikaan runsaan jäkälänoton jälkeen

(50 vuotta tai enemmän?), jotakuinkin suuria laidunaloja. Etenkin metsärajaseuduissa olisivat luonnollisesti myöskin rauhoitetut alat, siinä tapauksessa että niitä koskeva ehdotus hyväksytään, otettavat asianmukaisesti huomioon, erittäinkin jos rauhoituskaudet (75—80 vuotta) ovat pitemmät kuin jäkälän jälleenkasvu syötön jälkeen.

Nämä seikat, jotka kukin osaltaan supistavat kuntien sisällä olevien jäkälämaiden käyttämistä, lienee osittain jätetty huomioonottamatta luvallisen poroluvun suuruutta arvioitaessa. Ennen kaikkea tämä koskenee jäkälämaan turmeltumista tallaamisesta, erittäinkin kesällä ja vähän lumen aikana, jolloin porot muutamien ilmoitusten mukaan pilaavat jäkälää ehkä vähintään saman verran tai kaksikin kertaa enemmän kuin mikä itse syötön kautta kuluu. Joskin on mahdollonta, kuten Porolaidunkomisio (s. 64) huomauttaa, tarkemmin arvioida tämän vahingon suuruutta, joka kuitenkin pikaisesti arvostellessa on asetettava täysin syötön vaikutuksen veroiseksi, niin ei sitä kuitenkaan voi jättää kokonaan huomioonottamatta. Äskenmainittujen olettamusten mukaan olisi porolaidunmaan ala laskettava ainakin kaksinkertaiseksi itse jäkälän syöttöön tarvittavasta alasta, ja sitäpaitsi tapahtuu jäkälän jälleenkasvu varmaan usein kuivan aikana (eritt. räkän ja rykimän aikana y. m.) tallatuilla alueilla paljon hitaammin kuin talvisaikana syötetyillä mailla.

Jos siis, Lapinkomitean, Suojametsäkomisio (s. 151—152) ja Porolaidunkomisio ehdotuksiin läheisesti liittyen, lasketaan suojametsäalueella korkein luvallinen poroluku kuntien ja paliskuntien *koko* maapinta-alasta siten, että kunkin poron osalle keskimäärin tulisi 50 ha:n¹⁾ suuruinen ala, on tästä pinta-alasta jätettävä pois vähintään $\frac{1}{10}$ yksityisten tilusten, teiden, tuntureiden y. m. varalta, jotka eivät ollenkaan tai ainoastaan rajoitetussa määrin tulevat käytetyiksi tai kelpaavat käytettäväksi talvisyöttöön. Jälleläävistä 45 ha:sta voidaan korkeintaan 15—20 ha²⁾ katsoa enemmän tai vähemmän sopiviksi ja osittain hyväksi jäkälämaiksi. Kun tiedot poron syöttöön vuosittain tarvittavasta jäkälä-alasta vaihtelevat 1—6 ha:n välillä ja kiertoaika on ilmoitettu 10—25 vuodeksi, näkyy tästä selvästi että poroluvun yliarviointin vaara on erittäin suuri jo siinä tapauksessa että jäkälänkulutus on rajoitettu yksistään talvisyöttöön. Jos sitävastoin, kuten edellä on edellytetty, vähintään puolet jäkälämaista täytyy varata sen hävityksen varalta, jonka alaisiksi ne sulan maan ja vähän lumen aikana voivat

¹⁾ On huomattava, ettei ainakaan Suojametsäkomisio laskuissaan näytä kiinnittäneen minkäänlaista huomiota vasoihin, jotka tavallisina vuosina kuitenkin tekevät $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ vanhempien porojen luvusta.

²⁾ Porolaidunkomision mukaan (s. 151) (20—)40(—50) %.

joutua. ymmärretään ilman muuta että ylläesitetyllä tavalla laskettu poroluku *nykyisissä laiduntamisoloissa* hyvin todennäköisesti tulee verrattain nopeasti kuluttamaan ja huonontamaan laidunmaat.

Joskin siis tässä esitetyt laskelmat lähtöperusteiden puuttuvan tuntemuksen takia eivät mitenkään voi antaa luotettavia tuloksia, niin antavat sitä vastoin kokemukset syötön vaikutuksesta jäkälämaihin paljon objektiivisemmän tuen viimeksi viitatulle olettamukselle ja tekevät mahdolliseksi verrattomasti tarkemman arvostelun siitä poroluvusta minkä laidunmaat huonontumatta voivat elättää.

Inarissa kasvaa porojäkälä aivan yleisesti sellaisilla kuivilla, harvaimetsäisillä, viimeisten 200 vuoden aikana palamattomilla mailla, jotka laatunsa (luolikot y. m.) tai asemansa takia ovat suuremmissa määrin säästyneet peronsyötöltä, 10—13 cm:n ja toisinaan 15 (—20) cm:n pituiseksi. Porolaidunkomisio (s. 11) ilmoittaa, että syöttämätön jäkälä sille sopivilla aloilla kasvaa aina 16 senttimetrin pituiseksi. Tuollaisia reheviä jäkälämaita tavataan erittäinkin erällä seuduilla mainittua pitäjää (Koillis-Inarissa, Vaskojoella, Lemmenjoella y. m.), missä porojen laiduntamista ilmoitusten mukaan ei viime aikoina ole suuremmissa mitassa harjoitettu. Sellaiset havainnot johtavat siihen käsitykseen, että yhtä rehevä jäkäläkasvillisuus edustaa luonnollista loppumuodostumaa kaikilla viitatunlaisilla mailla, ei ainoastaan Inarissa, vaan vieläpä paljon etelämpänäkin, missä se todellisuudessa tavataan tyypillisesti muodostuneena poronhoitoalueen eteläpuolella (Säräisniemellä y. m.). Se seikka, että jäkälä nykyisin viitatuilla edellytyksillä koko porolaidunalueella on enimmäkseen heikosti kehittynyttä tai esiintyy miltei säästeliäästi ja usein vain 3—5 cm:n pituisena, riippuisi siis oleellisesti siitä, että se on kärsinyt liiallisesta poronsyötöstä. Tukea tälle käsitykselle saadaan verratessa (I osa) sen alueen erilaatuisien, mutta ilmastollisessa suhteessa samanlaisten osien, missä poronhoitoa harjoitetaan, sekä niihin rajoittuvien seutujen jäkäläkasvillisuuden nykyistä runsautta ja laatua toisiinsa. Samaan suuntaan viittaa myös se seikka, että lukuisilla silminnähtävästi ja ilmoitusten mukaan erittäin tarkasti syötetyillä aloilla, joissa nykyään, huolimatta ilmeisesti mitä suotuisimmista kasvupaikkaedellytyksistä, kasvaa erittäin huonoa ja usein vain 2—3 cm:n pituista jäkälää, on monasti havaittavissa huomattavan rehevästi kehittynyttä jäkälää suurempien kivien välissä, sellaisilla paikoilla, missä lumi säännöllisesti joka vuosi kasaantuu suuriksi kinoksiksi, sekä muilla paikoilla, missä porojen syöttö on vaikeutunut tai ehkäistynyt.

Niinkuin jo Lapinkomitea (s. 102) on viitannut, johtuu jäkälämaiden yleensä huono ja epätydyttävä laatu Muonion ja (paitsi muutamissa osissa) Kittilän pitäjissä sekä porolaidunalueen keski- ja eteläosissa epäilemättä pääasiallisesti liiallisesta syötöstä. Myöskin Neuvotelukomitea (s. 54) myöntää epäsuorasti samanlaisen asiantilan poronhoitoalueeseen nähden kokonaisuudessaan: „on tunnettu, että jäkälämaat ovat huonontuneet”. On siis täysi syy otaksua että poroluku jo 1800-luvun lopulla, jolloin se erittäinkin Lapin pitäjissä sentään oli tuntuvasti pienempi kuin viime aikoina, oli suurempi kuin mitä jäkälämaat kykenivät elättämään. Seurauksena poroluvun yhä tapahtuneesta lisääntymisestä sekä samalla uudisasutuksen aiheuttamasta laidunmaiden supistuksesta on Porolaidunkomision (s. 66, 68, 69, 154—156). omaan arviointiin sekä väestön yhtäpitäviin ilmoituksiin perustuvan lausunnon mukaan yhden ainoan vuosikymmenen (1900—1912) aikana selvästi huomattava laidunmaiden jatkuva huonontuminen miltei kaikissa porolaidunalueen osissa.¹⁾

Jäkälämaiden nopea huonontuminen, ne kun nykyään ovat enimmäkseen huonoja ja paikoin hyvinkin huonoja, kehoittaa mitä voimakaimmin puheenalaisen; kansantaloudellisessa suhteessa varsin tärkeän elinkeinon turvaamiseksi mahdollisimman pian vähentämään porolukua laiduntamisedellytysten mukaiseen määrään. Järkiperaisintä olisi tietenkin niillä seuduilla, missä laidunmaat jo nyt ovat kovin kuluneita, ensi aluksi vähentää porolukua suhteellisesti enemmänkin, sillä siten voisi sen, jäkälälaitumien jotenkin lyhyen ajan kuluessa taas parannuttua, kohottaa huomattavasti sitä korkeinta määrää suuremmaksi, minkä nyt paljain syötetyt maat yhä huonontumatta voisivat elättää ja ylläpitää.

Huomautettakoon nimenomaan, että jäkälämaat myös Inarissa ja Utsjoella, missä ne varhemman verrattain vähäisen poromäärän takia aivan viime aikoihin saakka ovat säilyttäneet alkuperäisen rehevyytensä, lienevät poromiesten yhtäpitävien lausuntojen mukaan viime aikoina tuntuvasti huonontuneet. Monet maa-alat, joissa vielä joku kymmenkunta vuotta sitten oli runsaasti laidunta, antavat nykyään porolle vain enemmän tai vähemmän niukan elatuksen tai on niissä

¹⁾ Reuter, E., (Porolaidunkomision mietintö, M. A. 1914, s. 442) viittaa samaan tosiseikkaan ja huomauttaa toisessa paikassa (Porojen vaikutus metsännuorenokseen, S. M. J. XXIX, s. 286; kts. myös s. 289 ja 294) niinikään kokemuksista »laidunmaitten päivittäisestä huononemisesta». A. S—n (Nykyisestä poronhoidosta Suomen Lapissa, S. M. J. XXII, s. 1) lausuu m. m. »että nykyään laitumiksi käytetyt salot ovat syötetyt tahi käyvät riittämättömiksi Suomussalmen pitäjän eteläosassa.

jällellä ainoastaan „jäkälänsukua”.¹⁾ Kostealla säällä, jolloin jäkälä kovasti turpoaa, esiintyy se tosin usein vielä jokseenkin runsaana, mutta kuivan sään aikana, jolloin se paljon kutistuu kokoon, katoaa se useissa seuduissa tällaisilla paikoin nykyään vallitsevan varpukasvillisuuden seassa miltei näkymättömiin. Myöskin näissä poronhoito-alueen osissa lienee nykyinen poroluku näinollen liian suuri ja varmaan se aikanaan johtaisi samaan jäkälämaiden kulutukseen ja hävitykseen, joka nyt on niin tuntuva laiduntamisalueen eteläisemmissä osissa ja tuottaa siellä poronhoidolle mitä suurimpia vaikeuksia ja haittoja. Osaltaan valaisevaa on esim. että Utsjoen kunta muutamia vuosia sitten anoi pitäjän rajain laajentamista Inarin pitäjän kustannuksella m. m. juuri sillä perustuksella, että laidun uhkaa käydä pitäjän poroille riittämättömäksi. Sanottu seikka on varsin merkillepantava, kun poroluku kuitenkin *jäkälämaiden* laajuuteen verrattuna yhä edelleenkin lienee verrattain kaikkein pienin mainituissa seuduissa; että poroluku kuitenkin laidunmaiden kokonaispinta-alaan verrattuna viime aikoina sanotuissa pitäjissä on ollut tuntuvasti suurempi kuin useimmissa muissa poronhoito-alueen paliskunnissa, näkyy havainnollisimmin Lapinkomitean mietintöön liitetystä kartasta.

Yksistään kestävä poronhoidon turvaamisen kannalta lienee näin ollen, jos nykyistä laiduntamistapaa vielä noudatetaan, poroluvun supistaminen — yhdenmukaiseksi laidunmaiden tuotantokyvyn kanssa — välttämätöntä kaikkein useimmissa paliskunnissa. Nähtävästi etupäässä poronhoito-alueen keski- ja eteläosia silmälläpitäen Porolaidunkomision mainitsee (s. 69; kts. myös yllä siv. 38 y. m.) ilmeisenä tosiasiana, „että poronhoitoa, jäkäläkköjen jatkuvan huonontumisen takia, ei voida edelleen harjoittaa samassa laajuudessa kuin vuoteen 1912”, mutta käytännöllisistä syistä (s. 111), „jotta poroluvun supistaminen ei tuntuvasti järkyttäisi olevia oloja”, se on havainnut toivottavaksi että tätä toimenpidettä käydään hyvin varovasti toteuttamaan. Tässä suhteessa täytyy tietenkin, varsinkin ajatellen että laiduntamistavan vastaiset muutokset (kts. muist. s. 25 ja 27) tekisivät poroluvun suh-

¹⁾ Esim. Varanginniemen eli »Vuollisammelin» ympäristöt, missä vielä 50 vuotta sitten oli rehevää jäkälää, Kuortakjärven seutu, Hietasaaret, joiden muinoin tuuhean jäkäläkköjen porot ovat kokonaan syyslaidunnalla pilanneet. Antin—Matin talvipaikan ympärillä, Kyrön ja Törmäsen välisen Juurikankaan seuduilla, Koillis—Inarin rajaseudut, Partakonpuoli, suuret alueet Utsjoen pitäjistä y. m. Eräissä Utsjoen hoitoalueen arkistossa säilytetyissä Utsjoen kunnan luottamushenkilön (J. E. Fr. Holmberg) kirjeissä ^{26/8} 1904 ja ^{13/8} 1906 silloiselle metsänhoitajalle valitetaan myös siitä että Utsjoen jäkälämaat epätarkoituksenmukaisen laiduntamistavan ja erittäinkin kesäpaimennuksen poisjättämisen johdosta vuosi vuodelta yhä huononevat.

teellisen lisäämisen mahdolliseksi, kannattaa komision käsitystä, mutta kysymyksenalaiseksi täytyy kuitenkin asettaa, olisiko poroluvun edes väliaikaista *lisäämistä* nykyistä määräänsä lukuisammaksi sallittava muuta kuin sellaisissa tapauksissa, missä jäkälämaat todistettavasti voivat elättää entisestään suurempia porotokkia. Sellaisen poroluvun lisäyksen Porolaidunkomisio tahtoo kuitenkin myöntää monessa paliskunnassa, jopa sellaisissakin, joissa on huonot laidunmaat, mutta erittäinkin suojametsäalueella. Tämä näkyy alempana olevasta yleiskatsauksesta, joka koskee nykyistä porolukua ja sen ehdotettua rajoittamista Utsjoen, Inarin ja Enontekiön pitäjissä; Sodankylän pitäjän Lapin paliskuntaan nähden on poroluku ehdotettu vähennettäväksi vähän enemmän kuin 10 %:lla.

Paliskunta	Paliskunnan I vuotta vanhempien porojen lukumäärä v. 1912	Komision lopullisesti ehdotettava poroluku	Sallittu lisäys	
			Lukumäärä	Prosentti
Kaldoaivi	1184	4000	2816	239
Paistunturi	3226	3500	274	9
Muddusjärvi	3873	6000	2127	55
Patsjoki	1896	2500	604	32
Paadari	3833	5500	1667	43
Ivalo	1981	5000	3019	153
Kyrö	4618	5000	382	8
Näkkälä	3965	4500	535	14
Lappi (Enontekiön)	—	4500	—	—
Peltovuoma	460	2000	1540	335

Vaikka, kuten ylempänä on huomautettu, jo nykyinen poroluku — nykyisten laiduntamissuhteitten vallitessa — ajan pitkään näyttää kasvavan jäkälämaiden tuotantokykyä suuremmaksi, ehdottaa siis Porolaidunkomisio suojametsäalueeseen nähden melkein kauttaaltaan suurta ja eräissä tapauksissa jopa yli 200—300 prosenttiin nousevaa nykyisen poroluvun lisäystä korkeimman luovallisen määrän rajaksi. Jos tällainen lisäys todella tapahtuisi, edellyttäen että tiedot jäkälämaiden nykyisestä huonontumisesta ovat oikeat, tulisi seurauksena olemaan jäkälämaiden nopea kulutus ja hävitys, mikä välttämättä vastaisuudessa pakottaisi toimeenpanemaan huomattavia ja vähemmän toivottavia supistuksia poronhoidon harjoittamisessa. Samoja arvelutta-

via seurauksia tulisi poroluvun yhä enempi lisääminen tuottamaan metsätaloudelle.

Porolaidunkomisio (s. 109) on sitä mieltä, että poronsyöttö siinä tapauksessa, että poroluku saatetaan jäkälälaitumien mukaiseksi, ainakin porolaidunalueen eteläisemmissä osissa ei enää tulisi tuhoisaksi metsännuorennokselle. Komision käsitys on kai itse asiassa suurin piirtein katsoen osoittautuva oikeutetuksi eteläisiin paliskuntiin nähden, missä paljon suotuisimmat uudistumisedellytykset antavat metsälle verrattomasti suuremman vastustuskyvyn poron vahingontekoja vastaan ja missä enemmän tai vähemmän tuntuva poroluvun vähentämisestä todellisuudessa on monessa paliskunnassa ehdotettu; useissa muissa paliskunnissa lienee se porolaitumien jatkuvan huonontumisen takia vastedes edellytettävissä. Kuitenkin on aivan yleisesti korostettava, ettei heikentyneitä metsiköitä ja niukasti nuorentuneita maita suinkaan puutu poronhoitoalueen eteläisimmistäkään osista sekä että jälleikasvulle tuotetut vahingonteot ilmeisesti ovat sitä tuntuvammat ja merkityksellisemmät mitä epäsuotuisimmat nuorentumisedellytykset ovat; lienee sen vuoksi oikeutettua asettaa ainakin kysymyksenalaiseksi, onko todellakin poroluvun supistaminen *vain sinänsä* edes eteläisimmissä paliskunnissa riittävä *kaikissa* oloissa antamaan metsälle tarpeeksi tehokasta suojaa vahingontekoja vastaan.

Suojametsäalueeseen nähden on asia kuitenkin aivan ilmeisesti kokonaan toinen. Aikaisemmin huomautettiin, kuinka tavattoman laajan metsänhävityksen poronsyöttö näillä seuduilla *jo nykyisissä oloissa* on aikaansaanut ja kuinka se erityisesti metsärajavöhykkeessä, missä jälleikasvu on erittäin harvinainen ja sen ohella sangen niukka, laajoilla aloilla uhkaa metsälle täydellistä häviötä. *Vastaisuuden varalta* ei Porolaidunkomisio kuitenkaan lupaa laiduntamistapaan nähden minäänlaista muutosta eikä poroluvun rajoittaminen näihin maanosiin nähden tiedä nykyisen poroluvun vähentämistä, vaan päinvastoin sen tuntuva lisäämistä. Porolaidunalueen koko pohjoisessa osassa tulisivat siis olot yhä edelleenkin pysymään entisellään, taikka — oikeammin — yhä lisääntyvän poroluvun mukana edelleen huonontumaan. Myös siinä tapauksessa, että nykyinen poroluku vastedes tulisi osoittautumaan liian suureksi porolaidunmaihin verrattuna, on kuitenkin nykyisten vahinkojen laajuudesta saatujen kokemusten mukaan epäilemätöntä, että vahingonteot mäntymetsärajasuilla kuitenkin, porolukua vähennettäessä vaikkapa $\frac{1}{4}$:lla tai $\frac{1}{2}$:llakin, olisi edelleenkin siinä määrin tuntuva ja tuhoisa, ettei tällainenkaan poronhoidon supistaminen vielä tulisi metsänsuojeluksen näkökannalta tuottamaan sanottavasti parannusta. Jos tahdottaisiin yksistään porolukua supistamalla jo jossain määrin ehkäistä tuota ennen kaikkea metsärajasuissa nyt niin ilmei-

sesti silmäänpistävää ja tuhoisaa männynjälleenkasvun raiskausta, olisi varmaan nykyisen poroluvun erittäin tuntuva vähentäminen välttämätön.

Porolaidunkomision perusaatteen omaksumaa poroluvun rajoittamista jäkälämaiden tuotantokyvyn mukaiseksi ei siis, poronsyötön vaikutusta metsärajaseutuihin koskevista tutkimuksista päättäen, ole sovellutettavissa suojametsäalueeseen. Poroluvun suurempi vähentäminen taas olisi luonnollisesti kansallistaloudelliselta kannalta vähemmän toivottavaa, niinkauankuin sellainen — niinkuin tässä on laita — on muita keinoja käyttämällä vältettävissä. On kuitenkin muistettava, että poronhoito, joka edustaa varsin suuria pääomia, vaikkei se liikekannalta katsoen olisikaan niin kannattavaa ¹⁾, lisää erittäin tuntuva määrin toimeentulomahdollisuuksia ja vaurautta sellaisilla seuduilla, missä muut elinkeinot eivät tarjoa väestölle suurempia työansion tilaisuuksia.

Jotta ei poronhoitoa tarvitsisi perin arveluttavassa määrässä supistaa — jos metsän uhraamista ylipäätään tahdotaan välttää — on siis turvaututtava suojametsäaluetta varten ehdotettuun *laiduntamistavan muuttamiseen* ainoana keinona ja koko ohjelman verrattomasti oleellisimpana kohtana. Tämä muutos on yhtä tärkeä poronhoidon oman edun kannalta kuin se on ehdottomasti välttämätön metsän suojelemiseksi, sillä se, saattamatta metsän tulevaisuutta vaaranalaiseksi, tekee mahdolliseksi, laidunmaita suuresti säästämällä, verrattomasti suuremman poroluvun ylläpitämisen, kuin mikä ajan pitkään voisi käydä päinsä nykyisten järjestämättömien laidunsuhteitten vallitessa. Poronhoitoalueen eteläisemmissä osissa, missä laidunmaiden säästeliäämmän käyttämisen mahdollisuudet tarkoituksenmukaisesti järjestetyn paimennuksen avulla ovat verrattain rajoitetut (siv. 16 c ja 17 muist.), täytyy sitävastoin poroluvun supistamisen olla edelleenkin pääasiallisimpana keinona vahingontekojen lieventämiseksi.

¹⁾ Samalla kuin Suojametsäkomisio (s. 34) yleisen käsityksen mukaisesti arvioi bruttotulon 25—30 %:ksi ja nettotulon 15—20 %:ksi keskimäärin ja Lapin komitea (s. 95) laskee viimeksimainitun 10 %:ksi, on Porolaidunkomisio (V. luku) likimääräisten laskujensa avulla saanut tuntuva alemmat voitonumerot (puhdas voitto 1908—1912 3,6 %, 1914 9,4 %), ja mainitsee, että poronhoito noin puolella paliskunnista tuottaa osittain tuntuva tappiota. Jos poronhoito todellakin joillakin paikkakunnilla on vähemmän kannattavaa, niin on kai se osaksi, erittäinkin mikäli koskee harvemmin asuttuja alueita, katsottava puutteellisesta järjestelystä johtuvaksi.

Jos siis tässä tapauksessa lähdetään siitä edellytyksestä, että *muutetuilla ehdoilla jatkuvaan toimeentuloonsa* katsoen suurimman mahdollisen poroluvun säilyttäminen ei tulisi tuottamaan tuntuva haittaa metsälle, niin voisi esilläolevan kysymyksen, yksistään poronhoidon kannalta arvosteltuna, pukea seuraavaan muotoon: mikä korkein poroluku voidaan säilyttää mahdollisimman säästäväistä syöttötapaa — s. o. aikaisemmin ehdotettua — käyttämällä? Tähän kysymykseen käynee edeltäpäin tuskin minkäänlaisten laskelmien perusteella edes suunnilleenkaan vastaaminen, vaan se on jätettävä kokemuksen aikanaan ratkaistavaksi.

Ei tosin ole suinkaan mahdotonta, että jäkälämaat *laidunoloja järjestyksellisesti järjestelmällä* — viitattuun suuntaan — voisivat huonontumatta elättää nykyisen tai kenties, niinkuin Suojametsäkomisiokin (s. 152) viittaa, vielä tuntuva suuremmankin poroluvun, mutta se seikka on tietenkin, kuten sanottu, mahdoton ennakolta tarkemmin arvostella. Muuten tuntuu minusta luonnolliselta, että muutetun laiduntamistavan tehokkuudesta metsänsuojelukseen nähden sekä sen vaikutuksesta laidunmaiden saantiin olisi ensin saatava kokemuksia, ennenkuin poroluvun lisääminen nykyistä suuremmaksi voisi tulla kysymykseenkään. On sitä paitsi muistettava, että määräykset korkeimmasta luvallisesta poroluvusta koskevat vain lähintä 10-vuotiskautta, niin että sen jälkeen käy mahdollisesti tarpeenvaatiin muutoksiin helposti ryhtyminen. Nykyisen poroluvun säilyttäminen suojametsäalueella porokannan kasvun korkeimpana rajana loukkaa tuskin tuntuvaammassa määrässä niiden kuntien ja paliskuntien etuja, joita se koskee. Sitä paitsi tuottaa helpotusten myöntäminen, vastedes samoin kuin aina, vähemmän vaikeuksia, kuin rajoitusten tekeminen, jotka pulmallisissa tapauksissa, tasapainon saavuttamiseksi poroluvun ja laiduntamismahdollisuuksien välillä, kuitenkin kävisivät tarpeellisiksi.

Näkökohta, joka tässä yhteydessä vielä ansaitsisi erikoista huomiota, on se, että porokannan supistaminen nykyiseen porolukuun olisi varmaan omansa erikoisista määräyksittäkin edistämään poroluvun tasaisempaa jakautumista paliskuntien *sisällä* — josta tarkemmin tuonempana —, sillä siinä tapauksessa ryhtyisivät epäilemättä enemmistönä olevat pienemmät poronomistajat, paliskuntien sääntöjä muutettaessa, rajoittamaan omistusoikeutta tai ainakin omaksi edukseen järjestämään asiat niin, että vahvistettua maksimimäärää korkeampi ylijäämä otettaisiin etupäässä suurimpien poronomistajain laumoista.

Vielä vähemmän syytä on — poron jo tätä nykyä metsärajaseuduilla aikaansaamiin tavattomiin vahingontekoihin ja jäkälämaiden väitettyyn huonontumiseen katsoen — Porolaidunkomision ehdotuksen

kuitenkin ajateltavissa, että paliskunta tai yksityinen poronomistaja haluaisivat saada käyttöoikeuden muitakin tilapäisiä tarkoituksia varten otettuihin tarvepuihin, joita ei enää näihin tarkoituksiin tarvita, olisi kenties syytä antaa määräykselle yleisempi muoto ja metsähallituksen mukaisesti panna se käsittämään kaikki tähänkuuluvat tarvepuut. Tällainen säännös samoin kuin vaatimus, että metsänhoitohenkilökunnan tulee edeltäpäin saada tieto kuljetusajasta, on varsinkin maamme pohjoisimmilla rajaseuduilla, missä metsänhaaskausta ja metsävahinkoja hirrenvedon yhteydessä usein tapahtuu, valvonnankin kannalta toivottava, etenkin kun valvontakustannukset usein voivat nousta puiden arvoa suuremmiksi. Edelleen jätetään metsiin usein huomattavat määrät kaadettuja runkoja maahan mätänemään, vaikka ne erittäinkin metsärajaseuduissa olisi otettava talteen ja käytettävä hyödyllisiin tarkoituksiin. Maksuvelvollisuus jo osoitetuista ja leimatuista tarvepuista on otettava asetukseen, jottei metsähoitohenkilöitä turhaan — kenties tahallaan — tarvitsisi rasittaa tuollaisilla toimituksilla. Varsinkin Utsjoen pitäjässä on nimittäin yleinen tapa jättää leimattuja puita metsään ja vasta vuosien kuluttua ottaa ne omavaltaisesti talteen — aivan toisiin tarkoituksiin, joutuen usein aivan toisille henkilöillekin. Samoilla seuduilla tapahtuu erittäin yleisesti, että määrättyyn tarkoitukseen myönnettyjä tarvepuita käytetään muihin, useinkin vähemmän tarpeellisiin tai tarpeettomiin tarkoituksiin, mikä ei ole sopusoinnussa sen säästeliään metsätalouden kanssa, jota metsärajaseudut vaativat. Sen lisäksi on pelättävissä, että tässä kosketeltuihin tarkoituksiin saatuja puita tultaisiin myymään rajantakaiselle väestölle, koska tarvepuun kaupp-arvo siellä on hoitoalueella määrättyjä hintoja suurempi, joten tällainen puutavara voisi helposti synnyttää kauppakeinottelua — joskin vähemmässä määrässä. Sen vuoksi olisi kai syytä varata tilaisuus tällaisten tarvepuiden käytön valvomiseen.

Samaan pykälään sisältyy kielto luvatonta loppopuiden kaatamista vastaan, mutta sellainen kielto sisältyy jo 9 §:ään. Poikkeuksena on tosin korvausvaatimus valvonnasta, mikä kuitenkin aikaisemmin mainituilla perusteilla voitaneen jättää pois. Muut sanottuun pykälään otetut määräykset hakkuun toimittamisesta y. m. koskevat lähinnä metsänhoitajaa, jolla jo tavallisessa vähittäiskaupassa on oikeus määrätä siinä noudatettavat ehdot, eivätkä ne siis kenties tässä yhteydessä olisi välttämättömiä. Tarpeen vaatiessa ja yhtenäisen menettelyn aikaansaamiseksi voisi metsähallitus asettaa vastaavat määräykset metsänhoitajain noudatettaviksi. Sanotuista syistä voitaneen metsähallituksen ja Suojametsäkomision ehdotuksen mukaisesti haitatta viedä loppopuut muiden poronhoitotarkoituksiin aiottujen tarvepuiden ohella Porolaidunkomision 9 §:ään. Tämän pykälän ensimmäinen momentti, joka kohdistaa

haaskauskiellon poronhoitoon yleensä, olisi tässä muodossa tietysti tarpeeton, koska, kuten Porolaidunkomisio (s. 123) itse huomauttaa, luvattomasta metsänhaaskauksesta ja vahingonteosta on jo yleisen lain mukaan saatettava syytteeseen ja suoritettava hyvitys, mutta tällaisen määräyksen ottaminen asetukseen on kuitenkin täysin oikeutettu, niin-pian kuin, kuten tuonempana ehdotetaan, *korotettu* vahingonkorvaus sekä valvonnan korvaus asetetaan kaikista näistä rikkomuksista, samalla tavalla kuin Porolaidunkomision 10 §:ssä säädetään luvattomasta loppopuiden kaatamisesta.

Katsoen yllätehtyihin lisäyksiin tulisivat Porolaidunkomision 9 ja 10 §§ jonkun verran muutettaviksi tuonempana (s. 136) ilmoitettavalla tavalla.

Edellä käsiteltyjen, metsänkäyttöä poronhoitotarkoituksiin koskevien seikkojen yhteydessä olisi tässä kosketeltava myös kruunulle kuuluvan *maan* vakinaista käyttämistä tällaisiin eri tarkoituksiin, erittäinkin kysymykseentulevien poroaitojen ja -kaarteitten rakentamista kruununmetsissä. Lapinkomitea näyttää edellyttävän poronomistajille täyttä vapautta minne tahansa luvatta rakentaa sellaisia, tai kenties päinvastoin juuri sentähden että vastakkainen tapaus on ilman muuta tuntunut itsestään selvältä, on ollut ottamatta 29 §:ään nimenomaista määräystä asianomaisen luvan hankkimisvälttämättömyydestä sanottujen aitojen ja kaarteiden rakentamiseen ja sijoittamiseen; sama koskee myös Suojametsäkomision ehdotusta poronhoito-ohjesäännöksi. Neuvotelukomitea on 28 §:ssä määrännyt, että ainoastaan varsinaiset erotuspaikat olisivat asianomaisen metsänhoitajan osoitettavat, jota vastoin „satunnaisia pienempiä kaarteita” (sekä poroaitoja?) saatettaisiin asettaa minne tahansa ilman edelläkäypää ilmoitusta. Kun kokemus kuitenkin osoittaa, että tämänlaatuisetkin (erotus-, tappo- y. m.) kaarteet useasti tulevat pitkät ajat olemaan käytännössä, joten erittäinkin metsän nuorennos, jos niitä rakennetaan sopimattomiin paikkoihin, helposti voisi joutua melkoisesti kärsimään, olisi minun mielestäni näidenkin suhteen vaadittava metsänhoitajan osoitusta. Metsähallituksen toimenpidettä sitävastoin nämä verrattain vähäpätöiset kysymykset eivät, kuten Porolaidunkomision 8 §:n mukaan tulisi tapahtumaan, vaatine, vaan olisi metsähallituksen suostumus, kuten komisio luultavasti myös lähemmin tarkoittanee, hankittava ainoastaan varsinaisten erotuskaarteitten ja poroaitojen suhteen, joiden läheisyydessä poronhoidon vaikutus metsään ja erittäinkin nuorennokseen, kuten komisio s. 95 ja 122 on painostanutkin, kokemuksen mukaan on sangen tuntuva. Kun poroaito-

jen ja -kaarteitten rakentamiseen vaaditaan asianomaisten hyväksyminen, niin lienee tarpeetonta mukaanottaa komision ehdotuksen 8 §:ään sisältyviä rengasaitojen ja uusien esteaitojen rakentamista koskevia määräyksiä, sitä vähemmän, koska ehkä kuitenkin jossain tapauksessa voisi osoittautua tarpeelliseksi tehdä poikkeuksia¹⁾ siinä ehdotetuista ja epäilemättä suurin piirtein katsoen täysin perustelluista rajoituksista. Näillä muutoksilla on sanottu pykälä otettu yllä olevaan ehdotukseen.

6. Seuraamukset määräysten rikkomisesta.

Aikaisemmin esitettyjä määräyksiä vastaan tehtyjen rikkomusten tehokkaaksi vastustamiseksi sekä tarpeellisten takeiden hankkimiseksi laiduntamista koskevien säännösten noudattamisesta sekä metsiä tuhoavien väärinkäytösten ehkäisemiseksi poronhoidossa yleensä on tehokas ten seuraamusten määrääminen viitatuunlaisista epäkohdista ehdottomasti välttämätöntä.

Porolaidunkomisio (s. 80) huomauttaa täydellä syyllä, että poronhoito kävisi mahdottomaksi niilläkin alueilla, missä se nykyään on kannattavaa, jos korvausta vaadittaisiin niistäkin vahingoista, jotka poro tuottaa metsälle. Itse asiassa on kyllä epäilemätöntä, että poro tätä nykyä erittäinkin metsäraja-seuduilla aikaansaa korvaamattomia vahinkoja. Poronhoidon tuhoisa vaikutus tässä suhteessa johtuu osaksi poron elintavoista sinänsä, osaksi poron hoidosta, sellaisena kuin se ihmisen toimesta on muodostunut. Jos kerta poronhoitoa sallitaan kruunun mailla, ei valtio — päinvastoin kuin yksityiset — tietenkään voi vaatia vahingonkorvausta sellaisista vahingoista, joita voidaan katsoa välttämättömiksi ja jotka, huolimatta porojen *hoidon* ylempänä tarkoitettusta järjestämisestä metsälle mahdollisimman vähän tuhoisaan muotoon, poron elintapoihin katsoen eivät ole vältettävissä. Kuitenkin on 6 ja 9

¹⁾ Niinpä katsoo myös Stjernvall (Renbeteskommissionens betänkande, F. T. 1914, s. 437) Poronlaidunkomision ehdottaman kiellon rengasaitojen rakentamisesta tarpeettomaksi, koska laajoja alueita on olemassa, joilla porojen laiduntaminen etenkin kesäiseen aikaan rengasaitojen sisällä haitatta voisi tapahtua. — Komisio vittaa (s. 122) siihen, että metsännuorennos rengasaitojen sisällä kärsii paljon enemmän kuin aidan ulkopuolella olevilla mailla. Jos rengasaitojen rakentaminen kuitenkin sallittaisiin ainoastaan sellaisiin paikkoihin, missä sanottavaa nuorennosta ei ole olemassa, ja jos niiden käyttäminen tarpeen vaatiessa taas voitaisiin lakkauttaa, niin tuottaisi niiden käyttö päinvastoin metsän nuorentumiselle yksinomaan hyötyä.

§§:ssä ilmoitettu ne olosuhteet, joissa vahingontekoa voidaan ja täytyy välttää. Ainoastaan näissä pykälissä esitetyillä edellytyksillä on vahingonkorvausvaatimus oikeutettu ja tuollaisten mahdollisesti sattuvien vahinkojen *ehkäisemisen* kannalta välttämätönkin; tämä koskee ensinnäkin ihmisen suoranaisesti aiheuttamia vahinkoja ja toiseksi poron vahingontekoa rauhoitetuilla alueilla paimennusaikana.

Erityisesti metsäraja-seutuihin katsoen on aivan ilmeistä, että siinä määrin luonnonvastaiset ilmiöt kuin esim. tuo kiinnipitoporaa syötettäessä mitä suurimmassa laajuudessa harjoitettu useinkin niukan nuorennoksen poisraivaaminen, mikä usein voi tuottaa mäntymetsiköille täydellisen ja auttamattoman häviön, ovat heti ja kaikella voimalla ehkäistävät. Tällaista haaskausta ei tapahdu ainoastaan vasomisaikana, niinkuin Porolaidunkomisio, metsähallitus ja Suojametsäkomisio ilmoittavat, vaan, ainakin Inarissa ja Utsjoella, yhtä paljon syyskeräyksen aikana ja myöhään talvella, jopa osaksi (erittäinkin ajoporo) läpi koko talvenkin, samoin kuin myös pienemmässä määrässä lypsyaikana. Sama koskee luonnollisesti muitakin rikkomuksia 9 § vastaan, jotka erittäinkin harvaanasutuissa metsäraja-seuduissa aivan yleisesti rehoittavat ja aikain kuluessa ilmeisesti aikaansaavat suurta hävitystä.

Sivumennen esitettäköön vain toivottavaksi, että suojametsäalueeseen nähden määrättäisiin korotetut sakot mainituista rikkomuksista, tai ainakin ne olisivat siellä katsottavat tehdyiksi erittäin raskauttavien olosuhteitten vallitessa, kuten lienee laita m. m. läheisissä Norjan rajaseuduissa. Kun tällaisen toimenpiteen välitön toteuttaminen, joka muuten kenties voisi lähinnä tulla huomioonotettavaksi kauan odotetussa suojametsälainsäädännössä, kohtaisi lainsäädäntövaikeuksia, voitaisiin sitävastoin korotetun vahingonkorvauksen vaatimus aivan varmasti ottaa käsiteltäväksi jo nyt pohdinnanalaisessa asetusehdotuksessa, niinkuin myös Porolaidunkomisio 11 §:ssä erästä tähän kuuluvaa erikoistapausta varten ehdottaa.

Porolaidunkomisio määrää 11 §:ssä kaksinkertaisen korvauksen luovattomasti kaadetuista *lappopuista*, mutta kun minkäänlaista periaatteellista erotusta ei ole olemassa toiseen tai toiseen tarkoitukseen kaadettujen tai turmeltujen tarvepuiden välillä, en havaitse mitään syytä olevan asettaa muiden, hyvin usein paljon arvokkaampien puiden kaatamista tämän ankaramman määräyksen ulkopuolelle. Katsoen siihen, että hoitoaluetta varten vahvistettujen vähittäishintojen korkeimmat ja alimmat määrät suuresti eroavat toisistaan ja kun sen lisäksi puheenalaiset laajoilla metsämailla kaitsevien paimenten rikkomukset vain verraten harvoin ja mitättömäksi osaksi tulevat ilmi ja joutuvat syytteenalaisiksi ja täysin todistettuina laillisen tuomioistuimen rangaistaviksi, tulisi kai uudistuksen tarve parhaiten tyydytetyksi, jos korvauk-

sen suuruus asetetaan kaksinkertaiseksi hoitoalueella voimassaoleviin, enimmäkseen varsin alhaisiksi määrättyihin erilaisten tarvepuiden maksimihintoihin verraten. Mitä tulee hienompiin, suuruussuhteittensa puolesta taksassa mainitsemattomiin tarvepuihin, tuntuu metsähallituksen (Suojametsäkomisio s. 32) määräämä vahingonkorvaus, 1 marka m^3 kohti, erittäinkin äsken viitattuihin seikkoihin katsoen, kovin lievältä. Ajateltakoon vain, että 1 m^3 vastaa noin tuhatkuntaa 0,5—1 m:n korkuista nuorta mäntyä sekä että korvaus haaskatuista voimakkaista, parhaassa kasvussaan olevista 7 metrin korkeudelta 15 cm:iä pienemmistä puista tuskin vastaisi alhaiseksi arvioitua halkojen hintaa — eräillä seuduilla Inarissa on jo ennen sotaa saatu jopa Smk. 1:50 m^3 :ltä keloja ja maassa olevia puita — ja metsäraajaseuduissa ei 1 markan hinta m^3 :ltä haaskatuista terveistä männyistä suinkaan vastaa raiskauksen merkitystä. Tähän tulee vielä lisäksi vaikeus voida osapuilleenkaan arvioida sellaisten tarvepuiden tilavuusmittoja, joten siitä voi syntyä selkkauksia sattuvissa oikeusjutuissa. Näistä syistä ja kun muidenkin terveiden tarvepuiden arvo voidaan kauttaaltaan laskea taksan mukaan kannoittain, olisi keskimääräinen kappalehintaa esim. enintään 50 penniä kenties sopivin. Mutta kun m. m. vahingonteko aivan pieniä taimia kasvavilla nuorennosaloilla sekä porojen talvisyötön aikana on vaikeata tällä tavoin tarkoin määrätä, on vahingon suuruuden määrääminen myöskin arvioinnin mukaan sallittava.

Samanlaiset perusteet, kuin aikaisemmin on mainittu, vaikuttanevat sen, että rikkomusten toteennäyttämistä ja haaskattujen tarvepuiden arvioimisesta aiheutuvat valvontakustannukset metsänhoitajan laskun mukaan ovat korvattavat muissakin, kuin Porolaidunkomision 11 §:ssä esitetyissä tapauksissa. Ilman tätä hyvitystä ja korotettua vahingonkorvausta olisivat itse asiassa 9 §:ssä annetut määräykset tässä yhteydessä jokseenkin merkityksettömät, sillä sellaisia rikkomuksia, kuten edellä on viitattu, edellytetään jo voimassaolevassa metsälaisissa.

Katsoen siihen, että nuorennoksen rauhoittaminen pakottavissa tapauksissa, ennen kaikkea metsäraajaseuduissa, on tehokkaan metsän suojeleuksen pääehto ja tarkoituksenmukaisella paimentamisella suuremmita vaikeuksista toteutettavissa, olisi erittäin tärkeitä määrätä poron silmälläpidonalaisenaolon aikana rauhoitetuille alueille tuotetusta vahingonteosta aivan samanlainen korvaus kuin mikä haaskatuista puutavaroista on ehdotettu, sillä ilman tällaista vastuuta tulisi poron laiduntaminen epäilemättä edelleenkin esiintymään yhtä tuhoisassa muodossa kuin tähän asti.

Niinä aikoina, jolloin asianmukainen lupa väliaikaiseen vapautukseen paimennusvelvollisuudesta 6 §:n mukaan on myönnetty (luppo), ei sattuvasta vahingonteosta tosin oikeastaan tulisi olla määrättyä vahingonkorvauseuraamusta, mutta kun viimeksimainitussa §:ssä myönnettyä tilaisuutta epäilemättä muuten tultaisiin suuressa laajuudessa väärinkäyttämään antamalla vääriä ilmoituksia pororuton puhkeamisesta, ei kai tällaista poronomistajain vastuvelvollisuuden rajoittamista voitaisi sopivasti asetuksessa myöntää; kuitenkin ei esilläolevassa tapauksessa korvausta valvontakustannuksista voitaisi vaatia.

Niinkään ei ole minkäänlaista syytä tehdä nimenomaista poikkeusta niihin tapauksiin nähden, jolloin porotokka susien hyökkäysten tähden ja rajuilma tai sien- ja hankiaisen aikaan y. m. s. hajaantuu, sillä sellaista tultaisiin epäilemättä hyvin usein käyttämään tekosyynä ja verukkeena leväperäisestä paimennuksesta syytettäessä, mikä taas, kun tämänlaatuiset syyt saadaan vain poikkeustapauksissa toteennäytetyiksi, tekisi ehdotetut paimennusvelvollisuutta ja vastuvelvollisuutta koskevat säännökset melkein täydellisesti arvottomiksi. Jos sitävastoin vahingot näissäkin tapauksissa asetetaan korvausvelvollisuuden alaisiksi, tulisi se osaltaan varmastikin edistämään paimenuksen tehokkuutta sekä jouduttamaan hajaantuneen token kokoomista, mikä tätä nykyä usein tapahtuu tavattoman leväperäisesti ja hitaasti. Näinollen supistuu muuten poronomistajain vahingonkorvauksen vaara näissä tapauksissa mahdollisimman vähiin, sitä enemmän, kun laajoilla aloilla esiintyviä vapaasti liikkuvien porojen tuottamia vahinkoja käy mitättömän vähäiseksi osaksi toteaminen.

Näistä syistä ei mielestäni ole ainoastaan tarpeetonta, vaan myös tarkoituksetonta myöntää metsänhoitajalle nimenomaista oikeutta jättää vahingonteko syytteeseen saattamatta sellaisissa tapauksissa, jolloin sitä mainituista syistä ei ole katsottava tahalliseksi. Sitäpaitsi voisi tuollainen myönnytys helposti antaa aihetta vähemmän yhtenäiseen menettelyyn määräysten voimassapitämiseen nähden yksityisissä tapauksissa ja eri hoitoalueilla. Sitä vastoin tuntuisi minusta kohtuudenmukaiselta, ettei rauhoitusalueella paimennusaikana tuotettua vahingontekoa — jollei se todistettavasti ole tahallaan tai ilmeisestä huolimattomuudesta syntynyt — asetettaisi korvausvelvollisuuden alaiseksi ennenkuin 4 vuoden kuluttua asetuksen astuttua voimaan, jolloin porot ja niiden hoitajat olisivat ehtineet mukautua ja tottua uuteen laiduntamistapaan.

Velvollisuuden suhteen suorittaa hyvitystä tai vahingonkorvausta puheenalaisista hakkauksista ja vahingonteosta olisi selvyuden vuoksi kenties syytä Porolaidunkomision 11 §:ään lisätä, että se koskee kaikkia todistettavasti *tai ilmeisesti* poronhoitotarkoituksessa kaadettuja tai vioitettuja puita taikka poron suoranaisesti määrättyjen edellytysten vallitessa tuottamaa vahinkoa, jota Porolaidunkomisio selvästikin loppopuihin nähden tarkoittaa. Vain poikkeustapauksissa tulee metsänhaaskaus ja porojenhoidossa metsälle tuotettu vahingon teko vereseltään ilmi, jota vastoin toiselta puolen on enimmäkseen aivan helppo täysin varmasti ratkaista, ovatko tällaisten rikkomusten todetut tapaukset sattuneet poronhoidon yhteydessä vai eivätkö. Selviä todistusaiheita vahingon teon luonteesta täytyy siis pitää täysin riittävinä perusteina vahingonkorvauksen vaatimiselle tai saamiselle, ja näitä vahinkoja arvosteltaessa ja arvioitaessa on luonnollisesti metsänvartijan tai metsänhoitohenkilökuntaan kuuluvan henkilön lausunto, läsnäolevan jäävittömän henkilön sitä kannattaessa, tässä tapauksessa oleva sitova ¹⁾.

Sen johdosta että 11 § (samoinkuin myös Neuvottelukomitea, 30 §, s. 91 ja metsähallitus vuoden 1907 alistuksessaan) asettaa paliskunnan sellaisenaan ensikädessä korvausvelvolliseksi kaikesta sen alueella tuotetusta, mainitussa pykälässä tarkemmin ilmoitetusta vahingonteosta, on ei ainoastaan paliskunnan ja sen poroisännän, samoinkuin myös jokaisen yksityisen poronomistajan edun mukaista mikäli mahdollista *torjua ja välttää* tällaisia poronhoidon kannattavaisuuteen vaikuttavia vahinkoja sekä niistä johtuvia korvauksia, vaan pakottaa tämä määräys myös poroisännän, paliskunnan hyödyksi, jotta vahingonkorvaus saataisiin syylliseltä perityksi, avustamaan metsänhoitajaa puheenalaisen haaskauksen tekijän selvillesaamiseksi, ja, jos asia saadaan toteennäytetyksi, hänen saattamiseen lailliseen edesvastaukseen rikkomuksestaan. Tältä kannalta katsoen ja kun asian selvittely viivästyessään tie-

¹⁾ Minulle myöhemmin lainopilliselta taholta annettujen tietojen mukaan ei vahingonkorvaus ole yleisen lain mukaan heti perittävässä metsänhoitajan antaman laskun mukaan, ja niin ollen ei tällaisen ehdon asettaminen poronhoidolle kruunun mailla olisi tähän sovellettavissa, vaan olisi puheenalainen säännös korvattava sellaisella määräyksellä, että vahingonkorvausmäärä on tuomioistuimen vahvistettava, tai mieluummin, oikeudenkäynnin välttämiseksi, että vahingon arviominen kuuluu sovintolautakunnalle, johon kuuluvat metsänhoitaja ja poroisäntä tai — niinkuin käytännössä enimmäkseen tulisi tapahtumaan — heidän valtuuttamansa henkilöt (metsänvartijat ja poropaimenet) jotka yhteisesti valitsevat kolmannen miehen arviointilautakuntaan. Sopivan järjestelyn avulla voisi korvausvaatimuksen määräämisen tälläkin tavalla varsin tarkoituksenmukaisesti järjestää. Jollei yksinkertaisempaa tapaa vahingonkorvauksen saamiselle olisi löydettävissä, olisi näin ollen 11 § vastaisessa asetusehdotuksessa vastaavalla tavalla muutettava.

tysti yhä vaikeutuu, on luonnollista, että metsänhoitajan on *heti* ja tarkoin asianomaiselle poroisännälle ilmoitettava mitä on tapahtunut sekä oheenliittää lasku kruunulle tulevasta korvauksesta. Yhtenäisyyden ja järjestyksen vuoksi olisi kenties syytä sen lisäksi määrätä, että paliskunnalta vaadittu vahingonkorvaus olisi hoitoalueen rahastonhoitajalle suoritettava kolmen kuukauden kuluessa siitä päivästä, jolloin lasku on päivätty.

Jos siis Porolaidunkomision 11 § ulotetaan myös 9 §:ssä viitattuihin tapauksiin ja siihen sisällytetään sitä paitsi 6 §:n mukaan rauhoitetuilla alueilla tuotettu vahingon teko niinä aikoina, jolloin poron paimennus saman §:n mukaan on pakollinen tai jolloin poro muuten on katsannon alaisena, saisi ensinmainittu § suunnilleen siv. 137 esitetyn sanamuodon, mikä metsärajasetuhiinkin katsoen jossain määrin tyydyttäisi mahdollisimman tehokkaan metsänsuojeluksen tarvetta.

Täten saataisiin käsittääkseni täydet takeet määräysten noudattamisesta, sillä minkäänlaiset jälkiseuraamukset tottelemattomuudesta säännöksiä vastaan — paitsi kenties korotettuja sakkoja suojametsäalueella tehdystä haaskauksesta yleensä — olisivat tuskin tarpeellisia. Samoista syistä olen poistanut Suojametsäkomision 12 §:ssä mainitut sakkouhkat tässä tarpeettomina, ja Porolaidunkomision mukaisesti on kaikki sakkoja koskevat määräykset ylipäätään poistettu ja niiden tilalle asetettu määräykset vahingonkorvauksesta, jotka ovat katsottavat sopivammiksi siinäkin suhteessa että oikeudenkäyntejä, jotka tekevät pienempien rikkomusten syytteeseen saattamisen mukalliseksi ja katkeroitavat poronomistajain ja metsänhoitoviranomaisten vastakaisten etujen takia jo ennestäänkin vähemmän sydämellisiä välejä, jo sellaisinaankin on mikäli mahdollista vältettävä.

Porolaidunkomision 2 §:ssä (s. 110, 130) esittämä ehdotus, että lainlyönnit säännösten määräyksiä vastaan pahimmissa tapauksissa tulisivat aiheuttamaan kaikenlaisen poronhoidon täydellisen kiellon määrättyillä alueilla, näyttää joka tapauksessa olevan liian jyrkkä käytännössä toteutettavaksi, mutta siveellisenä varoituksena sen säilyttäminen lienee paikallaan. Tällaisen kansantaloudellisessa ja sosialisessa suhteessa vähemmän toivottavan toimenpiteen toteuttaminen voinee muuten ylimalkaan tuskin tulla kysymykseenkään niinkauankuin lievempiä, mutta kuitenkin täysin tehokkaita keinoja on saatavissa. Sen sijaan voisi kai suuremmalla syyllä ajatella lisättäväksi sellaisen kohdan, *että niiltä henkilöiltä, jotka ovat tehneet itsensä poronhoitotarkoituksissa tehtyyn haaskaukseen rikkipäiksi tai muuten osottaneet ilmeistä tottelemattomuutta asetuksen määräyksiä vastaan, metsähallitus voisi kieltää poronhoito-oikeuden valtionmetsissä*, minkä jälkeen heidän omistamansa porot tulisivat poroisännän tai nimismiehen

toimesta ¹⁾ määrätyn ajan kuluessa julkisella huutokaupalla omistajan laskuun myytäväksi. Tällainen säännös vastaa kruununtorppareista voimassaolevia seuraamuksia samanlaatuisista rikkomuksista, ja olisi se mielestäni tässä sekä luonnollisempi että oikeutetumpi. Kuitenkin tuntuu siltä kuin sen ottaminen asetukseen ainakaan toistaiseksi ei olisi kyllin perusteltu, koska sen välttämättömyyttä vielä on pidettävä kysymyksenalaisena. Sitäpaitsi on kenties hyvinkin pian odotettavissa, että poroja tullaan hoitamaan yhteisesti paliskunnan toimesta ja sen vastuulla, jolloin tämä määräys ilman muuta täytyy poistaa.

7. Perusohjelman voimaansaattaminen.

Paitsi niitä tähän asti kosketeltuja seikkoja, joiden tyydyttävä järjestäminen erittäinkin suojametsäalueeseen nähden olisi mitä tärkein, on vielä jälellä joukko toisarvoisia kysymyksiä, jotka tässä yhteydessä ovat enimmäkseen kuitenkin vain mainitsemalla sivuutettavat, koska niiden ratkaiseminen osaksi vaatii perusteellista asiallista lisäselvittelyä tai ovat puheenalaiset toivomukset sitä laatua, että niitä, osaksi lainopillisista syistä, ei tällä hetkellä käy toteuttaminen. Vastedes, kun asetuksen muuttaminen joka tapauksessa aika ajoin tulee tarpeelliseksi, voivat nämä seikat tulla asianmukaisesti huomioonotetuiksi. Katsoen sekä porolaidunalueeseen yleisesti että suojametsäalueeseen erityisesti tulevat tässä ehdotetut säännökset kaipaamaan sekä muutoksia että lisäyksiä, joiden laadusta vain kokemus voi aikanaan antaa oikean vastauksen. Sitä ennen ovat kuitenkin, niinkuin jokseenkin laajojen tutkimusteni perusteella olen edellisessä esittänyt, erittäinkin suojametsäalueeseen nähden viipymättömät toimenpiteet metsän ja metsärajan suojelemiseksi poronlaiduntamiseen liittyvää metsänraiskausta vastaan mitä pakottavimman tarpeen vaatimia. Kun edellisessä viitattujen määräysten pikainen toteuttaminen ei lainopilliselta eikä käytännölliseltä kannalta tuottane suurempia vaikeuksia, ja kun ne eivät aiheuta minikäänlaisia perinjuurisia muutoksia tai erittäin laajoja lisäyksiä Porolaidunkomision suojametsäaluetta ja ennen kaikkea metsärajasuutuja varten tekemiin ei täysin tyhjentyviin ehdotuksiin, tahtoisin — lausumalla samalla sen toivomuksen että näitä seikkoja, joiden selvillesaaminen olisi tärkeätä porolaidunolojen lopulliseen järjestelyyn nähden ja

¹⁾ Porolaidunoikeutensa menettäneiksi julistetut henkilöt eivät yleensäkään saisi itse myydä porojansa, koska heillä silloin olisi tilaisuus valekaupalla luovuttaa ne toisille vain nimeksi y. m. Tällaiset pakkokaupat tulisivat siis aina toimitettaviksi julkisesti tai valvonnan alaisina.

niiden pikaiseksi saattamiseksi metsänhoidon vaatimuksia vastaavalle kannalle, yhä edelleen selvitettäisiin ja tutkittaisiin, aikaisemman esitykseni yhdistelmänä huomauttaa sen seikan välttämättömyydestä, että olisi heti ryhdyttävä toimenpiteisiin porolaidunolojen järjestämiseksi suojametsäalueella, sikäli kuin ne Porolaidunkomision ehdotuksen yhteydessä tai läheisesti siihen liittyen ovat jo nyt toteutettavissa.

Heikel ¹⁾ lausuu edellä esitetyistä, pääpiirteissään ennen julkaisemistani ehdotuksista ²⁾ „että ne ovat teoreettisesti oikeutettuja, mutta että käytännölliseltä kannalta on toiselta puolen miltei mahdotonta kohtuullisilla kustannuksilla aikaansaada niiden noudattamisen tehokasta valvontaa, ja toiselta puolen taas että, jos tällainen valvonta todella järjestetään, poronhoito tulee melkein mahdottomaksi.” Tämä väite ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Ehdotetut toimenpiteet tarkoittavat nimittäin kaikki poronhoidon palauttamista muualla (muissa paliskunnissa, Ruotsissa, Norjassa, Venäjän Lapissa) yhä vielä tai varhemmin käytettyihin muotoihin, vaikkakin metsänsuojelusvaatimusten mukaisesti sovellettuina. Ne ovat siis sinänsä toteutettavissa. Eikä myöskään korvausvaatimus paimennuksen aikana rauhoitetuilla alueilla tuotetuista vahingoista sellaisenaan tee poronhoitoa mahdottomaksi. Vahingonkorvauksen suuruutta voi luonnollisesti kokemusten mukaisesti tarpeen mukaan alentaa tai korottaa; periaate pysyy kuitenkin samana. Ehdotettu laiduntamistapa semmoisenaan antaa sitäpaitsi takeita siitä, että vahingot ja niinmuodoin myös korvaukset tulevat mahdollisimman pieniksi: kesällä poroja laidunnetaan tuntureilla, syksyllä (kuten aikaisemmin usein vielä säännöllisesti) niinikään tuntureilla ja jänkkämailla; talvella helpottaa syvä lumi paimennusta ja kelomisvahingot ovat tähän aikaan muutenkin vähäiset; keväällä poro laiduntelee myös enimmäkseen rämeillä ja muilla pälvillä, eikä kelomista silloin ollenkaan tapahdu. Suurempia vahingontekoja, jollaiset ennen kaikkea tulevat syytteeseen saatettaviksi, voi pääasiallisesti sattua vain laiminlyödyn tai puutteellisen paimentamisen seurauksena. Ja lopuksi ei ole ollenkaan mahdotonta kohtuullisilla kustannuksilla aikaansaada säännösten noudattamisen riittävää valvontaa, erittäinkin jos tokkien lukumäärä paliskuntaa kohti supistetaan (kts. alempana). Esimerkiksi Utsjoen hoitoalueella voitiin ylimääräistä valvontaa varten viime aikoina osoitetuilla varoilla aikaansaada kylläkin huomattava parannus. Jos mieli tehokasta suojametsälainsäädäntöä ylipäätään toteuttaa, on valvontaojola luonnollisesti yhä parannettava. Kustannuksitta se ei tosin

¹⁾ Heikel, T. A., Renbeteskommissionens betänkande, F. T. 1915, s. 274; tekijän kääntämä sitaatti.

²⁾ Renvall, A., Renbeteskommissionens betänkande, F. T. 1914, s. 559.

käy päinsä, mutta kohtuuttomiin eivät kustannukset suinkaan kohoa. Ylimääräiset kustannukset erikoisesti porolaidunvalvontaa varten eivät silloin ole ollenkaan tarpeen. *Kyllin tehokkaan* valvonnan toteuttaminen ei näin ollen tuota vaikeuksia. — Korostettakoon ylipäätään, että sellaisiakaan ehdotuksia, jotka pintapuolisesti katsoen näyttävät vaikeilta käytännössä toteuttaa, ei ilman muuta ole hyljättävä, sillä muutamain, kenties aivan vähäisin, muutoksin ne usein voidaan helposti saada sovellutettavaan muotoon.

II. Poronhoitolainsäädännön myöhemmän kehittämisen johtopiirteet.

1. Poronomistussuhteet.

Niistä kysymyksistä, jotka poronhoidon järjestämistä varten edellä ehdotetun perusohjelman toteuttamisen jälkeen lähinnä joutuvat ratkaistaviksi, voitaisiin ennen kaikkea mainita porojen omistussuhteet ja erityisesti poroluvun jakaminen paliskuntien sisällä.

Sivumennen mainittakoon tässä etukäteen muutamia sanoja oikeudesta harjoittaa poronhoitoa ylipäätään. Lapinkomitean mukaan (5 §) tulisi jokainen kunnassa asuva Suomen kansalainen oikeutetuksi pitää poroja siinä paliskunnassa, johon hän poronhoitoyhdistyksen päätöksen mukaan on kuuluva, mutta erikoisella luvalla on laiduntamisoikeus myönnettävissä myös muissakin samaan kuntaan kuuluvissa paliskunnissa. Neuvottelukomitea (5 §) näyttää tahtovan ulottaa porojen laiduntamistilaisuuden muidenkin kuntien paliskuntiin, jos nämät siihen suostuvat. Porolaidunkomisio (5 §) tahtoo sitävastoin rajoittaa laiduntamisoikeuden samaan palkiseen, missä henkilö asuu, myöntäen tosin paliskunnan rajaseuduilla asuville oikeuden erikoisella luvalla harjoittaa poronhoitoa enintään yhdessä naapuripaliskunnassa, jos heillä on „tiluksia”; paimentolaisina elävät tunturilappalaiset, itselliset y. m. joilla ei ole määrättyjä „tiluksia” (vuokramaat y. m. voidaan tuskin laskea tähän käsitteeseen kuuluviksi?), eivät siis pääsisi sanotuista eduista osallisiksi.

Koska erittäinkin maamme rajapitäjiin on lukuisia ulkomaan alamaisia asettunut vakinaisesti asumaan, olisi kai syytä nimenomaan pitää poronhoidon harjoittamisoikeus ainoastaan Suomen alamailla, jotka asuvat vakinaisesti ja ovat henkikirjoilla jossakin poronhoitoalueen kunnassa. Sitäpaitsi on ilmeisesti järjestyksen ja valvonnan kannalta edullista, erittäinkin jos tuonnempana pohdittava poroluvun supistaminen henkeä ja perhettä kohti pannaan täytäntöön, että poronhoitoa ei saa harjoittaa useammassa kunnassa kuin siinä, missä henkilöt asuvat, niinkuin Lapinkomiteakin ja metsähallitus vuoden 1907 alituksestaan ovat ehdottaneet; samaa mieltä pidettävä edustaa myös Suojametsäkomisio 6 §:ssään. Mutta laiduntamisoikeuden supistaminen Poro-

laidunkomision mukaisesti siihen palkiseen, jonka rajojen sisällä henkilö asuu¹⁾, ei väestön eri taajuuteen, paliskuntarajojen muuttelavuuteen y. m. käytännöllisiin seikkoihin katsoen tunnu minusta oikein luonnolliselta ja tarkoituksenmukaiselta ja tulisi se varmaan tuottamaan kaikenlaisia vaikeuksia. Poroluvun jakaminen pitäjäen eri paliskuntain kesken, ottamalla huomioon jäkälämaiden laadun y. m., olisi sopivinta jättää kuntain poronomistajain (poronhoitoyhdistysten) keskinäisistä sopimuksista riippuvaksi, kuten Lapinkomitea. Neuvottelukomitea ja Suojametsäkomisio edellyttävät.

Toinen seikka on että poronhoidon harjoittaminen useammassa kuin yhdessä paliskunnassa monelta näkökannalta katsoen²⁾ on vähemmän toivottavaa ja voitaisiin se epäilemättä aiheettomana ilman muuta kieltää, lukuunottamatta ajo- ja vetoporoja, joiden syöttäminen talvisaikaan luonnollisesti tulisi pääasiallisesti tapahtumaan omistajain asuusten läheisyydessä ja kesän aikana niillä seuduin, mistä porot ovat kotoisin³⁾. Näitä poroja täytyy pakostakin sängen usein talvisaikaan käyttää toisessa palkisessa kuin missä ne kesän aikana laiduntelevat, ja omistaja saattaa varsin usein kuulua kolmanteen paliskuntaan. Silloin joutuu ratkaistavaksi kysymys, mihin paliskuntaan puheenalaiset porot ovat luettavat. Siihen katsoen että poroluku olisi saatava jäkälämaiden laadun mukaiseksi, tuntuu tosin toivottavalta että porot luettaisiin sii-

¹⁾ Tämä määräys on kai otettu silmälläpitäen porolaidunalueen eteläisimpiä rajapitäjiä, jotka osittain tulisivat joutumaan sanotun alueen ulkopuolelle. Olisiko tällaisten pitäjäen kaikille asukkaille vaiko ainoastaan poronhoitoalueen rajojen sisäpuolella asuville henkilöille myönnettävä oikeus poronhoidon harjoittamiseen tätä elinkeinoa varten luovutetuissa osissa puheenalaisia kuntia, olisi kai sopivinta mainita yleisiin säännöksiin tehtävillä erikoisilla lisäyksillä.

²⁾ Määräyksiä paliskuntain poroluvun korkeimmasta luvallisesta määrästä sekä verojen korottamisesta sitä ylitettäessä voitaisiin kieltää m. m. siten, että toiseen paliskuntaan kuuluvat tai sinne sitä tarkoitusta varten muuttavat poronomistajat edelleenkin laiduntaisivat kaikkia tai jotakin osaa poroistaan sellaisen paliskunnan alueella, missä korkein määrä on saavutettu; sellaisista vierasporoista tuskin voisi vaatia rangaistusveroa, eikä sellaisia voida ottaa lukuun poroluvun lisäämisrajaa määrättäessä. Sellaiset mahdollisuudet määräysten kiertämiseen voidaan ehkäistä säännöksellä, että kaikkien porojen (lukuunottamatta käytössä olevia ajo- ja vetoporoja; kts. tekstiä) aina tulee laidunnella siinä paliskunnassa, johon omistaja kuuluu, ja että vierasporojen niin pian kuin ne määrätyn lukuisina (10—30) ovat kokoontuneet tokaksi, heti tulee palata siihen paliskuntaan, mihin ne kuuluvat. Sitäpaitsi voitaisiin, jos vastedes tarpeelliseksi katsottaisiin, kieltää poronomistajaa muuttamasta porojaan toiseen paliskuntaan jollei hän itse ole olinpaikkaa muuttanut. Muitakin keinoja voidaan tarpeen vaatiessa keksiä.

³⁾ Paimennusvelvollisuuden ollessa pakollinen siinä paliskunnassa, johon poronomistaja kuuluu.

hen paliskuntaan, missä ne talvisaikana pääasiallisesti oleskelevat, s. o. enimmäkseen siihen, missä omistajan asumus sijaitsee, mutta osaksi on veto- ja ajoporojen luku verrattain pieni ja osaksi se suurin piirtein katsottuna jakaantunee jokseenkin tasaisesti eri paliskuntien kesken. Yksinkertaisuuden ja yhtenäisyyden saavuttamiseksi voitaisiin senvuoksi kai suuremmitta haittoitta lukea nämäkin porot samaan paliskuntaan, johon omistaja muuten kuuluu, joten myös porojen omistussuhteiden valvonta kävisi helpommaksi. — Porolaidunkomisio on ehdottanut (5 §) että sanotut porot olisivat otettavat sen paliskunnan porolukuun, jonka alueelta ne syksyisin löydetään, ja missä ne näinollen *kesän aikana* etupäässä ovat oleskelleet.

Samassa §:ssä Porolaidunkomisio kieltää valtion virka- ja palvelusmiehiä harjoittamasta poronhoitoa m. m. sen vuoksi, (s. 116) että he virkatehtävissään voivat joutua tekemisiin poronhoidon kanssa. Tässä tarkoitettaneen ennen kaikkea metsänhoitovirkailijoita ja nimismiehiä sekä kenties tuomareita ja tuntuu rajoitus näihin nähden täysin oikeutetulta, erittäinkin kun sellaisten henkilöiden harjoittamassa poronhoidossa täytyy useimmiten olla liikeyrityksen sivumakua. Kuitenkin olisi monessa tapauksessa varmaan vähemmän toivottavaa, että poronhoidon harjoittaminen katsottaisiin esteeksi kelvollisia metsänvartijoita edelleen toimessaan pysytettäessä tai uusia otettaessa, ja olisi senvuoksi erivapaustilaisuus ehdottomasti myönnettävä alemmalle metsänhoito- ja kruununpalveluskunnalle, taikka mieluummin, kun tällainen erivapaus kai aina käytännössä olisi myönnettävä, sanotut henkilöt olisivat asetettavat määräysten ulkopuolelle.

Koska kuitenkin ainakin ajoporojen pitäminen on pakostakin välttämätön miltei kaikille Lapissa asuville asukkaille, virkamiehillekin, ja kun porojen omistus estää olemasta todistajana poronhoitoa koskevissa oikeusjutuissa, on tämä haitta luonnollisesti erityisellä määräyksellä poistettava. Tämän sängen tärkeän seikan on ottanut huomioon Neuvottelukomitea, 51 §, s. 69 ja 101, ja olisi se ehdottomasti otettava myös poronhoidon harjoittamista kruununmailla koskeviin ehtoihin; niin on tapahtunutkin Porolaidunkomision 5 §:n muuttamisesta tuonempana tehtävässä ehdotuksessa.

Ehdotettuun suojametsäalueeseen nähden on Suojametsäkomisio (s. 153—154, 160, 6 §), viitaten siihen, että porojen omistus Ruotsissa on jätetty kokonaan lappalaisten käsiin, ja — turvatakseen poronhoidon pohjoisten kuntien enimmäkseen lappalaista alkuperää olevien asukkaiden kansalliseksi elinkeinoksi — ehdottanut, että poronhoidon harjoittaminen myönnettäisiin ainoastaan nykyisille asukkaille ja heidän jälkeläisilleen sekä muualta muuttaneille todistettavasti lappalaiseen kan-

sallisuuteen kuuluville henkilöille taikka perhekunnille, joitten jäsenistä joku on lappalainen.

Tämän sisällyksinen määräys voisi kyllä itse asiassa tuntua monessa suhteessa varsin oikeutetulta. Varsinkin jos rajoitukset poronhoidon harjoittamisessa vastedes tulisivat tarpeelliseksi maamme pohjoisimmissakin osissa, olisi tavallaan vallan oikeudenmukaista, että lappalaiset edelleenkin saisivat vapaan tilaisuuden harjoittaa ikivanhaa pääelinkeinoaan, johon he yhä edelleenkin suuressa määrin ovat pakotetut turvaamaan, sillä muutoin voisi paikkakunnalle myöhemmin muuttaneen suomalaisen väestön poronhoito heidän toimeentulomahdollisuuksiaan helposti tuntuvasti loukata. Tällainen alkuperäisen väestön suosiminen on sitä enemmän oikeutettua, kun lappalaisilla ei juuri ole halua ja taipumusta maanviljelykseen, mutta sitä enemmän synynnäisiä edellytyksiä poronhoidon harjoittamiseen ja kun he ovat paljon suuremmassa määrin riippuvaisia tästä elinkeinosta kuin suomalainen väestö, jonka suhteen seikka on miltei päinvastainen. Kyseenalainen määräys voisi näin ollen lisätä nykyään enimmäkseen köyhän lappalaisväestön vastaisen varallisuuden edellytyksiä tai ainakin taata sille vähentymättömät toimeentulomahdollisuudet. On siis tuskin kiellettävissä, että mainittu Suojametsäkomission ehdotus määrätyiltä näkökannoilta katsoen voisi tuntua luonnolliselta ja tarkoituksenmukaiselta, mutta voisi sen toteuttaminen käytännössä kuitenkin helposti tuottaa vaikeuksia ja selkkauksia ja kenties sitäpaitsi epäsuotuisassa määrin kiristää kansallisuuksien välisiä vastakohtia; ainakaan toistaiseksi ei mielestäni toimenpiteen toteuttaminen ole täysin perusteltua.

Suurempi käytännöllinen kantavuus olisi sitävastoin kenties sellaisella säännöksellä, että kruunun uutistalojen tai perintötilojen omistajille myönnettäisiin vain verrattain rajoitetumpi poronmistusoikeus ja että poroluvun vähentäminen vastaisuudessa, kun sellainen tulee tarpeelliseksi, kohtaisi etupäässä näitä henkilöitä. Täten tulisi poronhoidon luonne etupäässä väestön köyhemmän ja tilattoman osan toimeentulolähteenä asianmukaisesti korostetuksi, ja puhtaasti periaatteelliselta kannalta katsoen olisi sellainen toimenpide täysin oikeutettu, koska kruunun uutistalojen perustaminen edellyttää itsekannattavaa maataloutta. Tällä tavalla edistettäisiin vakinaisen poronhoitajaluokan syntymistä väestön tilattoman osan sekä erityisesti lappalaisten keskuudessa, jotka pakollisen ympäri vuoden tapahtuvan paimennuksen astuttua voimaan kenties osaksi tulisivat palaamaan alkuperäiseen paimentolaiselämänsä. Sitäpaitsi olisi toimenpiteestä se etu, että huonosti kannattavien uutistalojen kevytmielinen perustaminen metsärajaseutuihin tulisi jossain määrin ehkäistyksi, ja entisten talojen omistajat poronhoidon tuottamain etujen saavuttamiseksi olisivat halukkaampia

vaihtamaan omien metsälohkojensa käyttöoikeuden metsäraajaseuduille sopivampaan asutusmuotoon, josta tehdään tarkempaa selkoa tuonnempana. Tämän kysymyksen voisi kai kuitenkin toistaiseksi pääasiassa jättää vastaisen selvittelyn varaan, mutta otetaan se jossain määrin muutetussa muodossa huomioon porojen kunnallis- ja paliskuntaverotusta käsiteltäessä.

Jo äsken esitetyt näkökohdat osoittavat jossain määrin että poroluvun jakaminen eri paliskuntain sisällä määrätyissä tapauksissa vaatisi määrättyjä järjestyssääntöjä. Itse asiassa koskee kysymys myöskin valtion etuja, joskin vain epäsuorasti.

Porojen omistussuhteita suurin piirtein katsellessa huomaa heti, että vain erittäin harvat perheet, etupäässä Lapinmaan pohjoisimmissa osissa, saavat pääasiallisimman toimeentulonsa poronhoidosta. Sitä seikkaa korostetaan jo Neuvottelukomitean mietinnössä¹⁾ ja tarkemmin selostaa sitä Porolaidunkomisio, joka niinkään huomauttaa (s. 107), että poronhoito nykyään on pääelinkeinona ainoastaan muutamalle kymmenkunnalle perheelle perä-Lapissa. Niinkuin mainittu komissio (s. 81) huomauttaa, ei poronhoitoa edes maamme pohjoisimmissa pitäjissä, missä sanottua elinkeinoa verrattain suurimmassa laajuudessa harjoitetaan, voida katsoa miksikään yleiseksi kansan elinkeinoksi. Tosin on mainituilla seuduilla kokonaista 30—45 %:lla väestöstä poroja, mutta huomattava on, että suurin osa näistä „poronmistajista” pitää vain ajo- ja vetoporoja talontarpeiksi eikä niitä siis voi ottaa lukuun. Keskimäärin omistaa vain 12,5 % eli $\frac{1}{8}$ kaikista poronmistajista 100 poroa tai enemmän, ja monessa paliskunnassa on porojen omistus keskittynyt muutamiin harvoihin käsiin. Keskimääräinen poroluku poroja omistavaa henkilöä kohti nousee korkeintaan (Utsjoella, Enontekiöllä, Inarissa) 25—35:een, mutta kun otetaan huomioon, että esim. Paistunturin paliskunnassa suunnilleen — paikkakun-

¹⁾ Neuvottelukomitea, s. 21: »Komitean jäsenten ilmoituksen mukaan ei poronhoito ole väestön pääelinkeinona Pohjois-Lapinkaan kunnissa, sillä esimerkiksi Utsjoen kunnassa ainoastaan 5—6 perhekuntaa elää pääasiallisimmasti poronhoidolla» ja »Enontekiölläkin on ainoastaan vähälukuisilla porolappalaisilla poronhoito pääelinkeinona».

S. 119: »Tuotanto poronhoidosta ei myöskään ole merkityksettä toimeentulolle, ehkä sen harjoittaminen yhä enemmän näyttää kehittyvän siihen suuntaan, että suurin osa porokarjasta joutuu joidenkin harvojen käsiin, kun suuremmalla osalla väestöstä sitävastoin on niin vähäiset poromäärät, että tulot niistä tuskin sanottavasti vaikuttavat omistajien talouteen».

talaisten kertoman mukaan paljon yli -- 50 % koko poroluvusta kuuluu yhdelle ainoalle henkilölle, niin ymmärretään, kuinka epätasaisesti porojen omistus itse asiassa jakaantuu.

Viimeksi mainitun seikan valaisemiseksi esitettäköön seuraava, Utsjoen hoitoalueen arkistossa säilytettyjen, tosin jonkun verran epäselvien poroluetteloiden perusteella laadittu taulukko „raavaitten” porojen luvun jakaantumisesta Paistunturin paliskunnassa:

Poronomistaja	1903		1904		1906		1908		1909		1910		1911	
	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%
Niiles Wuolab.....	2463	57	1991	52	1287	60	1210	46	1032	53	1658	59	1715	43
Antti Rasmus.....	221	5	382	10	160	7	170	6	169	9	185	7	290	7
Niiles Niittyvuopio (perik.).....	172	4	158	4	106	5	225	9	70?	3	254	9	919?	23
Niiles Jomppanen ..	268	6	194	5	69	3	171	7	118	6	147	5	155	4
Isak Nillukka.....	159	4	145	4	76	4	182	7	96	5	138	5	195	5
Iivari Pieski (vanh.)	311	7	283	8	152	7	144	6	113	6	143	5	185	4
muut Pieskit ¹⁾ (7 kpl.).....	500	12	332	9	141	7	296	11	216	11	135	4	248	6
muut poronomist. (15 kpl.).....	214	5	310	8	153	7	211	8	142	7	171	6	319	8
Yhteensä	4308	100	3795	100	2144	100	2609	100	1956	100	2831	100	4026	100

S. 126: Komitean puheenjohtaja A. Sandström viittaa vastalauseessaan nimikään siihen, ettei koko Lapin kiblakunnassa ole 30:kään perhettä, jotka voisivat elää yksin poronhoidosta, yli puolet »poronomistajista» omistaa vain ajo- tai vetohärkiä. Muonion kunnassa kuuluu lähes 1/3 poroista 3 maakauppiaille.

Montell, J. Bosättningen vid den norra barrskogsgården, F. F. M. XXVIII, s. 258, painostaa samaten: Renskötseln har alltmör öfvergått i några få företagsamma personers händer

¹⁾ Tähän sisältynee mainitun Iivari Pieskin samaan perheeseen kuuluvien lapsien nimiin merkityjä poroja, mutta kun asiasta ei saatu tarkkaa selkoa, jää Iivari Pieskin osuus tässä liian pieneksi.

Utsjoen pitäjän toisessa eli Kaldoaivin paliskunnassa jakaantuu poromäärä seuraavasti:

Poronomistaja	1902		1903		1904		1905		1906		1907		1908		1909		1910		1911	
	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%	poroja	%
Ola (ja Pjera) Lensman ¹⁾	920	62	1050	63	900	61	839	57	706	57	638	58	642	53	569	52	574	51	557	46
Aslak Lensman.....	180	12	205	12	182	12	214	15	210	17	186	17	222	18	165	15	165	15	196	16
7 pienempää poronomist. muut poronomist. (27 kpl.).....	245	17	312	19	302	20	287	19	246	20	228	20	259	22	252	23	269	24	304	25
Yhteensä	1472	100	1676	100	1482	100	1467	100	1237	100	1128	100	1204	100	1091	100	1117	100	1212	100

¹⁾ Nyttemmin on Pjera Lensman muodostanut oman perhekunnan, joten porojen luku on jakaantunut.

Tässä esitetyt numerot puhuvat omasta puolestaan. Molemmissa paliskunnissa kuuluu suurin osa (75—85 %) karjasta muutamalle harvalle, 2 à 5 henkilölle, jotka harjoittavat poronhoitoa pääelinkeinonaan. Sen ohella on koko pitäjässä yhteensä noin 10 henkilöllä enimmäkseen vain 20—50 poroa. Muilla poronomistajilla on pääasiallisesti vain ajo- ja vetohärkiä ja verrattomasti suurin osa väestöstä on aivan ilman poroja. Inarin paliskunnissa on asianlaita, kuten poroluettelot osoittavat, aivan sama.

Kun sen lisäksi vielä otetaan huomioon, että useimmat poronomistajat ovat talollisia, joille maanviljelyksen ainakin pitäisi olla pääasiallisimpana tulolähteenä, on Porolaidunkomision (s. 107) lausunto, „että poronhoito on muuttunut varsinaisesta elinkeinosta sivuelinkeinoksi tai liikeyritykseksi”, varsin oikeutettu. Tällainen näyttää olevan asiain tila kautta koko poronhoitoalueen, ja Suojametsäkomisiokin (s. 150) pitää tätä seikkaa huomauttamisen arvoisena: „Erittäinkin poronhoitoalueen eteläosissa on nimittäin jo nähty, miten poronhoidon runsas tuottavaisuus on aiheuttanut poroluvun kohoamisen yli kaiken hyväksyttävän rajan ja samalla myöskin poronomistuksen joutumisen yksiin käsiin. Tämä vaara on nykyisissäkin oloissa alkanut tuntua jo pohjoisimmassakin Lapissa asti.” Suojametsäkomision (s. 34) lausunto että „koko elinkeino näyttää vähitellen joutuneen paikkakuntain rikkaimpien liikemiesten haltuun” lienee kuitenkin tätä nykyä (vielä v. 1916) ainakin Inarissa ja Utsjoella tuskin sovellettavissa muuten kuin ainoastaan epäsuorasti, puhtaasti merkantiilisessa suhteessa.

Lähinnä edellämainitut, porojen omistussuhteissa ilmenevät epäkohdat on Porolaidunkomisio ottanut vain vähäisessä määrin huomioon, se kun ei ole havainnut syytä olevan ottaa tarkempia määräyksiä niiden poistamiseksi, vaan rajoittunut ainoastaan riistämään porolaidunalueen ulkopuolella asuvilta henkilöiltä poronhoidon harjoittamisoikeuden keinottelutarkoituksessa (s. 116): „Vaikkakin poronhoitoa harjoitetaan liikeyrityksenä ehkä yhtä suurella määrällä kuin varsinaisena elinkeinona, katsoo Komisio, että se etupäässä pysytetään niiden hallussa, jotka harjoittavat poronhoitoa elinkeinonaan ja on sen takia ehdottanut, että ainoastaan paikkakunnalla asuvat henkilöt ovat oikeutetut laiduntamaan porojansa kruununmetsissä.” Tällä tavalla eivät kuitenkaan luonnollisesti aikaisemmin mainitut epäkohdat poroluvun epätasaisessa jakautumisessa paliskuntain sisällä ylipäätään tule pois-tetuksi.

Porolaidunkomisio on sitä mieltä (s. 115), että poroluvun jakautuminen paliskunnan poronomistajain kesken on vain paliskunnan oma sisäinen asia, joka ei koske valtion etuja eikä näin ollen kuulu komision ohjelmaan. Tätä vastaan on kuitenkin jyrkästi väitettävä, että val-

tiolla luonnollisesti vain siinä tapauksessa on syytä suosia poronhoitoa, että se yleisenä kansan elinkeinona antaa toimeentulon laajemmille kansankerroksille ja että sillä niinmuodoin on laajempi kansantaloudellinen merkitys, mutta että sillä sitävastoin ei tyydyttääkseen yksityisten keinotteluhaluja tai lisätäkseen yksityisten jo ennestään riippumattomien henkilöiden varallisuutta ole suinkaan syytä panna itseään alttiiksi poronhoitoon erottamattomasti liittyville metsän vahingoille ja ottaa vastatakseen sen tehokasta valvontaa varten välttämättömistä, tuntuista kustannuksista. Tähän katsoen ja erittäinkin kun poroluvun nykyinen jakaantuminen, kuten Porolaidunkomisio itsekin huomauttaa, ei läheskään vastaa äskenmainittuja edellytyksiä, tuntuu aivan luonnolliselta että valtion tulee omilla maillaan harjoitetun poronhoidon pääehdoksi asettaa sellaiset määräykset, jotka suosivat vähävaraisempia poronomistajia ja tarkoittavat poroluvun tasaisempaa ja tarkoituksemukaisempaa jakautumista paliskuntien kesken ylipäätään.

Porolaidunkomision mielestä (s. 115) voi pitää luonnollisena, että paliskunnat itse, laatimalla ohjesääntöihinsä asiaa järjestäviä lisäyksiä, ryhtyvät rajoittamaan yksityistä poronomistusoikeutta. Tämä ei kuitenkaan ole varmaa tai tuskin luultavaakaan niihin paliskuntiin nähden, missä poroluku ei vielä ole saavuttanut komision ehdottamaa korkeinta määrää. Muihin paliskuntiin nähden pakottaa tosin välttämättömyys pysyttää poroluku niille säädetyissä rajoissa määräysten laatimiseen siitä, millä tavalla porokannan vähentämisen tulisi tapahtua, mutta menettely tulisi varmaankin olemaan aivan erilainen eri paliskunnissa ja kaikkein vähimmin voidaan edellyttää, että edellämainitut näkökohdat edes näissäkään tapauksissa tulisivat asianmukaisessa määrässä huomioonotetuiksi. Yhtenäisyyden aikaansaamiseksi näissä toimenpiteissä ja ennen kaikkea tämän elinkeinon kansantaloudellisen merkityksen lisäämiseksi vähävaraisempiin kansankerrokseen nähden, olisi valtion siis annettava määrättyt ohjeet poronomistusoikeuden järjestämiseksi paliskuntien sisällä.

Ensi silmäyksellä tuntuisi yksinkertaiselta tässä suhteessa kaikkein ensiksi määrätä se korkein poroluku, minkä yksi perhekuunta tai yksinäinen henkilö saa omistaa¹⁾. Lapinkomitean (8 §) ja Neuvottelukomitean ehdotusten mukaan ovat poronhoitoyhdistykset velvolliset tekemään tästä ehdotuksen, ja yleisessä selostuksessa Lapinkomitea

¹⁾ Myös Stjernvall (Renbeteskommissionens betänkande, F. T. 1914, s. 438) puoltaa tällaisen määräyksen ottamista asetukseen.

sanoo (s. 95), että 100 poroa perheenjäsentä kohti nykyisissä oloissa voitaisiin katsoa sopivaksi määräksi sellaisille perheille, jotka yksitään elävät poronhoidosta; ennen muinoin, kun elämänvaatimukset olivat pienemmät kuin nyt, oli 100 poroa pienen lappalaisperheen toimeentuloksi riittävä.

Joskin on luovuttava ajatuksesta, viimeksi mainitun ehdotuksen mukaisesti, vapaaehtoisuuden tietä aikansaada jossain määrin yhteinäistä ja tehokasta yksityisille henkilöille kuuluvain porolaumojen liian suuren lisääntymisen supistamista, ja valtion puolelta sen vuoksi ryhdytään suoranaiseen toimenpiteeseen yksityisen poronomistusoikeuden rajoittamiseksi, niin on tämänkin toimenpiteen menestyminen kuitenkin epävarmaa ja aikaisemmin mainitut epäkohdat tulevat sen kautta vain mitättömän vähäiseksi osaksi poistetuiksi. Ajateltakoon vain, kuinka helposti määräystä korkeimmasta sallitusta poroluvusta perhettä tai yksityistä henkilöä kohti voidaan kiertää siirtämällä ylimäärä nimellisesti toisille henkilöille. Sitäpaitsi olisi sanotun poroluvun tarkka määrääminen koko poronhoitoalueen kaikille poronomistajille erinäisissä suhteissa vähemmän tarkoituksenmukainenkin. Sama heikkous ilmeni myös esimerkiksi sellaisessa säännöksessä, ettei kukaan poronomistaja saisi omistaa enempää kuin määrätyn osan (esim. 5—10 %) paliskunnan koko poroluvusta.

Tällaisen menettelyn haitat tulevat esimerkiksi selvästi näkyviin tarkastettaessa Paistunturin paliskunnan oloja. Ehdotettujen rauhoitustoimenpiteiden avulla tulisivat vähäiset mäntymetsäalueet poron vahingonteoilta tyydyttävällä tavalla suojatuiksi ja paimenuksen järkiperaisella järjestämisellä voisivat laidunmaat todenmukaisesti elättää nykyistä huomattavasti suuremman poromäärän. Näinollen ei korkeimman mahdollisen poroluvun säilyttäminen millään tavalla loukkaa metsänhoidon ja metsänsuojeluksen etuja, mutta kunnallispoliittiselta ja kansantaloudelliselta kannalta se sitävastoin osoittautuu erittäin toivottavaksi. Tässä ei siis sitä seikkaa, että yhdellä ainoalla henkilöllä on vähintään 2,000 poroa eli suunnilleen puolet paliskunnan koko poroluvusta, voi pitää epäkohtana, vaan, katsoen niihin välittömiin ja välillisiin tuloihin, joita se tuottaa kunnalle ja sen väestölle, sitä päinvastoin on pidettävä vain edullisena. Jos siis määrätään korkein sallittu poroluku perhettä ja henkeä kohti, niin on ainakin myönnettävä tilaisuus sen korottamiseen.

Tällainen poronomistusoikeuden tuntuva laajentaminen voi luonnollisesti tulla kysymykseen ainoastaan niissä paliskunnissa, missä poroluku vielä on korkeinta sallittua määrää huomattavasti pienempi, mutta sentähden tulisi se kai, jollei aivan erikoisia esteitä satu, melkeinpä aina myönnettäväksi. Jottei poroluvun rajoittaminen henkilöä

tai perhettä kohti kuitenkin tulisi olemaan vain muodollista laatua, ja kun elinkeinon harjoittaminen suuremmissa mitassa, kuin mitä siedettävä toimeentulo vaatii, jo antaa sille liikeyrityksen tai jonkunlaisen ylellisyyden tavoittelun luonteen, joka ei oikein sovellu poronlaiduntamisoikeuden myöntämisestä kruunun mailla aikaisemmin esitettyyn perusajatukseen, tuntuu luonnolliselta, ettei omistusoikeuden laajentamista ole myönnettävä ilman erikoisista rajoituksista. Jos senlisäksi otetaan huomioon, että poroluvun kohottaminen yli määrätyn rajan tavallaan — koskapa kuitenkin jokainen poroluvun lisääminen rajoittaa laidunmaiden vapaan käyttämisen mahdollisuuksia — loukkaa toisten poronomistajain etuja, näyttää siltä, kuin näiden pitäisi saada suurimpien poronomistajain saavuttamia etuja vastaava hyvitys; tätä käsitystä tukee myös se seikka, että poron hoito, ainakin missä poronomistajat itse siitä huolehtivat, tuottaa verrattain pienempiä kustannuksia ja elinkeinon kannattavuus näinollen lisääntyy mitä suuremmat yksityiset porolaumat ovat.

Puheenalaisen edun myöntämisen ehdoksi voitaisiin siis ajatella määrätyn ylimääräisen veron suorittamista porojen liikamäärästä, mikä esimerkiksi vastaisi $\frac{1}{5}$ kunnantaksoituksessa poroa kohti lasketuista tuloista. Paliskunnalle tällä tavoin lankeavat ylimääräiset tulot sopisi kenties käyttää paliskunnan pienemmiltä poronomistajilta porojen hoidosta, vahingonteosta y. m. taksoittaman korvaussumman vastaavaan vähentämiseen. Paitsi paliskunnalle tulevaa veroa olisi kenties myös, porojen omistussuhteitten valvonnan tehostamiseksi (s. 84), ylitetystä poroluvusta suoritettavan kunnallisveron lisääminen esimerkiksi 50 %:lla toivottava. Kun viimeksimainittu vero m. m. Inarissa on viime aikoina v. 1916 kohonnut 21 penniin porolta — tulot poroa kohti on laskettu 6 markaksi ja veroäyri 100 markan tuloista on vaihdellut 3:50:n seuduilla — voi se tuskin poronhoidon kannattavuuteen vaikuttaa; kruunun mailla sallittavan poronlaidunoikeyden tarkoituksen mukaisesti voisi ylimääräinen vero sopivasti langeta vaivaisrahaston hyväksi. Tällaisella menettelyllä olisi jokseenkin tehokas yksityisten poroluvun valvonta edellytettävissä niin kuntain kuin enemmistönä olevien pienempien poronomistajain puolelta, joille on ehdottomasti edullista, ettei määräyksiä kierretä, jotapaitsi viimeksimainittujen suosiminen osaltaan edistäisi poronhoidon kehitystä heidän keskuudessaan samoin kuin myös poroluvun tasaisempaa ja tarkoituksenmukaisempaa jakautumista paliskuntien sisällä ylipäätään.

Jossain määrin toisenlaisiksi muodostuvat olot niissä paliskunnissa, missä korkein sallittu poroluku jo on saavutettu. Niissä ei tietysti minäkään yksityisen porolauman lisäämistä muiden poronomistajain kustannuksella voida sallia, mutta myöskin saman poroluvun lisäämisrajan

pysyttäminen kaikkiin paliskuntaosakkaihin nähden, riippumatta heidän elämänsä muuten, näyttää tässä tuskin tarkoituksenmukaiselta ja sotii ilmeisesti poronhoidon harjoittamisoikeuden tarkoituksia vastaan kruunun metsissä: nimittäin sitä että tämän elinkeinon tulee ennen kaikkea tarkoittaa vähävaraisempien luokkien ja tilattoman väestön elämänojen parantamista. Tältä kannalta katsoen on pidettävä ilmeisenä vääryytinä, jos esimerkiksi rikkaille kauppiaille ja varakkaille talollisille myönnetään oikeus saman korkeimman poroluvun omistamiseen kuin tilattomille porolappalaisille ja muille henkilöille, jotka toimeentullakseen ovat yksistään sanotusta elinkeinosta riippuvia, ja sama vääryys tulee kenties vielä suuremmassa määrin näkyviin, jos viimeksimainittujen poroluku paliskunnan poromäärää lisittäessä korkeinta sallittua määrää suuremmaksi vähennetään samassa suhteessa kuin edellisten. Tässä suhteessa ei mielestäni Suojametsäkomisio (5 §), joka tällä tavalla (s. 153) on antanut „tunnustuksensa yhtäläiselle mieskohtaiselle oikeudelle omistaa poroja”, ole keksinyt täysin oikeata ratkaisua. Lapinkomitea (8 §) ja Neuvottelukomitea (7 §) sitävastoin ovat tarkemmista määräyksistä jättäneet porolukua paliskuntien sisällä rajoitettaessa noudatettavan menettelytavan poronhoitoyhdistysten ratkaistavaksi.

Huomioottaen edelläesitetyt seikat täytyy täysin oikeutetuksi periaatteeksi sitä korkeinta porolukua määrättäessä, minkä yksi perhekunta tai yksinäinen henkilö saa omistaa, hyväksyä poronomistajain varallisuussuhteet ja toimeentulomahdollisuudet ylipäättäen ja niinollen kiinnittää tarpeenmukaista huomiota henkilöiden muihinkin tuloihin. Lähinnä saatavissa olevana ja luotettavimpana laskuperusteena voitaneen tässä suhteessa käyttää kunnallistaksoituksen tuloksia.

Jos esilläolevan kysymyksen arvostelemisen yksinkertaisimmaksi lähtökohdaksi otetaan sellaisten henkilöiden ja perhekuntien tulomahdollisuudet, jotka elävät *yksinomaan* poronhoidosta, voitaneen Lapinkomitean aikaisemmin esitetyn käsityksen mukaisesti sopivasti myöntää yksinäisille henkilöille oikeus rajoituksitta ja erikoisista ehdoista omistaa 100 poroa. Samaa lukumäärää henkeä kohti ei kuitenkaan voitaisi myöntää suuremmille perheille, sillä siinä tapauksessa, henkilömäärä kun tällaisissa perheissä useinkin nousee 10:een jopa enempäänkin, heillä olisi, pienten poronomistajain pääosalle mitä suurimmaksi haitaksi, oikeus omistaa huomattava osa — usein kenties paljon enemmän kuin puolet — paliskunnan rajoitetusta yhteenlasketusta poroluvusta; joka tapauksessa tulisi pääasiallinen osa paliskuntain poroluvusta siinä tapauksessa edelleenkin pysymään muutamien harvojen käsissä. Sitäpaitsi tuntuu siltä kuin olisi Lapinkomitea arvioinut perheiden elämäntarpeet liian korkealle, mikä lähinnä johtunee siitä, että lasten ver-

raten paljon pienempiä toimeentulokustannuksia ei ole otettu huomioon. Inarissakin, missä toimeentulo kuitenkin on kalliimpi kuin useimmissa muissa maamme osissa, ilmoittavat oloihin hyvin perehtyneet kunnantmiehet, että 2,000 markan vuositulot (v:een 1916!) riittävät hyvin keskikokoisen, jopa suurenlaisenkin perhekunnan elatukseksi, ja itse asiassa osoittaa kokemus, että monet tunturilappalaiset, jotka ovat pakotetut turvautumaan yksistään poronhoitoon, todistettavasti saavat siedettävän toimeentulon 300—400 eläintä käsittävästä porolaumasta, mikä, jos — niinkuin mainitun pitäjän kunnallistaksoituksessa tapahtuu — vuositulot poroa kohti lasketaan (alhaisesti) 6 markaksi, vastanee noin 2,000 markan kokonaistuloja. Tämän mukaan olisi korkein poroluku, minkä yksityinen perhekunta, tarvitsematta suorittaa korotettua veroa paliskunnalle tai kunnalle, saa omistaa, sopivimmin määrättävä 350 poroksi.

Kuten aikaisemmin huomautettiin, ovat kuitenkin ne perhekunnat, jotka elättävät itseään yksinomaan poronhoidolla, harvinaisia poikkeuksia. Senvuoksi on mahdoton käydä poronomistusoikeutta rajoittamaan määrätyn poroluvun perustuksella, vaan on tämä rajoittaminen jätettävä riippuvaksi rahassa lasketuista tuloista. Äsken mainittujen näkökohtien perustuksella voitaisiin siis, kunnallis- ja paliskuntaveroa korottamatta, myöntää tilaisuus sellaisen poromäärän omistamiseen, että *kokonaistulo* kunnallistaksoituksessa noudatettavien laskuperusteiden mukaisesti nousisi 2,000 markkaan perhekuntaa ja 600 markkaan yksinäistä henkilöä kohti. Porojen ylimäärästä tai, niissä tapauksissa että henkilöiden tai perhekuntain *muut* tulot jo sinänsä nousevat vähintään mainittuihin määriin, kaikista poroista, olisi paliskunnalle ja kunnalle suoritettava ylempänä mainittu proveron korotus.

Poronomistajain tuloja laskettaessa on tietysti asianmukaista huomiota kiinnitettävä siihen poikkeavaan asemaan, mikä talollisilla on torppareihin ja tilattomiin verrattuna. Joskaan varsinkin metsäraja-seutuihin perustetut tilat eivät suinkaan, niinkuin voimassaoleva lainsäädäntö kuitenkin edellyttää, ole itsekannattavia maanviljelystiloja ja niiden omistajilta ei siis käytännössä voida evätä poronhoidon harjoittamisoikeutta, on kuitenkin sanotut talot kiinteänä omaisuutena otettava huomioon tuloja arvioitaessa. Tällöin voitaisiin esimerkiksi ajatella sellaista menettelyä, että puheenalaiset tulot laskettaisiin taksoitetuista manttaalirahoista ja veroäyrin suuruuden mukaan, mutta tämä taas olisi epäoikeudenmukaista sikäli, että niiden kuntien talonomistajat, joissa manttaalirasitukset ovat suhteellisesti suuremmat ja sivutulot siitä syystä enemmän tarpeen, joutuisivat epäsuotuisampaan asemaan; ainakin eräissä tapauksissa näyttäisi tällainen menettelytapa sen vuoksi tuottavan liian suuria rajoituksia poronhoidon vapaalle harjoittamiselle.

mikä näissä tapauksissa kuitenkin olisi toivottava tai kenties välttämätönkin.

Mainituista syistä olen havainnut tarkoituksenmukaisimmaksi ehdottaa, että tilain arvo kaikkiin taloihin nähden yhtenäisellä tavalla huomioonotettaisiin siten, että koko manttaalin tulot laskettaisiin 8,000 markaksi ¹⁾ ja manttaalin osien tulot suoranaisessa suhteessa siihen. Sen mukaan tulisivat talojen vuositulot:

$\frac{1}{1}$	manttaalilta vastaamaan	8,000:—	markkaa
$\frac{1}{4}$	2,000:—	..
$\frac{1}{6}$	1,500:—	..
$\frac{1}{8}$	1,000:—	..
$\frac{1}{12}$	750:—	..
$\frac{1}{16}$	500:—	..
$\frac{1}{24}$	375:—	..
$\frac{1}{48}$	187:50	.. j. n. e.

Ei liene epäilystä siitä, että ehdotettu menetelmä suurin piirtein katsottuna tulisi, niinkuin tarkoitus onkin, suosimaan poronhoidon kehittymistä niiden väestön osien kesken, jotka toimeentulokseen enimmäkseen tarvitsevat sen harjoittamista, eli siis tilattomien, torpparien ja pienempien talonmistajain kesken. Ainoastaan suuremmat tilanomistajat tulisivat, kuten oikeudenmukaista onkin, suuremmassa määrin tuntemaan esilläolevan tulolaskelman vaikutuksia. Manttaalit ovat nimittäin ainakin pohjoisimmissa pitäjissä harvoin $\frac{1}{8}$ osaa suurempia. Kuten alempana olevasta yleiskatsauksesta näkyy, ovat useimmat talot Inarin ja Utsjoen pitäjissä vain $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{16}$ manttaalia, ja sitäpaitsi on nimenomaan huomattava, että varsinkin suuremmat ($\frac{1}{8}$ manttaalin kokoiset ja sitä suuremmat) tilat (varsinkin Utsjoella) joko laillisesti tai ainakin todellisuudessa, sovintojaon perusteella, yleensä ovat jaetut kahden tai useamman omistajan kesken.

¹⁾ 1916 v:n arvio.

Manttaali	Tilojen lukumäärä	
	Inarissa	Utsjoella
$\frac{1}{4}$	1	—
$\frac{1}{6}$	3	—
$\frac{1}{8}$	43	13
$\frac{7}{64}$	—	1
$\frac{7}{80}$	—	1
$\frac{1}{12}$	22	25
$\frac{1}{16}$	41	16
$\frac{4}{78}$	1	—
$\frac{1}{24}$	1	3
$\frac{3}{80}$	—	1
$\frac{1}{48}$	—	1
$\frac{1}{64}$	—	1
Yhteensä	112	62

Kun taksoitetut tulot, lukuunottamatta poronhoitoa, Inarissa enimmäkseen ilmoitetaan 400 markaksi (4 veroäyriä) sellaisilta talonmistajilta, jotka kaupalla t. m. s. eivät varallisuuttaan lisää, voidaan helposti laskea se keskimääräinen poroluku, jonka erikoisten talojen omistajat, paliskunta- ja kunnallisveroja korottamatta, voivat pitää. $\frac{1}{8}$ manttaalia käsittäviin taloihin nähden tulisi lasku olemaan seuraava:

Kunnallistaksoituksen mukaiset tulot, poronhoitoa lukuunottamatta	Smk. 400:—
$\frac{1}{8}$ manttaalilta laskettu tulo	1,000:—
		Smk. 1,400:—
Tulot poronhoidosta, ilman korotettuja maksuja	600:—
		Yhteensä Smk. 2,000:—

Kun vuositulot poroa kohti kunnallistaksoituksen mukaan Inarissa tekevät 6 markkaa, voisi siis $\frac{1}{8}$ manttaalin tilan omistaja ilman korotettuja maksuja pitää 100 poroa. Samalla tavalla saadaan $\frac{1}{12}$ manttaalin tilasta noin 140, $\frac{1}{16}$ manttaalin tilasta noin 185 ja $\frac{1}{24}$ manttaalin tilasta noin 205 poroa eli siis joka tapauksessa tuntuvasti enemmän kuin sanottujen pitäjien talonmistajat yleensä pitävät. — Jos taksoitusluetteloiden mukaan lasketaan se yhteinen poroluku, minkä väestö

ilman korotettuja veroja voisi pitää, saadaan nykyistä monin verroin suurempi poroluku; tämä todistaa osaltaan, ettei ehdotettu toimenpide tule kohtuuttomasti rasittamaan poronhoitoa, vaan päinvastoin olemaan erittäin lievänä, mutta kuitenkin varsin tehokkaana keinona tämän elinkeinon edistämiseksi sekä toimeentulon helpottamiseksi vähävaraisemman väestön keskuudessa.

Ilmeistä on, ettei kruununtorpparien taloudellista asemaa arvosteltaessa saa kiinnittää huomiota maanomistukseen, niinkauvankuin torpat nykyisten olojen mukaan annetaan vuokralle vain määräajaksi. Tästä on, kuten aikaisemmin huomautettiin, etua sikäli, että sanottua asutusmuotoa siten suositaan erittäinkin metsärajaseuduissa, missä sitä metsähoidolliselta kannalta katsoen on pidettävä sopivampana kuin tiloja, joilla on rajaton käyttöoikeus metsälohkoihinsa. Jos torpat, kuten lienee ehdotettukin, vastaisuudessa muutettaisiin itsenäisiksi ja perinnöllisiksi manttaalitiloiksi, tulisivat tietenkin torpparienkin varallisuussuhteet esilläoleviin määräyksiin nähden laskettaviksi samalla tavalla kuin tilanomistajain.

Kuten esilläolevasta asetusehdotukseni 5 b §:ään otettujen määräysten perustelusta näkyy, en ole katsonut sopivaksi enkä edes mahdolliseksi, kuten Lapinkomitea ja Neuvottelukomitea ovat tehneet, asettaa määrättyä absoluuttista rajaa sille poroluvulle, jonka perhekunta tai yksinäinen henkilö saa omistaa, vaan olen päinvastoin, joskin erinäisillä ehdoilla, ehdottanut poronomistusosoikeuden laajennuksen myönnettäväksi niissä rajoissa, minkä paliskunnille vahvistettu korkein sallittu poroluku myöntää. Myöskin siltä kannalta katsoen, että perhekuntaa tai henkilöä kohti myönnettävän poronomistusosoikeuden absoluuttinen rajoittaminen määrättyyn määrään — esimerkiksi 350:een ja 100:aan tai vieläkin enempään, — minkä yli ei kukaan saisi mennä, monessa paliskunnassa tulisi aiheuttamaan poroluvun vähentämisen sallittua määrää paljon pienemmäksi, tuntuisi sellainen toimenpide vähemmän harkitulta eikä se liene sovellettavissa, ennenkuin on osoittautunut, että muita keinoja poronluvun tasaisemmaksi ja järkiperaisemmäksi jakamiseksi paliskuntain sisällä ei ole löydettävissä.

Joskaan tässä ehdotetulla sen poroylimäärän korkeammalla verotuksella, mikä tässä sovelletun tulojen arvioinnin mukaan ei ole poronhoitoa harjoittavain henkilöiden tai perhekuntien toimeentulolle ehdottomasti välttämätön, ei suorastaan saavutettaisikaan porolaidunlainsäädännön äskennämainittua päämäärää, vaikuttaisi se kuitenkin, vähävaraisemmille poronomistajille samalla myönnettävien vastaavien helputusten yhteydessä (vrt. s. 75), tehokkaasti poronhoidon kukoistukseen heidän keskuudessaan, jota paitsi he sillä tavoin saisivat tästä elinkeinosta — toimeentulolleen erittäin tervetullutta — suhteellisesti

suurempaa hyötyä. Sen edelläviitatuksen perusajatuksen mukaisesti, että porolaiduntamisen salliminen kruunun mailla etupäässä tarkoittaa niiden henkilöiden elinehtojen helpottamista, jotka tällaista avustusta enimmäin kaipaavat, tuntuu minusta luonnolliselta, että ylimääräisen verotuksen kautta paliskunnalle tulevat verot sopisi käyttää niiden poronomistajain paliskuntaverojen, poroluvun mukaan toimitettavaan suhteelliseen vähentämiseen, joiden *yhteenlasketut* vuositulot kunnallistaksoituksen mukaan ynnä aikaisemmin mainitulla tavalla manttaalilta laskettu rahamäärä eivät nouse 2000 markkaan perhekuntaa ja 600 markkaan yksinäistä henkilöä kohti.

Sama periaate sopisi myös asettaa paliskunnan poroluvun vähentämisen perusteeksi, niinpiankuin tämä lukumäärä on kohonnut korkeinta sallittua määrää suuremmaksi. Sekä Lapinkomitea (8 §) että Neuvottelukomitea (7 §) ja myös Suojametsäkomisio (5 §) ovat kuitenkin sillä kannalla, että pienimmät poronomistajat, varallisuussuhteistaan aivan riippumatta, vapautettaisiin poroluvunvähentämisen velvollisuudesta. Tällainen menettely on aikaisemmin mainituista syistä epäoikeutettu ja sotii poronhoidon luonnollista tarkoitusta vastaan olla varattomain apukeinona, sillä tämän menetelmän mukaan tulisi vähennys tapahtumaan varallisuussuhteista riippumatta. Tässä esitetyltä kansantaloudelliselta kannalta katsoen olisivat vähentämisestä vapautettavat ne poronomistajat, joiden ylempänä esitetyllä tavalla määrätty, yhteenlasketut tulot ovat pienemmät kuin edellämainitut 2,000 markkaa perhekuntaa ja 600 markkaa yksinäistä henkilöä kohti. *Vähävaraisempien* poronomistajain vapauttaminen osanotosta porolauman vähennykseen tuntuu paljon tarkoituksenmukaisemmalta ja luonnollisemmalta keinolta ohjata poronomistusolot tarkoitettuun oikeaan suuntaan kuin *pienempien poronomistajain* vapauttaminen sanotusta velvollisuudesta.

Johdonmukaisinta olisi tietenkin antaa muiden poronomistajain poroluvun vähennyksen samalla tavalla tapahtua suhteessa heidän ylempänä mainitulla tavalla määrättyihin varallisuussuhteihinsa, mutta kun tällaisen säännöksen soveluttaminen monessa tapauksessa voisi käydä varsin monimutkaiseksi ehdotetaan tässä toistaiseksi ainoastaan, että vähennys olisi toimitettava suhteessa puheenalaisten henkilöiden porolukuun. Niiden verraten huonoimmin toimeentulevien poronomistajain oikeutettujen etujen jossain määrin tyydyttämiseksi, joiden parasta valtio luonnollisesti lähinnä tahtoo valvoa, voitaisiin kuitenkin myöntää paliskunnalle oikeus — suoranaisesti tai mieluum-

min, epäjohdonmukaisuuksien ja mahdollisten erehdysten välttämiseksi, metsähallituksen suostumuksella — yhteydestään erottaa sellaiset henkilöt, jotka varallisuussuhteihinsa katsoen todistettavasti muuten ovat sellaisessa asemassa, ettei poronhoito sivuelinkeinona ole heille ollenkaan välttämätön. Tällaista toimenpidettä toteutettaessa on luonnollisesti lähdettävä siitä tai niistä henkilöistä, joilla kaikista paliskunnan poronomistajista on kunnallistaksoituksen mukaan *suurimmat tulot* muista elinkeinoista. Tilaisuus tällaisen päätöksen toimeenpanemiseen voitaisiin asettaa riippumattomaksi siitä, onko paliskunta saavuttanut korkeimman määränsä vai eikö, sillä voidaan helposti ajatella, että monet paliskunnat, joiden käytettävänä olevat laidunmaat ovat tarkasti käytettyjä ja huonoja, ja porojen lukumäärä niihin verrattuna kenties vieläkin liian suuri, olisivat taipuvaisia viitatulla tavalla — jäkälälaitumien parantamiseksi, poronhoidon tulevaisuuden turvaamiseksi ja sen kannattavuuden lisäämiseksi — mieluummin jossain määrin vähentämään porolukuansa sallittua määrää pienemmäksi kuin ehdottamaan viimeksimainitun määrän vähentämistä, mikä heidän mielestään kenties olisi sitten vaikeasti muutettavissa. Tällaisen päätöksen toimeenpanemista varten on kuitenkin poronomistajille myönnettävä riittävästi aikaa, kenties vähintään 2—3 vuotta, jotta he voivat saada poronsa edullisesti myydyiksi; milloin poronlaiduntamisoikeuden kieltäminen tapahtuu pahempien rikkomusten takia, on sitä vastoin paikallaan rajoittaa sanottu aika mahdollisimman lyhyeksi. Lopuksi olisi kenties myös toivottavaa, että paliskunnille myönnettäisiin oikeus *kieltää sellaisia henkilöitä harjoittamasta poronhoitoa tai sellaiseen osaaottamasta, jotka ovat tuomitut poronvarkaudesta* tai joita vastaan on olemassa raskaita indisioita tuollaisesta rikoksesta¹⁾; kun tällaisen ehdotuksen voidaan lähinnä odottaa lähtevän poronomistajista itsestään, ei tätä seikkaa kuitenkaan ole otettu huomioon järjestys-sääntöehdotuksissani.

Riippumatta kaikista poronhoidon harjoittamista koskevista rajoituksista on tietysti kuitenkin kaikilla porolaidunalueella asuvilla henkilöillä edelleenkin oleva oikeus pitää talontarpeiksi tarvittava määrä ajo- ja vetoporoja. Tällaisen poroluvun rajan määrääminen perhekuntaa tai henkilöä kohti, niinkuin Suojametsäkomisio (s. 154, 161) on ehdottanut suojametsäalueelle vastedes muuttaville muuhun kuin lappalaiseen kansallisuuteen kuuluville henkilöille, voisi varmaan kui-

¹⁾ Kts. muist. s. 62.

tenkin antaa aihetta monenlaisiin selkkauksiin, ja ainakin toistaiseksi sitä on pidettävä suurin piirtein katsoen täysin merkityksettömänä yksityisseikkana.

Nyt on siis esitetty ne periaatteet, joita olisi noudatettava paliskuntain porolaumojä vähennettäessä ja porolukua pysytettäessä määrättyissä rajoissa. Niinkuin Porolaidunkomisio huomauttaa (s. 127) olisi kuitenkin huomiota kiinnitettävä siihen seikkaan, että poroluku joinakin vuosina voi vastoin poronomistajain tahtoakin nousta säädettyä rajaa korkeammalle. Hyvällä tahdolla olisi tämä vaara useimmissa tapauksissa kuitenkin käytännöllisesti katsoen kokonaan vältettävissä, koska teurastus jatkuu aina maaliskuuhun saakka, jonka ajan kuluessa kaikki porot ehdottomasti ovat jo löytyneet. Tähän mahdollisuuteen katsoen komisio on ehdotuksessaan oikeuttanut paliskunnat kruunulle suoritettavaa korotettua maksua vastaan lisäämään porolukua 5 %:lla *yli korkeimman sallitun määrän*, mikä tuntuu vähemmän johdonmukaiselta ja, niinkauankuin muita keinoja on saatavissa vähemmän perustellulta. Poroluvun lisääminen korotettua raja-arvoa vieläkin suuremmaksi voisi aiheuttaa laidunoikeuden täydellisen peruuttamisen, mikä kuitenkin, vaikka epäkohta johtuisikin höllyydestä tai vieläpä tahallisuudesta paliskunnan asioiden johdon leväperäisyydestä, luonnollisista syistä olisi pantava täytäntöön vasta kaikkein viimeisenä keinona, kun ei mitään muuta mahdollisuutta enään ole olemassa. Näiden vaikeuksien välttämiseksi olisi lähinnä seuraavat keinot otettava huomioon.

Niinpiankuin paliskunnan poroluku on kohonnut sallittua määrää suuremmaksi, on mielestäni ilmeistä, että *kaikki* porojen liikamäärästä johtuvat tulot on katsottava menetetyiksi, sillä eihän olisi lainkaan oikeudenmukaista, että poronomistaja saisi kantaa edes osankaan tästä epäoikeutetusta voitosta; poroa kohti saatava tulo, joka muuten aika paljon vaihtelee eri seuduilla, on tällöin oikeimmiten laskettava kunnallistaksoituksessa vahvistettujen ja tunnustettujen vuositulojen mukaan (esimerkiksi Inarissa 6 markkaa poroa kohti). Korkeimman sallitun poroluvun ylittäminen on tosin oikeastaan vain valtion ja paliskunnan välinen asia, mutta kun poroluvun kontrolloiminen, jonka käytännössä lähinnä täytyy nojautua kunnallistaksoitukseen, oleellisesti lankee kunnan rasitukseksi, tuntuu minusta oikeudenmukaiselta, että puolet mainitusta verosta joutuisi kunnalle, toinen puoli kruunulle.

Koska korkein sallittu poroluku edelleen on määrätty vastaamaan laidunmaiden tuottavuuden mahdollisimman korkeata rajaa, on peri-

aatteelliselta kannalta katsoen johdonmukaista, että sanotun luvun ylittäminen jonakin vuonna pakottaa vastaavaan vähentämiseen seuraavana vuonna. Joskin myönnetään, että korkeimman luvun määrääminen on vain likimääräinen ja että poroluku usein itsestäänkin alenee tai alennetaan luvallista rajaa pienemmäksi, joten muutamina vuosina syntynyt liikamäärä tulee jossain määrin tasoitetuksi, niin näyttää kuitenkin tahallisten rikkomusten estämiseksi miltei välttämättömältä nimenomaan määrätä että poroluvussa syntynyt liikamäärä aiheuttaa korkeimman sallitun poroluvun vastaavan vähentämisen seuraavana tai seuraavina vuosina, kunnes vuoden keskimääräinen poroluku taas on alentunut vahvistettuun määräänsä.

Nämä asetusehdotukseni 12 §:ään sisältyvät määräykset estänevät, erikoisista rangaistusseuraamuksista tai järjestysvallan asiaan puuttumatta, tarpeeksi tehokkaalla tavalla tahallisia rikkomuksia suuremmassa mitassa paliskuntain korkeimmasta sallitusta poroluvusta annettuja säännöksiä vastaan, mutta voitaisiin kai niitä tarpeen vaatiessa täydentää tehokkaammilla toimenpiteillä, esimerkiksi lähinnä siihen tapaan kuin Suojametsäkomision 5 §:n viimeisessä momentissa on ehdotettu. Laiduntamisoikeuden täydellinen lakkauttaminen voinee tuskin, kuten ylempänä on korostettu, todellisuudessa tulla kysymykseenkään, eikä siihen missään tapauksessa ole puututtava ennenkuin kaikki muut keinot ovat osoittautuneet tuloksettomiksi.

2. Porojen lukeminen ja poronomistussuhteitten kontrolli.

Mitään tarkkaa yksityisten ja siis myöskin paliskuntain poroluvun kontrollia ei toistaiseksi ole olemassa ja tiedot niistä on sen vuoksi, kuten esim. s. 78 on viitattu, nykyoloissa vastaanotettava sangen suurella varovaisuudella; myös Suojametsäkomisio (s. 34) huomauttaa, että „tarkkoja tietoja pohjoisissa pitäjissä pidettävistä poromääristä on nykyisissä oloissa vaikea saada”. Syynä tähän ovat osaksi porojen lukemisessa ilmenevät todelliset vaikeudet, joista tuonnempana enemmän, mutta osaksi myös se, että poronomistajat, joiden edut nykyisen järjestelmän vallitessa — erittäinkin kunnallisverotukseen nähden — käyvät jotakuinkin yksiin, ilmoituksen mukaan useastikin tahallaan jättävät osan poroistaan poroerotuksiin tuomatta tai salaavat jäljestäpäin löydettyjen porojen lukumäärän; tämä koskee etupäässä kenties useita suurempia poronomistajia.

On erityisesti painostettava, että valtio tuskin voi tehokkaasti ja välittömästi valvoa porojen lukemista ja sen tuloksia, joten vastedeskin on pääasiallisesti pidettävä kiinni paliskunnan itsensä antamista tiedoista ja kunnallistaksoituksesta. Sen johdosta että ylimääräisestä verotuksesta edellä ehdotetut määräykset ovat omiaan huomattavassa määrässä, ei ainoastaan kunnan puolelta vaan myös paliskunnan pienempien poronomistajain taholta, koventamaan yksityisten ja koko paliskunnan poroluvun kontrollia, on kuitenkin syytä odottaa, että puheenalaiset tiedot mainittujen säännösten astuttua voimaan tulevat joka tapauksessa olemaan jokseenkin tarkkoja ja luotettavia.

Tässä yhteydessä viitattakoon myös siihen poro-ohjesäännöissäkin huomioon otettuun ja jo aikaisemmin voimassa olevaan poronlaiduntamisen sallimista kruunun mailla koskevaan ehtoon, että poroisännän tulee määrääjän sisällä vuosittain ilmoittaa porolukunsa asianomaiselle hoitoalueen hoitajalle, mikä määräys on myös otettu kaikkien niiden komiteoiden ja komisioiden poronhoitoa koskeviin asetusehdotuksiin, jotka ovat tätä kysymystä käsitelleet (Lapinkomitea 17 §, Suojametsäkomisio 5 §, Porolaidunkomisio 4 §), paitsi Neuvottelukomiteaa ¹⁾. Kuitenkin on kokemus ainakin Utsjoen hoitoalueella osoittanut, että monet poroisännät usein laiminlyövät tämän velvollisuutensa, sillä he ovat vasta myöhään ja metsänhoitajan suoranaisesta kehoituksesta antaneet puheenalaiset tiedot tai uudistetuista huomautuksistaikin huolimatta edelleenkin jättäneet ne kokonaan antamatta ²⁾.

Kruunulle suoritettavan poroveron tultua voimaan muuttuu koskeltu ilmoitusvelvollisuus luonnollisesti poroluvun kontrollin peruuttamattomaksi ehdoksi, ja kun metsänhoitajan ilmoitus poroisännän laiminlyönnistä tässä suhteessa korkeammalle viranomaiselle sattuneissa tapauksissa on osoittautunut jäävän toivottua vaikutusta vaille tai ainakaan ei ajoissa ole johtanut epäkohdan korjaamiseen, ovat ankarat seuraukset tällaisesta laiminlyönnistä selvästi tarpeen vaatimat. Puheenalaisen puutteen poistamiseksi olisi kenties syytä 4 §:ään lisätä nimenomainen määräys riittävän suuresta (100—500 markan) sakosta, mutta kun paliskunnan esimies 3 §:n mukaan toimii virkamiehelle säädetyllä vastuunalaisuudella, voitaneen ainakin toistaiseksi tyytyä tähän määräykseen, oli sen vaikutus sitten suurempi tai pienempi. Yksityisen poronomistusoikeuden rajoittamisesta y. m. aikaisemmin ehdotettujen säännösten johdosta käy myös välttämättömäksi sisällyttää ilmoitukseen tiedot veto- ja ajoporojen luvusta, sekä antaa tietoja siten luoki-

¹⁾ Tätä ilmoitusvelvollisuuden poisjättämistä vastaan on kuitenkin kuverööri lausunnossaan (s. 142) pannut vastalauseensa.

²⁾ U. K. 1911 N:ot 123—125, 204, 267 j. n. e.

tellun poroluvun jakautumisesta yksityisten poronomistajain kesken. Sellainen muutos onkin tehty 4 §:ään, jota paitsi myöskin tiedot vaatimien sekä hirvaiden ja ajoihin käyttämättömien härkien luku on täydellisyyden vuoksi edellytetty pakolliseksi. Tällaisia erikoisluetteloja ovatkin aikaisemmin useat paliskunnat — Utsjoen hoitoalueella useimmat — antaneet, ja onkin niitä tilastollisessa suhteessa edelleenkin suositeltava, erittäinkin jos paliskunnat oikeutetaan hävittämään poroluku- ja tilikirjansa jo 10 vuoden kuluttua; Porolaidunkomision myöntäytyksen siihen olen kuitenkin äskenmainitulta kannalta katsoen katsonut parhaaksi jättää pois.

Huolimatta ehdotettujen verotusuudistusten koventamasta kontrollista ilmenee kuitenkin edelleenkin, kuten jo huomautettiin, itse poronlukemisessa todellisia vaikeuksia, jotka osaltaan vaikuttavat tietojen luotettavuuteen ja tekevät niiden kontrolloimisen mutkallisemmaksi. Kun eri palkisissa laiduntelevien porojen luvun tarkka tunteminen on ehdotetun asetuksen voimassa pitämisen pääehto, kuuluvat siis poronlukemistapa ja sen yhteydessä olevat seikat myös hyvin läheisesti valtion harrastuspiiriin. Seuraavassa tulee kuitenkin myöhemmin mainittavista syistä vain muutamia harvoja kohtia sivumennen esitettäväksi.

Poronlukeminen tapahtuu tätä nykyä pääasiallisesti n. s. pykällyksissä, jolloin paliskunnan useimmat tai miltei kaikki porot kootaan yhdeksi ainoaksi laumaksi. Katsoen tämän julkisen sekä yleisen valvonnan alaisena olevan toimituksen m. m. Lapinkomitean (s. 89) korostamaan käytännölliseen ja siveelliseen merkitykseen, joka kuitenkin sanotun komitean (s. 90) tietojen mukaan monin paikoin laiminlyödään, *olisi kai syytä poronlaidunasetuksessa nimenomaan säätää, että paliskuntain kaikkien porojen julkinen lukeminen on poroisännän edeltäksin määräämänä aikana toimitettava vähintään kerta vuodessa, jolloin luonnollisesti kunnanedustajilla sekä, jos tarpeelliseksi katsotaan, metsänhoitoviranomaisillakin on tilaisuus valvoa toimitusta.* Niin välttämättömältä kuin tämä sekä Lapinkomitean (25 §) että Neuvottelukomitean (24 §) ehdottama määräys tuntuukin poroluvun luotettavuuteen katsoen, eivät Suojametsäkomisio ja Porolaidunkomisio kuitenkaan ole havainneet olevan syytä ottaa sitä poronhoitoa koskevaan asetusehdotukseensa. — Missä määrin nykyään sovellettu pykällystapa on paras tai edes täysin tarkoituksenmukainen, jätettäköön tällä kohtaa sanomatta; siitä annetaan tuonnempana muutamia viittauksia.

Millä tavalla ja minä aikoina poronlukeminen toimitettakoonkin, ilmenee kuitenkin huomattava epäkohta siinä, ettei paliskunnan kaikkia

poroja koskaan samalla aikaa voida saada lukuun. Veto- ja ajoporot otetaan usein käytäntöön jo varhain syystalvella ja niinikään ryhdytään porojen teurastukseen jo ennen pykällyksiä. Toiselta puolen löydetään melkoinen määrä kesän aikana vapaasti laiduntelevista tai suojametsäalueella — jos pakollinen paimennus ympäri vuoden vastaisuudessa pannaan toimeen — karanneista poroista vasta myöhempänä talvella, taikka toimittavat vieropaliskunnat ne takaisin vasta pykällyksen jälkeen. Mitä aikaisemmin pykällyksitys toimitetaan, sitä enemmän tulee viimeksimainittu haitta näkyviin; mitä myöhemmin se tapahtuu, sitä suuremmassa määrässä on kiinnitettävä huomiota erityisesti poron-teurastukseen. Mainittuja vaikeuksia ei siis täydellisesti voida poistaa, mutta edullisinta olisi mielestäni, *ettei varsinaisia pykällyksiä saisi toimittaa ennen joulukuun 1 päivää eikä myöhempään kuin tammikuun 15 päivään*; sinä aikana suoritetaankin tätä nykyä useimmat pykällykset. Yleisen poronlukemisen välttämättömänä täydennyksenä olisi kuitenkin — tuonnempana mainittavalla edesvastuulla — *määrättävä kullekin poronomistajalle velvollisuus asianomaiselle poroisännälle itse ilmoittaa niiden porojen luku, jotka syystä tai toisesta ovat pykällyksissä jätetyt lukuun ottamatta*; tämä koskee luonnollisesti myös *paliskunnan ulkopuolelle myytyjä* poroja¹⁾; samanlaista määräystä on ehdottanut myös Lapinkomitea (24 §).

Lähinnä edellä mainittujen ilmoitusten julkisen ja mikäli mahdollista heti tapahtuvan kontrollin aikaansaamiseksi *olisi poroisännän pykällystilaisuudessa ilmoitettava ennen pykällystä kiinniotettujen, mutta jostakin syystä tästä toimituksesta poisjääneiden porojen luku, mieluummin tarkoituksenmukaisesti luokiteltuna, sekä samassa tilaisuudessa pidettävä kirjallista luetteloa yleisön saatavilla*; tämä luettelo olisi *sen jälkeen kiinnitettävä asianmukaiseen paikkaan pitäjän kunnantupaan*. Tämän mukaisesti olisi niinikään vapaan julkisen kontrollin toteuttamiseksi sopivan ajan kuluessa toivottavaa, *että poroisännän toimesta poronhoitovuoden päättyessä nähtävälle paikalle kunnanhuonee-*

¹⁾ Paliskunnan jäsenten poronomistussuhteita määrättäessä voitaisiin kenties lähinnä ottaa lähtökohdaksi poroluvun jakautuminen porovuodenvaihteessa, kuitenkin ottamalla tarkasti huomioon, ettei minkäänlaisia väliaikaisia ja peruutettavia valekauppoja aikaisemmin kosketellun ylimääräisen verotuksen välttämiseksi saa tapahtua. Tälläkin kysymyksellä, joka aikaisemman esityksen mukaan ansaitsee huomiota valtionkin puolelta, on kuten näkyy vaikeutensa, jotka tässä yhteydessä kuitenkin sivuutetaan vain viittaamalla. Toivotavaa olisi joka tapauksessa, että kaikki poronmyynnit ilmoitettaisiin poroisännälle ja alistettaisiin hänen (paliskunnan) tarkastettavaksi ja vahvistettavaksi, sillä muuten voisivat viitatunlaiset väärinkäytökset helposti päästä valtaan.

seen kiinnitettäisiin samanlainen luettelo pykällyksen jälkeen löydettyistä sekä toisista paliskunnista palautetuista poroista¹⁾; ilmoitus tällä tavoin löydettyistä tai paikoilleen palautetuista poroista olisi tietysti jätettävä poroisännälle mahdollisimman pian tai viimeisintään kenties kuukauden kuluessa, ja olisi kontrollille eduksi, jos ilmoituksen tekisivät erikseen poronomistaja ja erikseen se henkilö, joka on löytänyt tai toisesta paliskunnasta palauttanut (tämän paliskunnan poroisäntä) porot. — On luonnollista että pykällysluettelot sekä luettelot kaikista paliskunnassa poronhoitovuonna laidunnetuista poroista samalla tavalla asetetaan yleisön nähtäväksi.

Sivumennen huomautettakoon, että poronhoitovuoden vaihde voitaisiin sopivasti siirtää viikko eteenpäin eli juuri ennen juhannusta (22—23 päiväksi kesäkuuta), joten kirkkopaikoille lukuisasti kokoontunut yleisö saisi tilaisuuden katsastaa luetteloja ja paliskunnanosakkaat, jotka enimmäkseen muutenkin kokoontuvat kirkkopaikoilla pidettäviin n. k. „juhannuskokouksiin” säästyisivät odottamasta tai heti taas matkustamasta useinkin kaukaisista kodeistaan pykällyskokoukseen, johon osanotto muuten juuri tämän epäkohdan takia tulisi olemaan harvalukuisempi.

Tässä esitettyä menettelytapaa noudattamalla saisi poronlukeminen kaikin puolin julkisen luonteen ja sen kontrolloimisen mahdollisuudet tuntuvasti lisääntyisivät, jotapaitsi ehdotettu velvollisuus itse ilmoittaa porolukunsa tulisi suuressa määrin lisäämään poronomistajien edevastuuta tahallisesta tai välinpitämättömyydestä johtuvasta porojen lukematta ja verottamatta jättämisestä. Kun sen lisäksi vielä pykällysaikana kateessa olleet porot yleensä miltei kaikki taas löytyvät talven kuluessa, olisi kai siis oikeus odottaa saatavan suurin piirtein katsoen jotakuinkin luotettavia ja tarkkoja ilmoituksia kaikista poronhoitovuoden kuluessa paliskunnan laiduntamista poroista.

Kuitenkaan ei millään muotoa saa jättää sitä mahdollisuutta huomioonottamatta, että yksityiset poronomistajat vastedeskin verotusta välttääkseen koettavat jossain määrin päästä poronlukemisesta erilleen. Se koskee erittäinkin suurempia poronomistajia ja erityisesti niitä, joiden porot henkilöiden varallisuussuhteiden takia aikaisemmin esitetyn ehdotuksen mukaisesti joutuisivat ankarammin verotetuiksi, sillä pienempien poronomistajain poroluku on aina yleisesti ja tarkoin tunnettu ja vähempivaraiset poronomistajat joutuisivat aikaisemmin ehdo-

¹⁾ Siten saavat sekä kunnanviranomaiset että myös asianomaiset hoitoalueen hoitajat — jotka asianmukaisesti tulisivat lähettämään metsänvartijoille luettelo-otteet — tilaisuuden erikoisesti kääntymättä poroisännän puoleen tarkastaa poroluvun luotettavuuden.

tettujen uudistusten kautta niin edulliseen asemaan, että he nähtävästi tuskin niissäkään tapauksissa, jolloin heillä on melkoisen suurikin porotokka, tulisivat sanottavasti houkutellessa erittäin vähäisen voiton takia asettamaan itseään viitatuista rikkomusten seuraamuksille alttiiksi.

Eräissä, joskin toivottavasti verrattain harvinaisissa tapauksissa olisi välttämätöntä varata paliskunnan-, kunnan- ja metsänhoitoviranomaisille vapaa tilaisuus muinakin aikoina kuin pykällystilaisuuksissa toimittaa yksityisten porolaumojen lukeminen, jolloin niiden omistajat olisivat laiminlyönnistä tai teennäisistä esteistä asetetulla sakonuhalla velvoitettavat avustamaan; jos toimitus tapahtuu kunnan- tai metsänhoitoviranomaisten aloitteesta olisi asianomaisen poroisännän luonnollisesti tarpeen vaatiessa annettava tarpeellista avustusta. Tämä kontrollilukeminen olisi erittäin helposti ja sanottavitta kustannuksitta toteutettavissa varsinkin myöhempanä talvella, jolloin tokat paksun ja pehmeän lumen takia pysyvät koossa ja partioitten tai yksinäisten porojen poiskuljettaminen jälkiä seuraamalla vaikeuksitta saadaan selville. Tällainen toimenpide tulee sentään, kuten ylempänä huomautettiin, verrattain harvoin kysymykseen ja siihen liittyviin hankaluuksiin ja kustannuksiin katsoen on selvää, ettei siihen tulisi ryhdyttäväksi muuten kuin todellisessa tarpeessa.

Poronlukeminen on ja sen täytyykin — niinkauankuin omistussuhteet ovat järjestetyt nykyisellä tavalla ja jokaisella on oikeus vapaasti ja muista riippumatta hoitaa porojansa — olla perustettu ei ainoastaan kontrolliin vaan myös, mikä puheena ollutta ilmoitusvelvollisuutta toimeenpantaessa erittäin selvästi tulee näkyviin, molemmanpuoliseen luottamukseen. Tämä onkin muuten sitä välttämättömämpää, kun laajat metsämaat itse asiassa antavat runsaasti tilaisuutta porojen salaamiseen pykällyksajaksi ja kun vaikeudet täysin tarkasti kontrolloida muista aikaisemmin mainituista syistä pykällyksistä pois jääneiden porojen lukua ovat miltei voittamattomia. Jos sen lisäksi otetaan huomioon, että poronomistaja salaamalla porojansa lukemiselta ei ainoastaan hanki itselleen epäoikeutettuja etuja veroakantavan valtion ja kunnan kustannuksella, mistä rikkomuksesta rangaistaan R. L. 38: 11 §:n mukaan, vaan myös, laiminlyömällä velvollisuutensa asianmukaisessa suhteessa ottaa osaa paliskunnan yhteisiin menoihin, tuottaa kaikille muille poronomistajille tappiota, olisi kai puheenalainen rikos lähinnä katsottava törkeäksi petokseksi ja sellaisena rangaistava (R. L. 36: 1 §). Paitsi sitä, että syyllisen tulisi täydellisesti korvata rikok-

sen paljastamisesta valtiolle, kunnalle tai paliskunnalle koituvat kustannukset¹⁾, olisivat kai sen lisäksi myös ne porot, jotka ilmeisesti tahallaan ovat salatut tai ilmoitusvelvollisuutta laiminlyömällä jätetyt poronlukemisesta pois, tullikavalluksesta voimassa olevien säännösten mukaisesti (R. L. 38: 11 §), julistettavat menetetyiksi sekä, kontrollin yhä tehostamiseksi poronomistajain omassa keskuudessa, paliskunnan laskuun poroisännän toimesta julkisesti myytävät, jolloin myyntihinta olisi käytettävä muiden poronomistajain paliskuntaverojen porolukua vastaavaan suhteelliseen vähentämiseen. Tällaisen rikoksen uudistumisesta pitäisi sitäpaitsi olla luonnollisena seurauksena laidunoikeuden menetys.

Niinkauankuin yksityisillä poronomistajilla, kuten nyt on laita, on täysin vapaa ja rajaton tilaisuus itse hoitaa porojansa, on tietysti aivan mahdotonta muuta kuin ainoastaan jossain määrässä — sikäli kuin tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja asianmukaisella tunnollisuudella toimeenpantu kontrollijärjestelmä tekee sen mahdolliseksi — estää suurilla onnistumismahdollisuuksillaan houkuttelevia pettämisyrityksiä poronlukemisessa ilmenemästä. Tämä sangen merkityksellinen epäkohta voitaisiin luonnollisesti samoin kuin monet muutkin poronhoitossa ilmenevät epäkohdat miltei kokonaan poistaa uudestaanjärjestämällä poronhoito kunnan välittömän valvonnan alaisena olevan osuustai osakejärjestelmän pohjalle, mutta se olisi jo suureksi osaksi vältettävissä jos paliskunnan poronhoitotapa, omistussuhteita muuttamatta, järjestettäisiin yhteistoiminnan muotoon poroisännän välittömän johdon ja valvonnan alaiseksi ja hänen vastuulleen.

Viimeksimainitut kysymykset ovat kuitenkin liiaksi monimutkaisia, jotta niitä tässä voitaisiin kosketella muuta kuin toivomuksina tulevaisuutta varten, jolloin kaikki ylempänä kosketellut kysymykset sopisi ratkaista samassa yhteydessä. Tästä syystä ja kun sitäpaitsi liian tarkkojen ja yksityiskohtaisten ehdotusten laatiminen, joka kenties eräissä kohdin voisi synnyttää erimielisyyksiä ja niinollen, vaatimalla ehkä lisäselvitystä, aiheuttaisi viivytyksiä tärkeimpienkin ja nyt heti ehdottomasti välttämättömien uudistusten toimeenpanemisessa, ci tässä yhteydessä olisi katsottava edes toivottavaksikaan, olen asetus-

¹⁾ Katsoen 2 §:ssä ilmaistuun paliskunnan ja valtion väliseen suhteeseen olisivat valtiolle- ja mieluummin myös kunnalle — tuomitut korvaussummat oikeastaan heti suoritettavat paliskunnan kassasta, joten menetelmä tulisi myös yksinkertaisemmaksi ja yhtenäisemmäksi siinä suhteessa, että sanottujen rahojen periminen tapahtuisi paliskunnan puolesta ja aina kuuluisi samalle henkilölle, poroisännälle, jolla on tilaisuus samalla huolehtia heti alempana esitetävän ehdotuksen mukaisesti menetetyiksi tuomittujen porojen takavarikoimisesta ja myynnistä.

luonnoksestani toistaiseksi jättänyt pois kaikki poronlukemista koskevat määräykset. Selostukseni tarkoituksena onkin vain ollut osoittaa, mikä merkitys näiden osaksi varsin monimutkaisten kysymysten ratkaisulla on valtioonkin nähden sekä mihin suuntaan kehityksen tässä suhteessa käsittääkseni tulisi lähinnä kulkea. Tähän katsoen tahaisin erityisesti korostaa, että *valtion aloitteesta* olisi edelleenkin jatkettava sanottujen kysymysten selvittelyä, sillä poronomistajain tai paliskuntain puolelta, joilta tuskin voi edellyttää aktiivista harrastusta tällaisiin uudistuksiin ja riittävää pätevyyttä niitä objektiivisesti ja yhtenäisesti punnitsemaan, ei minkäänlaisia toimenpiteitä olojen selvittämiseksi lähitulevaisuudessa voida odottaa.

Läheisessä yhteydessä edellä kosketeltujen seikkojen kanssa on kysymys itse lukemismenettelyn muuttamisesta. Tuo jonkun aikaa sitten käytäntöön otettu ja nykyään yleisesti käytetty pykällystapa, jolloin porot useinkin moneksi vuorokaudeksi tilaisuudesta ruuan ja lumen saantiin suljetaan ahtaisiin kaarteisiin, on synnyttänyt monessa suhteessa oikeutettua tyytymättömyyttä. Ilmoitusten mukaan kärsivät porot suuresti tästä eläinräkkäyksestä ja laihtuvat huomattavasti, mikä seikka tietysti osaltaan vaikuttaa teurasporon arvoon, jotapaitsi lukuisat nuoret porot ja erittäinkin vasat voivat siten saada varsin vakavia vammoja. Poronomistajat pitävät senvuoksi tällaista pykällystapaa poronhoidolle epäedullisena, ja sitäpaitsi rasittaa pykällyskaarteiden ja porokarsinoitten rakentaminen ja voimassapito varsin tuntuvasti paliskuntien ja poronomistajain menosääntöä, puheenalaisen pykällystavan sinänsä silti — se kun tekee laajan ylimääräisen kontrollin välttämättömäksi — antamatta täysin tyydyttäviä tuloksia porojen lukumäärään nähden. Tähän tulee lisäksi vielä se metsänhoidollinen epäkohta, että metsärajaseuduissa oleviin pykällyskaarteihin aikojen kuluessa käytetään varsin tuntuvat määrät (käytännössä joskaan ehkä ei virallisissa ilmoituksissa) enimmäkseen kasvavia mäntyjä¹⁾, puhumattakaan itse porolaumojen laajoilla aloilla tässä suhteessa vähemmän sopiville paikoille, metsärajan äärimäisiin männikkömetsiin, sijoitettujen porokaarteiden ympärillä kasvavalle nuorennokselle tuottamista vahingonteosta.

¹⁾ Viime aikoina on eläviä mäntyjä metsärajaseuduilla tosin vain poikkeustapauksissa tähän tarkoitukseen myönnetty, mutta tällaiset hakkuut tulevat kuitenkin monin paikoin vastaisuudessa, sittenkuin vähemmän arvokkaat puut on käytetty loppuun, välttämättömiksi, jollei pykällyspaikkoja sitä ennen siirretä toisiin paikkoihin, kuten aikaisemmin eräiden tapauksien varalta on ehdotettu.

Useista syistä olisi siis sekä poronhoidolle että osaksi myös metsänhoidolle hyötyä siitä, että käytännössä oleva pykällystapa, joka ei ole osoittautunut läheskään vastaavan siihen liitettyjä toivomuksia, taas poistettaisiin ja sen sijalle otettaisiin uusi menettelytapa. Tähän sopisi saman mallinen kuin entinen ja monessa paliskunnassa vieläkin käytetty erotustapa, jonka mukaan, erityisiä pykällyskarteita käyttämättä, porot luetaan ja suopunkien avulla kiinniottamalla erotetaan määrättyihin paikkoihin — n. s. liittopaikkoihin — kerätyistä porolaumoista. Metsänuorennoksen etuja silmälläpitäen olisi tietysti vaadittava metsähallituksen hyväksyminen ehdotettujen varsinaisten liittopaikkojen määräämiseen, etenkin koska niitä käytetään säännöllisesti pitkät ajat. Mainittakoon, että Inarin pitäjän Ivalon paliskunnan poronomistajat muutamien vuosien käyttämisen jälkeen ovat luopuneet joku aika sitten käytäntöön ottamastaan, mutta kelpaamattomaksi havaitusta pykällysjärjestelmästä porokaarteiden perusteella ja ettei tätä tapaa ole ollenkaan otettu käytäntöön saman pitäjän Patsjoen paliskunnassa, missä poronlukeminen koko ajan on perustunut enemmän käytettyyn liittotapaan. Tämän menettelyn heikkoudet ovat samat kuin erotuskaarteiden käyttämisen — tuskin suuremmat — ja varmasti ne voitaisiin täysin vastaavilla toimenpiteillä suureksi osaksi poistaa (kts. alempana porojen merkitsemistä). Tällainen muutos olisi epäilemättä aivan helposti toteutettavissa niinpiankuin koko paliskunnan porojen niin hyvin lukeminen kuin yleinen hoito jätettäisiin poroisännän huostaan ja asetettaisiin hänen vastuulleen, jolloin erittäinkin vähävaraisemmille poronomistajille, joille on ilmeisesti eduksi, että poroluku tulee tarkoin määrättyksi, annetaan laajalti tilaisuutta lukemisen valvomiseen. Niinpiankuin yhteistoiminta jossain muodossa on saatu aikaan porojen hoidossa, mieluummin kunnan välittömän valvonnan ja johdon alaisena, olisi nyt käytännössä oleva erotustapa muuten aivan turha ja siten voitaisiin myös toimeenpanna tarkka poronlukeminen, tarvitsematta peljätä pettämisyrityksiä yksityisten poronomistajain puolelta. Tämän tulevaisuuden kysymyksen yksityiskohdissa sen kauvemmin viipymättä rajoitun vain korostamaan, ettei siis myöskään porojen lukemisessa noudatettu menettely ole yhdentekevä valtiolle ja että porolaidunkysymyksen ratkaisu tässäkin suhteessa olisi senvuoksi valtion aloitteesta otettava käsittelynalaiseksi ylempänä aikaisemmin koskeltujen kysymysten yhteydessä.

3. Porojen merkitseminen.

Porojen merkitsemistapa tarjoo osaltaan myös huomattavaa tilaisuutta tehokkaan poroluvun kontrollin aikaansaamiseksi, ja on tässä suhteessa vielä paljon parannuksen varaa. Pykällyksissä merkitään luetut porot nykyään siten, että niiden kylkiin terävällä veitsellä vedetään n. k. „karvamerkkejä”. Näitä voi kuitenkin kuka tahansa jäljentää ja väärentää, merkitsemällä ne pykällyksestä poisjääneitten, lukemattomien porojensa kylkiin, ja sitäpaitsi häviävät ne talven kuluessa ennen pitkää. Niiden sijasta voitaisiin käytäntöön ottaa vaikkapa numero-¹⁾ tai kruununmallisia, epäilemättä koko talven säilyviä, tietysti niinkään ainoastaan karvapeitteeseen leimattavia polttoleimoja, joiden väärentäminen luonnollisesti olisi paljon vaikeampi ja jotka selvästi huomauttavat. Täten olisi jo verrattoman suurempia mahdollisuuksia olemassa talven kuluessa kontrolloida, että kaikki paliskunnan porot todellakin tulevat lukuun. Tällainen leimaus olisi toimitettava *kaikkien* porojen, siis myös syksyllä ennen varsinaista pykällystä käytettävien ajo- ja vetoporojen, teurastusporojen ja peskivasojen suhteen; ilman kontrollileimaa ei siis saisi teurastaa ainoatakaan poroa. Etenkin pohjoisessa, missä porot sulan maan aikanakin olisivat tokkiin yhdistetyt, kävisi tämä erittäin helposti päinsä. Jos vain tarkotuksen mukaisella tavalla estettäisiin, ettei itse merkitsemistilaisuudessa mitään väärinkäytöksiä voisi tapahtua (esim. merkitseminen olisi poroisännän aina toimitettava todistajain läsnä ollessa), niin olisi itse asiassa kaikilla asianomaisilla sangen helppo tilaisuus saada jokainen lukemattomien porojen salaamisyritys paljastetuksi. Mukavin leimauksen toimittamistapa on vaikeuksista keksittävässä. Niihin etuihin katsoen, joita tällainen poroluvun kontrolli tarjoisi, olisi sen käytännössä sovelluttaminen ensi tilassa kokeiden avulla selville saatava.

Paitsi edellä mainittuja ainoastaan porojen lukemisessa kysymyksen tulevia tilapäisiä karvamerkkejä käytetään nykyään varsinaisia „poromerkkejä” osoittamaan kenen poro on. Tähän tarkotukseen varustetaan porojen korvat erilaatuisilla pykälillä, ja eri poronomistajien merkeistä pidetään tarkkaa kirjaa. Mitä tähän merkitsemistapaan sellaisenaan tulee, niin ei se kaikin puolin vastaa tarkoitustaan. Monasti, ja etenkin kun myydyt porot muutetaan „toisen merkkiin”, tulevat merkit epäselviksi. Muutenkin korvat silloin tällöin hankaantuvat ja repeytyvät poron juostessa metsässä, jolloin merkit niinkään joutuvat epäselviksi eikä näiden porojen omistajista enää ole varmaa tietoa. Kun jo jokaisessa yksityisessäkin paliskunnassa poronomistajien lukumäärä

¹⁾ Esim. paliskuntien järjestysnumerot.

on hyvin hyvin suuri, niin useat poromerkit pakostakin tulevat samankaltaisiksi. Vielä suuremmassa määrässä tapahtuu näin, kun verrataan eri naapuripaliskuntien ja kuntien poromerkkejä toisiinsa, voihan tapahtua että aivan sama merkkikin on otettu käytäntöön eri paliskunnissa.

Näinollen ainoastaan tottuneimmat promiehet voivat jotakuinkin suurella varmuudella tuntea oman paikkakuntansa eri omistajien poromerkit, mutta erittäinkin „vierasporojen” suhteen jää asia usein epäselväksi. Ulkopuolella oleville, vieläpä suurelle osalle poronomistajistakin, jää poromerkkien tunteminen kokonaan selvittämättömäksi salaisuudeksi. Tästä johtuu, paitsi mitä jo yllä huomautettiin, m. m. se epäkohta, ettei useastikaan varmuudella voida todistaa, kenen laskuun talojen viljelyksillä, metsässä (vastaisuudessa myös valtion metsissä) y. m. tapahtuvat porovahingot ovat vietävät; näinmuodoin esimerkiksi paliskunta voi aiheettomasti joutua kärsimään kuluja silloinkin, kun toisesta paliskunnasta siirtyneet „vierasporot” ovat vahingon aiheuttaneet, ja korvausjuttujen selvittäminen tulee yleensä perin vaikeaksi ja epävarmaksi. Pykällyksissä taas tapahtuu usein, ettei muista kunnista siirtyneiden porojen merkkejä saada selville, eikä edes tiedetä mihin kuntaan poro kuuluu. Huolimatta siitä, että näin löytynyt vieras poromerkki kuulutetaan naapurikunnissa, jää omistaja monasti tuntemattomaksi ja joutuu kärsimään vahinkoa; kaikissa tapauksissa koituu siitä vaivaa ja selkkauksia.

Varsin tuntuva epäkohta nykyisestä porojenmerkitsemistavasta on siinä, että se tarjoo niin laajan tilaisuuden vasojen salamerkitsemiseen omaan merkkiin. Tällaiset väärinkäytökset ovat promiesten kertoman mukaan Suomenkin Lapissa hyvin yleiset. Norjan-Lapissa (esim. Varanginniemellä) niitä harjoitetaan aivan julkisesti ja ammattimaisesti: kesäiseen aikaan rientävät etupäässä pororikkaat lappalaiset porolaitumille renkeineen päivineen kilpaa merkitsemään itsellensä keväälisiä porovasoja, missä vaan niitä tapaavat. Niinikään käy korvamerkkien väärentäminen helposti päinsä, lisäämällä jonkun „pykälän” j. n. e. Tällaisiakin tapauksia kerrotaan monasti ilmenneen, vieläpä „raavaittenkin” porojen suhteen; varsin helppo on vasojen ja nuorten porojen merkkier väärentäminen.

Ohimennen viitattakoon myös siihen, että käytännössä oleva merkitsemistapa jossain määrin lähenee eläinrääkkäystä, varsinkin kun merkitseminen joskus toimitetaan pakkasilla.

Merkitsemistavan parantamiseksi esitettäköön tässä seuraava menettely, mutta voitaneen ajatella toisiakin, ehkäpä sopivampia. Kaikki

edellämainitut epäkohdat voitaisiin täydellisesti sivuuttaa esimerkiksi käyttämällä porojen merkitsemiseen samanlaisia, mieluummin (etenkin kirkkautensa ja keveytensä vuoksi) ehkä alumiinimaisia „korvamerkkejä”, joita Etelä-Suomen suurkarjanomistajat useasti käyttävät lehmiensä merkitsemiseen. Ne tehdään kuten tunnettu kahdesta ohuesta metallilevystä, jotka korvan läpi pistettyä liitetään toisiinsa niittämällä taikka lomittaisina painonappuloina. Huolellisesti sijoitettuna pysyvät ne korvassa eläimen koko eliniän. Antamalla merkeille (levyille) eri muodon — kuten ympyrän, puoliympyrän, ellipsin, kolmikulmaisen, nelikulmaisen, viisikulmaisen, ristimäisen tai tähtimäisen, rengasmaisen, ratasmaisen j. n. e. — käyttämällä niitä kaksittain (kts. alla) sekä asettamalla ne (samanlaiset tai erilaiset) samaan tai eri korviin voidaan hyvin yksinkertaisella tavalla muodostaa hyvin suuri määrä yhdistelmiä¹⁾. Näiden avulla voitaisiin ei ainoastaan pykällyksissä vaan myös — koska nuo merkit jo matkan päässä helposti voidaan erottaa — luonnossa ilman mitään vaikeuksia ehdottomalla varmuudella määrätä mihin poronhoitoyhdistykseen (kuntaan), paliskuntaan, kylään y. m. porot kuuluvat. Tällaisten poromerkkien toisistaan erottamiseen ei olisi mitään sellaista ammattitaitoa tarpeen, kuin nykyisten suhteen. Porojen lukemisen kontrolli olisi jokaiselle mahdollinen. Vierasporoista saataisiin heti pykällystilaisuudessa paliskunnittain tarkka luettelo, ja voitaisiin ne heti asianomaisiin kotiseutuihinsa toimittaa. Vahingonkorvausasiat, etenkin mikäli koskee eri paliskuntien keskinäisiä välejä, olisivat varmaan paljon helpommin selvitettävissä.

Paitsi edellämainittuja etuja tarjoaisi esitetty menettelytapa vielä tilaisuuden jokaisen poron numeroimiseen. Alumiinilevyihin olisi, kuten tunnettu, sangen helppo leimata porojen juoksevat numerot sekä niiden ohella, jos tarpeelliseksi katsottaisiin, paliskunnan alkukirjaimet; esim. $\begin{matrix} + & U & P. \\ & 2732 \end{matrix}$ = Utsjoen poronhoitoyhdistyksen (kunnan) Paisynturin paliskunta N:o 2732. Samaan tai toiseen korvamerkkiin voitaisiin niinikään leimata omistajien alkukirjaimet tai puumerkit; tämä tulisi tietysti tarpeettomaksi, jos poronhoito vastedes järjestettäisiin osuustoiminnan tai osakeyhtiön muotoon. Väärinkäytöksiä estämiseksi olisi jokainen levy merkitsemistilaisuudessa sitäpaitsi varustettava kysymyksessäolevan paliskunnan kontrollileimalla. Tarpeelliset leimat olisivat tietysti väliaikoina tarkoin säilytettävät, esim. jonkun valtion virkamiehen (nimismiehen) huostassa, ja niihin kuuluvan säiliön (kahdet) avaimet paliskunnan poroisännän ja toisen luottamushenkilön (esim. kirjurin) luona. Merkitseminen olisi aina toimitettava julkisesti

¹⁾ Jos tarvittaisiin useampia, niin voisi levyihin esim. tehdä erimuotoisia, erilukuisia ja keskenään eri asennossa olevia reikiä y.m.s.

edeltäpäin kuulutetuissa merkitsemistöimituksissa, esim. poroisännän kahden todistajan läsnäollessa; tämä olisi sitä helpompi, jos porot edellä-olevien ehdotusten mukaan ympäri vuoden pidettäisiin suuremmissa tokissa. Koska leimojen tarkka jäljentäminen kohtaisi melkoisia vaikeuksia tulisi porojen salamerkitseminen ja merkkien väärentäminen edellämainittuja varokeinoja noudattamalla käytännössä miltei mahdottomaksi.

Sovelluttamalla tässä esitettyä merkitsemistapaa kävisi paliskuntien poroluvun tarkka selvillesaaminen tuntuvasti helpommaksi ja olisi jokaisella mahdollisuus kontrolloida toimituksen kulkua. Jos poroista sitäpaitsi jokaisessa paliskunnassa pidettäisiin tarkkaa kirjanpitoa (korttiteksteri- sekä juokseva omistaja-poroluettelo), josta kävisi selville kaikki myynnit ja teurastukset y. m., niin voitaisiin ehkä kokonaan luopua porojen merkitsemisestä (korvamerkki y. m. s.) poronlukutai pykällystoimituksissa. Sellaisessa tapauksessa olisi ehkä tarpeetonta uusia lukemista joka vuosi; esim. vain joka kolmas vuosi pidettävä pykällyys olisi ehkä riittävä. Tästä olisi tietysti poronhoidolle suurta hyötyä. Varsinkin silloin olisi tällainen hoitotavan yksinkertaistaminen porojen lukemisessa helppo, jos poronhoito järjestettäisiin osuustoiminnan tai muuhun sellaiseen muotoon, jonka mukaan ei tarvitsisi eroittaa eri omistajien poroja toisistaan (paitsi ajokkaita ja vetoporoja).

4. Laidunvero.

Kuten s. 89 on viitattu, on porojen verotus valtion puolelta ehdottomasti välttämätön porojenlukemisen kontrollin koventamiseksi ja samalla poronomistajain ja poroisäntien vastuunalaisuuden lisäämiseksi. Tältä kannalta on Porolaidunkomisiokin (s. 115, 133; 7 §) tehnyt ehdotuksensa asiasta. Lopullisesta asetusluonnoksestaan komissio on kuitenkin (s. 122) poistanut aikaisemmin ajatellun (s. 114) määräyksen vuotta nuorempienkin vasojen verotuksesta, „etupäässä siitä syystä, että suuri osa porovasoista voi, olletikin epäsuotuisina talvina, kuolla ensimmäisenä ikävuotensa”. Koska alustavasti ehdotettu vero kuitenkin teki ainoastaan puolet vanhempien porojen verosta eli 5 penniä vasalta, ja porovasojen vuotuinen kuolevaisuus ei tietääksemme *keskimäärin* nouse läheskään 50 %:iin niiden lukumäärästä, tuntuu siltä kuin komissio ei olisi esiintuonut tarpeeksi painavia syitä alkuperäisen päätöksensä hylkäämiseen.

Sitäpaitsi on erityisesti huomattava, ettei veroa tulisi maksettavaksi *kaikista syntyneistä* vazoista, joiden luku siinä tapauksessa esimerkiksi

voitaisiin määrätä pääasiallisesti heti vasomisen jälkeen tapahtuvan, mutta ainakin toistaiseksi kaikesta varmasta kontrollista vapaan merkitsemisen yhteydessä, vaan ainoastaan yleisessä *seuraavan talven* lukemisessa *elossa olevista* vazoista. Koska vasojen valitettu suuri kuolevaisuus oleellisesti koskee syntymisen jälkeistä kesää (tosin voi kuolevaisuus seuraavana keväänäkin epäsuotuisissa oloissa olla suuri), ei vasojen verotusta vastaan tehtyyn väitteeseen voida kiinnittää sen suurempaa huomiota. Kun sen lisäksi olisi ehdottomasti toivottavaa, että myös ilmoitukset vasojen lukumäärästä saataisiin luotettavammiksi kuin tähän asti, katson syytä olevan ainakin tulevaisuuden toivomuksena ottaa asetukseen määräyksen siitä, *että myöskin 1 vuotta nuoremista poroista olisi maksettava kruunulle laidunmaksu*, joskin suhteellisesti pienempi ($1/2$) kuin vanhemmista poroista. Koska poronhoitovuoden vaihe sattuu heti vasomisajan jälkeen, olisi kohtuutonta vaatia vazoista veroa siltä poronhoitovuodelta, jolloin ne ovat syntyneet. Mutta katsoen siihen seikkaan, että nämä vasat seuraavan poronhoitovuoden lopussa itse asiassa ovat sivuuttaneet 1 vuoden iän ja mitään aivan määrättyä poronlukemisaikaa ei juuri käy säättäminen, on luonnollisesti lainopilliselta kannalta oikeinta ja selvintä ilmoittaa porojen ikä sellaisena kuin se on poronhoitovuoden alussa.

Koska puheenalainen ehdotus Porolaidunkomision ilmoituksen mukaan (s. 114) helposti ymmärrettävistä syistä, vaikkakin ilmeisesti ilman riittävää aihetta, näyttää herättäneen tyytymättömyyttä poronomistajain kesken ja se niinollen voisi synnyttää asian kulkua hidastuttavia erimielisyyksiä, olisi minunkin mielestäni sopivinta jättää se tällä kertaa sillensä, kuitenkin sillä ehdolla että se asetusta ensi kertaa muutettaessa otettaisiin asianmukaiseen huomioon. On huomattava, että myöskin Lapinkomitea (s. 299, 304, 332; 6 §) on puoltanut veroa kaikista poroista, vasat mukaan luettuina, johon ehdotukseen eräs Neuvottelukomitean mietintöä vastaan tehty vastalause (s. 126) sekä asianomainen kuvernööri asiasta antamassaan lausunnossa joko täydellisesti tai osaksi (kts. alempana) ovat yhtyneet. Porojen täydellistä verovapautta on ehdottanut vain Neuvottelukomitea (s. 54) sekä eräs Lapinkomitean mietinnön vastalauseen tekijä (s. 460), ja syyksi siihen on esitetty, että poro ei ollenkaan tai ainakin — katsoen siihen edulliseen vaikutukseen, minkä laiduntamisen edellytetään tekevän nuorennossuhteihin — aivan mitättömässä määrin vahingoittaa metsää, minkä väitteen perättömyyden myöhemmät tutkimukset ovat täysin toteen näyttäneet, sekä poropaimenten tunnettu huolenpito metsäpalojen sammutuksesta, minkä seikan todellinen luonne on niinkään aikaisemmin (I ja III osa) selvitetty.

Katsoen erittäinkin siihen, että useimmat sekä paliskunnat että kunnat ovat vastustaneet Porolaidunkomision (s. 114) ehdotusta porojen verottamisesta, esiintuoden syiksi että poronhoidon kannattavaisuus siten joutuisi vaaranalaiseksi, lisättäköön komision vastineeseen vielä, että poron arvo aivan viimeisinä vuosina (jo v. 1916) on huomattavasti kasvanut, poronhoidon aiheuttamain menojen sillä aikaa sanottavasti lisääntymättä, sekä että tulot poroa kohti esim. Inarissa jo pitkät ajat ennenkuin mainittu arvonnousu oli tapahtunut, laskettiin 6 markaksi. Erittäinkin tältä kannalta katsoen tuntuu komision ehdottama verotus, joka ei nouse edes kunnallisveron (Inarissa noin 21 penniä) puoleenkaan määrään, ilmeisesti hyvin alhaiselta ja poronhoidon kannattavaisuuteen nähden suurin piirtein katsoen aivan merkityksettömältä. Jo tältä kannalta katsoen näyttää metsähallituksen (Senaattiin vuonna 1907 tehdyssä alistuksessa) ja Oulun läänin kuvernöörin (Neuvottelukomitean mietinnöstä annetussa lausunnossa, s. 141) ehdottama porovovapautus Utsjoen, Inarin ja Enontekiön pitäjissä sekä Suojametsäkomision (s. 149) suojametsäaluetta koskeva samanlainen ehdotus tuskin tarpeenvaatalta. Sitä vähemmän voi sanottujen seutujen poronomistajain asettaminen erikoisasemaan tulla kysymykseen, kun laidunmaat näissä osissa maata ovat verrattomasti paremmat kuin etelämpänä ja poronhoito siellä, ennen kaikkea tuntuvasti pienempien menojen takia, on paljoo kannattavampi kuin poronhoitoalueen kaikissa muissa osissa. Verotuksen ehdoton välttämättömyys poronlukemiskontrollin nähden kumoaisi sitäpaitsi kaikki epäilykset sen käytäntöönottamisesta siinäkin tapauksessa, että se huomattavassa määrässä vaikuttaisi poronhoidon kannattavaisuuteen, niinkuin ei kuitenkaan veron mitättömään pienuuteen katsoen luonnollisesti saakaan olla laita, jos puheenalaista elinkeinoa ylipäänsä mieli pitää oikeutettuna. Sillä siinä tapauksessa olisi erittäin sopimatonta, että valtio antautuisi alttiiksi tuolle poronlaiduntaan liittyvälle, todella tavattoman laajalle metsän hävitykselle ja ottaisi kantaakseen ne erittäin tuntuvat suoranaiset menot, jotka koituisivat sellaisen, niin vähän oikeutetun elinkeinon valvonnasta, joka tuottaisi harjoittajilleen tuskin minkäänlaista hyötyä.

Kuten eräs Neuvottelukomitean jäsen mietintöä vastaan tekemässään vastalauseessa (s. 126) ja Porolaidunkomisio (s. 115) on korostanut, ei tämä ehdotettu laidunvero läheskään, kuten Lapinkomitea (s. 299, 304) kuitenkin näyttää luulevan, vastaisi poron metsännuorennokselle tuottamaa vahingontekoa, ja itse asiassa täytyy laidunoikeutta myönnettäessä kokonaan luopua kaikesta koryvaoksen saannin ajatuksesta tuohon todistettavasti tavattoman tuntuvaan, poronlaiduntamisen yhteydessä suoranaisesti tai epäsuorasti tapahtuvaan metsänhävitykseen nähden; tämän vahingonteon saa valtio yhä edelleen, siinäkin ta-

pauksessa että laidunvero korotettaisiin samansuuruiseksi tai, mikä tältä kannalta katsoen olisi täysin oikeutettua, tuntuvasti suuremmaksikin kuin se, mikä sarvikarjasta ja hevosista on määrätty, kokonaan kestää vapaaehtoisena ja välttämättömänä uhrina puheenalaisen elinkeinon tarkistusten edistämiseksi niiden pyrkiessä järjestämään Pohjois-Suomen väestön taistelua olemassaolonsa puolesta. Laidunvero ei vastaa läheskään edes valtiolle poronhoidosta ja sen harjoittamisen valvonnasta aiheutuvia suoranaisia menoja. Paitsi poronhoidon hyväksi erittäin edullisilla ehdoilla myönnettyjä lainoja ja suoranaisia avustuksia, jotka jo nyt nousevat huomattavasti suurempiin summiin kuin mitä Lapinkomitea (s. 88) on maininnut, sekä poronhoito-olojen järjestämistä tarkoittavien komiteantöiden ja tutkimusten aiheuttamia menoja, tulevat vielä lisäksi ennen kaikkea ne vuotuiset eikä suinkaan vähäiset kustannukset, joita poronlaidunnan (osaksi myös poronlukemisen) valvonta ja kontrolli metsänhoitohenkilökunnan puolelta vaatii kaikissa porolaidunalueen hoitopiireissä. Niinkuin tuonnempana tarkemmin selostetaan, riittää tuskin laidunvero edes jossain määrin peittämään niitä valvontakustannuksia, joita poronlaidunasetuksen voimassapitäminen ja erittäinkin metsänhoitoa suoranaisesti koskevien määräysten jotakuinkin tehokkaan kontrollin ylläpitäminen aiheuttavat.

Laidunveroa voimaansaattettaessa olisi annettava takeita myös tämän veron tarkoituksenmukaisesta perimisestä sellaisissa tapauksissa, jolloin sen suorittaminen jostakin syystä laiminlyödään; tämä koskee muuten kaikkia paliskunnan puolelta kruunulle suoritettavia korvauksia. On nimittäin muistettava, ettei paliskunnilla tietääkseni ainakaan yleisesti ole käytettävänäan yhteistä raha-, poro- t. m. s. omaisuutta, sekä että poroisännillä, jotka ensi kädessä saavat vastata paliskunnan kaikkien velvollisuuksien täyttämistä, on tuskin muussa kuin poikkeustapauksissa sellaista omaisuutta, että he heti vaadittaessa tai ulosmitattaessa voisivat suorittaa puheenalaiset summat täyteen määrään. Kun näin perinpohjainen ja arveluttava toimenpide kuin laidunoikeuden täydellinen kumoaminen tuskin voi tulla kysymykseen muuten kuin aivan viimeisenä keinona, esim. paliskunnan jatkuvasti niskoitellessa, mutta muuten on tarkoituksenmukaisten määräysten avulla helposti viimeiseen saakka vältettävissä, olisi Porolaidunkomision 7 § mainitussa suhteessa täydennettävä sopivilla osoituksilla. Lähimmäksi keinoksi voitaisiin ajatella, että poroisäntä, jonka 3 §:ssä esitettyä asemaa koko paliskunnan vastaavana edustajana äsken kosketeltiin, velvoitettaisiin asettamaan puolestaan tarpeellinen takuu kaikkien paliskunnalle kuuluvien velvollisuuksien täyttämistä. Kun tällainen menettely kuitenkin voi tuottaa erinäisiä vaikeuksia, m. m. poroisäntiä valittaessa, katson toistaiseksi sopivammaksi puoltaa sellaista määrystä, että mak-

settavaksi langenneiden tai muiden kruunulle tulevain korvausten sekä kaikkien ulosmittauksesta kruunulle aiheutuvien kustannusten ulosmittauksen tulee tapahtua poroluvun vähentämisestä määrättyssä järjestyksessä, jolloin tietysti tästä kärsimään joutuneilla poronomistajilla on täysi vapaus paliskunnan välityksellä toisilta poronomistajilta vaatia hyvitystä liikanaisista maksuistaan.

Laidunveroon nähden ansaitsisi paliskuntien kirjanpito muissakin suhteissa, kuin ennen käsitellyn poroluvun tarkistamiseen nähden, huomiota myös valtion puolelta. Poronhoidon kansantaloudellisen merkityksen arvostelemiseksi olisi tärkeä tuntea tämän elinkeinon tuotto ja kannattavuus. Näistä seikoista ei tätä nykyä vielä ole mitään luotettavia tietoja, eikä sellaisia paliskuntien ehkä enimmäkseen perin puutteellisesta kirjanpidosta voida saadakaan. Valtion kannan sanotun elinkeinon harjoittamiseksi ja erityisestikin sen avustamiseen nähden täytyy kuitenkin ensi sijassa riippua sen kansantaloudellisesta arvosta. Myös laidunveron määräämiseksi olisi sen tuottavuuden tuntemus varsin tarpeellinen. Kun kysymyksellä metsänsuojelun kannalta on vallan toisarvoinen merkitys ei sitä tässä yhteydessä sen enempää kosketella. Vastedes laadittavan yleisen poronhoitolainsäädännön yhteydessä ansaitsee asia sitä vastoin varteenottamista, ja silloin olisi myös päätettävä valtion taholta kysymykseen tulevasta kirjanpidon tarkistuksesta.

5. Asetuksen valvonta.

Aikaisemmin mainittujen, Porolaidunkomision poronhoitoa koskevan asetusehdotuksen mukaisesti laadittujen määräysten noudattamisen valvominen, joiden määräysten oleellisimpana ja yksinomaisena tarkoituksena on poronhoidon järjestäminen metsätalouden elinehtojen mukaiselle kannalle, kuuluu luonnollisesti yksistään metsänhoitohallinnon pätevyys- ja toimintapiiriin. Erittäinkin metsänvartijakunnalle, jonka tarmokkaan valvonnan puutteessa näiden määräysten täytyy pysyä kuolleen kirjaimena, asettaa säännösten valvominen suuria vaatimuksia, ja porolaidunalueen pohjoisimmissa osissa, missä hakkaukset tätä nykyä supistuvat väestön kotitarvehakkaukseen, tuottaa varmasti poronhoidon valvonta, täyttääkseen tarkoituksensa, tuskin vähemmän

työtä kuin kaikki muut virkatehtävät yhteensä; ja aikaisemmasta porolaidunolojen selvittelystä käy ilmi, että poronhoidon tehokas valvonta — lähinnä metsänvartijain puolelta — erittäinkin metsäraja-alueilla on metsän suojelemisen ja säilymisen välttämätön ehto.

Vaikka metsänvartijat, riippumatta muista töistään, varmaankin varsin hyvin ehtisivät suorittaa poronhoidon valvontaan liittyvät tehtävät, pakottaa heitä kuitenkin heidän erittäin huono palkkansa supistamaan toimintansa miltei yksinomaan kaikkein tärkeimpiin ja välttämättöimpiin, puhtaasti metsänhoidollisiin toimituksiin, kuten leimaamiseen, puutavaran luovutukseen, hakkausten valvontaan y. m. Itse asiassa ei metsänvartijain nykyinen asema salli poronhoidon sanottavampaa valvontaa, joka siitä syystä tähän asti on jätetty miltei kokonaan oman onnensa nojaan, ja kaikkein räikeimmätkin väärinkäytökset, kuten esim. porojen venttämisessä sekä paimenten asentopaikoilla tapahtuva metsänhaaskaus, ovat senvuoksi jääneet syytteeseen saattamatta. Paitsi useita muita seikkoja, jotka tuonnempana samassa yhteydessä tulevat lähemmin kosketeltaviksi, edellyttää siis suuresti myös poronlaidunnan valvonta, ollakseen jossain määrin tyydyttävä, ehdottomasti metsänvartijain suurempaa taloudellista riippumattomuutta, niin että he saavat tilaisuuden kiinnittää enemmän huomiota myöskin tähän asti mitä suurimmassa määrin laiminlyötyihin porolaidunoloihin. Jo edellisessä huomautettiin, että täten lisääntyneet valtion kustannukset ainakin suunnilleen saataisiin laidunveroilla peitettyiksi.

Poronhoidon ylivalvonta tulisi Porolaidunkomision ehdotuksen (17 §) mukaan kuulumaan lähinnä hoitoalueenmetsänhoitajille, mikä onkin luonnollista *niinkauankuin porolaidunlainsäädäntö rajoittuu vain sanotun elinkeinon ja metsänhoidon välisen suhteen järjestämiseen*. Siitä syystä ei Porolaidunkomisio (s. 129) olekaan ottanut pohdittavakseen Lapinkomitean aikaisemmin (s. 360—363) esittämää, mutta Neuvotelukomitean (s. 52 ja 72) hylkäämää ehdotusta erityisen poronhoidontarkastajan asettamista. Vastedes, kun täydellinen porolaidunlainsäädäntö maanviljelyksen etuja ja poronomistajain keskinäisiä suhteita silmällä pitäen on saatu toimeen, voitaisiin tosin kysymys tällaisen virkailijan asettamisesta ottaa uudelleen käsiteltäväksi¹⁾, mutta silloinkin on luonnollisesti poronlaidunnan *suhde metsätalouteen* pysytettävä metsänhoitohallinnon, lähinnä metsänhoitajan ja metsänvartijain

¹⁾ Mitä poronhoidon ylivalvontaan kokonaisuudessaan tulee, voi tuskin eri mieltä syntyä siitä, ettei sellaista tehtävää voida säilyttää hoitoalueenmetsänhoitajan hartioille. Tässä suhteessa olen täydellisesti samaa mieltä kuin Stjernvall (Renbeteskommissionens betänkande, F. T. 1914 s. 438—439), joka kannattaa ehdotusta yhden tai kahden porolaiduntarkastajan asettamisesta

valvonnan alaisena. Muuten tulisi tuskin mielestäni poronhoidontarkastajan toiminta eräissä suhteissa täysin vastaamaan tähän virkailijaan nähden asetettuja odotuksia, sillä kuinka pätevä tehtävänsä hän olkoonkin, niin voi hän tuskin poronhoitoalueen tavattomaan laajuuteen ja suuresti vaihteleviin oloihin katsoen saavuttaa yksityisten kysymysten ratkaisemiseksi ehdottoman välttämätöntä paikallistunte-
musta¹⁾). Sellaisissa tapauksissa hän siis olisi yleensä pakotettu noudattamaan etupäässä asioihin perehtyneiden paikallisten virkamiesten lausuntoja, voimatta itse muodostaa niistä omaperäistä ja mieskohtaista käsitystä.

Jo tältä kannalta katsoen, ja kun sitäpaitsi poronhoitoa suojametsäalueella aikaisemmin esitettyjen ehdotusten mukaan tulnaisiin harjoittamaan oleellisesti erilaisissa muodoissa, näyttäisi olevan asialle eduksi, että sanottu alue saatettaisiin ehdotetun porolaiduntarkastajan toiminnan alan ulkopuolelle, niin että tämä toiminta sitä suuremmalla tehokkuudella ja menestyksellä voitaisiin keskittää poronhoitoalueen muihin osiin. Mitä yksistään suojametsäalueeseen tulee, on poronhoidontarkastajan tarve siellä tuskin vielä erityisen tuntuva, sillä maanviljelijäin ja poronomistajain väliset riitaisuudet eivät siellä asutuksen harvalukuisuuden ja viljelysmaiden vähäisyyden takia ole niin kovin yleisiä ja muut tarkastajan toiminnan puolet voidaan haitatta uskoa nykyisille paikallisille virkailijoille. *Suojametsäalueella* tulee poronhoito siis joka tapauksessa vastedeskin, myöskin sen jälkeen kuin lainsäädäntö tällä alalla on täydellisesti toimeenpantu, pääasiallisesti tai melkein yksinomaan²⁾ olemaan kosketuksissa metsänhoitoon, ja tämän elinkeinon ylivalvonta on sen vuoksi ylipäätään luonnonmukaisesti pääasiassa uskottava metsänhoitohallinnon huostaan, jonka työtaakka, lukuunottamatta metsänvartijoita, tämän kautta tuskin sanottavasti lisääntyy. Viimeksi mainittu koskee erityisesti metsänhoitajia, jollei heidän velvollisuudekseen määrätä tuota tarkoitustaan ilmeisesti vähässä määrin vastaavaa paimennuksen suoranaista järjestelyä (Porolaidunkomisio, 6 §, 3 mom.) ja muita samanlaisia metsänhoitovirkailijoiden (ja myöskin poliisiviranomaisten) pätevyiden ulkopuolella olevia tehtäviä, joiden tyydyttävä täyttäminen sitä ilmeikään, poronomis-

¹⁾ Ettei mikään suoranainen poronhoidon valvonta sellaisissa oloissa voisi tulla edes kysymykseen, käy selvästi ilmi Lapinkomitean poronhoidontarkastajalle ehdottaman johtosäännön 2 §:n 10 mom:sta, jonka mukaan mainittu tarkastaja ainakin kerran joka toinen vuosi olisi velvollinen tekemään matkoja kuhunkin kuntaan, jossa poronhoitoa harjoitetaan.

²⁾ Aikaisemmin ehdotetun laiduntatavan tullessa käytäntöön, tulisi pelko poronhoidon haitallisesta vaikutuksesta maanviljelykseen miltei kokonaan häviämään.

tajain (paliskuntain) omasta toimesta, sopivien säännösten avulla saada turvatuksi.

Poronhoidon ylin valvonta suojametsäalueella tulisi siis aivan luonnollisesti kuulumaan sen ensimmäiselle metsänhoitovirkailijalle, jonka m. m. tulisi valvoa, että poronhoito ja porolaidunlainsäädäntö (paliskuntien ohjesäännöt y. m.) sanotulla alueella saisivat yhtenäisen luonteen ja vastaisuudessakin kehittyisivät yhtenäisesti ja porolaidunalueen muissa osissa vallitsevien olojen kanssa mahdollisimman sopusointuisesti. Niinkauankuin maanviljelyksen tai ylipäätään yksityisten suhde poronhoitoon ei vielä ole lainsäädäntötietä järjestetty ja kunnes suojametsäalue on saanut erityisen metsähoidonhallinnon, voitaisiin puhealainen valvonta sanottavitta haitoitta toistaiseksi uskoa Lapin tarkastuspiiriin ylimetsänhoitajalle. Jos suojametsäalueet erotettaisiin erityiseksi tarkastuspiiriksi tai muuten asetettaisiin erityisen hallinnon alaiseksi, saisi tämän piiriin „keskusviranomaisen” (ylimetsänhoitaja) ahtaamman toimintapiirinsä kautta tilaisuuden paljon suuremmalla menestyksellä mieskohtaisesti hyvin perehtyä myöskin poronhoitoa koskeviin tehtäviin. Poronhoidon suhdetta maanviljelykseen sekä paliskuntain sisällistä järjestelyä koskevain kysymysten alistamisesta metsänhoitohallinnon alaiseksi johtuvat haitat on Suojametsäkomisio minun käsittääkseni jotakuinkin onnellisella tavalla välttänyt ehdottamalla asetettavaksi „suojelusalueitten keskusviranomaisen”, joka pätevyys-
siensä puolesta olisi omansa, paitsi tässä edellytettävä ylimetsänhoitajan tointa, hoitamaan myöskin asutus- ja porolaidunkysymyksiä (s. 157).

Päätösvalta kaikissa porolaidunasetuksen alaan kuuluvissa, poronhoitoa koskevissa kysymyksissä (paliskuntien rajoista, ohjesäännöistä, niitty- y. m. vahingonkorvausvalituksista, rauhoitetuista alueista, paliskuntien esityksistä poroluvun vähentämiseksi alle sallitun rajan y. m.) voitaisiin niinkään jättää vastaisuudessa keskusviranomaiselle, joten saavutettaisiin yksinkertaisuutta ja yhtenäisyyttä asetuksen soveltamisessa sekä mahdollisimman suurta pätevyyttä asiain ratkaisussa. Toistaiseksi ja kunnes viitattu suojametsäalueen hallinnon muuttaminen on toimeenpantu, on kai kuitenkin tähänkin alueeseen nähden, niinkuin on laita porolaidunalueen muissakin osissa¹⁾, päätös-

¹⁾ On kuitenkin huomattava, että muita poronhoitoalueen osia varten vatedes mahdollisesti asetettavalle lähinnä metsähallituksen alaiselle poronhoidontarkastajalle voitaisiin sopivasti myöntää samanlaiset oikeudet kuin suojametsäalueen keskusviranomaiselle, jolloin myös saman elinkeinon alistamisesta kahden eri keskusviraston valvonnan alaiseksi johtuvat haitat saataisiin vältettyiksi ja metsänhoidon edut, joita poronhoito poronhoitoalueen eteläisemmässäkin osissa koskee lähemmin, kuin mikään muu elinkeino, pääsisivät oikeuksiinsa.

valta kaikissa sellaisissa paliskunnan sisällisissä asioissa sekä yksityisiä maita ja yksityisiä henkilöitä koskevissa kysymyksissä, jotka eivät lähemmin metsähoidon etuihin kohdistu, edelleenkin uskottava asianomaiselle maaherralle ¹⁾; täydellistä porolaidunlainsäädäntöä vastaisuudessa laadittaessa on niinollen, niinkauankuin sen ylivalvonta ei ole koottu yksiin käsiin, tarkasti harkittava, mitkä kysymykset kuuluvat metsähallituksen ja mitkä maaherranviran pätevyyspiiriin.

6. Poronlaidunta yksityisten mailla.

Samalla kuin poronlaiduntamista koskevat kysymykset *kruununmetsiin* nähden siis aivan luonnollisesti kuuluvat yksinomaan metsänhoitohallinnon piiriin, on tilallisilla tätä nykyä laillinen oikeus *yksityisillä maillaan* mielensä mukaan harjoittaa poronhoitoa ja antaa sitä toisten harjoittaa taikka toiselta puolen kieltää se kokonaan toisilta tai muuten sen harjoittamista vaikeuttaa.

Mitä ensinnä poronhoidon talonlohkoilla tuottaman laajan metsänhaaskauksen vaaraan tulee, ansaitsee se, kuten kokemus selvästi osoittaa, niinkuin asumusten läheisyydessä ylipäätäänkin, mitä suurimmassa määrin huomiota (luppuuiden kaato y. m. ja erittäinkin syöttövahingot sekä nuorennoksen raivaaminen venttäämisessä) ja on se ainakin metsärajaseuduilla metsän olemassaololle erittäin tuhoisana ja arveluttavana ilmiönä mitä tarmokkaimmilla toimenpiteillä ehkäistävä. Jo sinänsä olisi erittäin sopimatonta, jos valtion suostumuksella harjoitettu ja väestön toimeentulomahdollisuuksien edistämiseksi valtion kannatusta nauttiva poronhoito saisi aiheuttaa yksityisten metsälohkojen raiskaamista tai tuhlaamista. Nämä lohkot ovat ennen kaikkea tarkoitettut talojen kotitarvetta tyydyttämään, vaikka ne metsärajaseuduissa monta kertaa tuskin säästelevästi käytettyinäkin riittävät sanottuun tarkoitukseen. Joka tapauksessa on siis valtion puolelta kruununmetsissä myönnettävän porolaidunoikeuden ehdoksi asetettava, ettei pahempia väärinkäytöksiä ja *tarpeetonta* metsänhaaskausta yksityisillä tiluksilla poronhoidon yhteydessä saa harjoittaa.

Oivaltaen tämän välttämättömyyden on Suojametsäkomisio ehdottanutkin (s. 146, 155, 157 sekä 2, 8 ja 10 §§) että *yksityisten tilain*

¹⁾ Miten vähän kuvernööriviraston pätevyys antaa takeita poronlaidunnan ja metsänhoidon välisten suhteiden järjestämisestä, osoittaa selvästi aikaisemmin (siv. 12) selostettu lausunto nuorennosalojen rauhoituksesta (S. M. J. XXVIII, s. 559.)

palstat olisivat poronhoidon suhteen samojen säännösten alaisia kuin ympäröivät kruununmetsäalueetkin m. m. siinä suhteessa, että luppuuiden kaato samaten kuin porojen venttäämisessä kysymykseen tuleva metsänraivaaminen ¹⁾ kiellettäisiin sekä että yksityisilläkin mailla voitaisiin tarvittaessa määrättyjä aloja ajoittaisesti poronsyötöltä rauhoittaa. Ylivalvonnan ja päätösvallan näissä yksityistiloja koskevissa kysymyksissä uskoo Suojametsäkomisio suojelusalueiden keskusviranomaiselle ja asutuslautakunnille, mutta kun edellinen laajan toimintalansia takia ei yksityiskohtaisesti itse voi valvoa ja tutkia oloja ja jälkimäisilläkään tuskin voidaan odottaa olevan varmoja edellytyksiä ja tarpeellista asian harrastusta, näyttää sopivimmalta uskoa poronlaidunnan lähin valvonta yksityisilläkin mailla metsänhoitajille ja metsänvartijoille, joilla on parhaiten tilaisuutta mieskohtaisesti tutkia oloja perusteellisesti. Käytännölliseltä kannalta olisi siis varmaan sopivinta puheenalaisten säännösten valvomiseen nähden niin hyvin kruunun kuin yksityisillä mailla noudattaa yhtenäistä menettelyä, mikä porolaidunlainsäädännön yksinkertaistuttaminen kaikille asianomaisille tuottaisi tuntuvaan hyötyä.

Näiden määräysten toteuttaminen ei kohdanne minkäänlaisia lainopillisia vaikeuksia. Tarkastettaessa yksityistenkin tilanomistajain poronhoitoa heidän omilla maillaan on huomattava, että samanlaisia rajoituksia metsän vapaaseen käyttöoikeuteen nähden on välttämättömyyden pakosta jo aikaisemmin tehty, ja voitaisiin tässä esitettyjä poronhoidon harjoittamisen ohjeita katsoa ainoastaan näiden määräysten laajennukseksi tai osittain vain puheenalaisiin yksityistapauksiin kohdistuviksi selityksiksi yksityismailla tapahtuvan metsänhaaskauksen estämiseksi. Sitäpaitsi on aivan erikoista huomiota kiinnitettävä siihen seikkaan, ettei kukaan tilallinen voi vuoden umpeen hoitaa porojansa yksinomaan omilla maillaan, vaan hän on tietääksemme päinvastoin suureksi osaksi ehdottomasti pakotettu laiduntamaan niitä kruu-

¹⁾ Asetusehdotuksen 8 §:ssä on kuitenkin, ehkä katsoen 7 §:n yleisiin säännöksiin, yksityismaihin nähden kielletyiksi mainittu ainoastaan luppu- ja lehdespuitten kaato —, ellei puita ennen seuraavan joulukuun 1 päivää koota kotitarpeisiin käytettäväksi tahi asianomaisen luvan saatua myytäväksi. Viimeksi mainittu lisäys ei mielestäni ole sanamuodoltaan täysin onnistunut, koska se antaa yhtä paljon tilaisuutta määräysten kiertämiseen kokonaisuudessaan kuin se vaikeuttaa rikkomusten syytteen saattamista ja esiintyy, kun ei rikkomuksista säädetä minkäänlaisia seurauksia, lähinnä vain jonkunlaisena toivomuksena. Sopivalla tavalla täydennettyinä lisäämällä niihin jotain metsänhoidollisesta suostumuksesta ja rikkomuksia seuraavasta edesvastuusta, kruunun maista voimassaolevien säännösten mukaisesti tai siihen suuntaan kuin ehdotukseni 15 a ja 15 b §§:ssä on esitetty, saisivat määräykset sitä vastoin toivottua tehokkuutta.

nunmetsissä. Tältä kannalta katsoen on puheenalainen määräys, että poronhoidon tulee yksityisillä mailla noudattaa samoja määräyksiä ja säännöksiä kuin kruunun mailla, aivan yksinkertaisesti katsottava valtion — yksityisen metsien suojelemista varten — *poronomistajain* noudatettavaksi asettamaksi, luonnolliseksi ja ilman muuta oikeutetuksi tämän elinkeinon harjoittamisen ehdoksi ylipäätään: tältä kannalta katsottuna on tilallisella tosin oikeus rajattomasti ja mielensä mukaan käyttää omaa metsäänsä, mutta *poronomistajalla* — myöskin jos on kysymyksessä sama henkilö ja hänen oma palstansa — ei sitävastoin ole oikeutta käyttää yksityisiä palstoja muulla tavalla kuin noudattamalla metsänhoidollisesti hyväksytyjä järjestysohjeita. Sillä tavoin voidaan yksityiseen omistusoikeuteen suoranaisesti kajoomatta kuitenkin aikaansaada tehokas suoja yksityisillekin metsämille porolaidunnan yhteydessä tapahtuvan metsänhaaskauksen räikeimpiä muotoja vastaan. Täten tarjoutuu myös tilallisille, joiden palstat myöhemmän esityksen mukaisesti osittain tulisivat olemaan yleisen poronlaidunnan käytettävänä, keino *omasta alotteestaan* metsänhoitajan välityksellä, sikäli kuin tämä katsoisi metsänhoidon sellaista vaativan, rauhoittaa laiduntamisen uhkaamia nuorennosaloja, mikä kenties osaltaan tulisi herättämään metsän elinehtojen yleistä ymmärtämystä ja harrastusta sen hoitoon.

Joskin siis poronomistajat ilman muuta voidaan velvoittaa aina syöttäessään poroja yksityisillä mailla noudattamaan kruununmetsistä voimassa olevia määräyksiä, eivät sitävastoin tilalliset voimassaolevain asetusten mukaan suinkaan ole pakotettuja sellaisilla ehdoilla sallimaan poronlaiduntamista omilla maillaan, vaan on heillä päinvastoin oikeus mielensä mukaan kokonaankin kieltää se sekä kaikesta vahingonteosta, oli se mitä laatua tahansa, vaatia täydellistä korvausta ynnä arvioimis- ja mahdollisten oikeudenkäyntikulujen suorittamista. Kuitenkin on käytännössä aivan mahdotonta estää poroja kulkemasta yksityisille tiluksille (Lapinkomitea, s. 298), erittäinkin kun poro ainakin poronhoitoalueen eteläisemmissä osissa on vastedeskin osaksi vuotta päästettävä vapaaksi, minkävuoksi poronlaidunnan salliminen kruununmetsissä edellyttää ja ehdottomasti vaatii sen harjoittamista yksityisilläkin mailla. Tästä syystä kävisi, kuten Porolaidunkomisio (s. 105) korostaa, „poronhoito hyvin hankalaksi, jopa mahdottomaksikin, jollei myös yksityisten maita saisi käyttää porojen laiduntamiseen”, ja itse asiassa voisivat tilalliset kieltojensa kautta sekä rettelöimällä korvausvaatimuksillaan jokaisesta pienimmästäkin ja minä vuoden aikana tahansa sattuneesta vahingonteosta mitä suurimmassa määrässä vaikeuttaa poronhoidon harjoittamista ylipäätään ja erittäinkin tiheimmin asutuissa seuduissa poronhoitoalueen eteläisemmissä osissa, missä kruunun-

metsissä hajallaan olevia yksityistiluksia tehokkaan, ympäri vuoden kestäväen paimennuksen toimeenpanemisellakaan tuskin voitaisiin kokonaan välttää.

Myöntäessään siis poronlaiduntamisoikeuden kruununmetsissä, täytyy valtion, todellisia tarpeita silmällä pitäen, samalla myöskin saada jonkunlaiset takeet siitä, ettei tämän elinkeinon harjoittaminen ilman todella painavia syitä tai kenties täysin aiheettomasti kohtaa vaikeuksia tilallisten puolelta, sekä sopivin toimenpitein toimia siihen suuntaan, että yksityisetkin metsä- ja jänkkämaat, *loukkaamatta kuitenkaan omistajain oikeutettuja etuja*, mahdollisimman suuressa laajuudessa tulisivat luvalliseen poronlaiduntamiseen käytettäviksi samojen sääntöjen mukaisesti kuin kruununmetsät. Kaikkien tilallisten suoranaisten pakottaminen luovuttamaan metsäpalstansa yleiseen poronlaiduntamiseen sotisi ehkä kuitenkin yleistä oikeustajuntaa vastaan ja on se senvuoksi jätettävä sikseen. Lapinkomiteakin (s. 298) huomauttaa että „niin tärkeä kuin poronhoidolle olisikin, että poroilla olisi oikeus käydä laitumella myöskin siellä täällä kruunun maan sisällä olevilla yksityisten maanomistajain tiluksilla, on tuollaisen oikeuden myöntäminen kuitenkin mahdotonta” ja ehdottaa tämän yhteydessä (s. 330, 1 §; Neuvottelukomitea, 1 §, s. 54 ja 74) selvyyden vuoksi nimenomaista kieltoa porojen sijoittamista vastaan yksityisten tiluksille ilman omistajan lupaa¹⁾; Kittilän pitäjän poronomistajat ovat poronhoitoa varten vuonna 1911 laaditun ohjesääntöehdotuksensa 10 §:ään (Poronlaidunkomisio, s. 106) ottaneet tämän määräyksen siinä muodossa, että „porot on — — hoidettava siten, etteivät ne *minään vuoden aikana* pääse tilallisten tiluksille vahinkoa tekemään”, mikä määräys käytännössä on ilmeisesti aivan mahdoton noudattaa. Tilallisilla tulisi siis vastedeskin, niinkuin tähän asti, olemaan epäämätön oikeus kieltää poronlaiduntaminen omilla maillaan sekä kaikesta esim. nuorennokselle tuotetusta vahingonteosta, oli se kuinka merkityksetön tahansa metsän tulevaisuudelle suurin piirtein katsoen, vaatia ja saada täysi korvaus (kts. myös Suojametsäkomisio, s. 146).

Joskaan valtion ei siis suoranaisesti käy estäminen tilallisia yleisesti viitatulla tavalla pätevittä syittä tai kenties pelkästä voitonhimosta asettamasta poronhoidolle voittamattomia ja tuntuja vai-

¹⁾ Lapinkomitea (1 §; Neuvottelukomitea, 1 §) tahtoo kuitenkin, ehdolla että kaikki vahingot täydellisesti korvataan, oikeuttaa poronomistajat, milloin tarve niin vaatii, kuljettamaan porokarjojaan tällaisten maiden poikki, huolimatta siitä että tämä määräys epäilemättä periaatteellisesti katsoen yhtä paljon, joskin vähemmän tuntuvasti, loukkaa yksityistä omistusoikeutta.

keuksia, voitaneen sitävastoin niin sanoaksemme vapaaehtoisuuden tietä, yksityistä omistusoikeutta välittömästi loukkaamatta, tarkoituksemukaisilla määräyksillä saada ainakin huomattava osa tilallisista kruununmetsistä voimassaolevien säännösten mukaisesti luovuttamaan poronlaiduntamiseen sellaisia omistamiaan metsä- ja jänkkämaita j. n. e., missä metsän ei-metsänhoidollisen katselmuksen mukaan voida katsoa laiduntamisesta sanottavasti kärsivän.

Tämä koskee lähinnä *porojaomistavia tilallisia*. Olisi varmaan josain määrin väärin, jos nämä, itse ollenkaan harjoittamatta tai antamatta toisten harjoittaa poronhoitoa heidän tiluksillaan, niitä säästääkseen taikka saadaksesen mahdollisimman suurta vahingonkorvausta toisilta poron omistajilta, käyttäisivät hyväkseen tilaisuutta porojensa laiduntamisen rajoittamiseen yksistään kruununmetsiin, jotka siten yksin tulisivat kärsimään poronlaidunnan tuottamista vahingonteosta. Tältä kannalta katsoen, ja kun kruununmetsiä joka tapauksessa silloinkin käytettäisiin poronlaiduntamiseen edelleenkin verrattomasti enemmän, tuntuu täysin oikeutetulta, *että tilalliselle kruununmetsissä sallittavan poronlaiduntamisen ehdoksi asetetaan vaatimus, että heidän siinä tapauksessa myös tulee luovuttaa omistamansa lohot poronlaiduntamiseen kruununmetsistä voimassaolevien säännösten mukaisesti siinä laajuudessa kuin tämä metsänhoitajan toimittamassa katselmuksessa havaitaan mahdolliseksi*. Kun kaikki ne maat, missä metsän jälleikasvu muuten voisi joutua vaaranalaiseksi, tulisivat silloin poronlaidunnalta rauhoitettavaksi samojen periaatteiden mukaan ja samoja menettelytapoja noudattamalla kuin vastaavat alat kruununmetsissä, ja kun kuntien poronhoito-ohjesääntöihin sitäpaitsi sisältyy kielto päästää poroja asukasten viljelysmaille ja käyttää protokkia laitumella määrätyn matkan päässä asumusten ympärillä ilman omistajan lupaa, ja sellaisia rikkomuksia vastaan säädetään sakkoja sekä täydellinen vahingonkorvaus, ja kun vihdoinkin myös lohkojen sisällä mahdollisesti olevat jäkälänostopaikoiksi tarkoitettut alueet, missä tilallisten oikeutettuja etuja on silmälläpidettävä, tulisivat samalla tavalla laidunnalta rauhoitettaviksi, on varmoja takeita olemassa siitä, että kaikki maanomistajain oikeutetut edut tulevat huomioonotetuiksi; poronlaiduntaminen tulisi sallittavaksi ainoastaan niissä yksityisten tilusten osissa, missä ne eivät tuota omistajille missään suhteessa sanottavia haittoja. Metsälle tuotetuista vahingonteosta, sikäli kuin ne eivät olisi suoranaisesti tai epäsuorasti tilanomistajan aiheuttamia, saisi hän tosin korvauksen ainoastaan mikäli koskee rauhoitettuja aloja rauhoitusaikana, mutta sentään kruununmetsistä voimassaolevien korotettujen taksojen mukaan (11 §); ja edellisessä mainittiin, että tilallisten itsensä puhealaisille rauhoitetuille metsäalueille tuottamista vahingonteosta suori-

tettavan korvausmaksun tulisi langeta kruunulle, mikä olisikin sopiva rikkomuksen seuraamus.

Kun poronhoidon harjoittaminen ylipäätään, kuten aikaisemmin huomautettiin, on ehdottomasti riippuva luvasta saada harjoittaa poronhoitoa kruunun mailla, ja kun useimpien tilallisten, ainakin poronhoitoalueen pohjoisimmissa osissa, olojen pakosta täytyy pitää ainakin ajoporoja omiksi tarpeiksi, joutuisi huomattava osa yksityisistä maista puheenalaisten määräysten astuttua voimaan suoranaisesti pakotta yleisen poronlaidunnan käytettäväksi, mainituille maanomistajille itselleen muuten varsin edullisilla ehdoilla.

Mitä muihin, *poroja omistamattomiin talollisiin* tulee, niin ei kai heiltä, ainakaan toistaiseksi, voitane evätä oikeutta mieltensä mukaan kieltää harjoittamasta poronhoitoa heidän omilla maillaan sekä *jokaisesta* siellä aikaansaadusta vahingonteosta vaatia paliskunnalta korvausta joko *sopimuksen mukaan tai mahdollisen oikeudenkäynnin kautta*. Kun vahingonkorvauksen periminen yksityisiltä kuitenkin usein on vaikeata ja hankalaa ja kun korvausmaksu silloin on useimmiten sangen pieni, ei suinkaan ole mahdotonta, että monet nyt puheenaolevista tilallisista katsoisivat itselleen edulliseksi aikaisemmin mainitulla tavalla luovuttaa siihen soveltuvat osat metsätiluksistaan yleiseen poronlaiduntamiseen, *jolloin kruununmetsistä ehdotettujen säännösten mukaan rangaistavaksi katsotut vahingonteot niinkään joutuisivat metsänhoitoviranomaisten arvioitaviksi ja niistä suoritettava korvaus laskettavaksi kruununmetsistä voimassaolevien perusteiden mukaisesti, jota paitsi tilallinen heti voisi niinkään metsänhoitajan maksuääräyksestä nostaa tämän paliskunnasta ensi kädessä metsäksaan suoritettun rahamäärän*.

Valmistamalla poroja omistamattomille tilallisille tilaisuuden tällaiseen vapaaehtoiseen valintaan, jota sen tarjoamiin etuihin katsoen nähtävästi hyvin lukuisissa tapauksissa tultaisiin käyttämään, avautuisi, kaikille asianomaisille hyödyksi, tie melkein täydelliseen yhdenmukaisuuteen ja yhtenäisyyteen porolaidunlainsäädännössä ja sen soveltamisessa kaikilla, niin kruunun kuin yksityisten mailla. Poronhoito saavuttaisi siten, paitsi laidunmaiden laajennuksesta lisääntyntä liikuntovapautta, varmat takeet liioiteltuja ja metsänhoidolliselta kannalta pääasiallisesti merkityksettömistä vahingonteosta esitettyjä korvausvaatimuksia vastaan tilallisten puolelta, jotka taas kohdaltaan kaikki saisivat takeet vahingontekoa täysin vastaavan korvauksen saamisesta, mikä tätä nykyä oikeudenkäyntikulujen ja mutkallisuuksien takia vähävaraisemmille tilallisille käytännössä tulee erittäin vaikeaksi tai melkein mahdottomaksi.

Tarjoutuvista eduista huolimatta tulisi kuitenkin nähtävästi edelleenkin osa poronhoitoa harjoittamattomista tilallisista pysyttelemään porolaidunlainsäädännöstä riippumattomina ja kieltäytymään mainituilla ehdoilla asettamasta metsämaitaan yleisen poronlaiduntamisen alaiseksi metsähallinnon yksinomaisen valvonnan alla. Määrättyjen nuorennosalojen laiduntamiselta rauhoittamisesta annettujen määräysten sekä yksityisillä mailla tapahtuvaa metsänhaaskausta koskevan kiellon voimassapitämiseksi tulisi luonnollisesti myöskin näihin tiloihin nähden, riippumatta omistajan omista korvausvaatimuksista, vahingonkorvausmäärä samalla tavalla metsänhoitajan toimesta otettavaksi paliskunnalta. Jos tilallinen kuitenkin jossain tapauksessa olisi onnistunut sopimuksen mukaan tai oikeudenkäynnin kautta erikseen saamaan korvausta paliskunnalta samasta vahingonteosta, on sekä kohtuuden että valtion asettamien vaatimusten periaatteiden mukaista, että paliskunta näyttäessään tilallisen kuitin saamastaan maksusta vastikkeeksi saisi metsänhoitorahastosta nostaa siten suoritettun summan, joten vahingonkorvauksen kokonaismäärä ei pääsisi nousemaan poronhoitotarkoituksessa tuotetusta vahingonkorvauksesta porolaidunasetuksen mukaan suoritettavaa korvausmäärää suuremmaksi. Jos tilalliselle suoritettu rahamäärä — esimerkiksi rauhoittamattomilla aloilla tuotettujen laajojen vahingontekojen johdosta — joskus tulisi nousemaan samaan tai kenties vielä suurempaan määrään kuin mikä metsänhoitorahastoon on suoritettu, tulisi siis koko viimeksimainittu, luonnollisesti kuitenkin metsähallinnon suoranaisilla kuluilla vähennettynä, oikeudenmukaisesti suoritettavaksi takaisin paliskunnalle.

Poronlaidunnan järjestämiseen yksityisillä mailla liittyä läheisesti kysymys porolaidunlainsäädännön ulottumisesta porolaidunalueella sijaitseviin tai sinne vastaisuudessa perustettaviin yhteismetsiin. Mitä erityisesti viimeksimainittuihin tulee, ei tietysti mikään estä niiden vahvistamisen ehdoksi asettamasta sellaisia määräyksiä, että kysymys voidaan toivottuun suuntaan järjestää vapaasti, sitä suuremmalla syyllä, kun useimmat tilalliset, ainakin pohjoisimmassa pitäjissä, samalla ovat poronomistajia.

Suojametsäkomisiolla on (s. 145—146, 2 §) Inarin ja Enontekiön pitäjiiin ehdotettuihin yhteismetsiin nähden se käsitys, että ne *kokonaisuudessaan* tulisivat *täydellisesti* rauhoitetuiksi porojen syötöltä, koska „nämä alueet olisivat varatut yksinomaan metsänhoitoa varten ja niiden käyttö poronlaitumena voisi tuottaa hyötyä pääasiassa vaan lähellä asuville porojen omistajille”. On kuitenkin huomattava, että ei *metsä*

kruunun eikä yksityisten mailla tietääksemme ole aijottu poronhoitotarkoituksiin *käytettäväksi* vaan päinvastoin Suojametsäkomisionkin ehdottamien määräysten mukaan suojataan kaikenlaiselta suoranaiselta vahingonteolta, ja kun poronhoitoa katsotaan metsälle huomattavampaa vaaraa tuottamatta voitavan sallia yhtä paljon metsänhoitoa varten tarkoitetuilla kruunun tai yksityisillä *metsämailla*, täytyy ottaa vakavan harkinnan alaiseksi, olisiko syytä saattaa yhteismetsät erikoisasemaan ja täydellisesti suojata poronlaidunnalta ja sen matalammalle metsän kasvulle tuottamalta vahingonteolta, mikä siis sitä suuremmassa määrässä tulisi kohtaamaan muita alueita. Että porolaidunmaiden laajentaminen sallimalla porojen laiduntamista yhteismetsissä ei suinkaan ole hyödyksi yksistään lähimpänä asuville poronomistajille, vaan koko paliskunnallekin ja että se tekee vastaavasti korkeamman poromäärän pitämisen mahdolliseksi, on siksi selvää, ettei siihen tässä tarvitse tarkemmin kajota. Sitävastoin on tähän vielä lisättävä, etteivät yhteismetsät joutuisi sitä suuremmassa määrässä poronlaidunnalle alttiiksi kuin ympäröivät kruununmetsät, yhtä vähän kuin tietysti laidunolot puheenalaisilla seuduilla ylipäättään tulisivat yhteismetsiä erotettaessa rajalinjoja hakkaamalla millään tavalla muuttumaan.

Mitään päteviä syitä yhteismetsien täydelliseksi rauhoittamiseksi poronlaidunnalta tai niiden asettamiseksi muuten muista sekä ympäröivistä alueista aiyan poikkeavaan asemaan ei siis mielestäni Suojametsäkomisio, joka kyllä katsoo sopivaksi sallia poronlaiduntamisen yksityisillä tiluksilla samojen perusteiden mukaan kuin kruununmetsissä, ole esittänyt. Vähän omituiselta ja metsänhoidolliselta kannalta suorastaan arveluttavalta tuntuu komision ehdotus, että yhteismetsät *kokonaisuudessaan*, riippumatta nuorennosalojen vaihtelevaisuudesta eri mailla, kuitenkin eräissä tapauksissa saisi luovuttaa yleiseen poronlaiduntaan: „Ainoastaan poikkeustapauksissa, kun yhteismetsän hoitoa valvova lautakunta katsoo metsän nuorennoksen edistämiseksi olevan eduksi ryhtyä läheisen siemenvuoden edellä metsämaan valmistamiseen siemennystä varten poroja siellä syöttämällä, voitaisiin laiduntamisoikeus vuokrata kohtuullista korvausta vastaan.”

Lukuunottamatta sitä sivumennen huomautettua seikkaa, ettei luonnollisesti paliskunta eikä kukaan yksityinen poronomistaja koskaan tulisi suorittamaan vuokraa oikeudesta käyttää porojaan laitumella yhteismetsissä niinkauankuin kruununmetsistä sekä poronhoitoon luovutetuilta yksityisten mailta vielä on runsaasti tai tarpeeksi saatavissa jäkälälaidunta, on ennen kaikkea korostettava, ettei tietääksemme ole olemassa mitään keinoa edeltäpäin arvioida „läheisen siemenvuoden tuloa” aikaisemmin kuin $\frac{1}{2}$ vuotta ennen sen tuloa. Tällä lyhyellä väliajalla ei luonnollisesti minkäänlainen „metsämaan valmistaminen

siemennystä varten” voi tulla kysymykseenkään, mutta sen sijaan voi aiheutua jo olevalle nuorennokselle paljon vahinkoja, jotka ovat erittäin tuntuja ja merkityksellisiä sellaisissa harventuneissa ja heikentyneissä metsissä, joiden toipumiselle säästeliäästi nousseen jälleikasvun huolellinen suojeleminen tuollaisia vahingontekoja vastaan voi olla ehdoton edellytys. Vielä arveluttavampaa, joka tapauksessa vähän tarkoituksenmukaista ja aivan ristiriitaista niille periaatteille, jotka Suojametsäkomisio itse on tunnustanut porolaidunnan järjestämiseksi metsänhoidon vaatimusten mukaisesti muissa metsämaissa, olisi ilmeisesti yhteismetsien pitempiaikainen saattaminen *kokonaisuudessaan* — niin kuin komisio edellyttää — yleiselle porolaidunnalle alttiiksi.

Jossain määrin muodostelemalla Suojametsäkomisio käsitystä sopisi sitävastoin ottaa lähtökohdaksi se yksinkertainen tosiasia, että poronlaiduntaminen aina tapahtuu ennen tulevaa siemenvuotta, ja sen mukaisesti sallia laiduntamisen esteetön harjoittaminen kaikilla niillä aloilla, missä se suuremmalta haitalta aikaisemmalle jälleikasvulle ja kenties yksinomaan hyödyksi itämisedellytyksille voi käydä päinsä, kunnes odotetun siemenvuoden jälkeen uusi ja tyydyttävä nuorennus taas on noussut, joka sitten tarpeelliseksi ajaksi voitaisiin rauhoittaa enemmältä laiduntamiselta samaten kuin kaikki ne alat, joissa jo löytyvän jälleikasvun aikaisemmin on katsottu olevan samanlaisella toimenpiteellä aikaansaattavan suojeluksen tarpeessa. Toisin sanoen: yhteismetsä olisi luonnollisesti, jos sitä ylipäätään, kuten Suojametsäkomisio kuitenkin näkyy edellyttävän, ajetaan porolaiduntamiseen käyttää, luovutettava siihen tarkoitukseen kruununmetsiä varten ehdotetun järjestelmän mukaisesti, joka myöskin mainittuun alaan nähden antaa mahdollisimman varmat takeet porolaidunnan metsälle tuottamia vahingollisia vaikutuksia vastaan, erittäinkin kun yhteismetsän hoitoa valvova lautakunta tietysti saisi saman tilaisuuden alotteihin rauhoitusasioissa kuin yksityiset henkilöt omiin maihinsa nähden ja metsänhoitajat kruunun maihin nähden. Erikoisena, asian luonnosta johtuvana toivomuksena yhteismetsään nähden erotukseksi yksityismetsistä lisättäköön vain, että paliskunnan metsäkassan kautta suorittamat korvaukset luvattomasta vahingonteosta olisivat varattavat ja käytettävät yhteismetsän hoitosuunnitelman mukaisesti toimenpiteisiin metsännuorennoksen edistämiseksi.

7. Poronsyöttö asumusten ympäristöillä ja talviteiden varsilla.

Lähimmässä yhteydessä edellä kosketeltuihin, tilallisten omia tiluksia koskeviin seikkoihin, viitattakoon vielä useimpien paliskuntien poronhoito-ohjesääntöihin otettuun määräykseen, jonka mukaan porotokien syöttö määrätyn matkan päässä talojen ympärillä kokonaan kielletään.¹⁾ Tämä kielto ei koske yksinomaan yksityisten tiluksia, vaan myös kysymyksessä olevan matkan päässä olevia kruununmetsämaita. Kuten kysymyksellä yksityisten tiluksista on tälläkin seikalla tosin suhteellisesti toisarvoinen merkitys siihen tärkeyteen verraten, joka poronhoidon ensi sijassa silmällä pidettävällä järjestelyllä kruununmetsämailla on. Suojametsäalueella vaatii kuitenkin sanottu seikka, yhtä hyvin kuin yksityisten metsien suojeleminenkin porovahingoilta, suurempaa huomiota kuin muualla. Laiduntamismahdollisuuksien laajentaminen ja porojen hoitoa rasittavien vaikeuksien poistaminen lisää tietysti suuresti poronhoidon järkipärisen järjestelyn mahdollisuuksia metsänhoidon vaatimusten mukaiseen suuntaan, mikä etenkin suojametsäalueella on mitä tärkeintä.

Kaikki taloja ympäröivät maat rauhoitetaan poronhoito-ohjesääntöjen mukaan määrättyyn vuodenaikaan tai ympäri vuodenkin kokonaan tokkien syötöltä 8 (Utsjoella) à 10—20 kilometrin (Inarissa) laajuudella joka suuntaan. Kun näitä rauhoitusalueita merkitään kartalle, huomataan heti, kuinka tärkeä tämä seikka on. Jos nykyisiä määräyksiä tässä suhteessa noudatettaisiin, niin jäisi nimittäin porojen laiduntamiseen jällelle hyvin vähän maita. Sanotut rauhoitusalueet esiintyvät ilmeisesti aivan liian laajoina ja muodostaisivat poronhoidolle mitä tuntuvimman ja itse asiassa aivan tarpeettomankin esteen. Etenkin poronhoitoa edellä esitettyyn suuntaan järjestettäessä tulee tuollainen rauhoitusjärjestelmä kerrassaan turhaksi ja voitaisiin puheenaoleva määräys haitatta kokonaan poistaa. Olisi ehkä syytä poronhoitoasetuksessa nimenomaan huomauttaa siitä, ettei tuollaisia esteitä poronhoito-ohjesääntöissäkään saisi poronhoidon harjoittamiselle asettaa.

¹⁾ Tässä yhteydessä huomautettakoon ohimennen siitä epäkohdasta, että esim. Lapinkomitea poronhoitoyhdistyksiä varten tekemän mallisääntöehdotuksen 17 §:ssä ei kruununmetsätorpparien etuja ole asianmukaisesti otettu huomioon. Tuntuu sekä omituiselta että epäoikeutetulta, että torpille on määrätty rajoitetumpi rauhoitusala kuin tiloille, etenkin kun poronhoitoa harjoittavat torpparit ovat aivan yhtä paljon puheenalaisten ympäröivien jäkälälaitumien suojeluksen tarpeessa kuin he muissakin suhteissa ovat huonommassa asemassa; tähän katsoen on Porolaidunkomision 15 §:n 2 momenttiin otettu mainitun epäkohdan parantamista tarkoittava lisäys.

Sanotun määräyksen poistaminen aiheuttaisi sen sijaan sellaisen pykälän ottamisen poronhoitoasetukseen, että kunkin talon kestävän tarpeen tyydyttämiseksi tarpeelliset ja tarkoin määrättävät jäkälämaat (sekä kotipitohärkien ja matkaporojen syöttöpaikat että nostojäkälämaat) olisivat rauhoitettavat muiden porojen syötöltä. Kotisyöttömaiden nimenomaisesta määräämisestä olisi vielä se ei suinkaan vähäiseksi katsottava hyöty, että kaikki ne arkaluontoiset metsäalat, joilla porojen talojen ympärille kehämäisesti paikallistuvat syöttövahingot y. m. muuten voisivat tehdä metsän nuorentumisen ja säilymisenkin epävarmaksi, samalla kertaa tulisivat rauhoitetuiksi kotiporojen laiduntamiselta. Varsinkin suojametsäalueella ja ennen kaikkea itse mäntymetsärajavyöhykkeessä on kotisyöttömaiden tarkka määrääminen muutenkin aivan välttämätön varokeino metsien suojelemiseksi, ja olisi se siellä tehtävä suorastaan pakolliseksi.

Samaan tapaan olisi porojen syöttö järjestettävä etenkin suojametsäalueen pohjoisosissa olevien suurempien talviteiden varsilla. Näillä vuosittain uusiutuva poronlaiduntaminen on jo nyt saanut mitä laajimman metsänhävityksen aikaan. Esimerkkinä viitattakoon tässä vain Inarin kirkonkylästä Reisvuonoon johtavaan talvitiehen. Matkaporojen venttäämisellä paljastetaan, kuten poronhoidon yleisessä selostuksessa huomautettiin, joka päivä noin 0,02 ha suuruinen metsäala kaikesta siinä ehkä kasvavasta nuorennoksesta. Sanotulla tiellä on vuosittain kulkenut ainakin 200 „raitoa”, kukin käsittäen keskimäärin noin 12 poroa; ennen aikaan kun kuusamolaiset, södankyläläiset, sallalaiset y. m. säännöllisesti käyttivät tätä kulkureittiä, oli liikenne vielä vilkkaampi. Kun matkalla edestakaisin enimmäkseen viivytään noin 15 päivää, karttuu talven pitkään yhteensä $200 \times 12 \times 15 = 36.000$ poronsyöttöpäivää, vastaten siis yhdessä ainoassa vuodessa noin 720 hehtaaria nuorennoksesta täydellisesti paljastettua metsäalaa. Laiduntaminen kohdistuu luonnollisesti aina samoihin jäkälää kasvaviin n. k. „syöttöpaikkoihin”. Sellaisia ovat tietysti etupäässä juuri kuivat metsämaat, jotka niin ollen ensi sijassa ovat hävitykselle alttiina. Kun niitä on verrattain rajoitetussa määrässä olemassa (koivumetsät ja nuoremmat paloalat y. m. s. eivät kasva ollenkaan tai ylen säästävasti jäkälää) ja toisilla seuduilla ne ovat tosin harvinaisia (Inarin kirkonkylästä Partakkoon asti), niin syötetään tienvarrella olevia jäkälämaita joka vuosi miltei kaikkialla. Ainakin vuosien kuluessa turmeltu metsännuorennos näillä jäkälämailla kokonaan. Kun jäkälä vihdoin on loppuunkulunut ei nuo-

rennoksestakaan ole paljon mitään jäljellä, ja silloin siirrytään uusiin, kauempana oleviin syöttöpaikkoihin, missä hävitystyö edelleen jatkuu.

Edelläolevasta ilmenee miten tärkeä olisi myös suurempien talviteiden varsilla nimenomaan väliaikaisesti määrätä syöttöpaikoiksi käytettävät metsämaat, etenkin mitä tulee hajanaisten mäntymetsikköjen vyöhykkeeseen kuuluviin seutuihin. Samalla kertaa rauhoitettaisiin porojen laiduntamiselta täydellisesti ne näiden teiden varsilla olevat mäntymetsämaat, missä tämän huomataan uhkaavan metsän nuorentumista. Sen mukaan kuin kaikkien sellaisessa tilassa olevien nuorennosalojen rauhoitus on saatu loppuunsaatuksi, peruutettaisiin tietysti syöttöpaikkojen osoittamista koskevat määräykset. Nehän ovat kaikkea merkitystä vailla silloin, kuin kaikki laiduntaminen yleensä tulee vapaaksi kaikkialla muualla paitsi rauhoitetuilla aloilla.

Näistä määräyksistä huolimatta on tietenkin tarpeellista edelleen säilyttää nykyään voimassaoleva kielto porotokkien syöttämisestä määrätyn matkan päässä talviteiden varsilla, jotka siten olisivat varattavat matkaporojen laiduntamiseen.

On syytä huomauttaa siitä, ettei nykyisiä määräyksiä porojen syöttämisestä asumusten ympärillä ja talviteiden varsilla juuri ollenkaan ole noudatettu ¹⁾. Parannusta ei tietysti voida aikaansaada ilman tehokasta valvontaa, ja tällainen on ehdottomasti myös saatava aikaan etenkin arkaluontoisessa mäntymetsärajavyöhykkeessä oleviin asumuksiin ja talviteihin nähden. Tämä on sitä enemmän tarpeellista kun raitomiehet y. m. kulkijat siellä olevien teiden varsilla asentopaikoillaan y. m. suoranaisesti harjoittavat tuntuva metsänraiskausta, mikä siis samalla voitaisiin ehkäistä.

8. Paliskuntien sisäinen järjestely ja porojen yhteishoito.

Paitsi edellisessä käsiteltäessä poronhoidon suoranaista suhdetta metsätalouteen sekä sanotun elinkeinon harjoittamisen valvonnan järjestämistä metsänhoidon vaatimusten mukaiseksi sekä laiduntamisoikeuden

¹⁾ Valituksia siitä on usein esiintuotu. Valaisevana esimerkkinä viitattakoon erääseen Utsjoen kruununtorpparin lähettämään kirjeeseen (U. D. v. 1911 N:o 117), missä hän ilmoittaa, »että porolappalaiset kaikkina aikoina laskevat porotokkansa liki taloja ja tekevät huomatakseni jäkälämaille suurta pilaa. Samaten he syöttävät ja pilauttavat postiteitten varsia kaikki järjestään, mistään järjestyksestä huolimatta, josta olisi tunteakseni viranomaisten pidettävä tarkempaa vaarinpitoa.«

myöntämiseksi esitettyjä kansantaloudellisia perusaatteita, ansaitsevat vielä erikoista huomiota paliskunnan sisäistä järjestelyä ja toimintatapaa koskevat kysymykset, jotka varsin läheisesti koskevat valtion etuja¹⁾ ja joiden tyydyttävä ratkaisu osittain on sangen oleellisena edellytyksenä ehdotetun porolaidunasetuksen noudattamiselle muussa suhteessa.

Vain sivumennen kosketeltakoon eräitä paliskunnan hallinnon yksityiskohtia, jotka ansainnevat tulla huomioonotetuiksi myös porolaidunasetuksessa. Niiden määräysten yhteydessä, jotka koskevat poroisännän velvollisuutta ensi kädessä vastata nyt puheenaolevista metsän vahingonteosta sekä hänen velvollisuuttaan paliskunnan etujen valvomiseksi saattaa sellaisista rikkomuksista syytteeseen ja avustaa metsänhoitajaa poronlaidunamistarkoituksissa toimeenpantujen haaskausten selvillesaamiseksi, osoittautuu esimerkiksi toivottavaksi Porolaidunkomision 3 §:ään ottaa m. m. Kuusamon pitäjän poronhoitoa koskevien säännösten 37 §:ään sisältyvä ehto, ettei poroisännäksi saa valita henkilöä, joka on metsänhaaskauksesta rangaistu. Katsoen siihen, että poronhoito on mitä läheisimmässä suhteessa metsätalouteen, olisi kenties myöskin syytä poroisännän valitsemiselle, hänen kun tulee vastata koko porolaidunasetuksen noudattamisesta ylipäättäen, vaatia metsähallituksen vahvistus. Ainoastaan toivomuksena lausuttakoon, että paliskunnan esimies (poroisäntä) olisi oikeastaan valittava vähävaraisempien poronomistajain keskuudesta, joiden etujen valvomista poronhoito ennen kaikkea tarkoittaa (5 b ja 12 §§).

Joskin paliskunnan ja sen poroisännän velvollisuudet metsänhoitoon sekä metsänhoitohallintoon, kuntaan y. m. nähden käyvät pääasiassa ilmi ehdotetun porolaidunasetuksen määräyksistä, olisi kuitenkin edullista paliskunnan ohjesääntöihin sisällyttää yksityiskohtaisempia ohjeita puheenalaisissa suhteissa. Vaikka monella paliskunnalla ja kunnalla ei ole minkäänlaisia ohjesääntöjä, en kuitenkaan, koska kruununmetsien etuja ilman niitäkin käy asetuksen mukaisesti silmällä pitäminen, ole tässä yhteydessä katsonut olevan syytä ottaa asetukseen Lapinkomitean (s. 331, 4 §) pakollista määrystä paliskuntien velvollisuudesta vahvistuttaa ohjesääntönsä sisällyksineen, mikä seikka kuitenkin täydellistä porolaidunlainsäädäntöä valmistettaessa ansaitsee tulla täysin huomioonotetuksi. Porolaidunalueen yhteisen ja asianmukaisesti vahvistetun malliohjesäännön pakollisissa §§:ssä olisi m. m. ilmoitet-

¹⁾ Poronhoidon ja maanviljelyksen välisten suhteiden järjestely, mikä ei myöskään voi olla valtiolle yhdentekevää, jätetään tässä esillä olevaan tehtävään kuulumattomana koskettelematta, mutta ansaitsee se varmasti mitä pikaisinta toteuttamista Lapinkomitean ja Neuvottelukomitean laatiman ohjelman mukaisesti.

tava minkä ajan kuluessa lausunnot asianomaisille viranomaisille on annettava. Muuten voisi Lapinkomitean ehdottama malliohjesääntö pääasiallisesti muuttumattomana koskea myös suojametsäaluetta, ainoastaan muutamien erilaisista laidunoloista aiheutunein lisäyksin. Niistä mainittakoon esimerkiksi poroisännän velvollisuus paliskuntakokousten käsiteltäväksi esittää hänen *kontrolloimansa* poronomistajain ja poropaimenten ehdotukset „varsinaisten poronlaidunmaiden” laajentamisesta ja uusien sellaisten rajoittamisesta, talvilaidunnalta rauhoitettujen alueiden pinta-alan supistamisesta ja rauhoituksen täydellisestä peruuttamisesta niillä aloilla, missä nuorennos ei enään ole poronlaidunnan aiheuttamalle vahingonteolle alttiina y. m., jotka esitykset poroisännän sitten tulisi vuosittain toimittaa metsänhoitajalle enempiä toimenpiteitä varten.

Kun ohjesäännöt sitäpaitsi, kuten Lapinkomitea huomauttaa (s. 86, 293), usein ovat puutteelliset ja epäselvät, jopa ristiriitaisetkin taikka laaditut etupäässä poronhoidon etuja silmälläpitäen, ja kun säännöksiin kenties voidaan ottaa jopa poronlaidunasetusta vastaan sotiviakin määräyksiä, esiintyy yhteisen ja tarkoin punnitun malliohjesäännön puute erittäin tuntuvana. Katsoen siihen, että poronhoito ennen kaikkea, ja suojametsäalueella miltei yksinomaan koskee valtion metsänhoitoetuja, olisi kai luonnollisinta, että *ohjesäännön vahvistus uskottaisiin metsähallitukselle* tai että ainakin sen lausunto olisi tällaisissa metsänhoitoa läheltä koskevissa kysymyksissä aina hankittava. Koska ohjesääntöjen noudattamista tiettävästi (kts. myös Lapinkomitea, s. 293) usein laiminlyödään, olisi kai vihdoin metsänhoitoviranomaisillekin varattava tilaisuus, sikäli kuin metsänhoidon edut antavat siihen aiheutta, kontrolloida sitä koskevien määräysten noudattamista (porotiet, talojen ympäristöjen rauhoitus y. m.).

Vielä tuntuvampia puutteita ilmenee kuitenkin itse nykyisessä paliskuntajärjestelmässä suurin piirtein katsoen ja erittäinkin porojen hoidon järjestämisessä paliskuntien keskuudessa.

Porolaidunalueen eteläisemmissä osissa tapahtuu porojen paimentaminen talvisaikana myös erotuksen jälkeen useimmiten ainakin jossakin määrin yhteiseen laskuun, vaikkapa vaihtelevalla tavalla järjestettynä (Lapinkomitea, s. 85—87, Porolaidunkomisio, s. 40). Sitävastoin on poronhoito puheenalaisen alueen pohjoisimmissa osissa säilynyt miltei alkuperäisissä muodoissaan niin että varsinkin suuremmat poronomistajat hoitavat siellä karjansa itse, kukin erikseen. Tällainen menettely voisi ensi silmäyksellä tuntua poronomistajille itselleen edullisimmalta.

koska huolenpito omista poroista tietenkin on tarkempi kuin vieraitten porojen hoito, mutta kun porojen hoito itse asiassa pääasiallisesti supistuu vain tokkien koossa pitämiseen paimennuksen avulla, ei tätä etua kuitenkaan ole liian korkealle arvioitava. Sitävastoin tuottaa mainittu hoitotapa erinäisiä ilmeisiä haittoja.

Koska pienet poronomistajat luonnollisesti eivät samalla tavalla voi hoitaa porojaan kukin erikseen, joutuvat he jossain määrin suurempien poronomistajain mielivallasta riippuviksi, joiden haltuun ja huostaan he sovittua maksua vastaan jättävät poronsa (Porolaidunkomisio, s. 40). Tämä maksu vaihtelee (v. 1916) Inarissa ja Utsjoella noin Smk. (0: 50 —) 1 — 1: 50 (— 2) välillä, lukuunottamatta vasojen merkitsemisestä suoritettavaa sekä vähintään yhtä suurta maksua porojen löytämisestä ja kuljettamisesta omistajalleen taikka pykällyspaikkaan. Tässä on kieltämättä pienempien poronomistajien liikaverotuksen vaara, mikä aivan vastoin poronlaiduntamisoikeuden myöntämisen tarkoitusta tulisi raskaimmin kohtaamaan vähävaraisimpia niistä, puhumattakaan siitä, tietävästi ei suinkaan vähäiseksi arvosteltavasta vaarasta, että pienempien poronomistajain luottamusta väärinkäytetään omaksi eduksi porojen varkauksien, merkkien väärentämisen, vasojen merkitsemisen omaan merkkiin y. m. sellaisten poronhoidossa yleisten väärinkäytöksien muodossa, joihin muutenkin on runsaasti tilaisuutta niinkauankuin jokaisella on oikeus erillään muista hoitaa porojaan. Tähän tulee vielä lisäksi tuo erittäinkin suuremmille poronomistajille helppo ja houkutteleva tilaisuus, piepemmille poronomistajille ja koko paliskunnalle vahingoksi, salata osa poroistaan poronlukemisesta, joten myös valtion vaatimus poroluvunkontrollin tarkkuudesta menettää tehonsa ja sekä valtion että kunnan edut verojen vähentymisen muodossa joutuvat kärsimään.

Poronhoidon kannalta erittäin merkityksellisenä haittana yksityisten poronomistajain rajattomasta oikeudesta mielensä mukaan paimentaa omia karjojaan on mainittava tuo poronomistajain kesken yleinen, kateudesta johtuva kilpailu paraimmista jäkäläpaikoista, jotka varsinkin laiduntamisesta sulan maan ja vähän lumen aikana, jolloin huonoimmatkin jäkälämaat antavat tyydyttävää laidunta, tämän kautta suuressa laajuudessa aivan suotta turmeltuvat. Utsjoen ja Inarin porolappalaiset ovat tästä seikasta huomauttaneet tekijällekin ja viitanneet siihen, että laajoja pajua ja ruohoa kasvavia tunturivaaroja, paloaloja sekä jänkkiä on kaikkialla olemassa. Muutamilla seuduin (Utsjoella esim. Polmakjärven-Kolmisoaivin välisellä seudulla) on sängen laajoja kesälaidunmaiksi mainiosti soveltuvia alueita, joissa varsinaisia jäkälämaita ei juuri ollenkaan ole. Sanottu epäkohta tekee siten kaiken järki-peräisen jäkälämaiden säästeliään käytön mahdottomaksi, millä seikalla

kuitenkin on poronhoidon vastaiseen voimassapysymiseen nähden perustava merkitys, sillä muussa tapauksessa täytyisi jo nyt selvästi ja nopeasti huonontumassa olevien jäkälämaiden jatkuvan tuhlaamisen ja kulutuksen takia ennen pitkää tuntuvasti vähentää paliskuntien porolukua.

Jo nämä seikat osoittavat selvästi miten *välttämätöntä on määrättyssä tarkoituksenmukaisessa muodossa toteuttaa pakollinen yhteistoiminta porojen hoidossa*, erittäinkin poronhoidon omalta kannalta katsoen. Tosin on, kuten Porolaidunkomisio (s. 16) huomauttaa, nykyisenkin paliskuntajärjestelmän perusaatteena porojen yhteinen hoito, mutta tämä aate on enimmäkseen vielä erittäin epätäydellisesti toteutettuna, ja myöskin Lapinkomitea rajoittuu vain osoittamaan ensimmäisen askeleen siihen suuntaan, mihin kehityksen tässä suhteessa luonnollisesti tulee kulkea: paliskuntain (4 §) ja poronhoitoyhdistysten (3 §) muodostaminen ynnä kaikkien poronomistajain niihin kuuluminen (2 §) määrätään pakolliseksi ja paliskunnan vastuunalaisuus semmoisenaan kaikista poronhoidon tuottamista vahingoista (30 §) pysytetään voimassa, jota paitsi (17 §) huolenpito „paimentamisesta ynnä muusta mikä porokarjan hoitoon kuuluu” uskotaan poroisännälle, mutta poronomistajille itselleen myöntämällä kuitenkin laaja oikeus mielensä mukaan hoitaa porojaan.

Paliskuntain ei ainoastaan Lapinkomitean, vaan myös Neuvottelukomitean (30 §) ja kenties selvimmin Porolaidunkomision (2 § y. m.) esittämä yhteisvastuuvollisuus kaikista poronhoidon tuottamista vahingonteista on mielestäni luonnollinen lähtökohta yhteistoiminnan toteuttamiselle, sillä niinkuin viimeksimainittu komissio täydellä syyllä huomauttaa, saa paliskunta kokonaisuudessaan kärsiä, jos yksityinen tahallaan taikka huolimattomuudesta aikaansaa tuollaisia vahinkoja. Ei tosin ole lainkaan mahdotonta, että ehdotetut kovennetut edesvastuumääräykset tuollaisista metsälle tuotetuista vahingonteista aikaa myöten tulevat saattamaan useat paliskunnat täydellisemmin kuin tähän saakka järjestämään poronhoidon mainitun yhteisyysperiaatteen mukaan, mutta kun kokemus osoittaa, kuinka hitaasti ja — usein kenties vähemmän onnistuneesti valittuja — eri teitä tuollainen oman onnensa nojaan jätetty kehitys edistyy, ja kun, kuten osaksi jo aikaisemmin on huomautettu, valtiollekaan ei ole suinkaan yhdentekevää, millä tavalla asia tulee ratkaistuksi, olisivat määrättyt suuntaviivat ainakin tärkeimmissä suhteissa saatavat vedetyiksi.

Nykyisessä poronhoitotavassa ilmenevien, aikaisemmin mainittujen epäkohtien poistamisen sekä viitatus uudistusohjelman toteuttamisen perusehtona on luonnollisesti, *että kaikki paliskunnan porot, lukuunottamatta käytössä olevia ajo- ja vetoporoja, aina ovat suorastaan poro-*

isännän johdolla ja hänen edesvastuullaan hoidettavat yhteiseen laskuun. Tämä määräys ei millään tavalla estä poronomistajia poroisännän toimesta tai hänen luvallaan sekä nauttimalla paimenille määrättyä päivärahaa vastedeskin itse hoitamasta omia porojaan tai ottamasta osaa niiden hoitoon, mutta siten pääsevät pienemmät poronomistajat joutumasta epäedullisempaan asemaan, sillä paliskunnan paimennusmenot tulisivat tasaisesti jaettaviksi poroluvun mukaan ja kaikki porot tulisivat saamaan saman hoidon; täten saisivat sitäpaitsi vähävaraisemmat poronomistajat tilaisuuden suuremmassa mitassa kuin nyt poronhoidolla lisätä tulomahdollisuuksiaan, olemalla paliskunnan paimenina. Poroisännille vastuuta vastaan myönnetty valtuus ja velvollisuus poronhoidon yleisiä etuja silmälläpitäen — ohjesäännössä annettujen tarkempien ohjeitten sekä paliskunnan yksityisseikkoja myöten tekemien päätösten mukaan — esteettömästi järjestää ja ohjata paimennusta on sopiva keino ehkäistä yksityisten poronomistajain välillä ilmenevää hyödyttömyyttä ja turmiollista kilpailua jäkälämaista tehden mahdolliseksi niiden tarkoituksenmukaisen ja säästävällisen käyttämisen vastaisuudessa. Porojen hoidon alistaminen poroisännän välittömän valvonnan alaiseksi helpottaa sitäpaitsi jo sinänsä tuntuvasti yksityisten poronomistajain ja siten myös koko paliskunnan poroluvun kontrolloimista.

Porojen laiduntamisen tarkka valvonta osittain varsin laajoissa paliskisissa tuottaisi kuitenkin niin poroisännälle kuin metsänhoitohallinnollekin erittäin suuria tai melkein voittamattomia vaikeuksia, jos poroja samoin kuin nyt hoidettaisiin usein erilaisina palkisten sisällä hajallaan olevina osittain aivan pieninä partioina ja tokkina. Mainittu yhteistoiminnan toteuttamisen perussäännös myöntää kuitenkin poroisännälle täyden oikeuden tarpeen ja mahdollisuuden mukaan yhdistää tähän asti yksityisten hoidossa olevat partiot ja pienemmät tokat muutamiksi harvoiksi suuremmiksi, poroisännän toimesta yhteisesti paimennettaviksi tokiksi. Kun pienempien partioitten erityisestä hoidosta johduvat kustannukset suhteellisesti kohoavat, tuottaa tällainen menettely huomattavaa etua pienemmille poronomistajille ja suurempien tokkien paimentamisen aiheuttamien kustannusten vähentyminen ylipäättään lisää myös poronhoidon kannattavuutta suurin piirtein katsottuna. Sitäpaitsi edistää poronlaiduntamisen (jäkälämaiden käyttäminen ja vahingonkorvausten vähentäminen) ja yksityisten poroluvun (paliskuntaverot y. m.) täten yksinkertaisemmaksi käynyt ja kovennettu kontrolloiminen suuressa määrin poronhoidon sekä yksityisten poronomistajain etuja. Näissä suhteissa tarjoo tällainen poronhoidon muutos

valtiollekin erittäin suurta hyötyä, ja olisi kai sentähden syytä nimenomaan vahvistaa pienin poroluku, mikä paliskunnan tulee yhdessä to-kassa paimentaa. Mielestäni sopisi täksi minimimääräksi parhaiten asettaa se poroluku, jota yhden paimenen kahden koiran avulla käy samalla kertaa vähän lumen aikanakin haitatta paimentaminen, eli kenties 500 niissä paliskunnissa, missä poroluku on suurempi kuin 1,000, ja 250 niissä paliskunnissa, missä poroluku on pienempi. Ilmoitusten mukaan tarvittaneen nimittäin vähän lumen ja sulan maan aikana:

200— 300	poron paimennukseen:	1 paimen	ja	1 koiraa	} kahdessa vuorossa.
400— 600	1	2 koiraa	
700—1000	2 paimenta	..	3 ..	
1000—2000	2	4 ..	

mutta Norjan-Lapissa olen eräässä tilaisuudessa nähnyt kahden paimenen neljän koiran avulla talvisaikana (helmikuussa) helposti paimentavan enemmän kuin 8000 poroa. On muuten selvää, että paimennus eri aikoina vaatii eri suurta henkilökuntaa ja koiramäärää (s. 28). Paksun lumen aikana voidaan hyvin suuria tokkia pitää koossa kiertämällä ne ainoastaan kerran päivässä tahi vaan joka toinenkin päivä; kun hukkia on liikkeellä täytyy tietysti paimentaa tarkemmin.

Puheenalaisten säännösten astuttua voimaan tulisi myös vasottaminen aina tapahtumaan tokissa tarvitsematta käyttää venttämistä, ja sitä voitaisiin helposti valvoa sekä poronhoito- että metsänhoitoviranomaisten puolelta. Tässä on myös lähtökohta poroerotusten yksinkertaistuttamiselle ja kenties soveltumattoman pykällystävän täydelliselle poistamiselle. Näissäkin suhteissa tarjoo siis tässä luonnosteltu vaatimaton täydellisempään yhteistoimintaan poronhoidon alalla tähtäävä johdanto tälle elinkeinolle huomattavia etuja ja tulevaisuudenmahdollisuuksia tämän yhteistoiminnan tarkoituksenmukaisen järjestelyn, kaikille osakkaille edulliseen suuntaan kehittämiseksi. Ainakin toistaiseksi voidaan kuitenkin paimennuksen järjestelyn yksityiskohtiin nähden jättää paliskuntien itsensä ratkaistaviksi, haluavatko he siis, niinkuin on laita muutamissa paliskunnissa (Lapinkomitea, s. 87), antaa paimennuksen urakalle jossain muodossa vai uskovatko he sen poroisännän välittömän valvonnan alaisena olevien, hänen itsensä palkkaamien tai poronomistajain käytettäväksi asettain paimenten toimitettavaksi.

Viimeksimainittu menettelytapa, joka monin paikoin maassamme (Lapinkomitea, s. 87; Porolaidunkomisio, s. 16) ja vielä enemmän Norjassa (ainakin Ruijassa) on käytännössä, olisi tosin luonnollisin ja taloudelliselta kannalta tarkoituksenmukaisin, mutta mielestäni olisi

kuitenkin väärin tässä suhteessa sitoa paliskuntien toimintavapautta säätämällä määrätty poronhoitojärjestelmä, ennenkuin sen soveltuvaisuus ja edullisuus porolaidunalueen kaikille paliskunnille varmojen kokemusten kautta on saatu selville ja yksityiskysymysten sopivin ratkaisutapa on keksitty. Tämän seikan tärkeyttä osoittaa se, että esim. eräässä Inarin pitäjän (Muddusjärven tai Paadarin) paliskunnassa tehty yritys järjestää yhteinen paimennus osaksi yksityiskohtien epäkäytännöllisen järjestelyn — mutta pääasiallisesti kuitenkin puuttuvan yksimielisyyden ja yksityisten syiden — takia raukesi ja täytyi jättää sikseen, jotavastoin järjestelmän toteuttaminen muualla ei ole kohdannut minkäänlaisia vaikeuksia. Kun yhteistoiminnan oikea ja yhtenäinen kehittyminen poronhoidon alalla aikaisemmin viitatuista syistä on myöskin valtion etujen kannalta tärkeä, olisi valtion aloitteesta hankittava tarpeellista selvitystä tutkimalla paimennusoloja niissä paliskunnissa, missä yhteistoiminta jo nyt jossakin muodossa on toteutettuna tai ylempänä (s. 119) ehdotettujen määräyksien ¹⁾ astuessa voimaan vastedes tulee toteutettavaksi; sekä vertaamalla porojen yhteishoidossa naapurimaissa käytettyjä yhtäläisiä menettelytapoja, sillä siellä tämä jo kauvan aikaa paljon korkeammalle kannalle kehittynyt elinkeino antaa vielä varmempia edellytyksiä kysymyksen arvostelulle.

Esilläolevassa esityksessä, joka etupäässä tarkoittaa poronhoidon järjestämistä ainoastaan metsänhoidon tärkeimpiä vaatimuksia silmälläpitäen, ei porojen yhteistoimintaperiaatteen mukaisen hoitotavan uudestajärjestelyn tarkempi selostaminen tietysti tule kysymykseen, minkävuoksi rajoitun vain esittämään siv. 119 ja 121 mainitut poroluvun mahdollisimman helpon ²⁾ ja tehokkaan kontrollin ja poronlaidunamisen harjoittamisen pääehdot, jolloin myös — kruununmetsien poronhoitoa varten luovuttamisen päätarkoituksen mukaisesti — tähän saakka

¹⁾ Tästä riippumatta aiheuttaa kesäpaimennusvelvollisuuden asettaminen suojametsäalueelle siirtymisen yhteistoimintaan, kenties lähinnä, niinkuin toivottavaa olisi, poroisännän valvonnan alaisena. Yhtenäisellä johdolla voitaisiin koko tuo yhtenäinen Utsjoen ja Luoteis-Inarin tunturialue menestyksellä asettaa kaikkien rajoittuvien paliskuntien yhteiseksi kesälaidunalueeksi, mutta tuollainen yhteistoiminta paliskuntien välillä ei kuitenkaan, niinkuin tuonempana esitetään, liene vielä vaikeuksitta toteutettavissa (kts. s. 33, kohta 3).

²⁾ Poronhoidon valvonnasta sekä väärinkäytösten ja vahingontekojen syytteen saattamisesta aiheutuvat kustannukset tulisivat tämän kautta tietysti myös erittäin tuntuvasti vähenemään.

osapuoliksi jääneiden pienempien poronomistajain oikeutetut vaatimukset päästä porojen hoitoon sekä siitä aiheutuviin menoihin nähden yhdenveroisiksi tulevat huomioonotetuiksi. Kuitenkaan en voi kokonaan sivuuttaa Suojametsäkomision (s. 149) ja Porolaidunkomision (s. 108) ohimennen tekemiä ehdotuksia paliskuntien vastaisesta muodostamisesta osuuskuntien ja osakeyhtiöiden ¹⁾ tavoin, mikä muutos itse asiassa poron elintapoihin nähden nykyään, kun poronhoitoa harjoittavat henkilöt miltei poikkeuksetta ovat tilallista väestöä, tuntuu täysin johdonmukaiselta ja luonnolliselta.

Porolaidunkomisio on sivuuttanut tämän kysymyksen siitä syystä, ettei se läheisesti koske kysymystä poronlaidunamisen sallimisehdoista kruununmailla, mutta itse asiassa tulevat äskennmainitut yhteistoiminnan toteuttamisesta johtuvat edut valtiolle itselleen, ainakin erällä alempana esitettävillä edellytyksillä, tällaisen muutoksen toimeenpanemisella vielä selvemmin näkyviin. Suojametsäkomisio ei tosin ole katsonut tehtäväkseen seikkaperäisempien ehdotusten laatimista tässä suhteessa, mutta kun sen mielestä paliskuntajärjestelmän uudelle kannalle saattaminen olisi aivan ensi tilassa välttämätön, on se kuitenkin asetusehdotuksensa 4 §:ään lisännyt seuraavan määräyksen: „Tämän ohella on poronhoitoyhdistysten vastaisia rajoja määrättäessä ja niitten sisäistä hallintoa järjestettäessä huolehdittava, että pysyväisen, täydelliselle osuuskuntajärjestelmälle perustetun yhdistyksen olemassaolo kaikin puolin turvataan.” Tällaisesta, tarkemmista ohjeita annetusta määräyksestä, joka yksityisille paliskunnille tai poronhoitoyhdistyksille antaa vallan kullekin omalla tavallaan koettaa yhdellä kertaa täydellisesti toteuttaa tällaisen yksityiskohdissaan sentään varsin monimutkaisen tehtävän, saattaa tuskin kuitenkaan odottaa hyödyttäviä seurauksia, mutta voidaan tämä suunnitelma kokonaisuudessaan varmaan vain pätevä, asiallisen ja kaikinpuolisen selvittelyn jälkeen saattaa onnelliseen ratkaisuun. Sitä ennen voitaneen tuskin muuta kuin askel askelelta siirtyä aikaisemmin ehdotetusta vaatimattomasta alusta kehittämään yhteistoimintaperiaatetta yhä täydellisimpiin muotoihin ja siten etupäässä kokemuksen tietä koettamaan vähitellen, mutta suurempia erehdyksiä välttäen, pyrkiä viitattua päämäärää kohti.

Vasta sitten kuin yhteistoiminta porojen hoidossa ylempänä mainitulla tavalla on pantu täytäntöön ja yksityisissä paliskunnissa yhteinäisesti kehitetty, tarjoutuu mielestäni sopiva tilaisuus, nähtävästi

¹⁾ Stjernvall, E. (Renbeteskommissionens betänkande, F. T. 1914, s. 436) torjuu täydellä syyllä ajatuksen osakeyhtiöperiaatteen soveltamisesta, mikä voisi helposti johtaa keinotteluun; osuustoimintamuotoon järjestettynä poronhoito sitävastoin vastaisi hyvästi tarkoitustaan edistää ennen kaikkea köyhemmän väestön toimeentulomahdollisuuksia.

ainakin osaksi Suojametsäkomisionkin (s. 149) edellyttämälle, paliskuntain yhteenliittymiselle *kunnittain* sekä poronomistussuhteitten muuttamiselle täydellisen osuustoimintaperiaatteen pohjalle, jotapaitsi vihdoin *poronhoito ylipäätään sopisi asettaa kunnan välittömän valvonnan ja kontrollin alaiseksi*. Kun esimerkiksi kunnan poronhoitoyhdistyksen kuntakokouksessa valittu esimies sekä sitäpaitsi myös eri paliskuntien (porokylien tai *kyläkuntien*) poroisännät samalla olisivat myös kunnan luottamusmiehiä¹⁾, saisi poronhoito — joskin enemmän tai vähemmän itsenäisesti toimivan — kunnallisen laitoksen luonteen, jonka tarkoituksena olisi olla köyhemmän väestön toimeentulomahdollisuuksien järjestäjänä. Osuustoiminnan täydellisellä toteuttamisella häviävät itsestään kaikki omanvoitonpyynnöstä, kateudesta ja muista yksityisluontoisista näkökannoista johtuvat, porojen yhteisen hoidon tosin jo tuntuvasti vaimentamat epäkohdat — merkkien väärentäminen, vasojen salamerkitseminen, yksityisten poroluvun salaaminen, kilpailu parhaimmista jäkälämaista y. m. —; porojen merkitseminen ja porojen erotus, käsittäen ainoastaan ajo- ja vetojuhtina käytetyt porot, muodostuisivat suuressa määrin yksinkertaisemmiksi ja kaikki niinkään suuresti yksinkertaistuneessa poronlukemisessa (s. 90), jota toimitettaessa nykyinen pykällystapa kävisi tarpeettomaksi, harjoitetut itsekkäät petokset tulisivat häviämään, jolloin myös ilmoitukset paliskuntien poroluvusta, varsinkin kun poronhoito saatettaisiin kuntien suoranaisen valvonnan alaiseksi, tulisivat täysin luotettaviksi. Lopuksi vapautuisivat poronhoito-osuuskunnat poroja myydessään niistä välikäsistä, jotka nyt korjaavat huomattavan osan poronhoidon voitosta, joten siis myöskin elinkeinon kannattavuus tulisi huomattavasti parantumaan.

Kuten jo huomautettiin vaatii kuitenkin kysymyksen lopullinen ratkaisu asiantuntevaa selvittelyä.

Jonkunmoisena alkuasteena paliskuntien kunnittain tapahtuvalle yhteenliittymiselle voitaisiin pitää poronhoitoyhdistysten muodostumista, joihin tähän asti kaikki kunnan poronomistajat ovat kuuluneet (4 a §, s. 132). Poronhoitoyhdistyksen tulisi laatia ohjesääntöehdotus kuntaa varten, määrätä paliskuntien rajat sekä mihin paliskuntaan eri poronomistajat tulevat kuulumaan. Tarkoituksenmukaisempaa olisi ehkä kuitenkin, että poronhoitoyhdistykseen valittaisiin sama määrä edustajia joka paliskunnasta, sillä näiden jäsenmäärä vaihtelee suuresti, ja etenkin missä vain kaksi paliskuntaa on olemassa (esim. Utsjoella)

¹⁾ Varmuuden saamiseksi velvollisuuden epäitsekästä täyttämisestä sekä siitä että sekä kunnan että poronhoidon edut tulisivat tunnollisesti huomioon otetuiksi, olisivat sanotut virkailijat mieluummin, edellyttämällä että aikaisemmat ehdotukset toteutetaan, aina valittavat vähävaraisempien poronomistajain keskuudesta.

voisi suurempi paliskunta vaikuttaa päätöksiin (esim. paliskunnan rajoista päätettäessä) sillä tavalla että toisen paliskunnan etu siitä kärsii. Poronhoitoyhdistyksen tulisi ehkä mieluummin valita puheenjohtajakseen joku ulkopuolella oleva henkilö, jolla äänten käydessä tasan olisi ratkaisuvallta. Järjestämällä poronhoitoyhdistyslaitos oikealle kannalle ja antamalla sille ratkaisuvallta kaikissa sisäisissä kysymyksissä, jotka koskevat paliskuntien ja poronomistajien keskinäisiä ammattiasioita, tulisivat maaherra- y. m. virastot vapautetuiksi sellaisista riitaisuuksista, valituksista ja selkkauksista, jotka niitä muuten useasti rasittavat.

9. Muut poronhoidon järjestelyä koskevat kysymykset.

Alempana esilläolevan selvityksen mukaisesti tehty ehdotus poronlaiduntamisasetukseksi on jossain määrin poisjättämällä, muuttamalla ja lisäämällä laadittu läheisesti yhdenmukaiseksi Porolaidunkomision tekemän suunnitelman kanssa, ja siihen sisältyvät myös kaikki oleellimmat kohdat Suojametsäkomision ohjelmasta; sitäpaitsi on myös tarpeelliset kohdat Lapinkomitean ja Neuvottelukomitean ehdotuksista otettu huomioon. Suunnilleen alempana esitettävässä muodossaan tyydyttäneen poronlaiduntamisasetus, loukkaamatta tuntuvammin elinkeinon etuja, metsärajaseutuihin nähden jossain määrin mahdollisimman tehokkaan metsänsuojeluksen vaatimusta, samalla kuin se poronlaidunalueen muihinkin osiin nähden vastannee ehdottomasti välttämättömimpien uudistusten tarvetta. Harvat suojametsäalueelle tarpeelliset erikoismääräykset tapaamme 6 b §:ssä ja ne vaativat tuskin erikoista lainsäädäntöä tätä aluetta varten¹⁾. Huomauttakkoon kuitenkin kaikella vakavuudella, että poronlaiduntamiskysymys joka tapauksessa ei suinkaan ole vielä lopullisesti ratkaistu edes mikäli koskee sen suhdetta metsätalouteen, vaan on yhä edelleenkin eikä vähimmin suojametsäalueeseen nähden valmistavalla asteella; edellä on m. m. lausuttu joukko toivomuksia, jotka vastaisuudessa

¹⁾ Jollei tässä ehdotettua poronlaiduntamisjärjestelmää jo nyt, Porolaidunkomision asetusehdotuksen yhteydessä, voisi heti ottaa käytäntöön koko porolaidunalueella, kävisi sitä kenties aluksi — ainoastaan tarpeellisin muodollisin muutoksin — soveltaminen suojametsäalueella, missä porojen laiduntaminen olisi kuitenkin heti tyydyttävällä tavalla järjestettävä, ja sitten ensi tilaisuudessa suunnilleen tässä esitetyssä muodossaan olisi se ulotettava porolaidunalueeseen kokonaisuudessaan.

ansaitsevat tulla huomioonotetuiksi, mutta jotka jostakin syystä tällä kertaa ovat asetusehdotuksessa jätetyt huomioon ottamatta.

Tässä yhteydessä on tietysti sivuutettu kaikki, mikä ei välittömästi metsänhoidon etuja koske, sellaisetkin seikat, joiden selvittely edistäisi puheenalaisen elinkeinon valvontaa valtion puolelta ylipäättäen. Tällaisina tulevaisuuden ratkaistavina kysymyksinä Porolaidunkomisio (s. 108) mainitsee määräykset poromerkeistä, porojen merkitsemisestä, paliskuntien kirjanpidosta, tilien tarkastuksesta, porojen lukemisesta ja porotilastosta y. m. Kaikki nämä seikat kaipaavat asiallista lisäselvittelyä ja olisivat ne poronhoitoyhtiöitten sisäistä järjestelyä koskevan kysymyksen yhteydessä otettavat mahdollisimman pian käsittelyn alaisiksi ja ratkaistavat samalla kertaa kuin poronhoidon suhde maanviljelykseen ja muihin elinkeinoihin joutuu järjestettäväksi, mikä seikka, kuten mainittu komissio viitatussa paikassa huomauttaa, lainsäädännön kautta meidän maassamme yhä edelleenkin on kokonaan järjestämättä.

On pantava merkille, että Lapinkomitea (s. 293) jo viisitoista vuotta sitten huomautti, että „se epävarma tila, johon maataloudellisten elinkeinojen harjoittajat näin ollen joutuvat, vaatii samoin kuin poronhoidon oma etukin, pikaisia toimenpiteitä lainsäädännön avulla”, mikä joka kohdassa koskee myös poronhoidon suhdetta metsätalouteen, mutta vieläkin ja huolimatta siitä että senlisäksi kolme komiteaa ja komisiota — Neuvottelukomitea 1908, Suojametsäkomissio 1910 ja Porolaidunkomisio 1914 — ovat käsitelleet samaa kysymystä, ei kaikkein alkeellisintakaan lainsäädäntöä puheenalaisella alalla ole saatu toimeen. Miten kireiksi poronhoidon ja maanviljelyksen väliset suhteet nyt jo muutamilla seuduilla ovat kehittyneet on m. m. *Reuter*¹⁾ esiintuonut: „Siitä on esimerkkinä tunnettu Muonion kuntalaisten anomus v. lta 1907, jossa pyydettiin poronhoitoa lakkautettavaksi Muonion kunnassa, siitä on esimerkkinä porottomain kokous kevättalvella v. 1911 Kuusamossa, jossa käännyttiin maanviljelyshallituksen puoleen anomuksella saada suojaa poroja vastaan, ja siitä ovat esimerkkinä yhä enenevät käräjänkäynnit maamiesten ja paliskuntien välillä”. Ruotsissa on jouduttu niinkin pitkälle, että valtion on täytynyt suoranaisten apurahojen muodossa uhrata sangen huomattavia summia maanviljelyksen suojelemiseksi porovahingoilta. Näihin toimenpiteisiin voitaneen myös lukea Västerbottenin ja Norrbottenin lääninhallitusten joku vuosi takaperin Ruotsin hallitukselle tekemä esitys, että 500,000 kruunua myönnettäisiin puheenalaisten riitaisuuksien lieventämiseksi: viljelystiluksien ja -alojen airtauksiin, ulkolatojen rakentamiseen talollisille y. m.

¹⁾ *Reuter E., Porojen vaikutus metsännuorennokseen, S. M. J. XXIX, s. 295.*

sellaisiin tarkoituksiin, jotka johtuvat porolaidunnan vaikeuksista tiheämmin asutuilla viljelysseuduilla. — Olisi kylläkin suotavaa että hallitus ryhtyisi asianmukaisiin toimenpiteisiin puheenalaisten olojen järjestämiseksi maassamme ennenkuin tuonlaatuiset luonnottomat ja kalliit järjestelykeinot käyvät välttämättömiksi. On epäilemättä valtiotaloudelliseltakin kannalta hyvin lyhytnäköistä vitkastella uudistusten toimeenpanemisella äärimmäiseen rajaan asti, siksi kunnes epäkohtia ei enää ole tyydyttävästi parannettavissa — kuten valitettavasti kyllä meidän maassamme miltei poikkeuksetta on tapana.

Porolaidunkomission muuttamattoman taikka seuraavan, erityisesti suojametsäaluetta silmälläpitäen laajennetun ohjelman tultua voimaan, mikä kuitenkin on vain katsottava ensimmäiseksi lähtökohdaksi jatkuville, seikkaperäisemmille ja kaikinpuolisemmille uudistuksille, olisi siis viipymättä valmistettava ja toimeenpantava täydellinen, lopullisesti pätevä porojen laiduntamislainsäädäntö. Metsätalouden ja poronhoidon keskinäisten suhteiden ehdotetun järjestelyn jälkeenkin vielä jällelläolevat, erittäin tuntuvat puutteet ja haitat tekevät kaikki viivytelyt vähemmän tervetulleiksi, ja muistettava on, ettei poronhoito suinkaan ole kuolemaan tuomittu, vaan päinvastoin täysin elinvoimainen ja olemaanoikeutettu elinkeino, jonka harjoittaminen siis ilman sitäkin ansaitsisi järjestelyä, mitä pikemmin sitä parempi.

Kuitenkin osoittaa eri komiteojen ja komisioiden tekemien ehdotusten erilaisuus selvästi, kuinka paljon vielä on selvittelemistä ja ratkaistavaa ja kuinka suuria vaikeuksia oikeudenmukaisen ja täysin tarkoituksenmukaisen poronlaiduntamislainsäädännön aikaansaaminen tuottaa. Toiselta puolen kehottaa poronhoidon merkitys sekä asetuksen usein tapahtuvasta muuttelamisesta johtuvat hankaluudet, asetuksen, johon elinkeino kenties juuri oli ehtinyt mukaantua, varovaiseen ja asteittain kehittyvään menettelytapaan uudistuksia toimeenpantaessa, senjälkeenkuin niiden sopivaisuudesta on saatu täysi selvyys ja varmuus. Tässä suhteessa kannatan täydellisesti Porolaidunkomission (s. 108 ja 111) käsitystä ja katson puolestani toivottavaksi, että komission porolukuun nähden 12 §:ssä ehdottama tarkistus ulotettaisiin asetukseen kokonaisuudessaan, joka näinollen jo ensitulevassa tarkistuksessa ainakin oleellisimmilta osiltaan saatettaisiin mahdollisimman täydelliseksi ja vakiintuneelle kannalle.

Tämän tarkoituksiperän saavuttamiseksi tarvitaan perusteellista valmistusta ja kysymyksen yksityiskohtien perinpohjaista selvittelyä. Tämän suuntaisen, yhtenäisen, päämäärästään tietoinen, objektiivinen ja hyödyttävä työ on tuskin aikaansaavissa ilman valtion alotetta, ja mielestäni olisi sopivinta uskoa tämä tehtävä jollekin pätevälle yksi-

tyiselle henkilölle tai kenties mieluummin uudelle komisiolle, johon kuuluisi kaksi asiantuntevaa ja asiaaharrastavaa henkilöä, joille myönnettäisiin oikeus erikoiskysymyksissä tarpeen tullen käyttää asiantuntijoita, mutta ei vakinaisia paikallisia poronhoidon ja sitä lähellä olevien elinkeinohaarojen edustajia. Kokemushan selvästi osoittaa, että tuollaiset edustajat yleensä, puuttuvan pätevyytensä ja arvostelukykynsä takia tai kenties vain yksipuoliselta ammattinäkökannaltaan, välittämättä mistään muusta, ainoastaan pitääkseen kiinni ammattinsa hetkelisistä eduista, puolueellisesti ja yksipuolisesti korostamalla edustamiensa elinkeinojen — toisilleen useinkin jyrkästi ristiriitaisia — etuja vaikeuttavat työtä ja tekevät sen yhtenäiset ja tarkat tulokset sekä kaiken yhteisymmärryksen mahdottomaksi. Ehdotettuja toimenpiteitä koskeviin päätöksiin ei tietysti, kuten sellaisissa tapauksissa tulisi käymään, saa vaikuttaa paikallisväestön yleinen vastenmielisyys elinkeinojen harjoittamisen suhteen tehtäviin muutoksiin ja rajoituksiin, mikä usein johtuu vain omien mieskohtaisten etujen tavoittelusta tai mukavuudesta eikä ollenkaan välitä elinkeinon tulevaisuudesta¹⁾, vaan siinä tulee olla yksinomaisena määrääjänä asiallisen ja perinpohjaisen selvittelyn tulokset.

Sangen suureksi osaksi voidaan varma pohja poronlaiduntamislainsäädännön täydellistytymiselle saada ottamalla huomioon, yhdistelemällä sekä paikallisten olosuhteiden asiallisen arvostelun mukaisesti soveltamalla niitä kokemuksia, joita poronhoidon alalla on nykyisinä ja entisinä aikoina saavutettu porolaidunalueen eri seuduissa sekä vastaavissa osissa naapurimaissa, erittäinkin Ruotsissa ja Norjassa, missä poronhoito jo kauan, metsärajaseutuihinkin nähden, on ollut osaksi varsin seikkaperäisten järjestyssääntöjen sekä useitten komisioiden laajojen ja seikkaperäisten tutkimusten ja tarkastusten alaisena. Erikoisen tärkeätä esilläolevalle tehtävälle olisi luonnollisesti sanottujen maiden suojametsäalueita koskevan poronlaiduntamislainsäädännön tarkka tunteminen sekä mieskohtainen kokemus sen käytäntöön soveltamisesta kuin myös sen yhteydessä tehdyistä, jatkuvia uudistuksia tarkoittavista ehdotuksista ja tutkimuksista.

Koska porojen laiduntamisolot toisiaan vastaavilla seuduilla suurin piirtein katsottuina ovat jokseenkin yhtäpitäviä, voidaan kriittillisen vertailun ja harkinnan mukaisesti käyttämällä jo saavutettuja kokemuksia samalla kertaa mitä yksinkertaisimmalla ja nopeimmalla

¹⁾ Kuvaavana esimerkkinä mainittakoon, että Utsjoen kunta osaksi muka riittämättömien laidunmaiden takia oli anonut pitäjän rajoja laajennettavaksi Inarin pitäjän kustannuksella, mutta Porolaidunkomision tiedusteluun oli sitävastoin vastannut, että nykyiset jakälämaat voisivat ylläpitää rajattoman määrän poroja; kts. myös Porolaidunkomisio, s. 70.

tavalla sekä tarvitsematta pelätä muutoin välttämättömiä erehdyksiä kehittää tähänasti takapajulla ollutta tai oikeammin sanoen kokonaan laiminlyötyä poronlaiduntamislainsäädäntöä samanlaiseen ja vieläkin korkeampaan täydellisyyteen kuin naapurimaissa. Tällaisiin porolaidunoloista nykyisinä ja vanhempina aikoina sekä omassa että naapurimaissa saavutettuihin kokemuksiin perustuvatkin alempana poronlaiduntamistavan muuttamisesta (kesäpaimennuksesta y. m.) suojametsäalueella esitetty ehdotukset, joiden toteuttaminen näinollen ei todistettavasti voi kohdata mainittavia käytännöllisiä vaikeuksia.

Paitsi näitä kysymyksiä — tähän voitaisiin vielä lisätä suunnitelman laatiminen osuustoimintaperiaatteen toteuttamiseksi tarkoituksen mukaisessa muodossa y. m. — jotka huolimatta näennäisestä yksinkertaisuudestaan kuitenkin tyydyttävien tuloksien saavuttamiseksi edellyttävät varmaa arvostelua, perusteellista asiantuntemusta ja mitä suurinta tarkkuutta, täytyy kuitenkin edelleenkin tehdä suoranaisia tutkimuksia ja havaintoja poronlaiduntamisen ja metsätalouden välisten suhteiden lopulliseksi selvittämiseksi, sillä niinkuin aikaisemmasta esityksestä selviää, on mahdotonta sitä ilman varmasti arvostella ja tarkasti havainnollistuttaa metsänhoidon turvaamiseksi ehdottomasti välttämättömien poronlaiduntamistavan uudistusten laajuutta ja laatua. Näistä käytännölliseltä kannalta tärkeistä kysymyksistä on aikaisemmin m. m. ollut puheena poronlaiduntamisen vaikutus metsännuorenoksen syntymisedellytyksiin erilaisilla mailla, minkä seikan selvittämisellä on ratkaiseva merkitys poronlaiduntamisen tarkoituksen mukaiseen järjestelyyn nähden. Lisäksi voitaisiin mainita poronlaiduntamisen vielä vain aivan alkeellisesti selvitelty (Porolaiduntamiskomisio s. 103 y. m.) vaikutus olevaan metsän jälleikasvuun (yhtenäisten havumetsien alueella), mikä kysymys on juuri pääkohta poronlaiduntamisuudistusten välttämättömyyttä todistettaessa ylipäätään ja tarpeellisten toimenpiteiden laajuutta arvosteltaessa. Mikä ehkäisevä vaikutus kaikkein yksinkertaisimpiinkin ja vaatimattomimpiin yrityksiin poronlaidunnan järkipäiseksi järjestämiseksi tällaisella tietämättömyydellä puheenalaisista oloista on, osoittaa esimerkiksi selvästi tällaisten uudistusten raukeaminen sellaisten lausuntojen takia kuin „että kysymystä porojen vahingollisuudesta metsänkasvamiselle ei vielä voida pitää lopullisesti ratkaistuna” (S. M. J. XXVIII, s. 560; kts. myös yllä s. 12 muist., sekä Suojametsäkomisio, s. 34).

Kun yksityisesti tai muissa maissa toimeenpannuilla tutkimuksilla — olivatpa ne kuinka perusteellisia ja perinpohjaisia tahansa — ei ole edellytyksiä tulla niiden maamme viranomaisen tietoon ja huomion esineiksi, joiden on lausuttava mielipiteensä näistä kysymyksistä taikka ne ratkaistava, on puheenalaisille tutkimuksille luonnollisesti

annettava julkisuuden leima ja ne niinollen toimeenpantava valtion alotteesta. Kun metsänhoidollinen koelaitos on jo olemassa, jonka toimesta työ yhtenäisesti ja järjestelmällisesti voitaisiin suorittaa, voisi tämän työn uskoa sille taikka aikaisemmin mainitulle komisiolle, jonka kokoonpano silloin ehdottomasti olisi sovellettava *tutkimuskomision* erikoisvaatimusten mukaan, tai myös jollekin yksityiselle, siihen tarkoitukseen sopivalle joko metsähallituksen tai Valtioneuvoston määräämälle henkilölle. Jälkimäinen vaihtoehto olisi kai sekä taloudelliselta että käytännölliseltä kannalta suositeltavampi.

Alempana olevassa luonnoksessa koskevat vain tavallisilla teksti- (corpus) kirjasimilla painetut osat perustelussa esittämäni poronlaiduntamislainsäädännön perusohjelmaa, joka jo nyt voitaisiin ja joka erittäinkin suojametsäalueeseen nähden tulisikin toteuttaa.

Harvennetut kohdat tarkoittavat niinikään enimmäkseen erittäinkin mainittuun alueeseen nähden tärkeitä uudistuksia, joiden pikainen toimeenpaneminen olisi erittäin tarpeen, mutta kun ehdotukset kenties voisivat osaksi aiheuttaa erimielisyyksiä yksityisseikkoihin nähden ja senvuoksi olisivat omiaan viivyttämään alkeellisimpienkin uudistusvaatimusten tyydyttämistä, sopisi ne lykätä mahdollisimman pian toimitettavaan asetuksen tarkastukseen.

Pikkukirjasimilla painetut määräykset ilmaisevat poronlaiduntamislainsäädännön vastaisen kehityksen suuntaviivoja, sikäli kuin ne koskevat valtion etuja, runsaampien valvontamahdollisuuksien varaamista y. m.; muita tähän kuuluvia näkökohtia esitetään tekstissä ylempänä.

Sulkeet tarkoittavat vaihtoehtoisia ehdotuksia tai mahdollisesti tarpeelliseksi havaittuja poistoja tai lisäyksiä. Sulukkeissa olevat pykälänumerot tarkoittavat, kuten alkulauseessa huomautettiin, Porolaiduntamiskomision vastaavia pykäläiä.

III. Ehdotus ohjesäännöksi porojen laiduntamisoikeudesta valtionmetsissä.

1 (1) §.

Porojen laiduntaminen valtionmetsissä on alempana määrättyillä ehdoilla sallittu ainoastaan Utsjoen, Inarin, Enontekiön, Muonion, Kitilän, Sodankylän, Kuolajärven, Kemijärven, Rovaniemen, Tervolan, Kemin, Kolarin, Turtolan, Ylitornion, Simon, Kuivaniemen, Iin, Kuusamon, Taivalkosken, Pudasjärven, Suomussalmen ja Hyrysalmen kunnissa sekä niissä osissa Ylikiimingin, Utajärven ja Puolangan kuntia, jotka ovat pohjoispuolella Kiimingin jokea ja Puolangan—Hyrysalmen maantietä.

2 (2) §.

Poronhoitoa varten on koko poronhoitoalue jaettava paliskuntiin (palkisiin), joiden rajat ovat määrättyt, ja ovat siis kaikki poronhoitoalueella olevat valtionmetsät ja yksityiset tilukset ehdottomasti jaettava johonkin poropaliskuntaan kuuluviksi.

Paliskunta semmoisenaan on vastuunalainen siitä, että poronhoitoa harjoitettaessa sen alueella noudatetaan tämän ohjesäännön määräyksiä, uhalla että jos tämä laiminlyödään, Valtioneuvosto voi Metsähallituksen esityksestä kokonaan kieltää porojen laiduntamisen määrättyillä valtionmetsäalueilla.

3 (3) §.

Kuhunkin paliskuntaan on valittava esimies, joka toimii virkamiehille säädetyllä vastuunalaisuudella, on oikeutettu ja velvollinen paliskunnan puolesta kantamaan ja vastaamaan ja kaikissa asioissa edustaa paliskuntaa ulospäin.

Paliskunnan esimieheksi ei saa valita henkilöä, joka on metsänhaaskankseen syylliseksi todistettu.

4 (4) §.

Paliskunnan esimiehen velvollisuuksiin kuuluu:

pitää tarkkaa luetteloa kaikista paliskunnassa kunakin vuonna löydettyistä poroista, erikseen veto- ja ajohäristä, muista häristä, hirvaista, vaatimista ja sinä vuonna syntyneistä vasoista, pitää tilikirjaa paliskunnan menoista ja tuloista sekä säilyttää kunkin vuoden poroluku- ja tilikirjat;

vuosittain elokuun aikana antaa ilmoituksia sille metsänhoitajalle, jonka hoitoalueeseen suurin osa paliskunnan valtionmaista kuuluu, paliskunnan ja kaikkien siihen kuuluvien poronomistajien kaikista sekä sen omalta alueelta että vieropaliskunnista edellisena poronhoitovuotena löydettyistä poroista, ylempänä mainitulla tavalla eriteltyinä, kuin myöskin paliskunnan rajoista, sen esimiehestä ja hänen osoitteestaan; samaan aikaan ja samalla tavalla antaa luettelo paliskunnassa löydettyistä vierasporoista;

antaa asianomaiselle metsänhoitajalle ja ulosottomiehelle nähtäväksi paliskunnan poroluku- ja tilikirjat, milloin nämät sitä virkansa puolesta vaativat;

antaa vaadittaissa viranomaisille paliskuntansa poronhoitoa koskevat tilasto- ja muut tiedot ja ilmoitukset.

5 (4 a) §.

Kunkin poronhoitoalueeseen kuuluvan kunnan kaikki poronomistajat muodostavat poronhoitoyhdistyksen, jonka velvollisuuksiin m. m. kuuluu: laadittavassa kaikkien kunnan poronomistajain noudatettavassa ohjesääntöehdotuksessa määrätä eri paliskuntain (palkisten) rajat;

riidanalaisissa tapauksissa ratkaista mihin paliskuntaan eri poronomistajat ovat kuuluvat.

6 (5 a) §.

Oikeutetut laiduntamaan porojansa 1 §:ssä määrätyn poronhoitoalueen valtionmetsissä ovat tämän alueen rajojen sisällä asuvat Suomen alamaiset, lukuun ottamatta valtion virkamiehiä, jotka kumminkin, kuten kaikki muut poronhoitoalueella asuvat henkilöt, omaksi tarpeekseen saavat omistaa tarpeellisen (*paliskunnan: poronhoitoyhdistyksen: tarpeelliseksi arvioiman*) määrän ajo- ja vetoporoja.

Poronomistaja saa harjoittaa poronhoitoa ainoastaan yhdessä ainoassa paliskunnassa (palkisessa), joka kokonaan tai suurimmaksi osaksi kuuluu siihen kuntaan, missä hän on hengille pantu ja vakituaisesti asuu. Ajo- ja vetohärkiä omaksi tarpeeksi saadaan kuitenkin laiduntaa muillakin palkisilla, mutta ovat ne siitä huolimatta otettavat sen paliskunnan porolukuun, mihin niiden omistaja kuuluu.

Porojen omistus älköön estäkö ketään, joka ei muista syistä ole jäävinalainen, esiintymästä oikeuksissa todistajana poronhoitoa koskevissa asioissa.

7 (5 b) §.

Jollei 12 §:ssä määrätty korkein sallittu poroluku siten tule ylityksi, saa jokainen poronhoitoon oikeutettu henkilö omistaa sellaisen poromäärän, että hänen vuotuiset tulonsa kunnantaksoituksen perusteella, niihin luettuna myös tilanomistus (8,000) markan mukaan koko manttaalilta, nousevat (2,000) markkaan perhettä ja (600) markkaan yksinäistä henkilöä kohti. Kaikki poronomistajat, joilla on mainittuja summia suuremmat tulot, ovat velvolliset porojensa liikamäärästä maksamaan kunnalle 50 prosentilla korotetun kunnanveron, jonka ylimäärä lankeaa köyhäinrahastoon, sekä paliskunnalle $\frac{1}{5}$ näistä liikamäärästä poroista kunnantaksoituksen mukaan lasketusta tulosta; viimeainnitu summa on käytettävä niiden poronomistajain paliskuntaverojen poroluvun mukaiseen vähentämiseen, joiden yhteenlasketut tulot ovat aikaisemmin mainittuja määriä pienemmät.

8 (6 a) §.

Havumetsän nuorentumisen turvaamiseksi ja muistakin paikallisista syistä voi Metsähallitus asianomaisten esityksestä rauhoittaa poron syötöltä määrättyjä alueita niinä aikoina, jolloin porot ovat paimennettavat tai muuten ovat hoidon alaisina, ja on hoitoalueen metsänhoitaja velvollinen vuosittain viimeistään elokuun kuluessa paliskuntien esimiehille sekä asianomaisille metsänvartijoille antamaan kartta-piirroksella varustetun tarkan kirjallisen ilmoituksen paliskunnan rajain sisällä olevista, poron laiduntamiselta lähinnä seuraavan talvikau-

den alusta toistaiseksi suojeltavista alueista, kuin myös niistä alueista, joiden suojeluksen Metsähallitus asianomaisten esityksestä on lakkauttanut. Tarvittaessa osoittakoot metsänhoitoviranomaiset luonnossa paliskuntien esimiehille suojeltavien alojen rajat.

Jos paliskunta tahtoo jonkun suojelusalan suojella poroilta aidalla, olkoon siihen oikeutettu ja saakoon maksutta kruununmetsistä tarpeelliset, metsänhoitajan osoittamat rakennuspuuaineet.

Varsinainen paimennusaika, jolloin porokarjan tarkka paimentaminen koko poronhoitoalueella katsotaan pakolliseksi, luetaan joulukuun 1 päivästä toukokuun 1 päivään saakka. Milloin porot muuten, erittäinkin paljaan maan ja vähän lumen aikana, ovat hoidon alaisia, ovat ne laidunnettavat tunturi-, jänkkä- tai koivikkomailla tai yleensä sellaisilla alueilla, missä havumetsän nuorennos ei joudu poronsyötön kautta kärsimään, ja ovat metsänhoitajan sekä metsänvartijain, metsänhoitajan määräyksestä tässä suhteessa antamat ohjeet tarkoin noudatettavat.

Rauhoitetuilla alueilla paimennusaikaan liikkuvat porot ovat tavattaessa paliskunnan esimiehen, paliskunnan porojen kokoomiseen hyväksymien henkilöiden taikka metsänhoitoviranomaisten toimenpiteestä heti kiinniotettavat ja lähimpiin paimennuksen alaisina oleviin tokkiin yhdistettävät, mistä omistajien on ne, jollei niitä ole paliskunnan puolelta hoidettu, viimeistään seuraavan poroerotuksen aikana paliskunnan (ohjesäännössään) määräämästä korvauksesta lunastettava uhalla että ne muuten myydään paliskunnan laskuun. Ulkomaalaisten porojen suhteen menetelkään kuitenkin asianomainen nimismies kuten niistä ennen on erikoisesti säädetty ja omaan paliskuntaan kuuluvia poroja myydään ainoastaan siinä tapauksessa, että niiden omistajat, tiedon siitä saatuaan, kieltäytyvät määrääjän sisällä maksamasta lunastusta.

Porojen kiinniottamisesta antakoon paliskunnan esimies taikka asiassa toimivat muut viranomaiset, mahdollisesti tapahtuneen vahingon arvoitelemista varten, viipymättä tiedon asianomaiselle metsänvartijalle kuin myös seikkaperäisen ilmoituksen hoitoalueen metsänhoitajalle sekä sitäpaitsi, mikäli koskee ulkomaalaisia poroja, paikkakunnan nimismiehelle. Samaten ovat metsänhoitoviranomaisetkin, silloinkin porojen kiinniottaminen on tapahtunut heidän toimestaan, velvolliset ilmoittamaan asiasta paliskunnan esimiehelle, joka 11 §:ssä sanotussa järjestyksessä metsänhoitajan laskun mukaan paliskunnan puolesta korvatkoon metsähallinnolle ehkä johtuneet kustannukset.

Kesäpaimennuksen aikana ei saa ilman metsänhoitajan ja paliskunnan suostumusta ja ainoastaan metsänhoitajan hyväksymiin paikkoihin sytyttää n. k. räkkäsavuja, ja on paliskunta vastuunalainen kaikesta niiden takia ehkä syntyneestä vahingosta.

9 (6 b) §.

Enontekiön, Utsjoen ja Inarin pitäjissä sekä Lapin paliskunnassa Sodankylän pitäjää (Suojametsäalueella) ovat porot paimennettavat ympäri vuoden ja niiden laiduntaminen havumetsäalueilla kokonaan kielletty toukokuun 1 päivän ja joulukuun 1 päivän välisenä aikana. Tähän aikaan ovat porot paimennettavat havumetsärajan pohjois- ja yläpuolella olevilla tunturiseuduilla sekä laajemmilla jänkkämaialueilla, joiden rajat Metsähallitus tämän ohjesäännön voimaan astumisen jälkeen neljän kuukauden sisällä väliaikaisesti määrää ja tarpeen vaatiessa asianomaisten metsänhoitajien sekä paliskuntien esityksestä laajentaa ja muuttaa. Rajain muutoksista ilmoittakoon metsänhoitaja paliskuntien esimiehille sekä metsänvartijoille rauhoitetuista aloista yleensä säädetyllä tavalla.

Lukemista varten asianmukaisesti merkittyjä teurasporoja ja ajohärkiä saadaan kumminkin jo ennen joulukuun 1 päivää tämän §:n mukaan rauhoitettujen metsäalueitten lävitse suorastaan ja ilman viivytystä määräpaikkoihinsa kuljettaa, ehdolla että siitä heti asianomaiselle metsänhoitajalle poroisännän toimesta ilmoitetaan; samaten ovat keväällä, toukokuun 1 päivän jälkeen, käytetyt veto- ja ajohärrät todistettavasti yhdistettävät kesälaitumelle siirrettyihin porotokkiin.

Jos porokarjaa uhkaa ruttotauti, voi Metsähallitus hakemuksesta vapauttaa sen paimentamisesta määrätyksi ajaksi. Ruton ilmestyttyä paikkakunnalle olkoon metsänhoitajalla valta väliaikaisesti lakkauttaa paimentaminen, kunnes Metsähallituksen päätös hakemukseen ehtii saapua.

Ne paliskunnat, missä porot koko vuoden ovat paimennuksen alaisina, ovat vapautetut ottamasta osaa paliskuntien välisten esteaitojen rakentamiseen ja voimassapitoon. Jo rakennettujen esteaitojen suhteen ehkä syntyvät riitaisuudet jätetään Valtioneuvoston ratkaistaviksi, jolleivät paliskunnat muuten voi asiasta keskenään sopia.

Kaikki ne erotusaidat, jotka nyt ovat paljaan maan aikana rauhoitetulla metsäalueella, ovat, jos paliskunnat edelleenkin tahtovat ylläpitää sellaista pykällystapaa, yhden vuoden kuluessa tämän asetuksen voimaan astumisen jälkeen siirrettävät mäntymetsärajan ulkopuolelle, Metsähallituksen hyväksymiin paikkoihin.

Ne paliskunnat, jotka tulevat uuden rauhoitusjärjestelmän mukaan menettämään oikeuden vapaasti laiduntaa porojaan kesäiseen aikaan kaikkialla paliskunnan entisillä alueilla, saavat (jolleivät sovi kesälaitumella paimentamaan porojansa yhteisesti: yhteiseen laskuun), yhden vuoden kuluessa tämän ohjesäännön voimaan astumisen jälkeen toimittavassa uudessa paliskuntajaossa suhteellisen osan niille soveltavista kesälaidunmaista. Jos jonkun paliskunnan porokarjan kuljettaminen

kesälaitumelle toisen paliskunnan alueen lävitse tulisi välttämättömäksi, ei tämä saa olla esteenä toimenpiteen toteuttamiselle, vaan tuokoon viimeksimainittu paliskunta kaikki ehtonsa esille uudessa ohjesääntöehdotuksessaan, joka, sittenkuin kaikkia asianomaisia on asiassa kuultu, säädetyllä tavalla ratkaistaan.

Jos tässä §:ssä mainittujen määräysten sovelluttaminen metsänsuojeluksen kannalta vastaisuudessa osottautuisi välttämättömäksi tässä käsitellyn alan lähinnä eteläpuolella olevissa seuduissakin, niin esittääköön Metsähallitus asian Valtioneuvoston ratkaistavaksi.

10 (6 c) §.

Varsinaisina paimennusaikoina ovat kaikki paliskunnan porot, lukuunottamatta kotitarpeeksi käytettäviä ajo- ja vetoporoja, aina hoidettavat yhteiseen laskuun suorastaan paliskunnan esimiehen johdolla ja hänen edesvastuullansa, ollen pienin määrä 1 vuotta vanhempia poroja, mikä yhdessä tokassa saadaan paimentaa, 500 (400) niissä paliskunnissa, joiden yhteinen poroluku nousee yli 1,000, ja 250 niissä paliskunnissa, joissa poroluku on sitä pienempi. Niissä paliskunnissa, joiden poroluku ei nouse viimeksimainittuun määrään, ovat kaikki porot hoidettavat yhdessä tokassa.

11 (8) §. ¹⁾

Este- ja rengasaitoja sekä pykällyskaarteita ei saa valtionmetsiin rakentaa hankkimatta siihen Metsähallituksen suostumusta, mutta satunnaisia, korkeintaan yhtenä vuonna käytettäviä porokaarteita varten on asianomainen metsänhoitaja oikeutettu ilman valtiolle tulevaa vuokraa osoittamaan ja hyväksymään sopivat paikat.

Samaten on myös varsinaisia tai satunnaisia liittopaikkoja varten hankittava metsähallituksen tai metsänhoitajan suostumus.

12 (9—10) §.

Poropaimenet sekä porolla matkustajat olkoot oikeutetut maksutta ja erityistä lupakirjaa siihen hankkimatta valtionmetsistä ottamaan kuivia puita, katajaa, pajuja, huonokasvuista koivua sekä turvetta ja risuja nuotio- ja asentopuiksi, mutta ei missään tapauksessa kasvavia havupuita. Tämä ei kuitenkaan koske pykällyspaikoilla tapahtuvaa puunkulutusta.

Poronhoitotarkoituksiin tarvittavaa muuta puutavaraa saadaan ainoastaan lupakirjan nojalla hoitoalueen vahvistetun vähittäismyynti-

¹⁾ 7 § on siirretty 11 b §:n jälkeen.

taksan mukaista maksua vastaan ottaa ja on metsänhoitajan määräyksiä hakuun ja maksun suhteen tarkoin noudatettava.

Viimeksimainitut puut, jotka lupakirjassa määrätyn ottoaajan sisällä, viimeistään yhden vuoden kuluessa, eivät ole tarkoitukseensa käytetyt tai metsänhoitajalle ja asianomaiselle metsänvartijalle edeltäkin ilmoitettavana aikana valtion metsästä poiskuljetetut, lankeavat valtiolle, mutta on kuitenkin jokaisesta leimatusta tai osoitetusta puusta suoritettava hinta myös siinä tapauksessa, ettei sitä olisi kaadettu tai hakattukaan. Täten myönnettyä puuta ei saa ilman metsänhoitajan suostumusta käyttää muuhun kuin lupakirjaan merkittyyn tarkoitukseen.

13 (11 a) §.

9—10 §:ssä mainituilla poikkeuksilla on kaikenmoinen luvaton puiden tai puuntaimien kaataminen, käyttäminen tai vahingoittaminen poronhoitotarkoituksiin valtionmetsissä metsänhaaskauksesta säädetyin edesvastuun uhalla kielletty, jotapaitsi paliskunta on velvollinen vahingonkorvauksena valtiolle suorittamaan haaskatun tai raiskatun taikka vahingoitetun puutavaran kaksinkertaisen maksimihinnan hoitoaluetta varten vahvistetun vähittäismyyntitaksan mukaan, sekä pienemmistä puista, joiden hintaa ei ole taksaan merkitty, 0.50 (— 2) markkaa kappaleelta, tahi, jollei niiden lukumäärää saada tarkoin selville, metsänhoitajan toimittaman arvioimisen ja oman arvion perusteella ¹⁾, kuin myöskin metsänhoitajan laskun mukaan, johon on tyydyttävä, korvaamaan kaikki haaskauksesta metsähallinnolle johtuneet kustannukset.

Samanlaiset korvaukset ovat myöskin maksettavat jos porot siihen aikaan, jolloin niiden paimentaminen 6 a ja 6 b §§:n mukaisesti on määrätty pakolliseksi tai milloin ne muuten ovat hoidon alaisina, vahingoittavat metsää samojen §§:n nojalla rauhoitetuilla taikka tilapäisesti kielletyillä alueilla, kuitenkin tällaista vahingontekoa ei ole katsottava metsänhaaskaukseksi muuten kuin siinä tapauksessa, että poroja todistettavasti tahallaan taikka leväperäisen paimentamisen takia on päästetty sanotuille alueille. Vahingonkorvaus, mutta ei vartioimiskustannukset, on kumminkin suoritettava myös niistä rauhoitetuilla alueilla porojen kautta metsälle johtuneista vahingoista, jotka tapahtuvat siihen aikaan, jolloin porojen paimennus 6 b §:n mukaan ruton takia on väliaikaisesti lakkautettu. Porojen metsälle tuottamista vahingoista, mikäli ne eivät ole aiheutuneet paimentamisen leväperäisyydestä tai määräysten tahallisesta rikkomisesta, saadaan vasta neljän-

¹⁾ Kts. muist. s. 60.

nestä vuodesta alkaen tämän ohjesäännön voimaan astumisen jälkeen vaatia edellämäinimitut korvaukset.

Paliskunta on korvausvelvollinen kaikesta yllä sekä 6 a §:ssä mainitusta paliskunnan alueen valtionmetsissä tapahtuneesta, todistettavasti tai ilmeisesti poronhoidon yhteydessä aiheutuneesta vahingon- teosta, huolimatta siitä, kuuluivatko porot omaan paliskuntaan vai ei. Tiedon tällaisista tapauksista saatuaan on hoitoalueen metsänhoitaja velvollinen, oheenliittämällä laskun valtiolle tulevasta korvauksesta, viipymättä antamaan niistä seikkaperäisen ilmoituksen asianomaiselle paliskunnan esimiehelle, jonka toimesta vaadittu korvaus kolmen kuukauden sisällä siitä päivästä lukien, jolloin metsänhoitajan lasku oli päiväty, on suoritettava (sen) hoitoalueen metsäkassaan, (jonka alueella vahingonteko oli tapahtunut.)

14 (11 b) §.

Niiltä henkilöiltä, jotka ovat tehneet itsensä syyppäiksi (näissä ohjesäännöissä mainittuun, poronhoitotarkoitusten yhteydessä tapahtuneeseen metsänhaaskaukseen taikka väärinkäytökseen, poroluvun salaamiseen, taikka (muuten) ilmeisesti ovat tahallaan rikkoneet tämän ohjesäännön määräyksiä vastaan, (taikka, asianomaisen paliskunnan esityksestä ja sen esiintuomien todisteitten mukaan, ovat harjoittaneet porovarkautta tai muita sellaisia poronhoitoa koskevia törkeitä rikoksia) voi Metsähallitus (korkeintaan 10 vuoden ajaksi) kokonaan kieltää porojen laiduntamisen valtionmetsäalueella, ja on samaksi ajaksi näiden henkilöiden käyttäminen porojen paimentamiseen taikka tilaisuuden myöntäminen heidän osanottoonsa muihin porojen hoidon yhteydessä oleviin toimituksiin niinhyvin paliskunnilta kuin yksityisiltä poronomistajilta niinikään kielletty samojen seuraamusten uhalla sekä poroisännän edesvastuulla, mikäli häntä koskee.

Täten laiduntamisoikeutensa menettäneiden henkilöiden porokarja on paliskunnan esimiehen viipymättä, ajasta ja paikasta kuukautta sitä ennen kuuluttamalla, julkisella huutokaupalla myytävä ja on saatu hinta porojen kiinniottamisesta ja kaikki muut toimituksesta johtuneet kustannukset siitä vähennettynä suoritettava poronomistajalle vastasitten kuin kaikki hänen poronsa näin on saatu myydyksi.

Jos poronomistaja sen jälkeen, kuin on saanut tiedon metsähallituksen päätöksestä, itse luvattomasti myy porojaan muille, katsotaan hänen koko porokarjansa menetetyksi ja myydään paliskunnan laskuun. Samojen sekä 1 kohdassa mainittujen seuraamusten uhalla on jokainen kielletty poronomistajalta suorastaan ostamasta näin takavarikon alaisiksi julistettuja poroja.

15 (7) §.

Jos paliskunnan alueeseen kuuluu valtionmaita, on jokaisesta paliskunnan poronhoitovuoden alussa 1 vuotta vanhemmasta porosta maksettava 10 pennin ja jokaisesta edellisestä poronhoitovuonna syntyneestä vasasta 5 pennin vuotuinen laidunmaksu.

Poronhoitovuosi luetaan 23 päivästä kesäkuuta seuraavan kesäkuun 22 päivään ja on säädetty laidunmaksu edelliseltä poronhoitovuodelta paliskunnan esimiehen toimesta suoritettava seuraavan marraskuun aikana 4 §:ssä mainitun hoitoalueen metsäkassaan.

Jos säädettyjä laidunmaksuja tai muita kruunulle tai kunnalle tämän ohjesäännön mukaan tulevia korvauksia ei suoriteta määräaikana, on ne perittävä ulosoton kautta, joka, ellei paliskunnalla ole velan peittämiseen sekä ulosottokustannusten korvaamiseen tarvittavaa määrää yhteistä omaisuutta, toimitetaan myymällä vastaava määrä paliskunnan poroja siinä järjestyksessä kuin 12 §:ssä on porokarjan vähentämisestä yleensä säädetty, ollen ulosoton alaisilla poronomistajilla täysi oikeus paliskunnalta vaatia täysi korvaus heille täten koituneesta vahingosta.

16 (12) §.

Tähän liittyvää luetteloa kunkin paliskunnan suurimmasta sallitusta poromäärästä on seurattava viimeistään viidennestä poronhoitovuodesta alkaen tämän ohjesäännön voimaanastumis päivästä lukien. Tästä päivästä lukien ovat määräykset voimassa 10 vuotta kerrallaan, ja ovat Metsähallituksen tai asianomaisten paliskuntien tekemät anomukset muutoksiksi viimeistään vuotta ennen kymmenvuotiskauden päättymistä jätettävät Valtioneuvostoon, joka, hankittuaan tarpeellista selvitystä asiassa, taas vahvistaa määräykset paliskuntain poroluvusta kutakin seuraavaa kymmenvuotiskautta varten.

Jos paliskunnan poroluku jonakuna vuonna on korkeinta sallittua määrää suurempi, on paliskunta velvollinen porojen liikamäärästä suorittamaan kunnantaksoituksen mukaan siitä lasketun koko tulon, josta puoli lankeaa kunnalle (kunnan köyhäinrahastoon) ja toinen puoli, joka 7 §:ssä mainittuna aikana on maksettava metsäkassaan, valtiolle; sitäpaitsi lasketaan korkein sallittu poroluku seuraavaksi vuodeksi vastaavassa määrässä pienemmäksi, ja niin edelleen, kunnes edellisten vuosien keskimääräinen poroluku taas on alennut määrättyyn rajaan asti.

Kun paliskunta tämän §:n nojalla taikka muustakin syystä (omasta alotteestaan) ryhtyy vähentämään poromääränsä, olkoot, niin kauan kuin tämä käy päinsä, ne poronomistajat, joiden 5 b §:n mukaan lasketut tulot nousevat korkeintaan siellä mainittuihin rajamääriin, vapau-

tetut ottamasta osaa porokarjan vähentämiseen, mikä muihin poronomistajiin nähden toimitettakoon suoranaudessa suhteessa porolukuun.

Myös olkoon paliskunta, hankittuaan joka kerta siihen Metsähallituksen suostumuksen, oikeutettu kokonaan kieltämään poronhoidon harjoittamisen sellaisilta henkilöiltä, joilla kunnantaksoituksen mukaan muista elinkeinoista on korkeimmat tulot kaikista poronomistajista ja jotka tietävästi toimeentuloonsa nähden ovat kerrassaan riippumattomat poronhoidosta, ollen nämä henkilöt 11 b §:ssä mainittujen seuraamusten uhalla velvolliset todistettavasti myymään porokarjansa 3 vuoden sisällä paliskunnan päätöksestä osan saatuaan.

Porokarjan vähentämisessä on kuitenkin 5 a §:n määräys ajo- ja vetoporojen suhteen aina huomioon otettava.

17 (12 b) §.

1. Jokaisessa paliskunnassa ovat kaikki sen alueella tavattavat porot vuosittain julkisesti luettavat.

2. Syksyllä ovat kaikki paliskunnan löydetty porot koottavat paliskunnan esimiehen valvonnan alaisiin tokkiin (joista ajo- ja vetoporot sittemmin, jollei paliskunta jossakin tapauksessa ole katsonut sellaista menettelytapaa tarpeettomaksi, paliskunnan esimiehen huolesta ovat ensitilassa eri tokaksi erotettavat), mutta paliskunnan muista poroista erillään hoidettavaksi älköön kukaan paliskuntaan kuuluva tai sen palveluksessa oleva henkilö sen jälkeen kuin paliskunnan esimies on porojen kokoomisesta asianomaisesti kuuluttanut, pidättäkö minkäänlaatuisia omia tai muiden poroja, vaan ovat nämä viipymättä tai viimeistään seuraavan poroerotuksen ajaksi toimitettavat paliskunnan lähinnä olevaan tokkaan.

3. Ennen varsinaista pykällystä olkoot yksityiset poronomistajat oikeutetut paliskunnan tokista sen esimiehen luvalla erityisissä määrättyillä liittopaikoilla pidettävissä, vähintään 14 päivää edeltäkäs in omassa kunnassa kuulutettavissa julkisissa erotustoimituksissa, joista mikäli mahdollista myös muuhun kuntaan kuuluvien naapuripaliskuntien esimiehille on tieto annettava, haltuunsa ottamaan ainoastaan välttämättömästi heti tarvittavat ajo- ja vetoporot sekä peskivasat y. m. teurasporot, (mitkä viimeainitut ehdottomasti ennen varsinaista pykällystä ovat teurastettavat, uhalla että ne muuten, jollei hyväksyttävää syytä viivyttämiseen tuoda esille, paliskunnan kokouksen päätöksestä voivat tulla uudestaan luettaviksi). Täten ennen pykällystä yksityisille jätetyt porot ovat katsottavat luetuiksi ja siis asianmukaisesti varustettavat paliskunnan tätä tarkoitusta varten käyttämillä karva-, polttoleima- tai muunlaatuisilla merkeillä, ja on niistä niinkään erotustilaisuudessa laadittava jalempänä mainitulla tavalla oikeaksi vahvistettava ja yleisön tarkastettavaksi jätettävä luettelo.

4. Varsinainen porojen lukeminen eli pykälly, jolloin kaikki paliskunnan muut hoidonalaiset porot ehdottomasti ovat määrättyihin pykällypaikkoihin koottavat (korkeintaan kolmeen: neljään: tokkaan), on paliskunnan esimiehen vähintään 1 kuukausi edeltäkäs in sekä omassa että niissä naapurikunnissa, joissa poronhoitoa harjoitetaan, laillisesti kuuluttamina päivinä (kunnan poronhoito-ohjesäännössä määrättävinä päivinä) toimitettava joulukuun 1 päivän ja seuraavan tammikuun 15 päivän välisenä aikana. Jos porokarja sellaisissa paliskunnissa, jotka päätöksensä mukaan

pitävät erityisten pykällysaitojen rakentamista tarpeettomana, on lukemisen helpottamista varten jaettu kahteen tai useampaan tokkaan, ovat pykällypaikat valittavat niin kaukana toisistaan, ettei tokkien sekaantumista voi tapahtua, ja ovat luetut tokat edelleenkin paimennettavat lukemapaikkojen läheisyydessä paliskunnan esimiehen määräämillä alueilla siksi kunnes koko porokarjan yhtäjaksoisesti toimitettava lukeminen on loppuun saatettu.

5. Kaikki paliskunnan myöhemmin löydetty, muista paliskunnista palautetut tai muusta syytä vielä lukematta jääneet porot ovat koottavat samaan, paliskunnan esimiehen määräämään tokkaan, josta ne sittemmin samassa järjestyksessä toimitettavaa lukemista varten yhdeksi tokaksi erotetaan, ja toimitusta jatketaan samalla tavalla useamminkin kerran (ja seuraavankin poronhoitovuoden alussa) sen mukaan kuin lukemattomia poroja ilmestyy.

6. Jokaisessa lukematilaisuudessa on paliskunnan esimiehen ja kahden saapuvilla olevan osakkaan oikeaksi vahvistettava luettelo laadittava heti kaikista siihen kootuista lukemattomista poroista, 4 §:ssä mainitulla tavalla eriteltyinä. Luettelon loppuun merkitään erikseen kaikki paliskunnan alueelta pykällykseen kootut vieropalkisten porot, mikäli mahdollista paliskunnittain ja omistajittain luokiteltuna, ja on luettelo tässä suhteessa paliskunnan esimiehen toimesta sittemmin täydennettävä sen mukaan kuin porojen omistajista tietoa saadaan. Eri liitteeseen luettelon jälkeen merkitään samalla tavalla kaikki ne paliskunnan omista, yleisluetteloon merkityistä poroista, jotka muista paliskunnista on pykällykseen tuotu. Tämä luettelo sekä, jos pykälly jo ennen on samana poronhoitovuonna pidetty, samanlainen luettelo koko paliskunnan sekä sen alueelta siihen saakka lukuun saadusta promäärästä on heti toimituksen loputtua julkiluettava ja läsnä olevan yleisön tarkastettavaksi pantava, sekä sitten paliskunnan esimiehen toimesta heti tai viimeistään 1 viikko pykällyksen jälkeen kiinnitettävä kunnanhuoneen seinälle.

7. Luetteloihin ovat porot merkittävät sen henkilön nimeen, joka ne poronhoitovuoden alussa omisti. Jos porot saadaan lukuun vasta poronhoitovuoden päätyttyä, on niistäkin suoritettava 5 b, 7 sekä 12 §§:ssä mainitut maksut ja ottakoot niiden omistajat osaa paliskunnan yhteisiin menoihin samalla määrällä kuin poronhoitovuoden viimeisessä paliskunnan kokouksessa vahvistetun poroluettelon mukaan poroa kohti on määrätty suoritettavaksi. Nämä lisäykset poroluetteloon sekä tämän §:n 12 momentin mukaan ehkä tapahtuneet muutokset ovat huomioonotettavat paliskunnan esimiehen 4 §:n mukaan asianomaiselle metsänhoitajalle antamassa luettelossa, mutta jos lukemattomia poroja saataisiin vielä myöhemminkin lukuun, taikka jos äsken mainittuja muutoksia vasta myöhemmin tehdään, niin on niistä poroista annettava eri ilmoitus sanotulle metsänhoitajalle sekä kunnanviranomaisille.

8. Lukemattomia poroja ei kukaan yksityinen henkilö saa lukemaisa aikana hoidossaan pitää vaan ovat ne viimeistään yhden kuukauden sisällä taikka, jos pykälly on kuulutettu jo sitä ennen pidettäväksi, ajoissa ennen tätä toimitusta toimitettavat paliskunnan lähinnä olevaan tokkaan.

9. Kaikissa lukematilaisuuksissa kuin myös poronhoitovuoden viimeisenä arkipäivänä pidettävissä paliskunnan kokouksessa, heti ennen varsinaisten toimitusten alkua, ovat poronomistajat velvolliset itse henkilöko-

taisesti, kirjallisesti tai asiamiehen kautta antamaan tarkan ilmoituksen kaikista niistä (sinä poronhoitovuonna) vielä lukematta jääneistä omista tai muiden, heidän hallussaan olevista talteen otetuista poroista, joita jostakin hyväksyttävästä syystä ei ole lukemapaikkaan voitu toimittaa, uhalla että tämän velvollisuuden laiminlyöminen taikka väärän ilmoituksen antaminen, samoin kuin lukemattomien porojen teurastaminen tai poistaminen paliskunnan alueelta, katsotaan poroluvun tahalliseksi salaamiseksi, ja ovat siten asianmukaisesti menetetyiksi julistetut porot paliskunnan laskuun myytävät. Samallinen velvollisuus olkoon myös kaikilla paliskunnan puolelta porojen hoitoon osaaottavilla henkilöillä sellaisten seuraamusten uhalla kuin kunnan poronhoito-ohjesäännössä lähemmin on määrättävä. Muut kuin sanotut henkilöt ovat yleisessä laissa säädetyn edesvastuun uhalla kielletyt ilman omistajan suostumusta ottamasta poroja talteen tai haltuunsa.

10. Näin ilmoitetuista poroista laaditun luettelon suhteen, mihin myös on merkittävä kuka tiedot on antanut ja kenen hoidossa porot ovat, menetteliin samoin kuin muistakin lukematilaisuudessa laadittavista poroluettelosta ylempänä on säädetty, mutta näitä poroja ei ole katsottava luetuiksi, vaan ovat ne paliskunnan esimiehen toimesta ensi tilassa siihen tokkaan toimitettavat, mihin muutkin vielä lukematta jääneet porot hänen määräyksestään ovat koottavat. Jos lukematilaisuudessa taikka muulloinkin tehtyjen muistutusten ja ilmiäntöjen johdosta olisi olemassa syytä epäilyksiin sanottujen ilmoitusten täydellisyydestä tai täsmällisyydestä, ryhtyköön paliskunnan esimies, joka on velvollinen asianomaisille kunnan- ja metsänhoitoviranomaisille heti antaman tiedon tällaisista hänelle yksityisesti tässä suhteessa tehdyistä muistutuksista, viipymättä toimenpiteisiin asian selville saamiseksi ja ehkä tapahtuneitten väärinkäytösten poistamiseen ja syytteen saattamiseen. Milloin tarpeelliseksi katsovat ovat myös kunnan- ja metsänhoitoviranomaiset oikeutetut itsenäisestikin toimituttamaan paliskunnan taikka yksityisten poronomistajain hoidossa olevien porotokkien tarkastuksen tai uudestaanlukemisen, ja olkoot näiden porojen hoitajat tai läsnäolevat omistajat, heille kunnan poronhoito-ohjesäännössä säädettyä edesvastuun uhalla, ilman paliskunnan esimiehen erityistä määrystä tai hänen apuaan velvolliset vaadittaessa avustamaan tässä toimituksessa.

11. Lukemattomia poroja ei saa milloinkaan paliskunnan alueelta kuljettua tai muuten poistaa, ja muita eläviä poroja, paitsi matkoilla käytettäviä ja samana poronhoitovuonna takaisin toimitettavia ajo- ja vetoporoja, ainoastaan paliskunnan esimiehen kirjallisella suostumuksella. Tällaisia poroja paliskunnan alueelta kuljettaessa on kuljettaja velvollinen kaikille asianomaisille paliskuntien, kuntien ja metsänhoitoviranomaisille, vaadittaessa tarkastettavaksi näyttämään sanotun saattotodistuksen, johon poronomistajan nimi ja kotipaikka sekä porojen laatu ja määrä ovat tarkoin merkittävät ja joka sittemmin, varustettuna sen paliskunnan esimiehen, mihin porot jätetään, heti hankittavalla vastaanototodistuksella viipymättä on palautettava oman paliskunnan esimiehille. Ennenkuin saattotodistus on näytetty edellämainitun paliskunnan esimiehelle, ei sinne kuljetettua porotokkaa saa jakaa, hajottaa tai jättää muiden huostaan kuin tämän paliskunnan, esimiehensä välittömän valvonnan alaisten tokkien paimentamiseen uskomille henkilöille. Jos luvottomasti on tahallaan kulje-

tettu poroja jonkun vieropaliskunnan alueelle, on tämän esimies oikeutettu ottamaan ne takavarikkoon sekä, jos porojen kuljettaminen on tapahtunut omistajan suostumuksella, myymään ne oman paliskunnan laskuun.

12. Lukemattomien porojen myyminen on kokonaan kielletty, eivätkä paliskunnan osakkaat muutenkaan, paitsi samana poronhoitovuonna tapahtuvaa teurastusta varten, ole oikeutetut myymään taikka muuten luovuttamaan poroja muille, edeltäkäs in ilmoittamatta siitä paliskunnan esimiehelle, joka sellaisissa tapauksissa, missä on syytä epäillä vero- y. m. rasitusten kavaltamista tarkoittavaa valekauppaa, taikka muuta sellaista keinottelua, jättää asian seuraavan paliskuntakokouksen ratkaistavaksi, ollen paliskunta kuitenkin oikeutettu myöhemminkin, jos myynti (oikeudessa) selvästi on saatu keinotteluksi toteennäytetyksi, peruuttamaan porojen luovuttamisen ja perimään niin paliskunnalta kuin valtiolta pidätetyt maksut (sekä myymään menetetyiksi julistetut porot paliskunnan laskuun). Kaikista muuhun kuin teurastustarkoitukseen myydyistä tai luovutetuista poroista laatikoon paliskunnan esimies kunkin lukematilaisuuden päätyttyä samanlaiset luettelot kuin ylempänä on mainittu, joihin sitäpaitsi on merkittävä kuka porot on ostanut tai saanut, ja jättäköön ne samassa järjestyksessä yleisön tarkastettaviksi.

18 (13) §.

Jos jonkun paliskunnan rajat syystä tai toisesta tulevat muutettaviksi, on korkein sallittava poroluku paliskuntaa varten uudelleen määrättävä.

Tapahtuvista rajojen muutoksista, jotka Oulun läänin Maaherra Metsähallitusta kuultuaan vahvistaa, on asianomainen metsänhoitaja velvollinen ilmoittamaan Metsähallitukselle (Paliskuntien [palkisten] rajat vahvistaa ja muuttaa poronhoitoyhdistysten esityksestä Metsähallitus), joka tekee Valtioneuvostoon ehdotuksen muutoksesta aiheutuvan korkeimman sallitun poroluvun järjestelystä niiden paliskuntien kesken, joita rajojen muutos on koskenut.

19 (14) §.

Paliskunta ei saa kokonaan eikä osittain vuokrata tai muuten luovuttaa laiduntamisaluettaan toiselle paliskunnalle tai toiseen paliskuntaan kuuluvalla poronomistajalle, eikä muutenkaan suostua siihen, että muut kuin oman paliskunnan osakkaat sen alueella laiduntavat muita kuin 5 a §:ssä mainittuja poroja.

20 (15) §.

Valtionmaiden asukkaiden viljelysmaille, viljelyksille tai korjatulle sadolle porojen tekemistä vahingoista on suoritettava korvaus vahinkoa kärsineille samojen perusteiden mukaan kuin maanomistajillekin.

Jos paliskuntien ohjesäännöissä on erityisiä määräyksiä maanomistajien tiluksien, jäkälännostomaitten taikka kotisyöttömaiden suojelemisesta poroilta, on niitä samassa laajuudessa myös sovellettava valtionmaiden asukkaiden hallitsemiin tiluksiin tai asumuksiin nähden.

Samassa asemassa kuin valtionmaiden asukkaat ovat näissä suhteissa myös ne, jotka ovat valtiolta vuokranneet niittyjä tai muita viljelystiluksia.

Muunlaatusiin tiluksiin nähden, kuin yllä mainittuihin, ei poronhoito-ohjesäännöissä saa supistaa poronlaiduntamisoikeuksia, ja kaikki esitykset metsämaan rauhoituksesta yksityisilläkin tiloilla ovat alistettavat Metsähallituksen ratkaistaviksi.

21 (15 a) §.

Porojen laiduntaminen kruununmetsissä on sallittu ainoastaan sillä ehdolla, että porojen hoidossa yksityisten tiloilla noudatetaan samoja säännöksiä kuin valtionmetsäalueellakin, seuraavilla sekä alempana mainituilla lisäyksillä ja muutoksilla:

1. 6 a §:n mukaan metsänhoidollisista syistä metsänhoitajan taikka maanomistajan esityksestä yksityisten mailla rauhoitetuista alueista on myöskin tilan omistajalle annettava ilmoitus, samassa §:ssä määrättyllä tavalla, ja on hänelläkin oikeus todistajan läsnä ollessa paliskunnan kustannuksella poistattaa rauhoitusaikoina rauhoitetuilla alueilla liikkuvat porot, ehdolla kuitenkin, että tästä heti annetaan tieto 6 a §:ssä mainituille metsänhoitoviranomaisille sekä paliskunnan poroisännälle.

2. Yksityisten tilain palstoilla on kaikenmoinen elävien metsäpuitten tai puuntaimien käyttäminen tai vahingoittaminen poronhoitotarkoituksiin kaikilta poronomistajilta kokonaan kielletty, eikä tilanomistajan suostumuksellakaan ilman metsänhoitajan lupaa saa käyttää tilaisuutta sanotunlaiseen metsänkäyttöön yksityisillä mailla, eikä myös, 15 b §:n 3 momentissa mainitulla matkustavaisilla koskevalla poikkeuksella, poronhoitotarkoituksia varten vastaanottaa minkäänlaisia puutavaraa.

3. Paliskunta sellaisenaan on ensi kädessä vastuunalainen kaikista valtionmaalla laiduntavien porojen yksityisten tilain rauhoitetuilla metsämailla tuottamista metsävahingoista kuin myös kaikenlaatuisista näiden porojen hoidossa tapahtuneista metsän väärinkäytöksistä ja rikkomuksista tämän sekä 15 b §:n mukaisesti yksityisten tilain suhteen sovellettuja rauhoitus- sekä metsänkäyttöä poronhoitotarkoituksiin koskevia säännöksiä vastaan, ja vaatikoon asianomainen metsänhoitaja kaikista tällaisista tapauksista, niistä selvän saatuaan, huolimatta talonomistajien taholta ehkä erikseen tehdyistä korvausvaatimuksista,

paliskunnalta metsäkassaan suoritettavaksi 11 ja 15 b §§:n mukaan lasketut korvausmäärät, joiden suhteen sitten on meneteltävä kuten 15 b ja 15 d §§:stä lähemmin käy selville.

22 (15 b) §.

Talonomistajat olkoot oikeutetut laiduntamaan porojaan poronhoitoalueen valtionmetsissä ainoastaan sillä edellytyksellä, että he 15 a §:n mukaisesti samoilla ehdoilla kuin valtionmetsissä vapaasti sallivat paliskunnan porojen laiduntamisen omillakin tiluksillaan, lukuunottamatta viljelysmaita sekä lohkojensa sisällä ehkä löytyviä ja paliskunnan sellaisiksi hyväksymiä kotisyöttö- ja jäkälännostomaita.

Viljelysmaille, nostojäkälälle tai korjatulle sadolle tapahtuneista porovahingoista vaatikoon tilanomistaja itse asianomaisessa järjestyksessä paliskunnalta korvausta. Porojen metsälle tuottamista taikka poronhoitotarkoituksissa muuten metsälle koituneista vahingoista olkoon hän sitävastoin oikeutettu hoitoalueen metsäkassasta suorastaan nostamaan paliskunnan 11 §:n perusteella metsänhoitajan vaatimuksesta suorittamat, valtionmaan suhteen säädettyjen perusteiden mukaisesti lasketut korvausmäärät, siihen luettuina myös tilanomistajan todelliset ja kohtuudenmukaiset kulut vahingonteon todistamisesta ja sen viipymättömästä ilmoittamisesta asianomaiselle metsänhoitoviranomaiselle sekä tilan 15 a §:n mukaan rauhoitetuilta metsämailta liikkuvien porojen poistamisesta johtuneet kustannukset, mutta mitään erikoista korvausvaatimusta ei hän itse saa metsävahingoista paliskunnalle asettaa.

Paliskuntaan kuuluvana poronomistajana on talonomistaja myös itse velvollinen oman lohkonsakin suhteen noudattamaan 15 a §:n poronhoitoa sekä metsänkäyttöä poronhoitotarkoituksiin yksityisten tiloilla yleensä koskevia rajoituksia, ja olkoon hän sitäpaitsi ainoastaan asianomaisen metsänhoitajan suostumuksella taikka, milloin tällaista suostumusta laillisten esteiden takia ei ajoissa ole saatavissa, perästäpäin ja viimeistään 1 kuukauden kuluessa ilmoittamalla asiasta metsänhoitajalle, oikeutettu omien taikka matkustajien porojen hätärehksi kaatamaan lehdes- sekä välttämättömän tarpeen vaatiessa huonokasvuisia loppopuita, jotka kuitenkin viimeistään yhden vuoden sisällä ovat koottavat ja metsänhoitajan kirjallisesti hyväksymiin tarkoituksiin käytettävät. Rikkomukset jossakin suhteessa näitä määräyksiä vastaan rangaistaan niinikään kuten luvattomasta laiduntamisesta ja metsänkäytöstä poronhoitotarkoituksiin yksityisillä mailla yleensä on säädetty, ja jos kyseessä olevia väärinkäytöksiä taikka vahingontekoja muiden taholta lohon sisällä on tapahtunut sanottujen talonomistajien

suostumuksella, ovat nämä samojen seuraamusten uhalla katsottavat osallisiksi niihin ja pidätetään paliskunnan suorittamat korvausmäärät valtiolle. Uusitut rikkomukset rangaistaan sen lisäksi 11 b §:ssä mainituilla seuraamuksilla.

23 (15 c) §.

Talonomistajat, jotka eivät harjoita poronhoitoa valtionmetsäalueella, ovat oikeutetut 15 b §:ssä mainituilla ehdoilla paliskunnalle sekä asianomaiselle metsänhoitajalle annetun sitoumuksen kautta määrääksi, vähintään 5 vuodeksi kerrallaan, luovuttamaan palstojaan poronhoidon harjoittamista varten.

24 (15 d) §.

Edellisessä §:ssä mainitut talonomistajat, jotka eivät suostu siinä esitettyyn sitoumukseen, eivät myös ole oikeutetut saamaan korvausta tiloillaan metsälle tapahtuneista porovahingoista siinä mainittujen perusteiden mukaan, vaan hakekoot sellaista paliskunnalta suorastaan siinä järjestyksessä, kuin poronhoito-ohjesäännössä muunlaisten vahinkojen suhteen ehkä lähemmin määrätään, joko sopimuksen mukaan tahi oikeuden kautta. Jos viimeksimainitut tilanomistajat ovat paliskunnalta todistettavasti vaatineet ja saaneet korvausta omistamallensa metsälle porojen tahi poronhoidon kautta samalla kertaa tapahtuneesta vahingonteosta, josta myöskin valtiolle on paliskunnalta suoritettu 15 a §:n mukaiset maksut, on näistä maksettava takaisin paliskunnalle talonomistajan vastaanottama korvausmäärä, taikka, jos talonomistajalle suoritettu rahamäärä on valtiolle vaadittua suurempi, koko viimeksimainittu määrä; kuitenkin ovat tällaisessakin tapauksessa aina metsähallinnolle väärinkäytöksestä johtuneet kustannukset korvattavat.

25 (15 e) §.

Poronhoitoalueella olevissa (Suojametsäalueella muodostettavissa) yhteismetsissä on porojen laiduntaminen vapaa samoilla ehdoilla kuin 15 b §:ssä yksityisten tilain suhteen on säädetty, paitsi että paliskunnan suorittamat vahingonkorvaukset ovat varattavat ja käytettävät näiden yhteismetsien hoitosuunnitelmien mukaisiin toimenpiteisiin metsänuorennoksen edistämiseksi.

(16 §.)

26 (17) §.

Asianomaisten metsänhoitajien asiana on valvoa, että tämän ohjesäännön määräyksiä noudatetaan.

27 (18) §.

Tämä ohjesääntö astuu voimaan kesäkuun 23 päivänä vuonna 19... josta päivästä ennen annetut määräykset porojen laiduntamisoikeudesta valtionmetsissä (Suojametsäalueeseen nähden) lakkautetaan.

Luettelo

paliskuntien korkeimmasta sallitusta poromäärästä.

Alla nimitetyissä paliskunnissa sallitaan laiduntaa korkeintaan tähän merkitty määrä 1 vuotta vanhempia poroja:

Kunta	Paliskunta	Porojen lukumäärä.
Utsjoki	Kaldoivi	1500
»	Paistunturi	3500
Inari	Muddusjärvi	4000
»	Patsjoki	2000
»	Paadari	4000
»	Ivalo	2000
»	Kyrö	4700
Enontekiö	Näkkälä	(4000)
»	Lappi	—
»	Peltovuoma	(500)
Sodankylä	Lappi	7000
—	—	—

Lisäys.

Nykyisen Kruununmetsäkomitean pyynnöstä on metsänhoitaja *Justus Montell* joulukuussa 1917 lähettänyt jäljennöksen vuonna 1911 laatimastaan Suojametsäkomision mietintöä koskevasta lausunnosta. Kun olen saanut tilaisuuden tutustua tähän mielenkiintoiseen lausuntoon, joka perustuu sangen pitkäaikaiseen käytännölliseen kokemukseen, minkä lausunnonantaja on saavuttanut Enontekiön ja Muonion hoitoalueitten metsänhoitajana ollessaan, ja perusteelliseen luonnontieteelliseen asiantuntemukseen, en voi olla jäljentämättä lausunnon poronhoitoa koskevaa osaa tähän. Mielenkiintoista on miten metsänhoitaja *Montell*, asiaa aivan erikseen ja itsenäisesti tutkiessaan, on tullut suurin piirtein katsoen aivan samoihin lopputuloksiin poronhoidon järjestämiseen nähden kuin tekijä. Tätä pidän selvänä seurauksena siitä, että jokaisen, joka asiantuntevasti ja perinpohjaisesti on tutkinut pohjoisten metsärajaseutujen metsäoloja sekä porolaidunnan vaikutusta niihin, välttämättä täytyykin tulla samaan johtopäätökseen niiden toimenpiteitten suhteen, joiden toimeenpaneminen on ehdottomasti tarpeen metsän suojelemiseen nähden, samalla kertaa kuin ne myös käytännössä ilman sanottavampia vaikeuksia voidaan soveluttaa poronhoitoon. Puheenaolevaa esitystä pidän siis sangen arvokkaana lisä-tukena ylempänä oleviin ehdotuksiini. Sitä suuremmalla mielihyvällä jäljennän tähän sanotun lausunnon:

„Mitä ensin komision ehdotukseen suojelusalueitten porojen laiduntamis-asetukseksi tulee, niin ehdotetaan 2 §:ssä että porojen laiduntaminen ehdotettujen erityisten poronlaidunmaiden ulkopuolella m. m. Enontekiön kunnassa olisi vapaa marraskuun 1 päivän ja toukokuun 1 päivän välisenä aikana. Havumetsän nuorentumisen turvaamiseksi y. m. voitaisiin kuitenkin joku määrätty alue kokonaankin rauhoittaa porojen syötöltä. Koska ne vahingot, joita porot talvella erittäin ohuen lumen aikana tekevät sekä luonnollisella että keinollisella metsänuudistuksella ovat kenties yhtä suuret kuin porojen kesällä aikaansaamat vahingot, tulisi tällaisia rauhoitettuja alueita olemaan siksi monta kullakin hoitoalueella, että niitten rauhoittaminen kävisi aivan mahdotto-

maksi, jollei poroja säännöllisesti paimennettaisi. Olisi sentähden mielestäni tarpeen ehdottaa, *että poroja vastedes paimennettaisiin sillä tavalla, että niitä voitaisiin pitää määrättyillä paikoilla.*

Pykälässä 3 ehdotetaan, että paimentamisen helpottamiseksi rakennettaisiin raja-aitoja. Koska aitojen rakentaminen, erittäin jos se tapahtuisi valtion kustannuksilla, pitkien vetomatkojen ja korkeitten työpalkkojen takia tulisi äärettömän kalliiksi, ja niistä tuleva hyöty metsänhoidolliselta kannalta katsoen tuskin vastaisi sitä vahinkoakaan, jonka niitten rakentaminen ja kunnossapito tuottaisi paikkakunnan harvoille metsille, niin olisi epäilemättä paras että tämä pykälä kokonaan jätettäisiin pois ja sen sijalle pantaisiin *uusi pykälä, jonka mukaan poronomistajat pakotettaisiin paimentamaan porojaan myös kesän aikana, niinkuin lappalaiset nytkin jo paikoin tekevät.*

Pykälässä 5 ehdotetaan ettei yhtä vuotta vanhempien porojen luku saisi nousta Enontekiön kunnassa 10,000 korkeammaksi. Tämä luku on epäilemättä liian korkea. Paliskuntien poroisäntien ilmoitusten mukaan nousi porojen luku vuonna 1910 8,194 kappaleeseen, vasat siihen luettuina. Yhtä vuotta vanhempien porojen luku oli siis kunnassa korkeintaan 6,000. Koska kesälaitumet ovat ylipäänsä huonot ja suuri osa niistä komision ehdotuksen mukaan rauhoitettaisiin, olisi porojen luku päinvastoin vähennettävä ja olisi mielestäni rajoitettava siten, *ettei yhtä vuotta vanhempien porojen luku saisi nousta Enontekiön kunnassa 6,000 korkeammaksi.*

Ehdotus pykälässä 6, että m. m. Enontekiön kuntaan myöhemmin muuttaneet suomalaiset taikka muuhun kuin lappalaiseen kansallisuuteen kuuluvat henkilöt saisivat omistaa korkeintaan 15 ajo- ja vetoporoa kutakin täysikasvuista henkilöä taikka perheenjäsentä kohti, olisi mielestäni muutettava siten, *että perhekunta saisi omistaa yhteensä korkeintaan 20 ajo- ja vetoporoa.*

Pykälässä 7 sanotaan: „Luvattomaksi metsän hakkuuksi ei kuitenkaan katsota poropaimenten yömajoihin tarvittavien asento-, nuotio- ja polttopuitten hakkuuta.” Tähän olisi välttämättömästi lisättävä: *etteivät missään tapauksessa saisi hakata eläviä havupuita.*”

